

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ МАТЕРІАЛІВ
LIX МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ - КОНФЕРЕНЦІЇ**

el-conf.com.ua

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
СУЧАСНОЇ НАУКИ»**

18 СІЧНЯ 2021 РОКУ

М. ДНІПРО

Актуальні проблеми сучасної науки, LIX Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. – м. Дніпро, 18 січня 2021 року. – 316 с.

Збірник тез доповідей укладено за матеріалами доповідей LIX Міжнародної науково-практичної інтернет - конференції «Актуальні проблеми сучасної науки», 18 січня 2021 року, які оприлюднені на інтернет-сторінці el-conf.com.ua

Адреса оргкомітету:
21018, Україна, м. Вінниця, а/с 5088
e-mail: el-conf@ukr.net

Оргкомітет інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, наукові керівники.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

ЗМІСТ

<i>Андрєєва Т.Т., Шнуркова Л.В.</i> ДІАГНОСТИКА ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЗДОРОВ'Я У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ МОВНИХ ЛОГІЧНИХ ЗАДАЧ.....	10
<i>Андрєєва В.С., Стоян А.О., Гарячий Є.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ЛІКУВАННЯ УШКОДЖЕНЬ ХРЕБТА У ПОСТРАЖДАЛИХ З ПОЛІТРАВМОЮ	15
<i>Андрушко Н.С.</i> ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ “СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ”	19
<i>Ахмедова С.Л.</i> ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЛОМБАРДІВ	23
<i>Бабій В.В., Довгий Є.А.</i> ЗАСТОСУВАННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ПРИ ПЛАНУВАННІ ТЕРИТОРІЙ.....	27
<i>Бабяк Д.С.</i> ТЕХНОЛОГІЯ БЛОКЧЕЙН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ У ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ .	30
<i>Баранов О.І.</i> ВПРОВАДЖЕННЯ ІДЕЙ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО ЩОДО РОЗВИТКУ РИТОРИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	34
<i>Берестова А.О.</i> DEVELOPMENT OF CRYPTOCURRENCIES IN THE MODERN SYSTEM OF MONEY CIRCULATION	37
<i>Білан М.В.</i> СТАН ВІТЧИЗНЯНОГО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ КРИПТОВАЛЮТИ	40
<i>Боболович Ю.Л.</i> АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ, ЯКА РЕГЛАМЕНТУЄ ДІЯЛЬНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ФАРМАЦЕВТИЧНИМИ ТОВАРНими ЗАПАСАМИ	45
<i>Боднар О.В., Берчук М.М.</i> ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЯК ФАКТОР УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ	48

<i>Бондаренко В.Є., Матухно О.В.</i> ВИЗНАЧЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ЕКОЛОГІЧНОЇ НЕБЕЗПЕКИ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ.....	50
<i>Бондаренко Г.В., Довгопола Л.І.</i> РЕСУРСНА ОЦІНКА <i>HYPERICUM PERFORATUM</i> L. ПЕРЕЯСЛАВЩИНИ	52
<i>Будз В.П., Гоян І.М.</i> АКСІОЛОГІЧНІ ОСНОВИ САМООРГАНІЗАЦІЇ ДЕМОКРАТІЇ.....	58
<i>Ваксман Р.В.</i> ПОЛІТИЧНА РЕКЛАМА: ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....	61
<i>Валкова Л.М.</i> ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД СТВОРЕННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР І СИМУЛЯЦІЙ.....	66
<i>Ван Цзи Вей</i> ТРАНЗИТОРНІ ПОРУШЕННЯ ЗОРУ ПРИ АРТЕРІАЛЬНІЙ ГІПЕРТЕНЗІЇ. МАРКЕРИ РИЗИКУ	69
<i>Винник В. Д., Король Т. А.</i> ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНИХ ВПРАВ СИЛОВОГО ХАРАКТЕРУ	71
<i>Вовчак В.В.</i> КОМБІНОВАНЕ СУШІННЯ МУЛОВИХ ВІДКЛАДЕНЬ СТІЧНИХ ВОД ЗА РАХУНОК ЕНЕРГІЇ ДОВКІЛЛЯ.....	77
<i>Воробей Є.С., Лапітан Б.Є., Скляр Т.В.</i> ВИЯВЛЕННЯ ЗБУДНИКІВ ІНФЕКЦІЙНОГО МОНОНУКЛЕОЗУ СЕРЕД НАСЕЛЕННЯ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	82
<i>Ворошило Д.А.</i> ПОНЯТТЯ ТА ПІДСТАВИ ВИНИКНЕННЯ ІПОТЕКИ.....	87
<i>Галімова В.М., Скуба А.О., Галімов С.К.</i> ЕЛЕКТРОХІМІЧНИЙ КОНТРОЛЬ ВМІСТУ ВАЖКИХ МЕТАЛІВ У АРТЕЗІАНСЬКІЙ ПИТНІЙ ВОДІ	90
<i>Галушка В.Ю., Тіхонова В.Г.</i> ПОЛЩЕЙСЬКЕ ПІКЛЮВАННЯ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ.....	96
<i>Гладченко Т.В., науковий керівник Мазур Т.В.</i> ПРОБЛЕМИ ПУБЛІЧНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ...	99

<i>Голюк А.В., Крисюк Ю.П.</i> ПРАВА ТА СВОБОДИ ІНОЗЕМЦІВ ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ.....	104
<i>Гордієнко П.О., Кателевська Н.М.</i> ВИВЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВЖИВАННЯ КАВИ ТА ЧАЮ СТУДЕНТАМИ МОЛОДШИХ КУРСІВ МЕДИЧНОГО ВИШУ ЯК СПОСОБУ СТИМУЛЯЦІЇ РОЗУМОВОЇ АКТИВНОСТІ ...	109
<i>Путненко І.О., Тінчуріна С.Р., науковий керівник Граніна О.В.</i> МОРФОФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА АНОМАЛІЇ РОЗТАШУВАННЯ ДУГИ АОРТИ І ЇЇ ГІЛОК.....	111
<i>Ліннік К.С., Сухомлінова Ж.В., науковий керівник Граніна О.В.</i> МОРФОЛОГІЧНІ ЗМІНИ ЩИТОПОДІБНОЇ ЗАЛОЗИ ПРИ ЦУКРОВОМУ ДІАБЕТІ 2 ТИПУ	113
<i>Datsko T., Kachmar N., Dydiv A., Ivankiv M.</i> THE SPANISH SLUG (<i>ARION LUSITANICUS</i> MABILLE) INVASION INTO THE ECOSYSTEMS OF THE WESTERN REGION OF UKRAINE: PRECONDITIONS AND CONSEQUENCES	116
<i>Загорулько Л.Л.</i> ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ.....	120
<i>Калініченко З.Д.</i> КЛАСИФІКАЦІЯ СУЧАСНИХ ІВЕНТ-ЗАХОДІВ І ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ ДО ЇХ ПРОВЕДЕННЯ	125
<i>Катерезюк Д.С.</i> НЕПОВНОЛІТНІ ЯК СУБЕКТИ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН.....	129
<i>Ключник В.Я.</i> ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ ФРАНКОМОВНИМИ ТА ІСПАНОМОВНИМИ СТУДЕНТАМИ	132
<i>Ковальчук А.В.</i> СТРАТЕГІЯ АДВОКАТСЬКОГО ЗАХИСТУ	136

<i>Колотай К.О.</i> АКТУАЛЬНІСТЬ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРМУВАННЯМ	142
<i>Кононенко О.В.</i> РОЛЬ ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	145
<i>Курінний О.В.</i> ЦІЛІ ТА СТРАТЕГІЯ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ.....	148
<i>Куц К.С., науковий керівник Козирєва В.П.</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ КРЕДИТОРІВ У ПРОЦЕДУРІ БАНКРУТСТВА	152
<i>Ларченко Б.Д., Ющенко С.В.</i> МАТЕМАТИЧНА ТА АПРАТНА МОДЕЛІ ONLINE ОБЧИСЛЮВАЧА ДРОБОВО-РАЦІОНАЛЬНИХ ФУНКЦІЙ З БІТОВИМ ПОТОКОМ ДАНИХ.....	156
<i>Леценко С.М.</i> ЕФЕКТИВНІ СТРАТЕГІЇ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	161
<i>Лівінський В.М.</i> ЕТНОПСИХОЛОГІЧНА СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА..	169
<i>Лозінська Т.П.</i> <i>CORYLUS COLURNA</i> L.: ОСОБЛИВОСТІ КУЛЬТУРИ, СЕЛЕКЦІЇ ТА ВИКОРИСТАННЯ.....	171
<i>Лустова Т.О.</i> ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МОРСЬКОГО БАГАТОБОРСТВА ТА ВЕСЛУВАННЯ НА ЯЛАХ.....	174
<i>Макодзеба С.О.</i> ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ	177
<i>Марина А.І., керівник Саввін О.В.</i> ПЕРЕВІРКА ДОСТОВІРНОСТІ ВИМІРУ ДОЗИМЕТРА СРП-88Н ПО КОНТРОЛЬНОМУ ДЖЕРЕЛУ.....	179
<i>Мегель Х.О.</i> ЕКОНОМІЧНИЙ ЕФЕКТ ВІД ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ	183

<i>Мельничук О.А., Шийка С.В.</i> УКРАЇНСЬКА МОВА – МОВА ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ	188
<i>Орловська К.С., науковий керівник Граніна О.В.</i> МОРФО- ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗТАШУВАННЯ ЧЕРВОПОДІБНОГО ВІДРОСТКА	191
<i>Павленко І.О.</i> ПРОФЕСІЙНИЙ ІМІДЖ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ.....	193
<i>Petrova E., Makarenko D., scientific director Shaparenko O.</i> CLINICAL CASE OF ALLERGY TO SEMEN	197
<i>Подгорна Л.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ МОЛОДІ.....	201
<i>Подгорна Л.В.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРО- ФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ МОЛОДІ.....	205
<i>Подобедова О.І.</i> МОВЛЕННЄВІ АКТИ ЗІ ЗНАЧЕННЯМ ПОПЕРЕДЖЕННЯ НЕБАЖАНОЇ ДІЇ В СУЧАСНІЙ ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ	213
<i>Попадиш О.О.</i> ЗАВДАННЯ ТА ЦІЛІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНО-ПРАВОВОЇ КОМПЕ- ТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКО- ВОЇ ШКОЛИ	219
<i>Постемська І.С.</i> ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ВВІЧЛИ- ВОСТІ В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ НА СИНТАКСИЧ- НОМУ РІВНІ.....	223
<i>Похиль Н.В., науковий керівник Яцюк М.В.</i> ЗМІНА ОСОБИСТІСНИХ ТА ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ЖІНКИ З НАРОДЖЕННЯМ ДИТИНИ	225
<i>Ржещицька С.А., науковий керівник Добровольська В.В.</i> ЗАКОНОДАВЧА БАЗА РЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ	228
<i>Сасіна А.П., Койро О.О.</i> ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ СИСТЕМИ ФАРМАКОНАГЛЯДУ	233

<i>Semenenko N.S., thesis tutor Kashyryina I.O. ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF DISTANCE LEARNING.....</i>	237
<i>Семиліт А.О., Матухно О.В., Лікаркіна А.С. АНАЛІЗ ЕКОЛОГІЧНОЇ НЕБЕЗПЕКИ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ.....</i>	239
<i>Сімакова С.І. ПЕРЕДУМОВИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ В СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ</i>	243
<i>Сімоненкова С.В. ПСИХОЛОГІЧНА, ФІЗІОЛОГІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПЕРІОДУ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....</i>	249
<i>Сімоненкова С.В. ТРИВОЖНІСТЬ ЯК ЧИННИК НАВЧАЛЬНОЇ НЕУСПІШНОСТІ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ</i>	256
<i>Танатаров Л.М., Сінельнікова Т.В. ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОПІНГ-СТРАТЕГІЙ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ.....</i>	263
<i>Телищук А.А., Сінельнікова Т.В. ПСИХОЛОГІЯ ТРИВОЖНОСТІ ОСОБИСТОСТІ</i>	269
<i>Фелонюк О.А., Харакоз Л.В. РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ГРОШОВІ КОШТИ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ</i>	274
<i>Хайдарова Л.І., Дремлюх Н.С. ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ОБВОДНЕНИХ ГАЗОВИХ СВЕРДЛОВИН НА ВИСНАЖЕНИХ ГАЗОВИХ РОДОВИЩАХ.....</i>	281
<i>Халявка Л.В. МОТИВАЦІЯ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....</i>	284
<i>Христенко С. КВАЛІФІКАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....</i>	286
<i>Чиркіна С.В., Ярош Л.В. ГАРМОНІЯ ТВОРЧОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА УЧАСНИКІВ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ.....</i>	289

<i>Шатківський В.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В УМО- ВАХ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ	291
<i>Шевченко І.Ю.</i> ХАРАКТЕРИСТИКА РЕКЛАМНОЇ СТРАТЕГІЇ ПрАТ «Оболонь»	295
<i>Шевчук А.В.</i> ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬО- ПОЛІТИЧНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРЕЗИДЕНТА ФРАН- ЦІЇ ТА РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ.....	298
<i>Шкурба Т.О.</i> ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАКТИЧНИХ УМІНЬ ТА НАВИКІВ СТУДЕНТІВ ШЛЯХОМ ЗАСТО- СУВАННЯ ВІТАГЕННИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ...	301
<i>Щербак Н.І., Довгопола М.О.</i> ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я УЧНІВ	305
<i>Юрченко І.О.</i> КЛІНІЧНЕ РІЗНОМАНІТТЯ СИНДРОМУ ГІПЕРПРОЛАКТИНЕМІЇ.....	308

ДІАГНОСТИКА ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЗДОРОВ'Я У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ МОВНИХ ЛОГІЧНИХ ЗАДАЧ

Андрєєва Т.Т.

*кандидат філософських наук, доцент кафедри
психології і педагогіки дошкільної освіти*

Шнуркова Л. В.

*магістрантка освітньої програми 012 Дошкільна освіта
Університет Григорія Сковороди в Переяславі,
м Переяслав,
Україна*

Здоров'я - найбільше багатство у світі.

Народне прислів'я

Послідовні зміни в галузі дошкільної освіти в Україні спрямовані на реалізацію європейської дитиноцентричної моделі виховання, підготовки до самостійного життя та навчання в школі. Відповідно зростає потреба в розробці інноваційних підходів і умов до формування ціннісного ставлення як до власного здоров'я, так і до здоров'я інших членів соціуму. У сучасній психолого-педагогічній літературі, яка висвітлює особливості виховання дітей дошкільного віку, виокремлено різні аспекти проблеми формування ціннісних орієнтацій дітей старшого дошкільного віку. Психологічні закономірності формування і розвитку цінностей досліджували Л.С. Виготський, В.В. Давидов, П.Я. Гальперін, С.Л. Рубінштейн, Н.Ф. Талізіна та ін. Методи вивчення ціннісних орієнтацій дітей дошкільного віку розробляли Т.О.Піроженко, К.В. Карасьова, Л.І. Соловйова. У дослідженнях Т.К. Андрющенко, Л.В. Лохвицької розглядається питання формування ціннісного ставлення до здоров'я.

В науковій літературі на сьогоднішній день відсутнє єдине, загальноприйняте визначення терміну «цінність». Психологічний словник наводить таке визначення «**цінність** – поняття,

яке використовують в філософії і соціології для позначення об'єктів, явищ, їх властивостей, а також абстрактних ідей, які втілюють суспільні ідеали і які завдяки цьому виступають як еталон дійсного» [1, С.442]. За допомогою цього поняття можна визначити значення для суспільства і сенс для індивідів певних предметів, суспільних та природних явищ дійсності. Аксіологи вважають, що основною дефініцією поняття «**цінності**» є значущість певних реалій дійсності з точки зору задоволення матеріальних, інтелектуальних і духовних потреб, інтересів людини; адже все те, що може цінувати особистість, що є для неї важливим і значущим. Цінності наповнюють змістом існування як людини, так і суспільства. Разом з тим цінності є опосередкований культурою еталон, ідеал матеріального і духовного світу у досягненні потреб, який виходить за межі індивідуальної свідомості. Вічними загальнолюдським цінностями можна вважати такі категорії як Любов, Істина, Краса, Добро, Справедливість, Здоров'я. Матеріальні цінності є об'єктом, на який спрямовані потреби та інтереси, їх часто можна побачити в умовних вимірах, але вони є лише необхідним засобом для існування таких цінностей, якими є Людина, Щастя Людини, Свобода, Добро, Сім'я, Родина, Батьківщина тощо. Головними критеріями цінності є корисність, необхідність, значущість для суспільства і окремого індивіда. Процес формування цінностей довготривалий, багатогранний, суперечливий. Особливість усвідомлення предметів і явищ навколишньої дійсності як цінностей передбачає наявність особливих психологічних механізмів. Важливим є такий психологічний процес, як оцінна діяльність людини, спрямована на усвідомлення значущості явищ та предметів, на оцінювання їх властивостей з точки зору корисності та потрібності в даний момент та в перспективі. Результатом цього процесу є усвідомлення цінності й тим самим формування ціннісних орієнтацій та особливостей ставлення. Однією з важливих сторін такої оцінки є емоційне переживання, яке впливає на утвердження цінності (І. Бех, В. Мясіщев).

Діти в силу вікових особливостей та відсутності життєвого досвіду можуть мати не зовсім правильні уявлення про цінності, особливо про цінність здоров'я, яке визначається не тільки як відсутність хвороби, але і як гармонія фізичного, психічного, емоціонального та духовного стану, відчуття задоволеності повноти життя. Тому з перших років життя дітей знайомлять з правилами загартування, охорони і зміцнення здоров'я. Цей процес може бути нерівномірним та інколи безсистемним, тому в старшій групі з метою організації цілеспрямованого процесу формування ціннісного ставлення до здоров'я варто провести діагностику. Одним з оптимальних методів є розв'язання мовних логічних задач.

Кожній дитині індивідуально можна запропонувати розв'язання мовних логічних завдань.

1. Галинка давно мріяла про нову ляльку, і мама обіцяла їй купити після отримання зарплати. І ось нарешті мама отримала гроші і вони ідуть в магазин. Раптом дзвонить телефон і дідусь повідомляє що він захворів і йому потрібні дорогі ліки. Як повинні вчинити мама з донькою?

2. Оксанку залишили вдома з маленьким братиком Васею, а мама вирішила сходити в магазин і швидко повернутися. До дівчинки прийшла подруга Настя і запропонувала покататися в дворі на гойдалці. Як повинна вчинити Оксанка?

3. Сашко з мамою пішли в магазин, але забули взяти захисні маски. Охоронець не дозволив їм зайти в магазин. Чому?

4. Ярик з мамою ішли з дитячого садка додому. Мама зустріла подругу і стала з нею розмовляти про роботу. Ярик побачив біля магазину прив'язану велику собаку і став підходити, щоб її погладити. Тут підбігла мама, вона була схвильована і перелякана, швидко забрала Ярика. Чому мама так вчинила?

5. Дмитрик живе недалеко від тих місць, де відбувається збройний конфлікт. Іноді чути вибухи, вночі видно заграви. Одного разу він разом з друзями грався на майданчику біля школи. В куцах діти побачили незнайомий предмет у вигляді

ракети. Діти зраділи і хотіли його взяти і розглянути. Але тут проходив школяр, він заборонив дітям брати ракету в руки, покликав охоронця, і він став кудись дзвонити. Що знайшли діти і як потрібно вчиняти в таких випадках?

6. Іринка захворіла. Прийшов лікар і виписав для лікування пігулки. Мама стежила, щоб Іра вчасно їх приймала, але вони були дуже несмачні. Одного разу мама пішла в магазин, запропонувала дівчинці самостійно випити таблетку, але Іра її заховала, а мамі сказала, що прийняла ліки. Чи правильно зробила Іра?

7. На день народження Ані подарували багато цукерок і великий торт. Все було дуже смачне і красиве. Аня з'їла багато цукерок і величезний шматок торта. Чи правильно зробила дівчинка? Чи може це зашкодити здоров'ю?

8. Оля влітку відпочивала у бабусі в селі. Одного разу вона пішла в садочок. На деревах допівав урожай фруктів, яблука і груші вже впали з дерева і лежали в траві. До Олі прийшов сільський хлопчик Мишко, він підняв яблуко з землі і хотів його з'їсти. Оля не дозволила. Чому? Що потрібно робити з фруктами і овочами перед вживанням?

9. Саша дивився цікавий мультфільм про зайчика, вовка і лисичку. Щоб краще чути і бачити, він ввімкнув телевізор на повну гучність і близько-близько сів перед екраном. Чи добре вчинив хлопчик? Чи несе це загрозу його здоров'ю?

10. Коля подивився цікаву передачу про спортсменів по телевізору, вирішив теж займатися спортом і загартовуватися. Надворі було холодно, але хлопчик пішов на спортивний майданчик у футболці і шортах. Там було багато тренажерів, він почав активно займатися, переходячи з одного на інший, але все одно швидко замерз. Тут прийшов юнак, який теж планував займатися спортивними вправами, він був у теплому спортивному костюмі. Побачивши Колю, він наказав йому йти додому і пити гарячий чай. Як потрібно починати загартовуватися? Які поради можна дати Колі?

Відмічають повноту і правильність відповідей кожної дитини. Якщо помічають, що дитина втрачає цікавість і

відволікається, можна повернутися до діагностики через деякий час. Проводити роботу слід в спокійній обстановці, якщо дитина звертається до власного досвіду, не переривати її розповідь.

Залежно від повноти, детальності і правильності відповідей стан сформованості ціннісного ставлення до здоров'я відносимо відповідь до одного з рівнів.

Високий рівень – у дитини сформоване ціннісне ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших, відповіді на задачу правильні, детальні, дитина наводить подібні випадки з життя. Емоційні прояви мають яскраво виражений характер. Дитина може обґрунтувати власне судження розгорнуто та виразно. Оцінюється у 3 бали.

Середній рівень – у дитини сформоване ціннісне ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших з незначними недоліками. Відповіді неточні, слабо розгорнуті або слабо аргументовані. Потребує допомоги експериментатора. Емоційні прояви стримані. Оцінюється у 2 бали.

Низький рівень – ціннісне ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших сформоване на недостатньому рівні. Відповідь однозначна, слабо аргументована або без аргументів. Емоційна реакція не виражена. Оцінюється в 1 бал.

За результатами виконання дітьми усіх завдань діагностики проводять кількісну та якісну обробку результатів.

Високий рівень – 10 – 8 правильних обґрунтованих відповідей.

Середній рівень – 7 – 5 балів.

Низький рівень – 4 і менше балів.

Вихователь також проводить аналіз відповідей по кожній з мовних логічних задач, і відповідно до виявлених результатів планує і проводить подальшу роботу по формуванню ціннісного ставлення до здоров'я, як може включати розповіді педагога, бесіди, розгляд картин, читання художньої та наукової літератури (наприклад, енциклопедій для дітей), перегляд кінофільмів та мультфільмів, спостереження тощо.

Отже, формування ціннісного ставлення до здоров'я після проведеної діагностики за допомогою мовних логічних задач буде

проходити на якісно новому рівні, дозволить вихователю так організувати освітньо-розвивальний простір для дітей старшого дошкільного віку, щоб на момент вступу в школу діти мали достатній багаж знань про здоровий спосіб життя та відповідально ставилися свого здоров'я та здоров'я інших людей.

Література:

1. Психологический словарь / Под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – 2-е изд, испр. и доп. – М.: Политиздат, 1990. – 494 с.

2. Ціннісні орієнтації дитини у дорослому світі: навч.-метод. посібник / Т. О. Піроженко, Л. В. Соловйова та ін.. – К.: Видавничий дім «Слово», 2016. – 248 с.

УДК 616.711-001-031.14-083.98-07-08

Медичні науки

ОСОБЛИВОСТІ ЛІКУВАННЯ УШКОДЖЕНЬ ХРЕБТА У ПОСТРАЖДАЛИХ З ПОЛІТРАВМОЮ

Андрєєва В. С., Стоян А.О.

студентки І медичного факультету

Гарячий Є. В.

к. мед. н., асистент кафедри екстреної

та невідкладної допомоги, ортопедії та травматології

Харківський національний медичний університет

м. Харків, Україна

Політравма – одночасне ушкодження декількох анатомічних ділянок тіла, при якому, як мінімум, одне є життєзагрозливим. Одним з головних аспектів, який потрібно враховувати при діагностиці, транспортуванні і лікуванні таких постраждалих, є травми хребта. За даними Heyde CE, Ertel W, Kayser R [1] [2] близько 30% постраждалих з політравмою мають ушкодження хребта, більшість з яких припадає на шийний та грудний відділи, а наявність такої травми може значно змінити алгоритми діагностики та лікування. Доведено, що такі постраждалі потребують ранньої декомпресії та стабілізації хребта, так як при

їх ранньому виконанні ризик летальності та ступеня інвалідності знижується в довгостроковій перспективі. [3] [4]

На сьогодні травми хребта прийнято класифікувати за локалізацією, за ознаками стабільності тощо, проте заслуговую уваги узагальнена клінічна класифікація 2013 р., розроблена на базі класифікацій Magerl et al. (1994) та TLICS (Thoracolumbar Injury Classification and Severity Score). [5] Згідно останньої, ушкодження хребта поділяються на 3 типи: А, В та С. До типу А відносяться компресійні травми та поділяються на підтипи А0 – А4. До типу В належать дистракційні ушкодження, які виникли внаслідок гіперекстензії або гіперфлексії. Тип С об'єднує ротаційні травми. Однак серйозну загрозу життю постраждалого складають саме травми типів В та С, через ушкодження мінімум двох стовпів хребта та, як наслідок, його наступну нестабільність.

Слід зауважити, що в усіх постраждалих з політравмою в результаті високоенергетичної травми, особливо в результаті ДТП за участю легкового автомобіля і двоколісного транспортного засобу, падіння з великої висоти тощо, існує ризик травми хребта. Це наголошує на необхідності збору анамнезу, визначення механізму отриманої травми, а також оцінки місця події. [1]. Через наявність вузьких часових меж, у які можна скорегувати життєвозагрозливі травми, особливої актуальності набуває загальна стандартизація процедур, їх діагностика та лікування.

На теперішній час діагностика та лікування ушкоджень хребта у постраждалих з політравмою є етапними та підпорядковані суворим діагностичним та лікувальним алгоритмам. Однією з першочергових задач є стабілізація усіх життєвих параметрів, а також проведення оптимального обсягу хірургічного лікування життєнебезпечних травм, таких як: ЧМТ, травми грудної клітини, черевної порожнини та тазу [1, 2].

Класичним методом діагностики травм хребта є рентгенографія у прямій та боковій проекціях. Розширена діагностика є актуальною тільки у випадку, якщо стан постраждалого з політравмою досить стабільний і дозволяє виконати додаткові методи обстеження (спіральна КТ, МРТ тощо) [1].

Заслуговує уваги лікувальна тактика постраждалих з полі-травмою з ушкодженнями хребта, яка прийнята у країнах Європи, зокрема у Німеччині [1]. Після стабілізації загального стану постраждалого та проведення розширеної діагностики починається наступний етап лікування, протягом якого проводяться операції «Day-1 - Surgery» та відкладенні первинні хірургічні втручання. До операцій «Day-1 - Surgery» відносять первинну вентральну репозицію і стабілізацію хребта, декомпресію спинного мозку а також первинну дорсальну репозицію та стабілізацію хребта при невправному зчепленому вивихі. Таке лікування дозволяє запобігти вторинним ушкодженням спинного мозку.

На другому етапі лікування проводиться КТ-діагностика оперованого сегмента хребта, що дозволяє зробити висновки про ефективність виконаної репозиції перелому та якість декомпресії.

Лікування ушкоджень хребта завершується на третинному етапі лікування через 5-7 днів, коли загальний стан стабілізується та, за потребою, проводиться остаточна стабілізація хребта у вигляді дорсальних хірургічних втручань [1].

Особливої уваги заслуговує хірургічне лікування ушкоджень хребта. До показань для термінового хірургічного втручання відносять відкриті травми хребта, нестабільність хребетно-рухового сегмента, виражений травматичний стеноз хребетного каналу з ризиком вторинного неврологічного дефіциту а також неврологічний дефіцит з наростаючими симптомами параплегії [1, 2].

Залежно від локалізації ушкодження застосовуються різні методи хірургічної стабілізації. Так, ушкоджені хребці шийного відділу в основному стабілізуються спереду. У разі травм грудного і поперекового відділів хребта застосовується дорсальна репозиція і стабілізація, при необхідності з декомпресією елементів спино-мозкового каналу [1].

Завершення стабілізації хребта з вентральної сторони проводиться у третинній фазі лікування. Передній доступ зазвичай здійснюється ендоскопічно або через малоінвазивний поперековий доступ. Якщо необхідна додаткова декомпресія

хребетного каналу, її можна провести як частину другої вентральної ендоскопічної операції, зокрема при ушкодженнях тораколумбальних хребців [1].

Таким чином, особливостями лікування ушкоджень хребта у постраждалих з політравмою є його етапність та послідовність. На першому етапі лікування, крім хірургічної корекції виявлених травматичних ушкоджень внутрішніх органів та довгих кісток, необхідне проведення закритої репозиції, первинної стабілізації хребта та, за потреби, декомпресії спинного мозку. Після подальшого КТ-контролю рекомендована остаточна стабілізація хребта.

Своєчасне та повне виконання алгоритмів діагностики та лікування ушкоджень хребта у постраждалих з політравмою сприяє зниженню ризику летальності та ступеня інвалідності.

Література:

1. C.E. Heyde, W.Ertel & R.Kayser «Die Versorgung von Wirbelsäulenverletzungen beim Polytrauma» Der Orthopäde volume 34, pages889–905(2005) <https://link.springer.com/article/10.1007-7%2Fs00132-005-0847-0>
2. R. Ketterl «Vorgehen bei Wirbelsäulenverletzungen des polytraumatisierten Patienten» Trauma und Berufskrankheit volume 12, pages168–175(2010) <https://link.springer.com/article/10.1007/s10-039-009-1533-y>
3. John R Dimar 1, Leah Y Carreon, Joseph Riina, David G Schwartz, Mitchel B Harris «Early versus late stabilization of the spine in the polytrauma patient» 2010 Oct 1;35(21 Suppl): S 187-92 <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/20881461/>
4. Hebert, Jackie S. MD; Burnham, Robert S. MD «The Effect of Polytrauma in Persons With Traumatic Spine Injury» Spine: January 1, 2000 - Volume 25- Issue 1 – p.55 [https://journals.lww.com/spinejournal/Abstract/2000/01010/The Effect of Polytrauma in Persons With Traumatic.11.aspx](https://journals.lww.com/spinejournal/Abstract/2000/01010/The_Effect_of_Polytrauma_in_Persons_With_Traumatic.11.aspx)
5. AO «Foundation AO Spine Injury Classification Systems» <https://aospine.aofoundation.org/clinical-library-and-tools/ao-spine-classification-systems>

ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ “СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ”

*Андрушко Н.С.,
студентка факультету фінансів,
підприємництва та обліку
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна*

Пріоритетним напрямом розвитку української держави є підтримання вектору соціально орієнтованої ринкової економіки та пошук нових шляхів підкріплення його фінансового забезпечення. Принагідно, що необхідною умовою забезпечення постійного функціонування системи економічного захисту населення від деструктивного впливу соціальних ризиків є ефективно діюча система соціального захисту.

Сфера соціального захисту реалізовується наступними шляхами, що представлені на рис. 1.1.

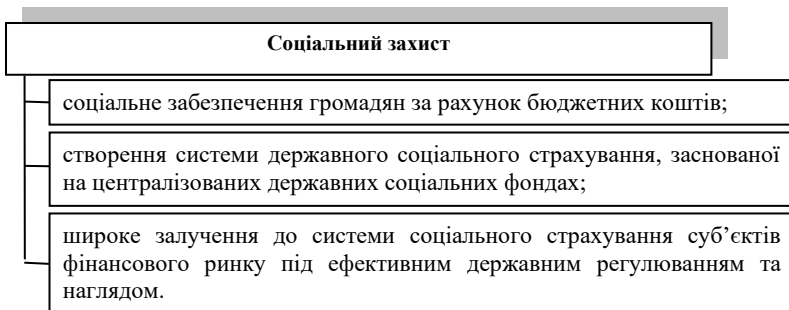

Рис. 1.1. Шляхи реалізації соціального захисту в Україні [1]

Соціальне страхування займає домінуючу роль в управлінні соціальними ризиками, тому доцільним є розгляд наукових тлумачень даного поняття. Розгляд трактувань вітчизняних науковців щодо суті соціального страхування, дає

змогу дійти до висновку, що соціальне страхування є складним і багатограним (табл. 1.1).

Таблиця 1.1.

Тлумачення поняття “соціальне страхування”

№ з/п	Рік	Визначення	Автор
1	2003	Важливий складовий елемент соціальної політики держави, який функціонує у сфері управління ризиками відтворення населення та виконує функцію соціального захисту, забезпечує фінансування соціальних допомог, регулює доходи та рівень життя різних груп населення, попереджує наслідки настання соціальних ризиків.	В.Й. Пліса [2]
2	2004	Сукупності економічних відносин, які виникають у процесі розподілу та перерозподілу ВВП і передбачають формування та використання фондів грошових коштів для забезпечення громадян у старості, на випадок постійної чи тимчасової втрати працездатності, безробіття, підтримки материнства, а також охорони здоров'я.	С.І. Юрій [3]
3	2010	Форма, за допомогою якої держава забезпечує необхідними фінансовими ресурсами систему проголошеного нею права соціального захисту для її реалізації на практиці.	А.А. Сидорчук [4]
4	2013	Система заходів щодо матеріального забезпечення населення в старості, на випадок захворювання чи втрати працездатності в працездатному віці, на випадок безробіття, підтримки материнства й дитинства, охорони здоров'я, громадян, при виході на пенсію.	С.О. Кропельницька, Т.В. Солоджук [5]
5	2014	Систему відносин між застрахованою особою, страхувальником і страховиком, які передбачають надання застрахованій особі матеріального забезпечення у випадку хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття, старості за рахунок коштів соціальних страхових фондів, котрі	В.І. Надрага [6]

		формуються внаслідок сплати страхових внесків.	
6	2016	Важлива складова соціального захисту населення, центром якого є людина та її потреби, а якість їх задоволення впливає на соціально-економічний розвиток держави.	О.П. Кириленко, В.С. Толуб'як [7]
7	2021	система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає матеріальне забезпечення, страхові виплати та надання соціальних послуг застрахованим особам за рахунок коштів Фонду соціального страхування України.	Закон України [8]

Так, В. Плиса зазначає, що соціальне страхування є частиною соціальної політики, функції якої проявляється у забезпеченні соціальним захистом громадян держави через фінансування соціальних допомог. Проте автор не зазначає за рахунок яких джерел буде реалізовуватися матеріальне забезпечення населення.

На противагу вище зазначеному твердженню, А. Сидорчук підкреслює, що законодавчо закріплені права соціального захисту, які держава повинна забезпечувати необхідними фінансовими ресурсами «...зосереджуватимуться для цих цілей в окремому фонді суспільства» [4].

Як систему заходів матеріального забезпечення населення розглядали С. Кропельницька, Т. Солоджук, а В.Надрага розглядав як систему відносин між страхувальником, страховиком і застрахованою особою у процесі сплати страхових внесків до соціальних страхових фондів, здійснення виплат чітко регламентованих законодавством.

Значну увагу варто приділити визначенню С. Юрія який розглядає соціальне страхування як сукупність економічних відносин у процесі розподілу та перерозподілу ВВП.

Принципово іншим є визначення О. Кириленка, В. Толуб'яка, які стверджують, що соціальне страхування є частиною страхового захисту, відзначивши провідну роль людини та її потреб у складі соціального захисту та їх вплив на соціально економічний розвиток держави в цілому.

На мою думку, найбільш повно розкрито суть даного поняття в ЗУ «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 № 1105-XIV, де соціальне страхування розглядається як система прав громадян на отримання соціального захисту, а також їхніх обов'язків щодо сплати страхових внесків, отримання гарантій застрахованим особам з боку держави матеріальним втіленням якого є Фонд соціального страхування України.

Література:

1. Димніч О.В. Система соціального страхування та шляхи її удосконалення в Україні: автореф. дис. ...канд. екон. наук : 08.00.08. Київ. 2015. 20 с.
2. Плиса В.Й. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування України : навч. посіб. Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 160 с.
3. Юрій С.І., Шаварина М.П., Шаманська Н.В. Соціальне страхування: підруч. Київ : Кондор, 2004. 464 с.
4. Сидорчук А.А. Фінансові ресурси державного соціального страхування: дис. канд. екон. наук : 08.00.08 «Гроші, фінанси та кредит» / А. А. Сидорчук. Тернопіль, 2010. 268 с.
5. С.О. Кропельницька, Т.В. Солоджук Соціальне страхування: навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. 336 с.
6. Надрага В.І. Соціальне страхування в системі соціального регулювання ризиків. Вісник економічної науки України. 2014. № 2. С. 99–103.
7. Кириленко О.П., Толуб'як В.С. Соціальне страхування: підруч. Т. : “Екон. Думка”, 2016. 516 с.
8. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23 вересня 1999 р. № 1105-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>.

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЛОМБАРДІВ

*Ахмедова С.Л.,**студентка фінансово-правового факультету**Національний юридичний університет**імені Ярослава Мудрого**м. Харків, Україна*

Зважаючи на останні соціально-економічні події в Україні – збільшення пенсійного віку без збільшення можливостей для працевлаштування, зростання цін на комунальні послуги, та в цілому скорочення доходів і зростання витрат громадян можна передбачити збільшення ролі фінансових стабілізаторів суспільства – джерел позикових коштів для людей.

Мабуть, затребуваність в позикових грошах на покриття поточних витрат збільшиться. У той же час обмеженість доходів навряд чи дозволить скористатися банківським кредитом або кредитом мікрофінансової організації (МФО). Швидше за все, традиційно зросте попит на послуги ломбардів у значної частини жителів, тим більше що саме цей спосіб позики найбільш знаком і зрозумілий клієнтам старше 45 років.

У той же час в умовах мінливості фінансового ринку ломбарди переживають значну трансформацію. Тому доцільно розглянути даний ринок з точки зору інституціоналізації в сучасних умовах.

Вона базується на їх спеціалізації:

- за видом застави;
- за доступністю;
- за ціною.

Ломбардні підприємці займають ніші відповідно до насиченості ринку і специфікою території:

- ювелірні вироби з дорогоцінних металів;
- брендові вироби;
- шуби та дублянки;

- смартфони, планшети, ноутбуки;
- дрібна і велика побутова техніка, електроніка;
- автомобілі, мотоцикли, квадроцикли, гідроцикли, снігоходи;
- антикваріат [1].

Ювелірна застава історично склалася як найбільш масова, ліквідна і проста в оцінці та зберіганні. Тому до цих пір близько 90 % ломбардів приймають в заставу тільки вироби з дорогоцінних металів (переважно — золота), решта за залишковим принципом ділять ломбарди автомобільні, побутової техніки і електроніки, причому всі вони мають труднощі з оцінкою, страховкою, ліквідністю, стрімким моральним старінням, зберіганням і реалізацією невикupu.

На складання асортименту застави впливає зміна споживчих переваг. Якщо в радянські ломбарди нерідко закладали килими, кришталь, музичні інструменти, які були дефіцитними і цінними для власника та інших громадян предметами, то зміна поколінь споживачів, продуктовий достаток, відсутність дефіциту і стрімка моральна відсталість будь-якого майна, зниження прихильності до речей знецінює практично всі і відразу.

Часто єдиний спосіб утримати клієнта від «дефолту» — це психологічно низька ціна позики, оскільки все одно все базується на цінових маніпуляціях учасників ринку. Вимушене розширення переліку заставного майна компенсується низькою оцінкою і наступним з неї розміром портфеля менше можливого.

Масовий продукт ломбарду знаходиться в зоні «економ», основна конкурентна боротьба за клієнта розгортається саме тут. Але окремий цікавий сегмент являє собою преміальна ніша клієнтів. Преміальні ломбарди представлені в невеликій кількості, в основному в містах-мільйонниках, де подібний сегмент клієнтів стає істотним. Причому преміальні ломбарди також працюють на різних видах застав, спеціалізація виражається в рівні сервісу, наявності унікальних фахівців з оцінки предметів розкоші, особливі методи забезпечення конфіденційності і комфорту процесу застави, індивідуальному підході. Тобто в даному сегменті представлені методи нецінової конкуренції [2, с.96-101].

Ринок ломбардних позик зараз – це ринок покупця, такий ринок, на якому більше влади мають покупці. Ломбардам доводиться ставати все більш активними продавцями, пропозиція перевищує попит. Засновники ломбардів часто і є менеджментом, тобто це їх основний вид діяльності і джерело доходу, тому відхід з ринку скрутний в силу відсутності роботи відповідної кваліфікації. Це підсилює ринкову боротьбу і конкурентне ціноутворення займає пріоритетні позиції в маркетинговій стратегії.

Послуги ломбардів поки надаються тільки у власних офісах, залучення агентів не допускається. Масштабування мережі ресурсозатратне, збільшує ризики організації та часто не приносить збільшення доходу. Тому проникнення навіть національних мереж невелике, значна ринкова влада поки належить аборигенам регіону. Частка ринку і успішність багато в чому визначається налагодженим каналом збуту – як в стріптейлі.

При ціноутворенні в ломбарді важливим питанням є і еластичність попиту. Оскільки кризи в доволі часто чергуються з періодами підйому, корисними бачаться дослідження еластичності за ціною і за доходом цільового сегмента.

Еластичність попиту на гроші двоїста – вона залежить від кінцевого призначення кредиту. У випадку з ломбардами велика частина позик використовуються для погашення касового розриву, термінових і невідкладних потреб, тому попит на ломбардні позики низькоеластичний за ціною. Деякі економісти відносять кредити до товарів Гіффена – попит на які підвищується при підвищенні їх ціни (ставки по кредиту), збільшення витрат на обслуговування кредиту за рахунок скорочення інших витрат.

Еластичність попиту на гроші за доходом зазвичай менша одиниці, але у випадку з ломбардних позик – неповноцінним благом, падає нижче нуля. При збільшенні доходу, як правило, необхідність використання послуг ломбардів зменшується. Емпіричним підтвердженням цьому може служити факти різкого збільшення портфеля ломбардів в періоди кризи і зменшення темпів зростання в періоди стабілізації.

В умовах високої інфляції спостерігається збільшення

попиту як на кредити, так і на ломбардні позики, що легко пояснюється інфляційним податком – реальна ціна грошей через певний час стане меншою за номінальну, що мотивує споживачів активніше користуватися товаром – грошима. Якщо інфляційні очікування позичальників є, а ставки відсотка не змінюються, отже, реальні процентні ставки знижуються, позикові гроші умовно стають дешевшими, і попит на кредит зростає. Більш висока, ніж очікувалося, інфляція, коли фінансові активи не індексуються відповідно до неї, викликає значний перерозподіл багатства від кредиторів до позичальників. [3, с.226-230]

Цікаво, що існує сегмент клієнтів ломбардів, що використовують позики для короткострокового фінансування свого бізнесу, зниження ціни позики дозволяє їм збільшити його оборот. Можливо, присутній значний прихований попит на ломбардні позики за низькими цінами, менеджменту ломбардів належить визначити його наявність самостійно, так як спостерігаються значні коливання в кожному регіоні і в залежності від сезонності.

Виникає дилема: зниження цін (тарифів, ставок) в очікуванні зростання портфеля, кожна одиниця якого принесе прибуток і збільшить частку ринку, або утримування цін на колишньому рівні. Чи забезпечить приріст виручки приріст прибутку? Очевидно, зниження і збільшення цін (ставок) ломбардів на практиці може призводити до наслідків по 3-м сценаріям: зменшення прибутку, збільшення прибутку, незмінна прибуток при зміненому портфелі. Для кожного варіанта необхідно враховувати в розрахунках ефективності наявність і ціну позичкового капіталу.

Література:

1. Ломбардна діяльність [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100005555-lombardna-diyalnist> (дата звернення 8.01.2021) – Назва з екрана.
2. Гаврилова Н. В. Оцінка діяльності ломбардних установ в Україні / Н. В. Гаврилова / Наукові записки // Кіровоградський національний технічний університет. – Кіровоград, 2012. – №12(І). – С. 96-101

3. Бутенко К. Б. Формування фінансової стратегії розвитку ломбардних установ / Л. Ю. Леваєва // Економічний вісник університету. – 2014. – Вип. 22(1). – С. 226-230.

УДК 520.39

Інформаційні технології

ЗАСТОСУВАННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ПРИ ПЛАНУВАННІ ТЕРИТОРІЙ

Бабій В.В.,

асистент кафедри геоінформатики

Київський національний університет

ім. Тараса Шевченка

Довгий Є.А.,

студент кафедри

аерокосмічної геодезії та землеустрою

Національний авіаційний університет

м. Київ, Україна

Для сталого розвитку землекористування в теперішніх умовах потрібен сучасний підхід до планування територій, інтеграції даних, багатогранного та складного аналізу і точності інформації. Звичайно, геоінформаційні системи (ГІС), які мають потужний потенціал в інтеграції та аналізі даних, а також їх візуалізації, стають основним інструментом підтримки підходів до планування територій.

Технологія географічних інформаційних може бути успішно застосована в якості базової для здійснення територіального планування. ГІС дозволяє зберігати весь набір проектної документації, схеми, плани в цифровому вигляді, в єдиній системі координат і системі відображення, а також атрибутивні дані про об'єкти.

Для функціонування механізму геоінформаційного забезпечення усіх систем і соціально-економічного розвитку регіону необхідне створення територіальної геоінформаційної системи, яка дозволить забезпечити процеси вироблення оптимальних

просторових рішень на основі актуальної, достовірної та комплексної геоінформації, і методів геоінформаційної обробки даних. Короткостроковою метою територіальної геоінформаційної системи є об'єднання різномірної за тематикою інформації в єдиний геоінформаційний простір, а в довгостроковому періоді - використання геоінформаційних методів моделювання, аналізу та прогнозування при розробці просторових рішень з метою їх оптимізації та більш раціонального використання ресурсів.

Геоінформаційний аналіз дозволяє встановити взаємозв'язки об'єктів і явищ з використанням методів просторового аналізу та геомодельовання. Він включає в себе роботу з базами просторових і атрибутивних даних, геокодування і виконання різних картографічних функцій, які реалізуються за допомогою алгоритмічного і математичного апарату, що міститься в ГІС.

Наразі ГІС широко застосовується для управління містами і територіями задля оптимізації процесу і структури управління використанням міських територій для забезпечення загальнодержавних інтересів та інтересів громадян. При використанні кадастрових даних виникають проблеми, пов'язані з наявністю великої кількості місцевих систем координат, які роблять неможливим поєднання кадастрових даних в єдиному географічному 3D просторі. Ця ситуація може вирішитись шляхом використання автоматизованої системи комплексного використання геоінформаційних кадастрових даних.

Великі можливості застосування ГІС-технологій з'являються і при роботі з містобудівною документацією. Використання інформаційної системи підтримки прийняття управлінських рішень на основі ГІС і Web-технологій дозволяє представити картографічний опис об'єкта управління. Кінцевою метою є створення геоінформаційного інтернет-порталу, який забезпечить спільно з ГІС можливість відображення та обробки інформації, а також підтримку прийняття рішень в сфері управління територіальним розвитком.

ГІС-технології дозволяють автоматизувати процес обробки інформації, необхідної для містобудівного прогнозу і проекту-

вання, що ділиться на три типи: директивну, аналітичну і картографічну. На основі програмно-апаратних комплексів можна виробляти передпланову і постпланову містобудівну і земельно-кадастрову оцінку території для оптимального плану функціонального зонування території.

ГІС в містобудівному плануванні дозволяє вирішувати безліч задач для територіального планування. Картографічні шари можна оновлювати, додавати нові тематичні шари, семантичні бази даних також можна оновлювати і розширювати, додаючи нові атрибутивні характеристики. Існує також можливість суміщення цифрових картографічних шарів в будь-якому поєднанні. Ті, хто працює з картографічними документами, розуміють, як складно зчитувати надто завантажену атрибутивною інформацією карту, велика частина якої не потрібна для вирішення певних задач. ГІС-технології дозволяють створювати карти такого змісту, які точно відповідають вимогам користувача та в автоматичному режимі вирішувати завдання по плануванню території, що відповідають заданим критеріям.

Сучасне програмне забезпечення ГІС, зокрема те, де використовуються продукти ESRI орієнтоване на кінцевого користувача - спеціаліста з ГІС-технологій. Вони зручні, прості в експлуатації та не вимагають тривалої спеціальної підготовки.

Література:

1. В.А. Середович, В.Н. Ключніченко, Н.В. Тимофєєва. Геоінформаційні системи (призначення, функції, класифікація). Монографія. Новосибірськ: СГГА, 2008. 128 С.
2. Бабій В.В., О.Л. Бойко. Підсистема інженерної інфраструктури комплексної ГІС аеропорту / В.В. Бабій, О.Л. Бойко // Матеріали міжнародної науково-технічної конференції молодих вчених «GeoTerrace-2018». – Львів: В-тво Львівської політехніки, 2018. – С. 152-153

ТЕХНОЛОГІЯ БЛОКЧЕЙН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ У ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ

Бабяк Д.С.

студент ОКР “Молодий спеціаліст”

ВНЗ «Фінансово-правовий коледж»

м. Київ, Україна

Протягом декількох тисячоліть відбувалися дискусії, з приводу того, як зробити виконання функцій держави більш ефективним. Мислителі як Платон, Арістотель, Макіавеллі, Кампанелла, Мор, Кант, Фіхте, Гегель та інші пропонували своє бачення розв’язання проблем пов’язаних з ефективністю державного управління, проте всі вони на практиці виявились не ефективними через людський фактор. Проте наразі, завдяки інформаційним технологіям людський фактор можна нівелювати та значно покращити ефективність державного управління. Однією з таких технологій є технологія блокчейн.

Суть технології блокчейн варто розкрити через призму такого поняття, як “реєстр”. Реєстр(від лат. Registrum – список) – це форма систематизації та обліку інформації. Реєстр використовувався, ще у давні часи, спочатку для запису використовували глиняні таблички, потім- папірус, пергамент та бумагу. Проте, поява комп’ютерних технологій дала початок для з’ясування на цифровий код. Наразі алгоритми дають можливість створити реєстрів, які мають можливості, які виходять далеко за рамки традиційних паперових та електронних ресурсів[1, С. 7-8].

Реєстр сам по собі – це база даних, яка розподілена між декількома мережевими вузлами (нодами), кожен з яких отримує дані з інших вузлів та зберігає повну копію реєстру. Ключовою особливістю розподіленого реєстру є децентралізація, тобто відсутність єдиного центру зберігання та реєстрації даних. При цьому інформація у всіх вузлах має бути валідною та актуальною, що можливо, тільки досягнення згоди між усіма вузлами такого

реєстру. Кожен вузол оновлює інформацію незалежно від інших вузлів. Після цього вони голосують за оновлення, щоби впевнитися, що більшість вузлів погоджені з кінцевим варіантом. Досягнення згоди по відношенню до одної з копій реєстру називається консенсусом, цей процес виконується автоматично з допомогою алгоритму консенсусу. Як тільки консенсус досягнутий, розподілений реєстр оновлюється та остання погоджена версія реєстру зберігається в кожному вузлі [1, с. 8-9].

Одним з видів розподіленого реєстру є технологія блокчейн, в якій для досягнення консенсусу між нодами використовується послідовність блоків. Блоки організовані в хронологічній послідовності, об'єднані одне з одним та захищені криптографічними методами. Кожен такий блок містить хеш-код, вичислений з попереднього блока в останню загрузку. В якості останнього навантаження може виступати інформація про транзакції, договори, правочини, внесені до реєстру даних про фізичних осіб, суб'єктів підприємницької діяльності, майно тощо. За своєю суттю, блокчейн є постійно доповнюючим реєстром записів, до якого можна додавати дані, проте не можна видалити чи змінити дані, збережені в минулих блоках. Таким чином, можна констатувати, що блокчейн – це механізм, який здатен забезпечити вищу ступінь збереження, обліку, передачі та ідентифікації даних, що робить її більш затребуваною практично у всіх сферах суспільного життя [1, с. 7-11].

Цікавою з точки зору дослідження є практика використання технології блокчейн у державному секторі.

Одним із важливих елементів демократії є вибори, проте наразі це все ще високозатратний та не завжди зручний процес, котрий потребує значних зусиль як організаторів (держави), так і виборців. При цьому, ніхто не може гарантувати, що вибори пройдуть чесно та без фальсифікацій. Досвід проведення виборів в багатьох країнах останніми роками свідчить, що під час виборів у тому чи іншому обсязі мають місце фальсифікації, що погано позначається на довірі до них. До прикладу, у Великобританії рівень недовіри до влади складає 16%.

Тож рішенням цієї проблеми цілком може стати проведення виборів на основі технології блокчейн, що могло би гарантувати, по-перше, мінімізацію фінансових затрат, по-друге – знизити кількість виборчих комісій, тобто зменшити затрати людського ресурсу, по-третє – забезпечити моментальний підрахунок голосів в режимі он-лайн з достовірним результатом, що в свою чергу, сприяло б неможливості фальсифікації виборів. І найголовніше – успішні приклади використання технології блокчейн у виборчому процесі є вже сьогодні.

Так, Сьєрра-Леоне стала першою в світі державою, де президентські вибори проходили на основі технології блокчейн. Технічну підтримку та реалізацію ініціативи забезпечив швейцарський стартап Agora [2]. Безумовно, що ці вибори не були ідеальними, проте використання технології блокчейн дозволило покращити їх якість, тому перспектива для подальшого розвитку напрямку все ж є. Так, серед переваг технології блокчейн називають децентралізованість системи, але особливістю застосованої на згаданих виборах в Сьєрра-Леоне системи стало використання приватно-контрольованого блокчейну. Тобто, одні вузли мали більше прав відносно інших, що технологічно може призвести до узурпації та нівелювати переваги технології блокчейн. Зважаючи на такий, швидше негативний, досвід, державам, що планують застосовувати технологію блокчейн для проведення виборів, доведеться відмовитися від центральних виборчих комісій та зробити вибори «децентралізованими». Це, в свою чергу, може стати продовженням тенденції до децентралізації влади. Тобто, використання технології блокчейн на виборах хоч і має свої недоліки та потребує подальшого спільного доопрацювання фахівцями з виборчого права і процесу та фахівцями з ІТ-технологій, та все ж перевага прозорості процесу та зменшення фінансових, людських та часових затрат на організацію процесу є очевидною.

Ще однією потенційною сферою використання технології блокчейн є нотаріат, адже метою нотаріату є забезпечення прозорості під час укладання угод. Дуже часто довіра до угоди

ґрунтується лише на довірі до особи нотаріуса. Проте, в нашій державі ще досить поширеними є практика роботи так званих «чорних нотаріусів», або введення в оману добросовісних нотаріусів шляхом шахрайства з боку однієї зі сторін тощо. Натомість, використання технології блокчейн в роботі державних реєстрів, з якими працюють нотаріуси, забезпечить умови, за яких особа, що вчиняє реєстраційну дію, не має жодного впливу на проходження (оформлення) такої дії, відтак має місце виключення «людського фактору». Взагалі, погоджуючись з думкою дослідників цієї проблематики [3], вважаємо, що весь документо-обіг варто перенести на блокчейн, адже це забезпечить його надійність.

Підсумовуючи зазначимо, що технологія блокчейн є надійною базою для зберігання даних, що вже використовується у приватних сферах і неодноразово довела свою надійність. Тому, держави розглядають цю технологію як можливість покращити суспільне життя та зробити його більш прозорим і зручним. Відтак, наразі необхідно поглибити вивчення цієї технології, зокрема в контексті можливого використання у державному секторі, пам'ятаючи, що основна перевага блокчейну – децентралізація. Припускаємо, що саме децентралізація може стати причиною, через яку тоталітарні держави всіляко опиратимуться широкому впровадженню технології блокчейн у суспільному житті, а тим більше на державному рівні, зокрема в державному управлінні та публічних послугах. До прикладу, спроба заборонити операції з криптовалютами свого часу мала місце у Російській Федерації. Та маємо надію, що ефективне широке впровадження технології блокчейн в розвинутих демократичних державах, стане прикладом для решти суспільства, а проект всесвітньої демократії нарешті буде реалізовано.

Література:

1. Цифровые активы и их правовое регулирование в свете развития технологии блокчейн : монография / Александр Кудь, Николай Кучерявенко, Евгений Смычок. - Харьков: Право, 2019.- 232 с.

2. Первая страна в мире провела выборы на технологии блокчейн. Электронный ресурс. <https://www.iksmedia.ru/news/5480129-Pervaya-strana-v-mire-provela-vybor.html>.

3. Правовое регулирование экономических отношений в современных условиях развития цифровой экономики: монография / отв. ред. В. А. Вайпан, М. А. Егорова; Московское отделение Ассоциации юристов России; МГУ имени М. В. Ломоносова; Ассоциация Российских дипломатов. М.: Юстицинформ, 2019. 376 с.

УДК: 371.134:371.4

Педагогічні науки

ВПРОВАДЖЕННЯ ІДЕЙ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО ЩОДО РОЗВИТКУ РИТОРИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Баранов Олег Іванович,

учитель української мови та літератури

Помічянської ЗШ І-ІІІ ст. №3

Помічянської міської ради

м. Помічна, Україна

Питання розвитку риторичної компетентності є надзвичайно актуальним, адже завдання школи полягає у формуванні національно-мовної особистості, яка уміє аргументувати свої думки, здатна донести свою позицію до співрозмовника та ефективно взаємодіє у соціально-культурному житті. Реалізація риторичного аспекту уроків української мови сприяє становленню патріотичної, свідомої, комунікабельної особистості.

Дослідження теоретичних та практичних засад риторичної компетентності містяться в працях К. Ажежа, Д. Александрова, С. Абрамовича, В. Аннушкіна, Н. Бабич, Ф. Бацевича, Н. Безмено-вої, О. Волкова, Н. Голуб, С. Гурвича, М. Костючика, Л. Мацько, П. Мицича, Є. Ножина, Є. Тягнирядно, Н. Формановської, А. Щу-кіна, О. Юніної та ін.

Проблемі риторичної компетентності значну увагу приділяв

В.О. Сухомлинський. Його педагогічна спадщина містить унікальні ідеї та постулати, які не втрачають своєї актуальності і нині. Зокрема, такі праці як: «Рідне слово», «Слово про слово», «Слово і мислення», «Слово і емоційна культура людини», «Слово вчителя в моральному вихованні», «Як добитися, щоб слово вихователя доходило до серця вихованця» є невичерпним джерелом мудрості та слугують орієнтиром в побудові стратегії розвитку риторичної компетентності.

В науковій літературі поняття «риторична компетентність» трактується як здатність мовця ефективно використовувати мовно-риторичні знання, уміння й досвід із метою гармонізації всіх видів спілкування, досягнення комунікативної мети, утвердження вищих морально-етичних і патріотичних ідеалів суспільства [1, с. 137].

Риторичний аспект уроків української мови реалізується, зокрема, шляхом складання авторських розповідей, читання, аудіювання, спілкування. Учні навчаються осмислено використовувати різні жанри та стилі мовлення. Важливо, щоб форми роботи на уроці були цікавими та різноманітними. Навчально-риторичну роботу доцільно організовувати у вигляді індивідуальної, групової та фронтальної комунікації.

В.О. Сухомлинський вважав, що слово – це основний засіб реалізації усіх завдань освітнього процесу. Дійсно, все починається зі слова і ним же закінчується. Влучними є слова великого педагога: убогість слова – це убогість думки, а убогість думки веде до моральної, інтелектуальної, емоційної, естетичної «товстошкірості» [2, с. 96]. Людина, яка має невеликий словарний запас, – не здатна відчути гармонію оточуючого світу. Словами ми виражаємо свої думки і чим більше ми підберемо влучних слів, тим краще донесемо свою позицію до співрозмовника та зможемо його переконати.

Цінними видаються сформульовані В.О. Сухомлинським правила мовлення. Так, розповіді педагога – це обов'язкова умова повноцінного розумового розвитку дитини, її багатого духовного життя, ці розповіді мають бути яскравими, образними, короткими

[3, с. 41]. Дійсно, увагу учнів привертають захоплюючі «живі» образи, які не залишають байдужими та змушують замислитися. При цьому, слід пам'ятати, що увага слухачів з часом згасає, тому слід наголошувати головне, залишаючи в уяві слухачів стійкі емоційні враження.

Особливу увагу В. Сухомлинський звертав на візуалізацію слів. З допомогою слова можна створити в уявленні дітей такі самі яскраві образи, як і з допомогою наочних засобів. Але картина, створена в дитячій уяві з допомогою слова, має переваги перед наочними образами – слово несе в собі яскравіше емоційне забарвлення порівняно із забарвленням, що може дійти до душі дитини в процесі споглядання наочного образу [4, с. 246]. Тому завжди слід ретельно підбирати найбільш влучні слова. Мова повинна бути досконалою, а її форма гармонійно поєднуватися зі змістом.

В.О. Сухомлинський зазначав, що слово – це найтонше доторкання до серця, воно може стати і ніжною запашною квіткою, і живою водою, що повертає віру в добро, і гострим ножем, і розжареним залізом, і брудом. Мудре і добре слово дає радість, нерозумне і зле, необдумане і нетактовне – приносить біду. Словом можна вбити й оживити, поранити й вилікувати, посіяти тривогу й безнадію і одухотворити, розсіяти сумнів і засмутити, викликати посмішку і сльози, породити віру в людину і заронити невіру, надихнути на працю і скувати силу душі... Зле, невдале, нетактовне, просто кажучи, нерозумне слово може образити, приголомшити людину [5, с. 279]. З огляду на зазначене, вбачається могутня сила слова, яке є безцінним скарбом кожної людини. Тому слід уміти правильно користуватися лінгвістичними одиницями. Під час уроків розвитку комунікативних умінь та навичок, учні вивчають теоретичні аспекти мовної комунікації та застосовують їх на практиці.

Отже, уроки української мови спрямовані на формування в учнів навиків правильно і змістовно виражати свої думки, осмислено сприймати інформацію від інших та ефективно взаємодіяти в рамках мовної комунікації.

Література:

1. Голуб Н. Б. Риторична компетентність учнів старших класів / Н. Б. Голуб // Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2011 рік: наукове видання. – К.: Ін-т педагогіки, 2012. – 376 с., С. 137-138.
2. Сухомлинський В.О. Слово про слово // Вибрані твори: в 5 т. / В.О. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1976. – 638 с.
3. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : у 5-ти т. / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1977. – Т. 3. – 670 с.
4. Сухомлинський В.О. Духовний світ школяра / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5-ти т. Т. 1. – К. : Радянська школа, 1976. – С. 209–400.
5. Сухомлинський В.О. Як добитися, щоб слово вихователя доходило до серця вихованця / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори : у 5-ти т. – К. : Рад. школа, 1976. – Т. 2. – 669 с.

УДК 336.743

Economic sciences

DEVELOPMENT OF CRYPTOCURRENCIES IN THE MODERN SYSTEM OF MONEY CIRCULATION

Берестова А.О.,

*дійсний член МАН, комунальний заклад
Харківська обласна Мала академія наук
Харківської обласної ради*

Today, human life is impossible to imagine without money. But at the beginning of its development, society did without this payment instrument. In ancient times, people did not buy or sell with money. Instead, they exchanged one commodity for another to get what they wanted or needed.

Looking at the history of money in general, cryptocurrency is still in its infancy. Bitcoin is the first cryptocurrency to achieve such a level of success and popularity. It is already advertised as the next world currency in many online sources. Although coins

and paper money are likely to remain in widespread use for many years, the transition to cryptocurrencies such as bitcoin is something that seems inevitable.[1,2,3]

The latest evolution in how we use money is cryptocurrency, a form of digital money that uses encryption to protect transactions and control the creation of new divisions. The first cryptocurrency was bitcoin, but this is followed by many others. Whether the future will lie in cryptocurrencies or not remains to be seen. The leading positions in the market are occupied by cryptocurrencies, which can be seen in the chart (Fig. 1). [4,5]

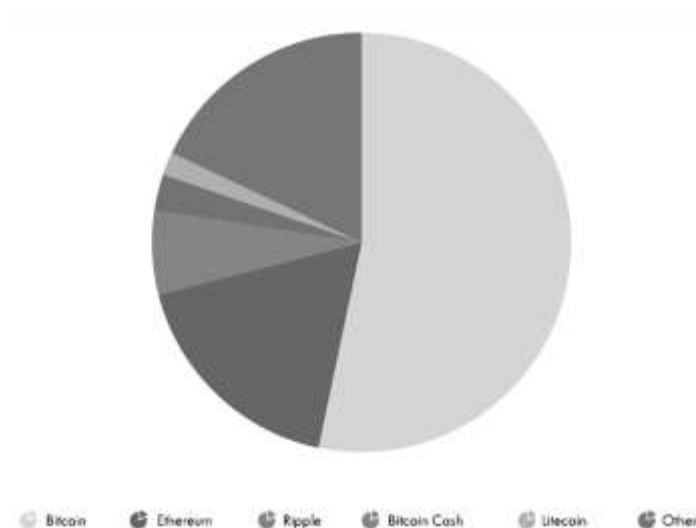

Fig. 1. Leading cryptocurrencies in the market
(compiled by the author)

Bitcoin is the first example of decentralized digital money. On October 31, 2008, an individual or group of people working under the pseudonym "Satoshi Nakamoto" published Bitcoin and described it as a "pure peer-to-peer version of electronic cash that will allow you to send online payments directly from one party to another without going through financial institution". Bitcoin is currently considered the gold standard of cryptocurrency because it can be exchanged for hundreds of smaller currencies and initial

coin offerings (ICOs). How the price of bitcoin changes can be seen in the chart (Fig. 2).[6,7]

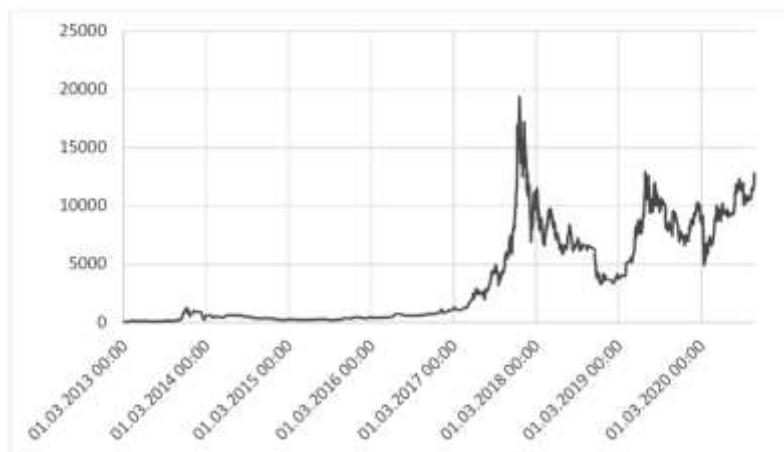

Fig.2. Bitcoin price chart (chart built by the author)

The world of cryptocurrencies is not standing still. There are now more than 3,000 digital currencies in the cryptocurrency market and it is still expanding.

Literature:

1. Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System, 2008, с. 1.
2. Crypto currency, Forbes, 26-05-2013
3. Here's why Bitcoin is the future of money, cnet, 26-05-2013
4. Kharpal, Arjun. All you need to know about the top 5 cryptocurrencies, CNBC (14 декабря 2017).
5. Matteo D'Agnolo. "All you need to know about Bitcoin". timesofindia economictimes. Archived from the original on 26 October 2015.
6. Mundell Robert. Uses and Abuses of Gresham's Law in the History of Money (англ.) // Zagreb Journal of Economics. — 1998. — Т. 2, № 2. 7. Patt Tomas. Cryptocurrency 101:: A Beginners Guide To Understanding Cryptocurrencies and Tow To Make Money From Trading. — Pronoun, 2017-10-10. — 28 с.

СТАН ВІТЧИЗНЯНОГО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ КРИПТОВАЛЮТИ

Білан М.В.

ННІ ІБ НА СБУ

м. Київ, України

Криптовалюти активно використовуються в Україні з 2014 року і стають все більш популярними.

Яскравим прикладом цього є те, що вже у вересні 2017 р. квартира в Києві була продана за криптографічну валюту, а в листопаді цього ж року АЗС WOG почали приймати розрахунки в біткойнах, що є найпоширенішим видом розглядуваної валюти [1].

У той же час, питання про правовий статус криптографічної валюти та сплата ПДВ щодо операцій з ними, залишається не врегульованим законом, що робить неможливим управління та контроль таких операцій компетентними органами, зокрема Державною фіскальною службою України.

Отже, в даний час використання криптографічних товарів в Україні здійснюється за принципом «Дозволено все, чого прямо не заборонено законом», при накопиченні все більшої кількості питань стосовно оподаткування ПДВ цих операцій, через відсутність відповідних норм в Податковому кодексі України та легалізований підхід до визначення їх правового статусу.

Разом з тим, збільшення попиту на операції з криптовалютами на світовому ринку та їх активне впровадження на територію України в умовах процесу європейської інтеграції вимагає вивчення питань їх обігу, одним із ключових питань оподаткування таких операцій з ПДВ в Україні, з метою розробки ефективних шляхів подолання існуючих прогалин та приведення законодавства у цій сфері до європейських стандартів.

Аналіз законодавства європейських країн, правова позиція

Європейського суду, прийнята на основі Європейського Парламенту та визнана її застосуванням у європейських країнах та з урахуванням специфіки використання криптографічні товари, дають підстави стверджувати, що, насамперед, доцільно вирішити питання оподаткування ПДВ криптовалютних операцій.

Отже, слід розрізнити:

- 1) операції безпосередньо з продажу та купівлі криптовалюти
- 2) операції з продажу та купівлі товарів (послуг) для криптовалюти

У випадку таких валютних операцій з метою перетворення їх в електронні гроші або готівкові кошти він набуває правовий статус товару, а в цьому випадку, на основі аналогії законодавчо регульованих принципів оподаткування валютних операцій, норм розділу V Податкового кодексу України та практики Суду ЄС, такі операції не підлягають оподаткуванню ПДВ

Однак, у процесі здійснення операцій з купівлі-продажу товарів (послуг) за криптографічну валюту, вона набуває статусу платіжного інструменту.

У той же час, при здійсненні операцій з купівлі товарів і послуг для криптографії зберігаються всі ознаки, притаманні господарським операціям, зокрема:

- економічне призначення - отримання прибутку;
- Об'єкт - це певні товари або послуги;
- такі операції виконуються відповідними первинними документами, які відповідно до ст. 180, 194-197 Податкового кодексу України призводить до виникнення правових підстав для оподаткування свого ПДВ.

Отже, ми вважаємо за доцільне привести такі операції до загальної процедури оподаткування.

Проте запровадження законодавчого регулювання системи оподаткування операцій з криптовалюти повинно передувати легалізації його правильного статусу та розробці ефективного механізму контролю за його використанням.

У той же час, до придбання правового статусу криптографічної валюти, будь-яке оподаткування операцій з ним буде

незаконним і матиме вкрай високий ступінь ризику.

Слід зазначити, що наразі криптовалюта дійсно є певною інновацією, але її використання має безліч недоліків, головними з яких є різко неконтрольовані, абсолютно непередбачувані коливання курсу, легкість використання для різних видів шахрайства, незаконних дій, легалізація прибутку, ухилення від сплати податків. Таким чином, сьогоденні реалії вимагають вчасного здійснення змін у внутрішньому законодавстві, які дозволять контролювати транзакції в електронній валюті, щоб контролювати їхнє оподаткування, включаючи ПДВ [2].

Україна входить до п'ятірки країн світу з точки зору кількості користувачів різних онлайн-гаманців. Причиною цього є те, що біткоїни дуже популярні серед українських ІТ-фахівців, які активно інвестують у цю валюту. У 2016 році юридична фірма Axon Partners стала першою українською компанією, яка виробляє біткоїни у статутному капіталі [1]. Отже, ми вважаємо, що через слабкість сучасного українського фінансового ринку та наявність багатьох інших проблемних аспектів соціально-економічного середовища таке масштабне розповсюдження віртуальних валют не буде найближчим часом, що не можна сказати про світовий ринок.

Взагалі, можна відзначити, що в Україні на користь біткоїну з'являється сприятлива юридична практика. Прикладом цього є рішення від 13 жовтня 2016 р. Харківського апеляційного адміністративного суду, в якому всі операції, що проводяться за допомогою монети «Е-Динар», можна прирівнювати до операцій із звичайними грошима.

Очевидна проблема, пов'язана з взаємовідносинами між цими суб'єктами, - це захист прав. У листі до НБУ зазначається, що всі ризики для використання в розрахунках віртуальної валюти несе сторона для їх погашення. Національний банк України як регулятор не несе відповідальності за можливі ризики та збитки, пов'язані з використанням «віртуальної валюти / кібервалюти».

Отже, є необхідність також враховувати питання щодо захисту прав крипто користувачів.

Іншою проблемою є оподаткування кібервалют. Європейський Суд у своєму рішенні «Skatteverket v. David Hedqvist» вирішив застосувати податкові пільги суб'єктам, які беруть участь у обміні національними валютами для віртуальної криптовалюти Bitcoin.

В Україні крипто-валютні операції підлягають стандартному оподаткуванню. Питання про податок на додану вартість є досить суперечливим, оскільки криптографія не визначається як товар на законодавчому рівні.

Найгострішою проблемою є застосування кримінальної відповідальності за дії, вчинені з використанням криптографії. Прикладом цього є рішення районного суду штату Флорида, в якому суд дійшов висновку, що будь-який невеликий продаж біткойн тим, хто планує використовувати його для злочинних цілей, не є достатньою підставою для переслідування легалізації (відмивання) отриманих доходів нелегально, навіть якщо злочинний намір очевидний при продажу кібервалют.

У листі НБУ від 8 грудня 2014 року № 29-208 / 72889 зазначено, що продаж біткойн за долари США або іншу іноземну валюту має ознаки функціонування так званих фінансових пірамід і може вказувати на потенційне залучення до здійснення сумнівних операцій відповідно до закону про протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму. Запобігання злочинам ст. 209 та 209-1 Кримінального кодексу України є практика ліцензування, яка дуже поширена в США, Японії. Європейський Союз наближається до цієї проблеми навіть до прийняття відповідних поправок до Директиви № 2015/849 «Про запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання коштів та фінансування тероризму» [3].

Таким чином, багато держав використовують криптографію для здійснення певних дій, але існують ще деякі перешкоди. Підводячи підсумок, слід підкреслити, що режим плачу в Україні та у багатьох країнах знаходиться в правовому вакуумі. Висновок полягає в тому, що кожен споживач і законодавець мають відкриту інформацію про емітента, порядок видачі та операції з

кібервалютами. Потім ми можемо говорити про перегляд державної політики щодо біткойн та аналогів. Крім того, тоді виникає питання законодавчого роз'яснення та консолідації цієї концепції шляхом прийняття відповідних правил у сфері податкового, банківського, цивільного та комерційного права. Крім того, необхідно і доцільно ввести відповідну ліцензію на діяльність з обміну криптовалютами, яка мінімізує відмивання грошей або фінансування тероризму. Рано чи пізно відносини будуть вирішуватися за допомогою цифрової валюти, але це, швидше за все, буде невідповідним та необмеженим копіюванням досвіду іншої держави, що може мати негативні наслідки. Ось чому ми повинні пам'ятати, що правовий режим криптографії адаптований до реальних світових подій та реальної ситуації в державі.

Тому, ми відзначаємо, що криптовалюта як засіб платежу ще не популярна в Україні через невизначеність державної влади. Існує низка закладів, які платять за певні види послуг чи товарів. Серед них - продовольчі магазини, кав'ярні, інтернет-магазини тощо. Швидкий розвиток криптографії в Україні відбувається в основному за рахунок інвестиційної активності цього фінансового інструменту представниками ІТ-сфери, що обумовлено сприятливими умовами для виробництва криптографічних товарів. Наявність кібервалют в нашій країні фактично ігнорується владою, що може спричинити не тільки економічні, а й соціальні проблеми.

Література:

1. Вперше: В Україні офіційно продали квартиру за криптовалюту URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2017/09/26/629501/>
2. Эпель О. Операції з криптовалютами як об'єкт оподаткування ПДВ. Проблеми та шляхи подолання URL: <http://n-auditor.com.ua/ru/blogs-3/entry/operatsiji-z-kriptovalyutami-yak-ob-ekt-opodatkovannya-pdv-problemi-ta-shlyakhi-podolannya.html>
3. Bitcoin: як в Україні використовують криптовалюту URL: <http://konkurent.in.ua/news/golovna/12240/bitcoin-yak-v-ukrayinivikoristovuyut-kriptovalyut-u.html>

АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ, ЯКА РЕГЛАМЕНТУЄ ДІЯЛЬНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ФАРМАЦЕВТИЧНИМИ ТОВАРНИМИ ЗАПАСАМИ

Боболович Ю.Л.,

*студентка фармацевтичного факультету
Київський міжнародний університет
м. Київ, Україна*

Питання управління товарними запасами на фармацевтичному ринку мають велику соціальну і економічну значущість. Фармацевтична галузь змушена адаптуватися до сучасних перетворень української економіки, які викликають зміни в організації роздрібної та оптової реалізації і вимагають нових підходів до управління запасами. Актуальне значення набуває нормативне та законодавче регулювання управління товарними запасами. Як свідчить проведений аналіз, сьогодні в Україні практично відсутні нормативно-правові акти, які регламентують діяльність у сфері управління фармацевтичними товарними запасами, але є певна кількість нормативно-правових актів непрямого регулювання цього процесу.

В даний час використовується два принципові напрями в управлінні запасами: одне з них пов'язано з функціональним підходом до руху товарів, тобто управлінням всіма фізичними операціями, які необхідно виконувати при доставці товарів від виробника до споживача, а інший напрямок характеризується більш широким підходом: крім управління рухом товарів, воно включає аналіз ринку постачальників і споживачів, координацію попиту і пропозиції на ринку товарів, а також здійснює гармонізацію інтересів учасників процесу руху товарів. Практика свідчить, що ефективно сформована політика управління запасами фармацевтичних дистриб'юторів безпосередньо позначається на результативності їх діяльності, забезпечує позитивні зміни в показниках прибутковості та ліквідності,

зміцнює стабільність господарського процесу, а також знижує витрати внаслідок б підтримання оптимального розміру запасів.

На підставі вивчення та аналізу нормативно-правової бази, яка стосується управління торговими запасами на аптечних складах, можна зробити наступні висновки: діяльність дистриб'юторських фірм в фармації здійснюється на підставі ліцензій, яка одержана суб'єктом господарювання відповідно до діючого законодавства [1]. Оптова торгівля лікарськими препаратами здійснюється через аптечні склади, які повинні відповідати вимогам що висуваються нормативними документами до персоналу, документації, приміщень, обладнання, поставок замовникам, процедури повернення лікарських засобів та самоінспекції. Дистриб'ютори мають гарантувати, що:

- лікарські засоби зареєстровані згідно з чинним законодавством України та мають сертифікат якості виробника;
- на підприємстві постійно додержуються умов зберігання лікарських засобів, включаючи період транспортування;
- виключена можливість переплутування одних лікарських засобів з іншими;
- постійно забезпечується наявність необхідного асортименту препаратів;
- лікарські засоби зберігаються в безпечних умовах в приміщеннях, що охороняються [5].

Одним з важливих факторів розвитку фармацевтичної галузі є гармонізація законодавства України з законодавством Європейського союзу, яка відбувається завдяки приведенню вітчизняної нормативно-законодавчої бази у відповідності до вимог міжнародних стандартів. Це і зумовлює необхідність врахування в процесі управління запасами фармацевтичної продукції вимог міжнародних документів, до яких належать: Належна виробнича практика (GMP); Належна практика зберігання (GSP); Належна практика дистрибуції (GDP); міжнародні стандарти якості (ISO) [2,3,4]. Ці документи сьогодні в деякій мірі імplementовані в чинні Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з виробництва ЛЗ,

оптової, роздрібної торгівлі ЛЗ затверджені наказом МОЗ України від 30.11.2016 р. № 929 (редакція від 11.04.2020). Недоліками існуючої нормативної бази з управління запасами в фармацевтичних компаніях є її недостатня узгодженість з вимогами належних практик, невизначеність вимог до працівників, зайнятих у сфері управління запасами ЛЗ та ін.

Література:

1. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібної торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів). Постанова КМУ від 30 листопада 2016 р. № 929

2. Настанова СТ-Н МОЗУ 42-5.0:2014 Лікарські засоби. Належна практика дистрибуції. – К.: МОЗ України, 2014. – 41 с.

3. Настанова СТ-Н МОЗУ 42-4.0:2020 Лікарські засоби. Належна виробнича практика. – К.: МОЗ України, 2020. – 338 с.

4. Настанова СТ-Н МОЗУ 42-5.1:2011 Лікарські засоби. Належна практика зберігання. – К.: МОЗ України, 2011. – 19 с.

5. Модленко Н. А. Запровадження в Україні Належних практик GxP як гарантія якості фармацевтичної продукції [Електронний ресурс] / Н. А. Модленко. – Режим доступу: <http://www.legalalliance.com.ua/ukr/press/2155/>.

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЯК ФАКТОР УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ

Боднар О.В.,

доцент кафедри обліку і аудиту

Берчук М.М.,

студентка факультету

економіки і природокористування

ВП НУБіП України

«Бережанський агротехнічний інститут»,

м. Бережани, Україна

Реформування системи бухгалтерського обліку відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності дає суб'єктам господарювання більше самостійності в організації бухгалтерського обліку та виборі способів і методів ведення бухгалтерського обліку. Така самостійність проявляється у формуванні облікової політики підприємства, що виконується на підставі положень чинного законодавства.

Зазначимо, що документальне оформлення облікової політики підприємств реалізується у форматі Наказу про облікову політику, який є суто внутрішнім регламентом, що регулює організацію облікового процесу підприємства.

З метою надання повної, достовірної та своєчасної інформації для потреб управління й оптимізації процесу підготовки документу про облікову політику пропонуємо його формування здійснювати за організаційно-технічним, методичним і заключним етапами. У розрізі кожного з етапів визначаються елементи облікової політики з урахуванням специфіки діяльності підприємства. Таке формування аспектів облікової політики забезпечить: єдиний підхід до організації та методики ведення бухгалтерського обліку доходів і фінансових результатів; надання своєчасної, достовірної та повної інформації про них персоналу усіх рівнів для прийняття ефективних управлінських рішень.

Облік доходів має свої особливості та певні відмінності у різних галузях підприємницької діяльності, незважаючи на те що базується на одних і тих самих стандартах [1, с. 295]. Саме тому вибір елементів облікової політики у контексті запропонованих етапів її формування — прерогатива підприємства залежно від його величини та специфіки діяльності.

При розробці документу, який регламентує облікову політику, на організаційно-технічному етапі треба визначитися з:

- формою ведення бухгалтерського обліку;
- організаційною побудовою бухгалтерської служби підприємства,;
- особами, які займаються веденням обліку доходів та їх обов'язками;
- переліком первинних документів та графіком документообороту;
- порядком узагальнення даних у регістрах обліку та формах управлінської звітності [2].

При формуванні елементів облікової політики методичного етапу доречно вказати:

- методи оцінки доходів. Ураховуючи специфіку діяльності підприємств, при виборі елементів облікової політики стосовно доходів доцільно дотримуватися вимог П(С)БО 15 «Доходи» [3].
- умови визнання доходів;
- основні принципи формування робочого плану рахунків у частині доходів та фінансових результатів підприємства.

Заключний етап передбачає підготовку, розгляд та підписання документу про облікову політику підприємства.

Запропоновані рекомендації щодо формування складових облікової політики в розрізі наведених елементів сприяють створенню належного механізму управління процесами обліку доходів діяльності підприємства.

Література:

1. Сторожук Т.М. Теоретико-методологічні аспекти формування облікової політики підприємств: [монографія]. Ірпінь: НУ ДПС України, 2011. 460 с.

2. Домбровська Н.Р. Облікова політика доходів, витрат та фінансових результатів підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Випуск 9. С. 771-775.

3. П(С)БО 15 «Дохід» / Наказ Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999 р. № 290. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>

УДК 504.2:544.018.4

Природничі науки

ВИЗНАЧЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ЕКОЛОГІЧНОЇ НЕБЕЗПЕКИ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Бондаренко В.Є.,

студентка факультету

водогосподарської інженерії та екології

Матухно О.В.,

доцент кафедри цивільної інженерії,

технології будівництва та захисту довкілля

Дніпровського державного

аграрно-економічного університету

м. Дніпро, Україна

Металургійні та машинобудівні підприємства України споживають кислотні електроліти у виробничих процесах, що призводить до утворення великих обсягів кислотних стічних вод різноманітного складу та до забруднення навколишнього природного середовища. Значна частина підприємств використовує застарілі методи знешкодження цього виду небезпечних відходів. Враховуючи кількість металу, що виробляється в Україні навіть в умовах світової фінансової кризи [1-2], можна стверджувати про серйозність проблеми утворення такого багатотоннажного відходу як відпрацьовані кислотні розчини та кислі промивні води. Слід підкреслити, що ця проблема актуальна не лише для України, а й для інших країн-виробників сталі та прокату.

Враховуючи масштаби утворення відпрацьованих кислотних розчинів і стоків, і, одночасно, брак уваги до питання

переробки та знешкодження цих відходів, існує необхідність розробки нових теоретичних та технічних рішень з питання поводження з ними, а також пошук шляхів визначення рівня екологічної безпеки запропонованих технологій через конкретні екологічні характеристики, показники або нормативи.

Питання оцінки екологічного ризику та показників небезпеки технологічних процесів на етапі теоретичних розробок та лабораторних випробувань ще не вирішено. Відомі розрахункові методики комплексної оцінки екологічного ризику вимагають складного інформаційного пошуку, збору статистичної інформації, при цьому необхідні дані можуть бути відсутні в літературних джерелах, крім того складно аналізувати невизначеності, які визначають ймовірність виникнення збитків, розміри потенційних збитків. Удосконалення відомих розрахункових методик і розробка нових, а також обґрунтування шкал оцінювання рівня небезпеки дозволить підвищити якість управління в сфері захисту довкілля, забезпечить коректне зіставлення даних про небезпеку виробництв і технологічних процесів. В зв'язку з чим метою роботи є розвиток методичних основ ідентифікації показників небезпеки технологічних процесів.

Для оцінювання технологій нейтралізації та регенерації з точки зору екологічної безпеки запропоновано підхід до оцінювання ступеня небезпеки відходів, який дозволяє із застосуванням методу експертних оцінок визначати показники екологічного ризику та небезпеки.

Встановлено види ризику від технологій регенерації та нейтралізації відпрацьованих кислотних електролітів. У випадку електрохімічної регенерації це біологічний ризик, для нейтралізації - біологічний та естетичний. Глобальний ризик при використанні обох технологій відсутній. Визначено сумарну характеристику ризику кожної технології. Доведено, що в разі використання вказаних технологій ризик нижче, ніж у випадку неконтрольованого скиду в навколишнє середовище, а ризик при регенерації нижчий за ризик при нейтралізації за рахунок більших витрат на природоохоронні заходи.

Порівняння показників небезпеки технологій знешкодження та утилізації відпрацьованих кислотних електролітів показало, що технологія електрохімічної регенерації відпрацьованих електролітів є більш безпечною за технологію нейтралізації.

Задачею подальших досліджень є вдосконалення підходу до оцінювання ступеню небезпеки кожної з забруднюючих речовин техпроцесів, що розглядаються, та інтегрального показнику небезпеки.

Література:

1. World steel in figures [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.worldsteel.org/en/dam/jcr:f7982217-cfde-4fdc-8ba0-795ed807f513/World%20Steel%20in%20Figures%202020i.pdf>

2. Підсумки роботи ГМК України у 2019 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ukrmetprom.org/pidsumki-roboti-gmk-ukraini-u-2019-r/>

УДК 581.9(477.41)

Природничі науки

РЕСУРСНА ОЦІНКА *HYPERICUM PERFORATUM* L. ПЕРЕЯСЛАВЩИНИ

Бондаренко Г. В.,

здобувачка вищої освіти ступеня бакалавра

Довгопола Л. І.,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри біології,

методології та методики навчання

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний

педагогічний університет імені Григорія Сковороди»,

м. Переяслав, Україна

Ключові слова: *дикорослі лікарські рослини, Hypericum perforatum L., облік ресурсів, Переяславщина.*

Лікарські рослини є складовою частиною біорізноманіття і відіграють важливу роль як у природі, так і в житті людини.

Останніми роками в усьому світі спостерігається посилений інтерес до цілющих властивостей рослин, значне збільшення попиту на них. Для лікувальних цілей залучаються нові види, з'явилися десятки нових лікувальних препаратів рослинного походження. Збирання та реалізація лікарських рослин входить до переліку платних послуг, які можуть надаватися бюджетними установами природно-заповідного фонду, згідно постанови Кабінету Міністрів від 28 грудня 2000 р. (№ 1913). Тому аналіз лікарської флори та оцінка запасів лікарської сировини є актуальними.

Провівши інвентаризацію та систематичний аналіз флори дикорослих лікарських рослин Переяславщини встановлено, що видовий склад дикоростучих лікарських рослин досліджуваного регіону є досить флористично багатим і нараховує 582 види, що належать до 106 родин і 360 родів, серед яких вищі спорові – 15 видів (2.6%), голонасінні – 3 види (0.5%) й покритонасінні – 567 (97.4%) видів. Провідна роль належить родинам *Asteraceae* – 81 вид (13.9%), *Lamiaceae* – 43 види (7.4 %), *Rosaceae* – 33 види (5.7%) [2; 10].

Ресурсні дослідження *Hypericum perforatum* L. проводилися протягом 2018-2020 рр. на території Переяславщини, яка знаходиться на сході Київської області на лівобережжі України, омивається водами Канівського водосховища. Районний центр – місто Переяслав. Територія району становить 1456 км². Межує на півночі та сході із Бориспільським, Баришівським та Яготинським районами Київської області, на півдні – з Драбівським та Золотоніським районами Черкаської області. Переяславщина розташована в Лівобережжодніпровському геоботанічному окрузі [1; 2, 10].

Ресурси *H. perforatum* вивчалися маршрутним методом. Визначення запасів звіробою здійснювалося на облікових площадках розміром 1 м², на кожній із яких визначали проєктивне покриття виду, висоту й кількість пагонів, а також збирали сировину досліджуваного виду, потім її висушували. Запаси сировини (біологічний та експлуатаційний) визначали згідно стандартних ресурсознавчих методик [4]. Промисловими вважали запаси, які щільно розміщуються та займають площу не

менше 0,5 га [6], непромисловими – запаси рослин, що зростають щільними заростями на площі менше ніж 0,5 га або зростають фрагментарно чи розсіяно [6].

Здавна відома виключна медична цінність видів роду *Hypericum* L. В Україні є офіційними *Hypericum perforatum* L. та *H. maculatum* Crantz, решта використовуються у народній медицині. Поєднання дубильних речовин та вітамінів забезпечує лікувальний ефект при запальних захворюваннях шлунково-кишкового тракту та при лікуванні ран. Флавоноїди мають різнобічні фармакологічні властивості – проявляють спазмолітичну дію на гладкі м'язи жовчних шляхів, кишківника, кровеносних судин і уретри, жовчогінну дію, запобігають утворенню жовчних конкрементів [10].

Звіробій продірявлений (*Hypericum perforatum* L.) – багаторічна трав'яниста рослина зі слабо розвиненими малорозгалуженими коренями, гемікриптофіт, полікарпик, ксеромезофіт, мезотрон, геліофіт. Зустрічається по всій території України за винятком альпійського поясу Карпат, і дуже рідко на півдні країни [3; 7; 8].

В умовах Переяславщини *H. perforatum* має значне поширення. Надає перевагу відкритим сухим і освітленим ділянкам, схилам, чагарникам, лісовим галявинам, просікам, узліссям, може утворювати продуктивні масиви на слабко дернистих суходільних луках при відсутності випасу худоби. Тут він зростає разом із *Genista tinctoria* L., *Artemisia absintium* L., *Galium verum* L., *Elytrigia repens* L., *Euphorbia cyparissias* L., *Achillea millefolium* L., *Festuca pratensis* Huds., *Linaria vulgaris* L. тощо.

H. perforatum близький до типових «піонерних» рослин, за своєю здатністю активно розселятися на ділянках із порушеним покривом під впливом господарської діяльності. Мало вибагливий до багатства та вологості ґрунтів і легко піддається вирощуванню, при цьому добре розвивається і дає великий урожай [3; 7].

Найбільш масово (більше 20 % покриття) росте на бідних (89-100 ступінь багатства ґрунту), помірно зволжених (55-68 ступінь шкали зволоження) ґрунтах [7; 8].

H. perforatum у лісовій зоні є типовим представником різнотравних угруповань на вирубках мішаних лісів, де може утворювати масиви з проєктивним покриттям до 50 %, хоча за своєю природою є лучно-степовим видом.

При розростанні високотрав'я та чагарників, зменшенні освітленості, посиленні задернованості *H. perforatum* поступово випадає зі складу угруповання, залишаючись на галявинах, узліссях невеличкими скупченнями чи поодинокі. Швидкість таких сукцесій популяцій *H. perforatum* визначається інтенсивністю сукцесій них змін в усьому фітоценозі. Спостереження показали, що при швидкому збільшенні зімкнутості крон дерево-стану пригнічується розвиток високотрав'я і на таких ділянках даний вид зберігається 6-7 років. При інтенсивному розростанні чагарників він випадає із травостою на 4-6 рік. Низькою є продуктивність популяцій *H. perforatum* на справжніх луках – його участь тут зводиться, як правило, до рівня інгредієнта [3; 8].

Значні запаси звіробою, достатні для заготівлі виявлені на території Переяславщини: м. Переяслав, урочище «Козинські горби», Студенківське лісництво державного підприємства «Переяслав-Хмельницьке лісове господарство» на вирубках (кв. 20-26, 40-45, 60-63), урочище «Куряче горло»; Переяслав-Хмельницький район, околиці с. Циблі (схили р. Дніпро), с. Хоцьки (схили р. Дніпро), с. Студеники (узлісся); околиці с. Жовтнєве (табл. 1).

Таблиця 1

Інвентаризаційна відомість ресурсів
Hypericum perforatum

Місцезростання	Загальна площа, га	Вихід сировини, г/м ² у вологому стані	Біологічний запас повітряно-сухої сировини, кг	Експлуатаційний запас повітряно-сухої сировини, кг
1	2	3	4	5
м. Переяслав, урочище «Козинські горби»	2,8	100,19±6,3	605-686	403-457
Околиці с. Циблі (схили р. Дніпро)	1,0	129,1±19,3	253-241	168-228

Околиці с. Хоцьки (схили р. Дніпро)	0,7	133±17,8	185-243	124-162
Студенківське лісництво на вирубках (кв. 20-26, 40-45, 60-63)	1,3	112,5±7,24	315-358	210-239
Околиці с. Студеники, (узлісся)	1,2	92,9±15,9	213-300	142-200
Урочище «Куряче горло»	0,8	107,2±13,8	172-223	115-148
Околиці с. Жовтневе	4,7	93,8±14,6	856-1172	571-781

Середня урожайність *Hypericum perforatum* у Переяслав-Хмельницькому районі з 1 м² становить 109,81±13,56 г сирової маси. Необхідно відмітити певну природну лабільність запасів сировини цього виду. Високопродуктивні масиви утворює на перелогах, еродованих ділянках завдяки інтенсивному самосіву. При відсутності інтенсивного антропогенного навантаження такі масиви зберігають сировинну цінність 6-7 років [3]. Сінокосіння і випасання худоби в однаковій мірі погіршує стан його популяцій. На відкритих ділянках зі зрідженим трав'янистим покривом завдяки насіннєвому поновленню часто утворює добре виражені ущільнення із проективним покриттям до 20-25%.

Враховуючи значне поширення звіробою у всіх обстежених районах Переяславщини, на сьогодні не стоїть гостро проблема дефіциту сировини цієї лікарської рослини в регіоні, однак, щоб не допустити виснаження ресурсного потенціалу звіробою, регламентація щорічного обсягу заготівлі сировини в цілому по Переяславщині не повинна перевищувати 5-7 тон. Окрім того, щоб не нанести шкоди заростям звіробою заготівлю сировини на одному масиві рекомендується проводити з інтервалом у 2 роки [3].

Література:

1. Довгопола Л. І. Історія дослідження лікарських рослин Лівобережнодніпровського геоботанічного округу. *Біологічні системи*: наук. журнал. Чернівці: Вид-во Чернівецького університету, 2013. Т. 5. Вип. 3. С. 403-408.

2. Довгопола Л. І. Лікарські рослини природної флори Переяславщини. *Біорізноманіття, екологія та експериментальна біологія*. Ботаніка. 2020. Т. 22, №1. С. 27-36.
3. Маковецька О. Ю. Порівняльне дослідження кількісних морфологічних ознак та продуктивності деяких видів *Hypericum L.* за умов інтродукції в Києві. *Український ботанічний журнал*. 1997. 54, №5. С. 452-457. (57)
4. Мінарченко В. М. Ресурсознавство. Лікарські рослини. Навчальний посібник. Київ: Фітосоціоцентр, 2014. 215 с.
5. Мінарченко В. М. Атлас лікарських рослин України, (хорологія, ресурси та охорона). Київ: Фітосоціоцентр, 2002. 172 с.
6. Мінарченко В. М. Лікарські судинні рослини України (медичне та ресурсне значення). Київ: Фітосоціоцентр, 2005. 324 с.
7. Сивоглаз Л. М., Мінарченко В. М. Хоролого-ресурсна оцінка видів роду *Hypericum L.* на території Лівобережного Лісостепу. *Український ботанічний журнал*. 1996. 53, №6. С. 696-702. 79
8. Сивоглаз Л. М. Режим невиснажливого використання фіторесурсів *Hypericum perforatum L.* *Український ботанічний журнал*. 1999. 56, №2. С. 166-169. 80
9. Сологуб В. А., Грицик А. Р. Перспективи використання видів звіробою в медицині та фармації. *Український медичний альманах*. 2011. Том 14, № 5. С. 183-186.
10. Bondarenko G. V., Dovhopola L. I. Systematic, biomorphological and environmental analysis of wild-growing plants of Pereyaslav. Abstracts of The 13th International scientific and practical conference «Science and Technology» (December 21-22, 2020) Nika Publishing, Manchester, Great Britain. 2020, P. 48-54.

АКСІОЛОГІЧНІ ОСНОВИ САМООРГАНІЗАЦІЇ ДЕМОКРАТІЇ

Будз В.П.

*кандидат філософських наук, доцент, докторант
Львівського національного університету
імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

Гоян І.М.

*доктор філософських наук, професор,
професор кафедри соціальної психології
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна*

Демократія – це безперечно універсальний соціально-політичний та екзистенційний феномен, який, як вважає Ф. Фукуяма, є вершиною людських відносин [1]. Також демократія – це важливе соціальне очікування та водночас цінність [2, с. 80]. Дійсно, з одного боку демократія є найбільш оптимальною формою політичної влади, а з іншого – впливає з природи людини, яка прагне до свободи і рівності.

Демократичні цінності у своїй суті – це не штучний чи філософський винахід, а самоорганізаційні соціальні цінності, які ґрунтуються на людській природі. В такому ракурсі «демократія – це швидше не політична «стратегія», яка теоретично обґрунтовується як найбільш «доцільна» і перспективна форма політичного ладу, а є «природним» станом суспільних взаємодій, бо сутністю демократії є свобода у всіх вимірах життєдіяльності людини, а свобода – це природне, апіорне прагнення людини» [3, с. 97]. Звідси, природа людини рано чи пізно в тих чи інших суспільствах спонтанно та з необхідністю впливає на самоорганізацію в кінцевому варіанті саме демократичних відносин. У цьому аспекті демократію та демократичні цінності можна зарахувати до універсальних, загальнолюдських, інтегральних цінностей, які

можуть бути в основ діалогу і порозуміння [4, с. 41]. З точки зору В. Хмілья, демократія дійсно «...створює та сприяє порозумінню між більшістю та меншістю, захищає права людини, має на меті запровадження соціальної рівності» [5, с. 47]. Проте, в той же час, дослідник зауважує, що «при всіх позитивах демократії, вона одночасно стає механізмом невпинного руйнування соціального цілого шляхом розшарування суспільства на автономні осередки, угруповання, сегменти в напрямку “номадичного” спрямування атомізації суспільств, що прискорює незворотні ентропійні процеси» [5, с. 52]. В свою чергу, «соціальна ентропія впливає на духовне людське життя, сповнене цінностей та моральних почуттів» [5, с. 50]. Але для того щоб демократія та демократичні процедури як способи організації суспільно-політичного життя були дієвими, щоб вони не були ентропійними та негативно впливали на суспільні і моральні цінності, демократія повинна бути бажаною та доцільною. Тобто члени тієї чи іншої спільноти в першу чергу мали б самостійно прагнути жити на основі демократичних принципів, проявляти цілеспрямовану волю до демократичних процедур і цінностей. При цьому доцільність демократії мала б свідчити про її раціональний характер, бо «доцільність поведінки людини пов'язана з її здатністю відчувати, бажати й усвідомлювати свої вчинки» [6, с. 26]. Власне демократія повинна бути усвідомленою на рівні основних принципів та цінностей світогляду, бо в інакшому випадку вона не буде дієвою та буде спрямована до соціальної ентропії [5, с. 50–51], оскільки зовнішніх контрольних інститутів демократії не існує крім самих людей, які живуть у спільноті.

В такому сенсі демократія ґрунтується на самоконтролі громадян, які самі на основі доброї волі та солідарності повинні підтримувати демократичні норми та цінності. Тобто для того щоб демократія була дієвою вона мала б бути екзистенційною цінністю, мала б самоорганізовуватись на принципах рівності та добровільності. Але наскільки демократію як феномен можна вважати екзистенційною цінністю взагалі? Якщо брати до уваги, думку про те, що «більшість із цінностей мають екзистенційне

походження, тобто вони є незалежними від теоретичних міркувань, світогляду, ідеології та виражають життєві потреби людини як соціальної та природної істоти» [7, с. 133], то в якій мірі демократія відповідає таким критеріям, тобто чи є демократія екзистенційною цінністю?

Якщо демократія є екзистенційною цінністю, то відповідно вона мала б самоорганізовуватись спонтанно у спільнотах. На наш погляд, саме складові цінності демократії, такі як рівність, свобода, добровільність роблять у свою чергу її екзистенційною цінністю. Тобто демократія є екзистенційною цінністю у контексті системи демократичних цінностей, які розгортаються як рівність, свобода, добровільність, солідарність, толерантність. Саме ці цінності можуть бути надійною основою самоорганізації демократії та будуть сприяти консолідації будь-якої спільноти та водночас обмежувати соціальну ентропію.

Література:

1. Фукуяма Ф. Конец истории? *Вопросы философии*. 1990. №3. С. 134–148.
2. Hoian I. M., Budz V. P. Anthropological and Axiological Dimensions of Social Expectations and their Influence on Society's Self-Organization. In: *Anthropological Measurements of Philosophical Research*, 2020, No 18. P. 76–86. DOI: <https://doi.org/10.15802/ampr.v0i18.221379>
3. Будз В. П. Самоорганізація суспільної дійсності в контексті її антропологічних засад та аксіологічних чинників : у 5 т. Т. 4 : *Самоорганізація суспільних груп та соціальних інститутів як панантропологічний процес* : монографія = Self-Organisation of Public Reality in the Context of its Anthropological Principles and Axiological Factors : in 5 vol. Vol. 4 : *Self-Organisation of Social Groups and Social Institutes as a Pan-Anthropological Process*: Monograph. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2017. 481 с.
4. Будз Г. І. Аксіологічні аспекти діалогу української та європейської спільнот. В: *Філософія діалогу й порозуміння в побудові європейської і світової спільнот*. Тези міжнародної

конференції. 22–24 червня 2016 р. Львів: ВЦ філософ. ф-ту ЛНУ ім. Івана Франка, 2016. С. 39–41.

5. Khmil V. V. Ambiguous Janus of Modern Democracy. In: *Anthropological Measurements of Philosophical Research*, 2016, No 9. P. 47–54. DOI: <https://doi.org/10.15802/ampr2016/72228>

6. Гоян І. М. *Історико-філософська рефлексія психологізму: на перетині філософії і психології*: монографія. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2011. 360 с.

7. Гоян І. М., Будз А. В. Екзистенційне та психологічне походження цінностей. В: *Перспективні напрямки наукових досліджень. Збірник наукових матеріалів LV Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції*. 24 листопада 2020 р. м. Львів. Частина 1. С.133–135.

УДК 346.9:366

Юридичні науки

ПОЛІТИЧНА РЕКЛАМА: ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Ваксман Р. В.,

*кандидат юридичних наук,
асистент кафедри господарського права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

Поняття «політичної реклами» доцільно розглядати у тісному зв'язку з такими суміжними поняттями як «реклама», «комерційна реклама» та «передвиборна агітація», наголошуючи при цьому на їх ознаках та особливостях. Так, У Законі України «Про рекламу» міститься легальне визначення поняття реклами відповідно до якого рекламою є інформація про особу чи товар, розповсюджена в будь-якій формі та в будь-який спосіб і призначена сформувати або підтримати обізнаність споживачів реклами та їх інтерес щодо такої особи чи товару [1].

Політична реклама будучи різновидом реклами у сфері

некомерційних – соціальних відносин, привертає чи не найбільшу увагу науковців, з огляду на те, що вона є одним із засобів, за допомогою якого суб'єкти виборчого процесу доводять свої програми до відома громадськості, а також через недостатню досконалість та фрагментарність правового регулювання. Правову основу політичної реклами складають: Закон України «Про рекламу», Виборчий кодекс України, Закон України «Про місцеві вибори», а також певною мірою нормативно-правові акти, що регламентують діяльність ЗМІ, зокрема Закон України «Про телебачення і радіомовлення». Дещо оновлене законодавче визначення запропоновано законодавцем у Виборчому кодексі України, змінивши положення, зокрема, Закону України «Про рекламу», згідно з яким під політичною рекламою слід розуміти інформацію у будь-якому вигляді, поширену в будь-якій формі, яка має на меті популяризацію діяльності політичної партії (організації партії), привернення уваги до діяльності політичної партії (організації партії) та її позиції щодо питань загальнодержавного (місцевого) значення. До політичної реклами належать також використання символіки або логотипів політичних партій (організацій партій), повідомлення про підтримку політичною партією (організацією партії) видовищних чи інших публічних заходів або привернення уваги до участі у таких заходах політичної партії (організації партії) [2]. Для порівняння, нещодавно до часткової втрати своєї чинності Закон України «Про місцеві вибори» оперував іншим поняттям політичної реклами та визначав її як одну з форм передвиборної агітації, розміщену за допомогою рекламних засобів, яка спонукає виборців голосувати за або не голосувати за певного суб'єкта виборчого процесу [3].

Слід зазначити, що до прийняття Виборчого кодексу України поняття та окремі аспекти політичної реклами дублювались у численних нормативно-правових актах, таких як ЗУ «Про вибори народних депутатів України», ЗУ «Про вибори Президента України», ЗУ «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» і при цьому не завжди однаково. Наприклад, норми щодо

порядку розповсюдження, нормування та фінансування політичної реклами в ЗМІ мали змістовні розбіжності. Тому прийняття Виборчого кодексу України позитивно вплинуло хоча б на уніфікацію термінології, однак досі не врегульованими залишаються питання, наприклад, ідентифікації політичної реклами. При цьому численні дискусії викликає саме питання співвідношення політичної реклами і передвиборчої агітації.

Так, можна виділити основні види політичної реклами:

- пряма політична реклама як частина передвиборчої агітації (передвиборча політична реклама);
- непряма політична реклама (завуальована або прихована реклама, наприклад Продакт Плейсмент);
- політична реклама в період після виборів (поточна політична реклама).

В залежності від способу сприйняття рекламного продукту виділяють політичну рекламу: аудіальну; візуальну та змішану (аудіально-візуальну). Дослідження зазначених видів політичної реклами нерозривно пов'язано не тільки з визначенням змісту рекламного продукту, а й з задачами щодо вибору засобів розповсюдження реклами та рекламних носіїв з метою найбільш ефективного донесення змісту реклами до потенційної аудиторії.

В Україні політична реклама, зазвичай, є дуже специфічною — часто вона не відповідає меті такої реклами та взагалі справляє негативний вплив для замовника реклами: така реклама видається для її потенційної аудиторії непривабливою та, навпаки, відлякує їх від голосування за таку політичну партію або певну кандидатуру.

До того ж кошти, які витрачаються на таку рекламу є просто космічними для пересічних громадян.

Зокрема, під час місцевих виборів, що пройшли восени 2020 року на території України, громадська організація ОПОРА проводила моніторинг витрат кандидатів та політичних партій на рекламу у соціальній мережі «Facebook», відповідно до отриманих ними даних можна побачити кількість грошей, витрачених у період з 16 по 30 вересня 2020 року [4].

Зосередивши увагу на видах реклами та статистичних даних щодо реклами в Інтернеті, зокрема у соціальних мережах актуальним є зробити акцент на дослідженні саме такої політичної реклами. Встановлення вимог та принципів до такої реклами врегулювання на різних платформах та є достатньо прозорим. Отже, наприклад, компанія Google надає вичерпну інформацію щодо політичної реклами, впровадженої та дозволеної чи забороненої ними для використання на сервісах платформи. Зокрема, в офіційній довідці щодо політичної реклами компанія вказує: «Ми підтримуємо відповідальну

політичну рекламу, тому очікуємо, що всі оголошення й цільові сторінки відповідатимуть юридичним вимогам, чинним у регіонах, на які націлюється реклама, зокрема законам про проведення передвиборчої кампанії й виборів, а також про періоди, коли політичну агітацію заборонено. Політичною вважається реклама політичних організацій, партій, окремих кандидатів або політиків, консультацій із політичних питань, збору коштів для політичних цілей.

Нехтування нашими правилами щодо політичного контенту може призвести до того, що інформацію про ваш обліковий запис і політичні оголошення буде публічно розголошено або надано відповідним державним установам і регуляторним органам» [5].

Компанія вказує на можливості використання лише певних критеріїв направлення на потенційну аудиторію для передвиборчої реклами. Тобто всі інші параметри націлювання, які не передбачені на сайті заборонені.

Бачимо, що, запроваджуючи таку політику, компанія Гугл чітко вказує на неможливості втручання та використання приватних даних, отриманих від осіб, що використовують дану платформу для власних цілей, а тому за невиконання таких вимог можуть бути застосовані санкції, що є досить відчутними у сучасному світі, основний пласт інформації в якому сприймається саме через Інтернет.

Підбиваючи підсумки, варто зазначити, що політична реклама, є значним важелем впливу на людську свідомість та є вдалою платформою для маніпулювання свідомістю осіб, за умови, що створенням та впровадженням такої реклами займаються справжні спеціалісти у цій сфері. Тому, з кожним роком усе більше коштів та сил виділяється на таку діяльність. Однак, політична реклама не завжди досягає необхідного результату — непоодинокі випадки невдалої реклами, яка зіграла проти кандидата, нею підтримуваного, тому в цьому аспекті також треба бути обережним.

Соціальні мережі та платформи все частіше звертають свою увагу на політичну рекламу та намагаються зробити її

законною та відкритою для мас, щоб ні в кого не виникало сумнівів щодо упередженості щодо тієї чи іншої політичної сили чи кандидата.

Література:

1. Про рекламу: Закон України від 03.07.1996 № 270. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 39. Ст. 381.
2. Виборчий кодекс України в редакції від 24.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text> (Дата звернення: 15.01.2021)
3. Закон України «Про місцеві вибори» в редакції від 19.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-19#Text> (Дата звернення: 15.01.2021)
4. Опора. Обіцянки за межами повноважень та "гра слів". Моніторинг політичної реклами у Facebook за 16 – 30 вересня 2020 року. URL: https://www.oporaua.org/news/vybory/polit_ad/21359-monitoring-politichnoyi-reklami-u-facebook-za-16-30-veresnia-2020-roku (Дата звернення: 15.01.2021)
5. Довідка Центру політики Google ads. URL: <https://support.google.com/adspolicy/answer/6014595?hl=uk> (Дата звернення: 15.01.2021)

ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД СТВОРЕННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР І СИМУЛЯЦІЙ

Валкова Л.М.,

*студентка кафедри психології, педагогіки та філософії
Кременчуцького національного університету
ім. Михайла Остроградського*

Практика використання економічних ігор поширена і у сфері реального бізнесу. Так, мають свої власні бізнес-ігри відомі у світі компанії МТС, X5 Retail, L'Oreal, Danone, Філіп Морріс, ВимпелКом, Тройка Діалог та інші. Топ-менеджери компаній

також беруть участь у міжнародних змаганнях по управлінню компанією, серед яких найпопулярнішим є Global Management Challenge (GMC).

GMC – це бізнес-симуляція, реалізована у вигляді комп'ютерної програми, яка дозволяє команді менеджерів управляти віртуальною компанією. Водночас ця програма може бути використана як інструмент оцінки і навчання персоналу. Ігрові дії розгортаються на світовому ринку, а головна мета учасників полягає в тому, щоб домогтися найбільшої вартості акцій компанії на віртуальній біржі. Складна комп'ютерна модель відтворює взаємодію різних відділів компанії (маркетинг, фінанси, персонал, виробництво, продажі, відділ інновацій), ринкову конкуренцію і поточну економічну ситуацію.

У 2014 р. в Україні з'явилися перша бізнес-симуляція – «ViAL+», розроблена професійними економістами – викладачами Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана та співробітниками Компанії Інтелектуальних Технологій (КІНТ). Гра відбувається в режимі он-лайн (у цій грі з 2015 р. беруть участь учні ВПУ №7 м. Кременчука, що навчаються за професією «Обліковець з реєстрації бухгалтерських даних»).

Спираючись на вищевказане, можна викласти основні переваги використання бізнес-симуляторів при формуванні професійної компетентності майбутніх економістів:

- формування здібностей до прийняття обґрунтованих рішень в різних ситуаціях;

- підвищення власної кваліфікації через взаємодію не лише з колегами по групі, а й з студентами старших курсів свого навчального закладу, інших вітчизняних та закордонних навчальних закладів;

- можливість дослідити вплив різних станів ринкового середовища на ефективність діяльності підприємства шляхом комбінування різних наборів вхідних параметрів;

- розвиток вміння працювати з економічною інформацією;

- формування та закріплення навичок самоаналізу;

— можливість набуття практичних навичок економічного мислення при дистанційній формі навчання;

— формування низки соціально-комунікативних здібностей.

Зважаючи на важливу роль в організації самостійної роботи використання сучасних продуктивних педагогічних технологій, розроблено алгоритм створення комп'ютерних симуляцій шляхом поєднання ігрових та інформаційних технологій (рис. 1.).

Рисунок 1. - Алгоритм створення комп'ютерних ігор та симуляцій шляхом поєднання ігрових та інформаційних технологій .

Як видно на рисунку 1 комп'ютерна бізнес-симуляція є результатом поєднання ігрових та комп'ютерних технологій. Подібний підхід при створенні комп'ютерних бізнес-симуляцій надає можливість адаптуватися освітньому процесу під вимоги роботодавців, створювати необхідні умови для набуття знань, умінь і навиків майбутнім конкурентоспроможним фахівцем.

Отже, сучасний стан розвитку інформаційних та ігрових технологій дозволяє викладачам створювати комп'ютерні ігри та симуляції, що створюють умови для вдосконалення організації самостійної роботи, що є гарантом досягнення учнями найвищих

результатів у навчанні, здобуттю практичних навиків, які забезпечать швидку адаптацію студентів до професійної діяльності у майбутньому.

Література:

1. Красовська Ю. Використання бізнес-симуляторів для формування професійної компетентності фахівця-економіста / Ю. Красовська, О. Романів; [Електронний ресурс]. – Режим доступа : http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Npd/2012_1/4krasovs.pdf.

2. Костенко О. В. Комп'ютерні бізнес-симуляції як засіб формування компетенцій у майбутніх обліковців. Сучасна вища освіта: проблеми та перспектива: V Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів і молодих вчених: тези доповідей. Дніпро, 23 березня 2017 р. – Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2017. – 172 с.

УДК 616.831-005.1-036.12-06:617.751.98

Медицинські науки

ТРАНЗИТОРНІ ПОРУШЕННЯ ЗОРУ ПРИ АРТЕРІАЛЬНІЙ ГІПЕРТЕНЗІЇ. МАРКЕРИ РИЗИКУ

Ван Цзи Вей

аспірант кафедри неврології

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗУ»

м. Дніпро, Україна

Транзиторні порушення зору (ТПЗ) у пацієнтів з артеріальною гіпертензією (АГ) становлять окрему проблему в діагностиці та прогнозуванні їх етіології внаслідок наявності групи подібних станів та захворювань, що супроводжуються ТПЗ. Це глаукома та глаукомні кризи, ішемічна нейропатія зорового нерву, вітреальні крововиливи при діабеті, пухлини мозку, нейроінфекції та деякі інші нозології [1, с.74]. Підвищення ефективності діагностики та диференціювання ТПЗ внаслідок цереброваскулярної патології (зокрема при АГ) внаслідок

транзиторних ішемічних атак (ТІА) можливо досягти з застосуванням діагностичного методу зорових викликаних потенціалів (ЗВП), за допомогою якого доступна оцінка часових та амплітудних параметрів відгуку нейрональних проєкцій зоровий нерв-зорова кора мозку [2, с.88, 92], при цьому ефективність діагностики підвищується за умови оцінки нейропсихологічних порушень, які виникають внаслідок порушень зорової кори мозку та її взаємодії з контралальною півкулею, або при порушенні міжпівкульової взаємодії, яка в свою чергу суттєво порушується при локалізації транзиторних порушень у потиличній долі, її кіркових зонах [2, с.90]. Оцінка таких поєднаних порушень надає переваги в оцінці локалізації ТІА з ТПЗ. З метою встановити ефективні маркери такої диференціації патологічного процесу, процесу було обстежено 104 хворих (середній вік – 65,4 роки, 48 жінок та 56 чоловіка) з артеріальною гіпертензією, які переносили ТІА з ТПЗ. Використано клінічні методи, методи нейровізуалізації, ультразвукового доплерівського дослідження, оцінки стану мікроциркуляторного русла, проведена периметрія на сферо-периметрі Zeiss Humphrey 720 та досліджено ЗВП. Дослідження міжпівкульової взаємодії проведено з використанням тестів праксису і оцінкою когнітивних функцій за шкалою mini mental state examination (MMSE).

Результати. Встановлено, що АГ передувала всім випадкам ТІА з ТПЗ. Трансформаційні зміни на очному дні характеризувалися поліморфними ознаками структурних і функціональних порушень у всіх пацієнтів. Функція зорового нерву за даними генерації надранніх компонентів ЗВП була порушена з показниками відгуку зоровий нерв-кора (негативний 1-й компонент) більше 20 мс при нормативних показниках менше 20 мс [2., с.88]. Цей показник рекомендовано обирати як маркер достовірних порушень стану описаних структур. Також виявлені поліморфні порушення вищої нервової діяльності, зміни міжпівкульової взаємодії і зниження когнітивного потенціалу за MMSE. Зроблено висновки про те, що такий характер порушень вищої нервової діяльності може визначати хронічні зміни в

декількох басейнах кровопостачання головного мозку, що відповідає концепції наростання, накопичення мікроогнищевих змін речовини головного мозку при АГ, при цьому ТІА з ТПЗ є закономірним результатом зниження компенсаторних можливостей системи забезпечення кровообігу мозку, погіршуючи нейродинаміку в період гострого ішемічного події, при цьому використання методу ЗВП дозволяє підвищити ефективність діагностики локальних патологічних процесів у головному мозку.

Література:

1. Wang Zi Wei, Pohorielov OV. Clinical characteristics of transient vision disorders and arterial hypertension. *Medicni perspektivi*. 2020;25(1):73-79.

2. Сердюк ВМ, Ван Цзи Вей, Погорелов ОВ. Некоторые маркеры риска при транзиторных нарушениях зрения и артериальной гипертензии. *Вісник Українська медична стоматологічна академія*. 2020; 20.4(72):88-94.

УДК 378:796.012

Педагогічні науки

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНИХ ВПРАВ СИЛОВОГО ХАРАКТЕРУ

Винник В. Д.,

кандидат педагогічних наук,

викладач кафедри

теорії та методики фізичного виховання

Король Т. А.,

викладач кафедри спортивних ігор

Черкаський національний університет

імені Богдана Хмельницького,

м. Черкаси, Україна

В останні два десятиліття на тлі інтенсифікації навчального процесу в закладах вищої освіти (ЗВО) спостерігається тенденція до зниження обсягу рухової активності та здорового способу

життя студентів, що негативно позначається на показниках їхнього фізичного стану (М. М. Амосов, 1984; О. В. Андрєєва, 2014–2017; Т. Г. Кириченко, Н. Є. Пангелова, 2017; І. А. Чередниченко, 2018 та ін.). Рухова активність із використанням фізичних вправ у поєднанні з раціональним харчуванням та іншими заходами здорового способу життя залишається найдієвішим засобом, що перевищує можливості традиційної медицини в зміцненні здоров'я, профілактиці поширених захворювань та сприяє вирішенню комплексу важливих завдань, пов'язаних передусім із підвищенням якості професійної діяльності й повноцінним відпочинком (В. М. Платонов, 2006; Т. Ю. Круцевич, 2010–2017; Л. П. Пилипей, 2011–2017; М. В. Дутчак, 2015) [1, с. 1].

Незважаючи на значну кількість новацій в системі фізичного виховання вищої школи, на практиці чинні програми з фізичного виховання дещо застарілі та наповнені видами спорту, які користуються низькою популярністю в студентській молоді, орієнтовані на професійно- або військово-прикладну й фізичну підготовку, складання контрольних нормативів, які вимагають певного рівня фізичної підготовки, а не спрямовані на корекцію фізичного стану молоді та виявлення й усунення недоліків чинної системи фізичного виховання з урахуванням інтересу та мотивації студентської молоді. Цікавим є й той факт, що кількість годин для цієї підготовки не передбачено програмою, а більшість ЗВО України відходять від класичної системи фізичного виховання. Тому, на думку багатьох фахівців, доцільне використання видів спорту з урахуванням, передусім, інтересу та мотивації молоді, які забезпечать високий рівень морального задоволення від занять. Ефективним засобом залучення студентів до систематичної рухової активності є виконання нових, нетрадиційних фізичних вправ, зазначають дослідники. Великі потенційні можливості для фізичного вдосконалення студентів має фітнес, зокрема силовий [2, с. 25–26].

Існуюча система фізичного виховання ЗВО вже не може в повній мірі задовольнити потреби суспільства в підготовці

фахівців з достатньою працездатністю та високим рівнем адаптації до вимог сучасної життєдіяльності та праці. Це позначається на погіршенні рівня фізичної підготовленості та функціонального стану організму студентської молоді.

Система занять з фізичного виховання студентів ЗВО, що існує (одне або два півторагодинних заняття фізичними вправами на тиждень при максимальному підвищенні частоти серцевих скорочень на заняттях до 130–140 уд./хв) не забезпечує формування стійких адаптаційних змін в організмі студентів. Стійкий адаптаційний ефект розвивається в організмі студентів, які займаються фізичними вправами в умовах істотного підвищення обсягу (до 6–8 годин на тиждень) або інтенсивності занять (до рівня максимальної частоти серцевих скорочень 160–180 уд./хв) [3].

Вирішення існуючих проблем в системі фізичного виховання може бути можливим за умови вивчення мотивів, потреб, інтересів студентів до занять фізичними вправами, виявлення та усунення причин, які перешкоджають займатися фізичною культурою та спортом, систематичного пояснення молоді про негативні наслідки недостатнього рівня рухової активності та цілеспрямованого ведення пропаганди здорового способу життя. Стало очевидним, зазначає П. М. Гунько, що необхідно подолати педагогічний авторитаризм у системі фізичного виховання; усунути зростаюче відчуження фізичного виховання від громадського життя; засобами фізичної культури і спорту сприяти розвитку особистості та загальної культури. Принципово важливо на даному етапі звільнити систему фізичного виховання від тотальної уніфікації та стандартизації, використовуючи варіативність навчального процесу і розвиваючи творчість й ініціативу викладача та студента [4, с. 6].

В останні роки в молоді при заняттях різними видами фізичних навантажень особливу привабливість набули вправи силової спрямованості, які ефективно впливають на корекцію статури, маси тіла, зовнішнього вигляду, сприяють гармонізації фізичного розвитку, покращенню фізичної підготовленості та

поліпшенню функціонального стану основних систем організму [4, с. 1].

Проведений аналіз літературних джерел свідчить про те, що саме застосування фізичних вправ силової спрямованості в навчальному процесі значно підвищить його ефективність (В. Віснєвський, 1989; І. Бельский, 1989; М. Бутенко, 2004; П. Гунько, 2008). Великий вибір засобів і методів силової підготовки дає можливість викладачам фізичного виховання враховувати фізичні можливості організму студента та його мотиваційні прагнення під час впровадження силових навантажень в систему занять. Крім того, це дає можливість використовувати фізичні вправи силової спрямованості в оздоровчих цілях із студентами, які мають відхилення в стані здоров'я та низьку фізичну підготовленість (І. Бондар, 2000; Н. Князєв, 2000; С. Кулигін, 2001; І. Чабан, 2002; А. Кривенко, 2007 та ін.). Встановлено, що застосування вправ силової спрямованості уможливорює в більшій мірі впровадження в практику таких педагогічних принципів, як: диференціація, індивідуалізація, демократизація та гуманізація навчального процесу, що в традиційній системі фізичного виховання, на жаль, все ще не набули широкого визнання [4, с. 2].

В процесі занять силовою підготовкою зміцнюються різні групи м'язів, що покращують поставу, підвищують фізичну підготовленість та працездатність, зміцнюється серцево-судинна та інші системи (А. Чорнозуб, 2003; Дж. Вілмор, Д. Костілл, 2004; В. Платонов, 2004; Д. Беляєва, 2007 та ін.). Враховуючи те, що сила є інтегральною фізичною якістю, застосування вправ силової спрямованості значно підвищує рівень інших рухових якостей молоді, дозволяє людині підтримувати себе в оптимальній фізичній формі, бути впевненим у собі, що дає можливість вести повноцінний спосіб життя, перебувати в гармонії з собою та навколишнім світом (В. Платонов, 1997; Т. Круцевич, В. Петровський, 2001). Окрім того, силові види спорту захоплюють і мотивують велику кількість студентів до занять. Між тим, програмами з фізичного виховання практично не передбачено

проведення занять з використанням силових навантажень [4, с. 2].

Сьогодні існує велика кількість різних силових видів спорту та фітнес-програм, а отже кваліфікований фахівець, однозначно, зацікавить молодь до занять та зможе покращити фізичне здоров'я своїх вихованців. Коротко охарактеризуємо їх.

Атлетична гімнастика – це система фізичних вправ з обтяженнями, що сприяє зміцненню здоров'я, усуненню вад фізичного розвитку, підвищенню працездатності, зменшенню жирового прошарку та формуванню добре розвинених м'язів.

Бодібілдинг – вид спорту спрямований на пропорційний розвиток людського тіла, нарощування маси й розвиток рельєфу м'язів.

Пауерліфтинг – силове триборство: присідання зі штангою на плечах, жим лежачи на горизонтальній лаві, тяга станова, які в сумі визначають спортивний результат спортсмена.

Важка атлетика – змагальними вправами є ривок та поштовх штанги двома руками.

Гирьовий спорт – силовий вид спорту, який ґрунтується на підніманнях гир (гирі) максимальну кількість разів за визначений проміжок часу згідно правил змагань в трьох змагальних вправах (поштовх двох гирь, ривок гирі поперемінно та поштовх двох гирь за довгим циклом); жінки змагаються тільки в ривку.

Армреслінг – настільна боротьба однією рукою, де учасники змагання ставлять лікті на стіл, зчіплюють руки і намагаються покласти руку суперника на поверхню столу.

Стронгмен – вправи з масивними снарядами: колесами вантажівок, автомобілями, камінням, нестандартним обладнанням і націлені на найбільшу кількість повторень, на підняття найбільшої ваги або на швидкісне подолання дистанції з великим вантажем на плечах тощо.

Силові фітнес-програми: *бодіфітнес* – це різновид бодібілдингу, де вся увага приділяється пропорційному і гармонійному розвитку тіла; *тераєробіка* – тренування з використанням спеціальних амортизаторів, що фіксуються на кістці та гомілці людини, утворюючи єдину систему; *супер-стронг* – силова

аеробіка, заснована на використанні важких палиць – бодібар, а також різного інвентарю (амортизаторів, гантелей); *памп-аеробіка* – напрям танцювальної аеробіки з використанням спортивних снарядів (перекладин, міні-штанги, гантелей); *слайд-аеробіка* – представлена програмою різнобічної фізичної підготовки на основі латеральних (бокових) рухів ніг, запозичених із ковзанярського спорту тощо.

Вправи та види спорту силової спрямованості в організації освітньо-виховного процесу з фізичного виховання можуть не лише підвищити ефективність навчального процесу, але й посилити мотивацію та інтерес у студентів до занять фізичними вправами, бажання вести здоровий спосіб життя, фізично розвиватись та удосконалюватись, а отже, зміцнювати власне здоров'я.

Література:

1. Шанковський А. З. Корекція тілобудови студентів в процесі фізичного виховання з урахуванням стану їх постави: автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання та спорту: 24.00.02. НУФВСУ. Київ. 2018. 24 с. URL: <http://reposit.uni-sport.edu.ua/handle/787878787/1560>
2. Ващук Л., Пантік В. Зміст фітнес-програми силової спрямованості залежно від індивідуальних особливостей будови тіла студентів. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2018. № 2. С. 25–32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fvs_2018_2_5
3. Кобза М. Т. Фізіологічний аналіз впливу занять фізичним вихованням на адаптацію до фізичних навантажень на здоров'я студентів : дис... канд. біол. наук: 03.00.13. 2002. URL: <http://kr.ua-ru.net/diss/cont/334005.html>
4. Гунько П. М. Методика навчання студентів застосовувати силові навантаження в процесі фізичного виховання : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ, 2008. 20 с. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/347>

КОМБІНОВАНЕ СУШІННЯ МУЛОВИХ ВІДКЛАДЕНЬ СТІЧНИХ ВОД ЗА РАХУНОК ЕНЕРГІЇ ДОВКІЛЛЯ

Вовчак В.В.,

*студент I курсу магістратури
ННІ Енергетики, автоматики і енергозбереження
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
м. Київ, Україна*

Актуальність. В Україні існує проблема утилізації осаду стічних вод. З кожним роком об'єм осаду зростає, а наявні мулові майданчики водоканалів не в змозі прийняти весь їх об'єм [1]. В той же час, експерти переконують, що мул на очисних спорудах - це не проблема, а актив, який може допомогти аграріям вирощувати екологічно безпечну продукцію, адже ці добрива матимуть ряд переваг у порівнянні із хімічними: вони можуть бути дешевшими, кориснішими і ефективнішими [2].

Водночас переробка так званого детриту (вологої суміші мінеральних і частково розкладених біологічних компонентів) ускладнюється високою вихідною вологістю продукту [3]. А як свідчать результати попередніх досліджень [4]., якщо вологість вихідної сировини знаходиться в діапазоні 45...80%, переробні технології можуть стати економічно доцільними лише за умови інтенсифікації процесів її сушіння – як найбільш енергоємного з технологічних процесів.

Мета роботи – дослідження можливості використання відновлюваних джерел енергії, зокрема енергії Сонця, для зменшення енергозатрат при попередньому підсушуванні вологого матеріалу – одного з найважливіших процесів при виготовленні гранульованих мінеральних добрив із відходів очисних споруд.

Методика дослідження. У роботі для сушіння мулових осадів використовувалась теплиця з покриттям із полікарбонату

[5]. Подовжена сторона теплиці розташована у напрямі схід-захід і має кут нахилу до горизонту 30°. Північна сторона покриття даху є світлонепроникною і теплоізолюваною. З внутрішньої сторони вона має світловідзеркалююче покриття, яке спрямовує промені на матеріал.

Типи та конструкції геліосушарок. Тепло від сонця в поєднанні з вітром використовувалося для просушування заради збереження сільськогосподарських культур протягом декількох тисяч років. Це сушіння на відкритому просторі часто перетворювалося в сонячне сушіння, де зона сушіння є закритою вентильованою ділянкою – часто під поліетиленом, синтетичним або скляним покриттям. Існує безліч конструкцій сонячних сушарок, і кожна з них має свої переваги і недоліки [4,5].

Природне сушіння сільськогосподарських продуктів використовується повсюдно і з давніх пір, при цьому продукти розстеляють на землі, підвішують під навісом або розміщують на піддонах. Але при сушінні на повітрі незахищених сільгосп-продуктів мають місце великі втрати внаслідок неповного висушування, забруднення, утворення плісняви, пошкодження комахами, дії опадів.

Окрім того, коефіцієнт використання геліосушарок для сільського господарства, як правило, низький. У деяких випадках за рік вони можуть використовуватися лише кілька тижнів. І це, природно, не сприяє досягненню високих економічних показників сонячних сушарок.

Сушарки з прямою дією сонячної енергії

Розрізняють сонячні сушарки з прямим і непрямим дією сонячної енергії. В установках першого типу сонячна енергія поглинається безпосередньо самим продуктом і пофарбованими в чорний колір внутрішніми стінками камери, в якій знаходиться висушуваний матеріал. Геліосушарка цього типу показана на рис. 1.

Вона має верхню світлопрозору ізоляцію, перфоровану платформу для розміщення висушується, бічні стінки (південна стінка - з світлопрозорого матеріалу), теплоізоляцію з отворами для надходження повітря і підстава. Для видалення вологого

повітря з геліосушарки у верхній частині північної стінки передбачені отвори.

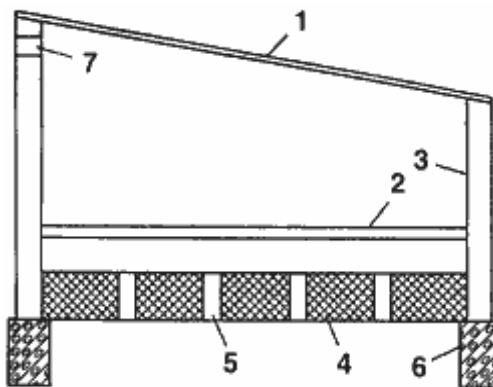

Рис. 1. Сонячна сушарка з безпосереднім опроміненням вологого матеріалу:

- 1 - світлопрозора ізоляція; 2 - платформа для матеріалу; 3 - стінка;
4 - теплоізоляція; 5, 7 - отвори; 6 - фундамент.

Сушарки з непрямою дією сонячної енергії

Сушильні установки другого типу містять сонячний повітрянагрівач і камерну або тунельну сушарку. У камерній сонячній сушарці повітря рухається через шар висушується, розміщеного на сітчастих піддонах, знизу вгору, в той час як в тунельній сушарці матеріал рухається на конвеєрній стрічці в одну сторону, а повітря рухається протитечією в зворотному напрямку.

Розглянемо приклади конструктивного виконання камерних геліосушарок. Проста сушарка з використанням полімерної плівки може бути виготовлена відповідно до рис. 2.

Вона працює на природній тязі. Повітря нагрівається в плівковому сонячному повітрянагрівнику і по повітропроводу надходить у нижню частину сушильної камери, де на перфорованих піддонах (сітках, решітках) розміщується вологий матеріал. Нагріте повітря рухається в сушильній камері знизу вгору через шар матеріалу і видаляється з камери через зазор між

верхньою кромкою і козирком. Стінки сушильної камери можуть бути теплоізовані або виконані з світлопрозорого матеріалу.

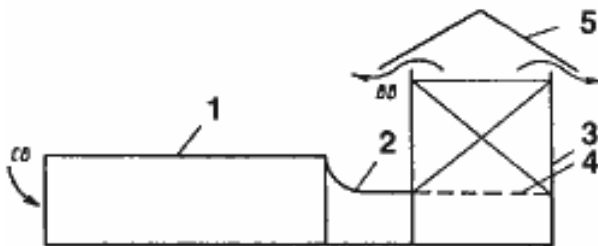

Рис. 2. Камерна сонячна сушарка з плівковим повітрянагрівачем:

1 - плівковий повітрянагрівник; 2 - повітропровід; 3 - сушильна камера; 4 - решітка; 5 - козирок; СВ і ВВ - свіжий і вологе повітря.

Загальна характеристика роботи. Досліди проводились влітку без підводу додаткової теплоти, крім теплоти сонця В експериментах змінювались: погодні умови, товщина шару матеріалу, кількість перемішувань, початкова вологість матеріалу.

Основні результати: Визначені фактори:

- які призводять до найбільш помітних змін питомої продуктивності лабораторної сушарки: температура в довкіллі, ясність-хмарність; відносна вологість в довкіллі, кількість перемішувань, підігрів підлоги.

- які не призводять до істотного впливу: товщина шару матеріалу, початкова вологість матеріалу.

Розглядаючи параметри повітря в моделі сушарки, можна дійти висновку про те, що такий пристрій має властивості теплової «пастки»; про це свідчить значне перевищення температури у внутрішньому просторі над температурою у довкіллі, попри витрати теплової енергії на випаровування вологи.

Література:

1. Водопостачання, водовідведення та якість води / Запольський А. К. К.: Вища школа, 2005. 671 с.

2. Белянська О.Р., Іванченко А.В., Волошин М.Д. Технологія одержання комплексного добрива на основі диспергованого активного мулу. Восточно-европейский журнал передовых технологий, 2015, т. 3, № 6 (75), с. 43-47.

3. Кремньов В.О. Проблема утилізації осадів комунальних стічних вод і нові альтернативні комплексні біо- і теплотехнології. /Кремньов В.О., Беляєв Г.В., Беляєва І.П., Корбут Н.С. / XI Міжнародна конференція «Проблеми теплофізики та теплоенергетики» 21-22 травня 2019 р. в м. Києві. Теплофізика та теплоенергетика.- том 41, №5, 2019р., С. 61.

4. Шеліманова О..В., Особливості процесу сушіння гранульованого матеріалу. [Електронне видання] / О.В. Шеліманова, А.О.Гур'єва/ Енергетика і автоматика.. – 2011, – №3(9) http://www.nbu.gov.ua/e-journals/eia/2011_3/11sovhgm.pdf

5. Шеліманова О.В. Використання енергії сонця для сушіння сільськогосподарської продукції/ Енергетика і автоматика –2015 – № 3. – С.85 – 90

ВИЯВЛЕННЯ ЗБУДНИКІВ ІНФЕКЦІЙНОГО
МОНОНУКЛЕОЗУ СЕРЕД НАСЕЛЕННЯ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Воробей Є.С.

канд. біол. наук, доцент кафедри

Лапітан Б.Є.

студент-магістр кафедри

Скляр Т.В.

канд. біол. наук, доцент, завідувач кафедри

кафедра мікробіології, вірусології та біотехнології

Дніпровського національного університету

імені Олеся Гончара

м. Дніпро, Україна

Вірус Епштейна-Барр – найпотужніший трансформуючий людський γ -герпесвірус, що спричинює захворювання – інфекційний мононуклеоз. Цей вірус на сьогодні привертає до себе все більшу увагу дослідників усього світу у зв'язку з інфікованістю ним практично всього населення планети і безпосередньою участю у виникненні деяких доброякісних і злоякісних новоутворень людини [1, с. 56]. Інфекцію Епштейна-Барра неможливо вилікувати, тому що не існує ні вакцини, ні лікування протівірусними препаратами [7]. Первинне інфікування призводить до довічної персистенції збудника з можливою реактивацією. Вірус Епштейна-Барр відіграє ключову роль в інфекційній, неврологічній, імунологічній, ревматологічній, онкологічній, гематологічній та імунологічній патологіях [3, с. 17].

Таким чином, актуальність вивчення інфекційного мононуклеозу обумовлена високою циркуляцією збудника серед населення, специфічним тропізмом герпесвірусу до імунокомпетентних клітин, довічною персистенцією вірусу в організмі і найчастіше латентним перебігом [2, с. 60].

Тому метою даної роботи було вивчення властивостей і особливостей ідентифікації вірусу Епштейна-Барр, а також

встановлення і аналіз динаміки розповсюдження захворюваності на інфекційний мононуклеоз у Дніпропетровській області.

Відповідно до мети роботи було досліджено 20 зразків біологічного матеріалу від хворих з підозрою на інфекційний мононуклеоз. Усі зразки були представлені або цільною кров'ю, або сироваткою крові.

Традиційно діагностика інфекційного мононуклеозу здійснюється кількома методами одночасно, що дозволяє з високою вірогідністю отримати точні результати. Лабораторна діагностика розпочинається з експрес-методів, які дозволяють протягом 5 хв. встановити наявність чи відсутність у крові хворого гетерофільних антитіл до вірусних антигенів. Їх наявність свідчить про присутність збудника інфекційного мононуклеозу в організмі людини. Так, було встановлено, що серед 20 досліджених зразків біологічного матеріалу 5 виявилися позитивними.

Також у діагностиці інфекційного мононуклеозу досить часто застосовується імуноферментний аналіз, який дозволяє встановити наявність антитіл різних класів у крові хворого. В залежності від наявності чи відсутності того чи іншого класу антитіл, можна зорієнтуватися на якій стадії розвитку знаходиться інфекційний процес. Так, наявність імуноглобулінів класу G у високому титрі свідчить про первинну гостру інфекцію, а наявність імуноглобулінів класу M вказує на загострення хронічної форми інфекції.

При визначенні наявності антитіл різних класів у досліджених біологічних зразках, було встановлено, що 5 зразків дали позитивний результат. У двох дослідних зразках виявляються лише антитіла Анти-EBV VCA IgG, що свідчить про ймовірну наявність у хворого гострого інфекційного процесу при первинному зараженні. Ще в 1 зразку були виявлені антитіла класів Анти-EBV VCA IgM та Анти-EBV VCA IgG, що вказує на гострий перебіг інфекції у хворого. Також у двох зразках встановлено наявність антитіл усіх трьох класів, що вивчалися (Анти-EBV VCA IgM, Анти-EBV VCA IgG та Анти-EBNA-). Наявність даної комбінації антитіл свідчить про те, що у хворого

відбулося загострення (або реактивація) хронічного інфекційного процесу [5, с. 33].

Отже, розроблені до теперішнього часу імунологічні методи дають змогу визначитися на якій стадії розвитку знаходиться інфекційний процес, що є важливим діагностичним критерієм та відіграє велике значення для підбору лікувальної тактики ведення хворого. Це стає можливим не тільки завдяки визначенню співвідношення у крові кількості антитіл різних класів, а й визначенню їх авідності. Авідність – величина, що характеризує міцність зв'язку і спорідненість специфічних антитіл (IgG, IgM) і антигену. Чим вища авідність антитіл, тим більше часу минуло від моменту первинного інфікування. [6, с. 49]. Тому дана ознака також є дуже важливою.

Отже, серед вивчених зразків лише у двох, які містили антитіла Анти-EBV VCA IgM та Анти-EBV VCA IgG, спостерігалася їх висока авідність (більше 70%), що підтвердило гіпотезу про реактивацію хронічного інфекційного процесу у даних хворих. Інші зразки показали авідність у значно нижчому діапазоні (50-60%), що також підтвердило наявність у хворих гострої стадії інфекційного процесу після первинного інфікування [4, с. 80].

Крім того, було досліджено частоту і динаміку виявлення інфекційного мононуклеозу серед населення Дніпропетровської області за 2015-2020 рр. Для цього були використані дані статистичних звітів ДУ «Дніпропетровський обласний лабораторний центр МОЗ України».

Встановлено, що за досліджений період до закладів охорони здоров'я області з підозрою на інфекційний мононуклеоз було госпіталізовано 3574 особи. Найбільший пік звернень припав на 2016 та 2017 роки і складав 737 та 753 звернення відповідно. Показники звернення громадян в інші роки дослідженого періоду були значно нижчими, що свідчить про пік захворюваності на інфекційний мононуклеоз в ці роки і про її поступовий спад.

Всього за досліджений період було підтверджено 2062 випадки інфекційного мононуклеозу, спричиненого вірусом Епштейна-Барр. Кількість позитивних щодо захворюваності

випадків сягнула свого максимуму також у 2016-2017 роках. Так, за 2016 рік у Дніпропетровській області було виявлено 434 позитивні на інфекційний мононуклеоз зразки, а у 2017 році – 435. При цьому показник інтенсивності захворюваності (кількість позитивних зразків на 100 тис населення) коливався у межах 13,11-13,14.

Для того, щоб встановити наявність чи відсутності сезонності при захворюваності, було проаналізовано статистичні дані кількості підтверджених випадків даного захворювання протягом року. Явище сезонності не знайшло свого підтвердження, оскільки кількість позитивних зразків коливалася у незначному діапазоні і не залежала від пори року. Так, у 2017 році найбільша кількість позитивних випадків була виявлена у січні, червні, липні та листопаді, а найменша у березні, серпні, жовтні та грудні. Тоді як у 2019 році навпаки березень, квітень і жовтень були найбільш багатими на позитивні випадки, а травень, липень і серпень відзначилися найменшою їх кількістю.

Найбільшим містом Дніпропетровської області є обласний центр – місто Дніпро. Тут спостерігалось найбільша частка виявлених випадків інфекційного мононуклеозу. Аналогічно з даними по області, у м. Дніпро пік виявлення захворювання припав на 2016-2017 роки, коли кількість виявлених випадків сягала 168 та 175 відповідно. Це складало 38,7% та 40,2% відповідно від загальної кількості позитивних випадків по області. Починаючи з 2018 року почалося поступове зниження кількості виявлених випадків захворювання.

Тобто, наведені дані дають надію на поступове вменшення захворюваності на інфекційний мононуклеоз, хоча і не можуть гарантувати цього повністю.

Проаналізувавши отримані результати, можна сказати, що щільність захворюваності на інфекційний мононуклеоз більша у містах, тоді як по сільських районах – значно менша. Так, інтенсивність захворюваності по м. Дніпро у 2017 році сягала 16,75 при середньому показнику по області 13,14. Це може бути пов'язано з тим, що серед міських жителів захворювання швидше

розповсюджується, та вони частіше звертаються у медичні заклади за допомогою.

Література:

1. Гарюк Г.І. Виявлення серологічних маркерів вірусу Епштейна-Барр у дітей із гіпертрофією глоткового мигдалика і секреторним середнім отитом / Г.І. Гарюк, О.О. Кулікова, А.В. Чумакова [та ін.] // Проблеми безперервної медичної освіти і науки. – 2017. – № 4. – С. 56-59.

2. Дроздова Н.Ф. Инфекционный мононуклеоз, обусловленный вирусом Эпштейна-Барр: клинико-патогенетические аспекты (обзор литературы) / Н.Ф. Дроздова, В.Х. Фазылов // Вестник современной клинической медицины. – 2018. – Т. 11, вып. 3. – С. 59-61.

3. Дуда О.К. Клінічні форми хронічної Епштейна-Барр вірусної інфекції: питання сучасної діагностики та лікування / О.К. Дуда, Р.О. Колесник, М.В. Окружнов [та ін.] // Актуальна інфектологія. – 2015. – № 1 (6). – С. 15-20.

4. Завіднюк Н.Г. Актуальні проблеми діагностики Епштейна-Барр вірусної інфекції / Н.Г. Завіднюк // Інфекційні хвороби. – 2015. – № 4 (82). – С. 79-86.

5. Казмирчук В.Е. Диагностика и лечение инфекции, вызванной Эпштейна-Барр вирусом (вирусом герпеса человека 4 типа). Методические рекомендации / В.Е. Казмирчук, Д.В. Мальцев // Клиническая иммунология. Аллергология. Инфектология. – 2011. – № 2 (41). – С. 30-36.

6. Наговицына Е.Б. Современные подходы к диагностике и лечению инфекционного мононуклеоза Эпштейна-Барр-вирусной этиологии / Е.Б. Наговицына // Дальневосточный медицинский журнал. – 2016. – № 3. – С. 45-50.

7. Machon C. Atomic structure of the Epstein-Barr virus portal / C. Machon, M. Fabrega-Ferrer, D. Zhou [et al.] // Nature Communications. – 2019. – Vol. 10. – URL: <https://doi.org/10.1038/s41467-019-11706-8>

ПОНЯТТЯ ТА ПІДСТАВИ ВИНИКНЕННЯ ІПОТЕКИ

*Ворошило Д.А.,**студентка юридичного факультету**Академія адвокатури України**м. Київ, Україна*

Розвиток інституту іпотеки є затребуваним та актуальним на сьогоднішній день, тому що тривалий час Україна була залежною від інших держав та не мала такої можливості розвиватись як самостійна правова держава. Після отримання незалежності, вона потребувала змін, безпосередньо в правовій сфері в цілому та окремих правових інститутів, зокрема, щоб звільнитись від партійних та класових підходів, які існували в момент перебування України в СРСР.

Наразі інститут іпотеки активно розвивається та застосовується в Україні.

На сьогоднішній день питання правової природи іпотеки є спірним та дискусійним. Причиною спору є неможливість визначення характеру іпотеки. Суперечка знайшла свій відбиток в концептуальних підходах до визначення природи іпотеки. На сьогодні, існує такі концепції природи іпотеки:

- Концепція зобов'язального характеру застави. Згідно цієї концепції, застава встановлює не речове право, а тільки зобов'язальні вимоги. Ця концепція дістала відображення в Цивільному кодексі, норми які зазначені в Книзі 5 “Зобов'язальне право”, а в Книзі 3 “Право власності на інші речові права” відсутня вказівка на різновид речових прав як застава.

- Концепція речового характеру застави. Іпотека розглядається як різновид прав на чужі речі і надає своєму суб'єкту комплекс правомочностей, характерних лише для речових прав.

- Концепція подвійної (змішаної) природи застави. Подвійний характер встановлюється в наявності основного зобов'язання

між боржником та кредитором та правового зв'язку кредитора з тим нерухомим майном, який є предметом іпотечного договору та з якого можна одержати матеріальне задоволення у разі невиконання або неналежного виконання зобов'язання боржником.

«Верховний Суд України у своїх висновках описує так правову природу іпотеки: “Іпотека – це самостійний вид забезпечення виконання зобов'язання, правова природа якого полягає в забезпеченні можливості кредитора у разі невиконання боржником зобов'язання, забезпеченого іпотекою, одержати задоволення за рахунок переданого в іпотеку нерухомого майна переважно перед іншими кредиторами боржника”. І вказує, що іпотека за правовою природою є заставою та регулюється нормами параграфу 6 глави 49 Цивільного кодексу України та Законом України “Про іпотеку”. В даному випадку правова природа іпотеки ототожнюється з поняття мети і приналежності іпотеки до виду забезпечення виконання зобов'язань, що ж неправильним, тому що термін “правова природа” явища означає його основні правові якості, властивості, сутність. Незважаючи на те, що іпотека – це один із різновидів застави, її юридична природа є досить своєрідною та неоднозначною.» [1, с. 92]

Іпотека є одним з видів застави нерухомого майна задля забезпечення виконання зобов'язання боржника перед кредитором за допомогою нерухомого майна, що залишається у володінні та користуванні іпотекодавця. Серед інших видів застав, іпотеку розрізняють по виду майна, яке передається в таке забезпечення. Особливість іпотеки полягає у предметі застави - нерухоме майно.

Стаття 3 Закону України “Про іпотеку” регламентує, що іпотека виникає на підставі договору, закону або рішення суду. До іпотеки, яка виникає на підставі закону або рішення суду, застосовуються правила щодо іпотеки, яка виникає на підставі договору, якщо інше не встановлено законом.

Найпоширенішою підставою встановлення іпотеки є договір, що укладається на підставі досягнення сторонами домовленості щодо усіх істотних умов застави (ст. 18 ЗУ “Про іпотеку”).

«Особливістю підстави виникнення іпотеки за законом полягає в тому, що у разі виникнення передбачених законом обставин іпотека встановлюється імперативно, незалежно від волі сторін та від їхнього знання і ставлення до конкретної норми. Норма закону є загальнообов'язковим правилом поведінки, застосування якого враховане на невизначену наперед кількість правових ситуацій. Для того щоб норма закону діяла в конкретному випадку, потрібно, крім її наявності, також наділення її учасників необхідним обсягом правосуб'єктності, а також настання юридичних фактів, що є підставами для виникнення, зміни або припинення правовідносин. Іпотека виникає не на підставі самої по собі норми закону, а ґрунтується на договірних відносинах між сторонами. Відповідно, у зазначених випадках саме договір, а не закон, є тим юридичним фактом, з яким пов'язується виникнення іпотечних відносин.» [2]

Отже, дослідивши сутність договору іпотеки, можна зробити висновок, що іпотекою визнається забезпечення виконання зобов'язань нерухомого майна, яке залишається у володінні та користуванні іпотекодавця згідно якого іпозержатель має право у випадку невиконання боржником забезпеченого іпотекою зобов'язання отримати задоволення своїх вимог за рахунок предмета іпотеки переважно перед іншими кредиторами в порядку, визначеним Законом України “Про іпотеки”. Особливість іпотеки полягає у предметі застави -нерухоме майно.

Іпотека виникає на підставі договору, закону або рішення суду.

Література:

1. Правова природа іпотеки / М.В. Стоколоса // Право і суспільство. – 2014. - № 3. – С. 91-96. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2014_3_17
2. Науково-практичний коментар до Цивільного кодексу України. – 2019. - Режим доступу: <http://radnuk.info/komentar/chky/chky-knuga5/chky-knuga5-pozd1/143-tsk-glava49/2275--574---.html>
3. Закон України “Про іпотеку” від 05 червня 2003 //Відомості Верховної Ради. – 2003.- №38. - Ст. 313.

4. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – Офіц.вид. – К. : Преса України, 1996. – 80 с.

5. Цивільний кодекс від 16 січня 2003 // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356

УДК 546.7:628.1.036

Технічні науки

ЕЛЕКТРОХІМІЧНИЙ КОНТРОЛЬ ВМІСТУ ВАЖКИХ МЕТАЛІВ У АРТЕЗІАНСЬКІЙ ПИТНІЙ ВОДІ

Галімова В.М.¹

*к.х.н., доцент кафедри
аналітичної і біонеорганічної хімії та якості води
м. Київ, Україна*

Скуба А.О.¹

*Національний університет біоресурсів та
природокористування України*

Галімов С.К.²

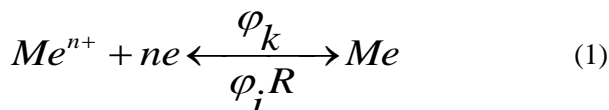
*провідний інженер, відділ екологічних цифрових систем
Міжнародний науково-навчальний центр інформаційних
технологій та систем м.Київ, Україна*

Проблема забезпечення людини безпечною для здоров'я та якісною, фізіологічно повноцінною питною водою є соціально значущою в Україні, оскільки впливає на ступінь екологічної та епідемічної безпеки держави і на сьогодні набула глобального характеру. Середовище життя сучасної людини уже називають техносферою. Внаслідок значного антропогенного навантаження інтенсивність та глибина водообміну зростає, що призводить до зміни хімічного складу та забруднення поверхневих, ґрунтових та навіть артезіанських вод. Кризовий стан водокористування, катастрофічний екологічний стан водних ресурсів посилюється наявністю в Україні надзвичайно високих водоемних виробництв та технологій, які потребують води у 2–6 разів більше, ніж технології розвинених країн

Європи та Америки, а очисні спороди являються застарілими [1].

Метою даною роботи було дослідити якість та дати оцінку стану забруднення на вміст важких металів (Pb, Cu, Zn, Cd, Ni, Cr, Mn, Fe) артезіанських вод (бювети м. Києва) З точки зору того, що вода природних джерел є електролітом, для визначення її якості найбільш перспективне використання електрохімічних методів аналізу, до якого і відноситься метод інверсійної хронопотенціометрії [2- 4]

Сутність методу ІХП полягає в електрохімічному концентруванні на індикаторному електроді елементів, що містяться в розчині, і наступному електророзчиненні їх у вольтамперостатичному режимі при заданому опорі ланцюга, що регулює швидкість процесу [5, 6]. У загальному вигляді процес електрохімічної інверсії описано схемою:

де φ_i , φ_k – потенціал інверсії і потенціал концентрування, відповідно;

R – опір в ланцюгу окислення;

Me^{n+} – іони металу у розчині;

ne – кількість електронів;

Me – відновлений елементний стан металу на електроді

[**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

На основі аналізу теорії Нернста отримано критеріальне рівняння інверсійної хронопотенціометрії:

$$\tau_i = \frac{nFDSRC_{Me^{n+}}}{\varphi_i \delta} t_k, \quad (2)$$

де τ_i – тривалість інверсії; n – валентність металу; F – число Фарадея; D – коефіцієнт дифузії іонів металу Me^{n+} у розчині; S – поверхня індикаторного електроду; R – опір; $C_{Me^{n+}}$ – концентрація іонів металу у розчині; φ_i – заданий потенціал інверсії; δ – товщина подвійного електричного шару; t_k – час концентрування **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**.

До переваг методу ІХП слід віднести можливість реалізації його в системах автоматичного контролю з використанням сучасної комп'ютерної техніки та Інтернет технологій, що дозволяє створити на базі аналізатора «М-ХА1000-5» систему моніторингу ВМ у водних об'єктах [7-10]. Метод ІХП має високу чутливість, точність та селективність вимірювань вмісту токсикантів, а також, повторюваність результатів аналізу та високі метрологічні показники, низьку собівартість аналізу, застосовуються недорогі і поширені хімічні реактиви [11]. Перевагами методу є простота апаратного забезпечення, мобільність обладнання, легкість автоматизації, універсальність (на сьогоднішній день можливо аналізувати 20 елементів і хімічних сполук) [12, 13].

Прісні артезіанські води є одним із основних джерел для водопостачання, їх ознакою є наявність напору. [14]

Основним місцем знаходження водонапірних вод є артезіанські басейни, які являють собою сукупність глибинних водоносних горизонтів, які зверху та знизу захищені водотривкими породами, розташованих у великих западинах підземного рельєфу. Найбільшим артезіанським басейном на території України є Дніпровсько-Донецький, який займає частину правобережної України та майже всю лівобережну. Прісні артезіанські води в ньому поширені до глибини 200-500 м, головним чином, у відкладах, що формувалися в юрський період та сеноманський вік крейдового періоду мезозойської

ери. Сеноманський водоносний горизонт знаходиться на глибині 90-195 м, а юрський – на глибині 256-340 м [14].

Для дослідження проби води 10 бюветів (таблиця 1) відібрано посезонно протягом 2019-2020 р. згідно ГОСТ 24481-80 [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Таблиця 1

Географічне розташування бюветів, їх адреси

№	Адреса	Мікрорайон	Водоносний горизонт	Рік відкриття
1.	вул. Героїв Оборони	Голосіївський	С	1999
2.	вул. Васильківська, 46	Голосіївський	С	2002
3.	вул. Героїв Війни, 16	Жуляни	Ю	2019
4.	вул. Маршала Якубовського, 8	Теремки 2	С	2000
5.	пр-т Академіка Глушкова, 39	Теремки 1	Ю-С	1998
6.	пров. Жуковського, 8/12	Голосіївський	С	2001
7.	перехрестя вул. Солом'янської і вул. Пироговського	Солом'янський	С	1998
8.	вул. Новопирогівська, 33	Корчувате	Ю-С	1999
9.	пр-т Науки, 23	Голосіївський	Ю-С	2017
10.	вул. Богомольця, 7/14	Липки	С	2002

За результатами роботи розраховано індекс забруднення води (ІЗВ), (рис.1) і надано оцінку якості води у порівнянні із ГДК згідно нормативної документації на питну воду ДСТУ7525:2014. (рис.1)

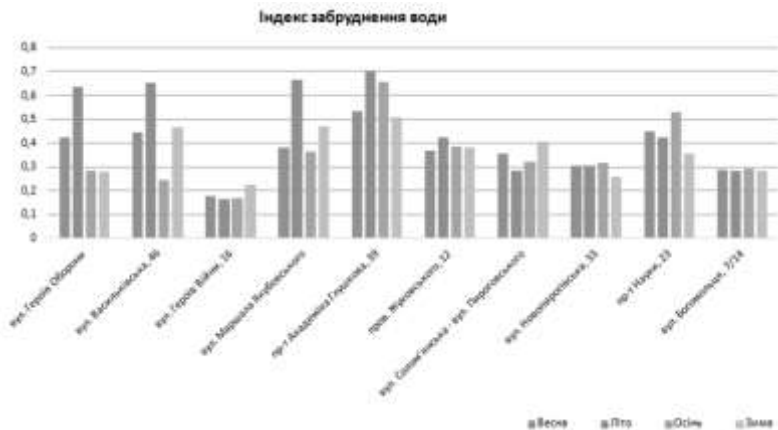

Рис.1 - Оцінка якості води бюветів м. Києва за ІЗВ

Згідно рис.1 до I категорії дуже чистих вод належать води бюветів за адресами вул. Академіка Богомольця, 7/14 та вул. Героїв Війни, 16. Крім того, у водах цих бюветів не відбувається перевищення ГДК жодного із досліджуваних показників. У бюветах на вул. Героїв Оборони, 10 та вул. Васильківській, 46, вул. Новопирогівській, 33 та вул. Солом'янській – вул. Пироговського відбуваються сезонні коливання забрудненості води. Решта досліджуваних вод протягом всього періоду досліджень належали до II класу якості води – чиста вода. Це свідчить про певні зміни вод бюветів у порівнянні із природними водами внаслідок антропогенного впливу. Проте екологічна рівновага не порушується.

Література:

1. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/analiz-aktualnikh-chinnikh-pogirshennya-yakosti-pitnogo>
2. Карнаухов О.І. Автоматичний метод екологічного моніторингу важких металів в об'єктах навколишнього середовища / О.І. Карнаухов, М.Ф. Повхан, В.М. Галімова // Науковий вісник Національного аграрного університету. – 1997. – Вип. 2. – С. 212–219.
3. Карнаухов О.І. Електроаналітичні методи в екологічному моніторингу важких металів / О. І. Карнаухов, В. М. Галімова //

Науковий вісник Національного аграрного університету. – 1999. – Вип. 13. – С. 61–72.

4. Карнаухов О.І. Теорія інверсійної хронопотенціометрії із заданим опором ланцюга / О. І. Карнаухов, В. М. Галімова, К. Р. Галімов // Науковий вісник Національного аграрного університету. – 2000. – Вип. 32. – С. 204–209.

5. Пристрій для вимірювання параметрів водних розчинів: патент на винахід № 111689, Україна: МПК G01N 27/48. / І.В. Суровцев, В.А. Копілевич, В.М. Галімова; заявник та власник Національний університет біоресурсів і природокористування України; заявл. 22.05.2015; опубл. 25.05.2016, – Бюл. № 10 – 5 с.

6. МВВ 081/36-0790-11. Методика виконання вимірювання масової концентрації свинцю, міді, цинку та кадмію у воді методом інверсійної хронопотенціометрії. / В. А. Копілевич, І. В. Суровцев, В. М. Галімова, К. Г. Козак // Погоджено ДСЕС України Постанова № 6 від 6 березня 2013 р.

7. V.A. Kopilevich., V.I. Maksin, I.V. Surovtsev, V.M. Galimova, T.K. Panchuk, V.V. Mank. Inversion-chronopotentiometry analysis of micro quantities of nickel and cobalt in the water. // Journal of water chemistry and technology. – 2015. – Vol. 37, № 5. – pp. 248-252.

8. Surovtsev I.V., Velykyi P.Y., Galimova V.M., Sarkisova M.V. Ionometric method for determination of concentrations of microelements in research of digital medicine. *Cyb. and comp. eng.*, 2020. №. 4 (220), 25-43С.

9. Суровцев І. В. Інформаційна технологія визначення концентрації токсичних елементів в об'єктах навколишнього середовища. / І. В. Суровцев, С. К. Галімов, О. Е. Татарінов // Кибернетика и вычислительная техника. – 2018. – №1(191). – С. 5-31

10. V.A. Kopilevich, I.V. Surovtsev, V.M. Galimova, V.I. Maksin, V.V. Mank. Determination of trace amounts of iodide_ions in water using pulse inverse chronopotentiometry / Journal of water chemistry and technology 2017, Vol. 39, No. 5, P. 1–5

11. Surovtsev I. V. Determination of heavy metals in aqueous eco-systems by the method of inversion chronopotentiometry / I. V. Surov-

tsev, V. M. Galimova, V. V. Mank, V. A. Kopilevich // Journal of water chemistry and texnology. – 2009. – Vol. 31, № 6. – pp. 389-295.

12. Галімова В. М. Інверсійно-хронопотенціометричне визначення вмісту мангану та молібдену у водних розчинах на ртутному плівковому електроді. / В. М. Галімова // Вісник Львівського університету. Сер.: Хімічна. – 2014. – №55 (1). – С. 198-206.

13. Galimova V. M. The assessment of the state of pollution of the waters of the Trascarpathian rivers with heavy metals / V. M. Galimova, V. V. Mank, V. I. Maksin, T. V. Surovtseva // Journal of Water Chemistry and Technology. – 2011. – Vol. 33, Issue 2. – p. 111-116

14. <http://hydrogeology.univer.kharkov.ua/wp-content/uploads/>.pdf

УДК 35.078

Юридичні науки

ПОЛІЦЕЙСЬКЕ ПІКЛУВАННЯ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ

Галушка В.Ю.

*кандидат наук з державного управління
старший викладач кафедри керівництва
військами (силами) в мирний час
Національний університет оборони України
ім. Івана Черняховського*

Тіхонова В. Г.

*студентка III курсу юридичного факультету
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ Україна*

Для того щоб з'ясувати сутність будь-якого поняття, необхідно звернутися до енциклопедичних джерел. Так відповідно до Великого тлумачного словника сучасної української мови термін «пклування» означає виявляти увагу, турботу про потреби кого -, чого - небудь; виявляти неспокій з приводу влаштування кого -, чого - небудь, клопотатися про когось, щось [1, с 972]. А юридична енциклопедія у свою чергу

визначає термін «піклування», як одну з форм правового захисту правових і майнових прав та інтересів громадян [2, с 559].

Відповідно до законодавства України піклування є особою формою державної турботи про неповнолітніх дітей, що залишилися без піклування батьків, та повнолітніх осіб, які потребують допомоги щодо забезпечення їх прав та інтересів [3].

Проведений аналіз нормативно-правових актів, юридичного словника та Великого тлумачного словника сучасної української мови, можна зробити висновок, що термін «піклування» вживається у значенні «допомога», «турбота», «захист прав і свобод» тощо.

З прийняттям у 2015 році Закону України «Про поліцію» введений превентивний захід, як поліцейське піклування яке спрямоване на надання допомоги особам, які дійсно її потребують. Так згідно ст. 41 Закону поліцейське піклування може здійснюватися щодо: - неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду, - особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу, де вона утримувалася на підставі судового рішення, - особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим або собі, - особи, яка перебуває у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратила здатність самостійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі [4].

На нашу думку, неповнолітні особи є найбільш незахищеними із тих осіб, які зазначені у ст. 41 Закону України «Про національну поліцію», оскільки права та свободи дитини є однією із найбільших соціальних цінностей будь-якої держави світу.

На міжнародному рівні закріплено обов'язок кожної держави забезпечити дитині такий захист і піклування, які необхідні для її благополуччя, беручи до уваги права та обов'язки її батьків, опікунів, піклувальників та інших осіб, які відповідають за неї за законом, і з цією метою вживають всіх відповідних законодавчих і адміністративних заходів [5, ст. 3].

Поліцейське піклування щодо неповнолітніх осіб, які не досягли 16 річного віку полягає у передачі їх батькам, опікунам, піклувальникам, органам опіки та піклування. Процесуальне оформлення полягає у складанні протоколу, який містить: місце, дату, точний час застосування поліцейського піклування, опис вилучених предметів або зброї, клопотання, заяви чи скарги особи, наявність або відсутність тілесних ушкоджень.

До заходів, що застосовуються під час здійснення поліцейського піклування щодо неповнолітніх осіб відносяться: надання медичної, правової, психологічної, матеріальної допомоги. Оцінивши стан здоров'я неповнолітнього поліцейський має прийняти рішення щодо надання домедичної допомоги особисто або безпосередньо викликати медичну допомогу. При спілкуванні, необхідно застосувати психологічні прийоми для того щоб з'ясувати психоемоційний стан неповнолітнього та за необхідності заспокоїти його, створити дружню бесіду для з'ясування обставини в якій потрапив неповнолітній. Якщо виникає необхідність надати також правову допомогу. Дуже важливо проявити ініціативу у вирішенні побутових та матеріальних питань (наприклад за необхідності надати ліки, гаряче харчування, теплі речі).

Комплексна реалізація сукупності зазначених заходів відносно неповнолітньої особи віком до 16 років та яка залишилася без догляду забезпечить ефективність досягнення мети поліцейського піклування.

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови: за ред. В.Т. Бусел. Київ: ВТФ Перун, 2005. 1728 с.
2. Юридична енциклопедія: за ред. Ю.С. Шемшученко та ін. Київ: Укр. енцикл., 2002. 720 с.
3. Про затвердження Правил опіки та піклування: Наказ Держкомісії сім'ї молоді України, Міносвіти МОЗ України, Мінпраці України від 26.05. 1999 № 34/166/131/88. - 115 с.
4. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 року № 580 -VII. URL: [http:// zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-04](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-04).

5. Конвенція про права дитини від 20.11.1989 року ратифікована Постановою ВР № 789-ХІІ від 27.02.1991 року зі змінами схвалена резолюцією 50/155 Генеральної Асамблеї ООН від 21.12.1995 року URL: [http:// zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021).

УДК 342.5

Право.Юрисприденція

ПРОБЛЕМИ ПУБЛІЧНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Гладченко Тимофій Володимирович
студент 3 курсу ОКР «молодший спеціаліст»
спеціальність 081 Право
Науковий керівник: Мазур Т. В.
к.ю.н., доц, Заслужений юрист України,
викладач ПВНЗ «Фінансово-правовий коледж».
Фінансово-правовий коледж
м. Київ, Україна

В умовах нестабільності економічного середовища, збільшення кризових явищ та їх негативного впливу, під час реалізації реформ бюджетної децентралізації питання здійснення ефективного публічного фінансового контролю особливо актуалізуються. Публічний фінансовий контроль, що серед іншого здійснюється на всіх стадіях бюджетного процесу, на сьогодні є важливим інструментом, що дозволяє зрозуміти реальний стан справ щодо фінансових ресурсів країни, а також віднайти необхідні механізми оптимізації видатків держави та збільшення доходів. Але реальноіснуюча система публічного фінансового контролю в Україні має достатню кількість проблем як на центральному, так і на місцевому рівні, які почасти не сприяють ефективному виконанню завдань та досягнення цілей фінансового контролю. Зважаючи на наведене, дослідження та пошук шляхів вирішення цих проблем є важливою задачею, що носить практичний характер.

Питання визначення проблем в системі державного фінансового контролю в Україні стали предметом дослідження в працях таких науковців як О.П Гетманець, Н.І Шевченко, Л. В Гуцаленко, В. А Дерій, Т.Б Жураковський Де Сас, І.Б Стефанюк, Н.І Єрмійчук та багатьох інших. Говорячи про фінансовий контроль на місцевому рівні, доцільним було б згадати роботи М.Т. Білухи, І.В. Басанцова, О.Д. Василика, В.Д. Базилевича, І.К. Дрозд, Н.В. Винниченко. Але з'являються нові проблеми в розвитку і системі публічного фінансового контролю в Україні, особливо під час активних змін та реформ публічних фінансів, впровадження механізмів бюджетної децентралізації тощо. Зазначене вказує на те, що питання має регулярний характер та його сьогодишнє втілення не сприяє створенню вдалої макро- та мікроекономічної моделі в нашій державі.

Метою роботи є дослідження проблем в вищезгаданій системі, а також викладення ідей для їх розв'язання.

Зокрема, двома основними проблемами такої діяльності на сьогодишній день ми вбачаємо неналежне нормативно-правове регулювання питань здійснення публічного фінансового контролю (яке має ознаки несистемності, хаотичності, нерослідовності та суперечливості), а також відсутність якісного, сучасного інформаційного забезпечення.

Перед з'ясуванням сутності проблем та особливостей публічного фінансового контролю на сучасному етапі звернемося до поняття і основної мети такого виду діяльності. Отже, публічний фінансовий контроль – діяльність уповноважених органів держави та їх посадових осіб, яка полягає у встановленні фактичного стану справ щодо дотримання вимог чинного фінансового законодавства на підконтрольному об'єкті, спрямований на забезпечення законності, фінансової дисципліни і раціональності в ході формування, розподілу, володіння, використання та відчуження активів, що належать державі, а також використання коштів, що залишаються у суб'єкта фінансових правовідносин у зв'язку з наданими пільгами за

платежами до бюджетів, державних позабюджетних фондів та кредитів, отриманих під гарантії Кабінету Міністрів України [1].

Основною метою державного фінансового контролю, на думку Л. В. Гуцаленко, В. А. Дерій, М. М. Коцупатрій, з якою ми в цілому погоджуємося, є:

1) виявлення на підконтрольних об'єктах порушень принципів законності, ефективності, доцільності й економії при формуванні та використанні державних фінансових та матеріальних ресурсів, відхилень від прийнятих норм, стандартів на найбільш ранній стадії;

2) попередження фінансових правопорушень;

3) притягнення винних до відповідальності, забезпечення відшкодування заподіяних збитків;

4) вжиття заходів щодо запобігання таким порушенням у майбутньому [2, С.5-6].

Вказуючи на проблеми в нормативно-правовому забезпеченні публічного фінансового контролю, потрібно вказати на два аспекти, що найбільше потребують уваги: органи системи публічного фінансового контролю, дублювання їх прав та обов'язків, відсутність чіткого переліку методів публічного фінансового контролю, а також різне тлумачення одних і тих самих методів, які використовуються в роботі різних органів публічного фінансового контролю. Як наслідок, маємо систему органів публічного фінансового контролю, повноваження яких частково дублюються, частково є недостатніми для досягнення завдань, для яких такі органи створені, методи фінансового контролю не відповідають меті фінансового контролю, заходи впливу, що можуть бути вжиті за результатами фінансового контролю не завжди забезпечують досягнення мети фінансового контролю. Відтак, в цілому це впливає на ефективність публічного фінансового контролю.

В чинному на кінець 2020 року Законі України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» [3] не вказаний виключний перелік органів державного фінансового контролю або бодай критеріїв, за якими мають бути

розділені повноваження між ними. Так, на сьогодні функціями в сфері публічного фінансового контролю наділені Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України, Рахункова Палата, Державна аудиторська служба, Державна казначейська служба, Державна фіскальна служба, Державна митна служба, Держфінмоніторинг та ще багато інших. Кожен зі згаданих органів має власний перелік прав та обов'язків, набір функцій, власні завдання, які прописані в різних нормативно-правових актах різного рівня, і котрі не дають загального, цілісного уявлення про те, як функціонує система публічного фінансового контролю, яка роль кожного з цих органів в системі.

Окремо потрібно розглянути проблему визначення методів публічного фінансового контролю в сучасному законодавстві. Діючі нормативно-правові акти не дають достатньо чіткого визначення системи методів публічного фінансового контролю, чи навіть тих окремих методів, що застосовуються різними контролюючими органами. Так, наприклад, Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» [3] начебто дає виключний перелік методів, що мають використовуватися органами державного фінансового контролю у своїй діяльності, відносячи до них проведення державного фінансового аудиту, інспектування, перевірки закупівель та моніторинг закупівлі. При цьому, Закон вказує, що інспектування здійснюється у формі ревізії. Разом з цим, спеціальні закони згадують про такий метод фінансового контролю як перевірка, визначення якого часто нагадує згадану вище ревізію.

Так само, аналіз статей 3 і 4 Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» [3] дає підставу зробити висновок, що іноді різниця між державним аудитом та інспектуванням полягатиме тільки у формі документу, в якому будуть викладені результати державного фінансового контролю: у випадку з державним аудитом – звіт, при інспектуванні – акт.

Неналежне правове регулювання зазначених питань потребує законодавчих змін, зокрема внесення змін, чи навіть викладення в новій редакції Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні». Насамперед, в такому нормативно-правовому акті має бути визначена власне система органів публічного фінансового контролю – виключний перелік із зазначенням завдань та компетенції. По-друге, слід конкретно розмежувати функції органів державного публічного контролю, чітко визначити коло підконтрольних об'єктів кожного з них, окреслити коло методів фінансового контролю, що можуть використовуватися у діяльності цих органів. Власне тоді українська система публічного фінансового контролю відповідатиме керівним принципам фінансового контролю, закріпленим Лімською декларацією керівних принципів контролю.

Зміни в інформаційному забезпеченні мають полягати в створенні єдиної інформаційної бази у сфері публічного фінансового контролю, яка мала б можливість використовуватися як на центральному, так і на місцевому рівні. Другим кроком має стати переведення більшої частини фінансового контролю в електронний формат (без паперового документообігу), автоматизація процесів. Це сприятиме зменшенню витрат на здійснення публічного фінансового контролю, скоротить строки проведення заходів публічного контролю, підвищуватиме прозорість процесів та знижуватиме корупційні ризики.

Отже, підсумовуючи вищенаведене, слід зазначити, що публічний фінансовий контроль в Україні має прогалини і проблеми, які вимагають конкретних дій з боку держави. Насамперед, держава має визначитися чи існує все ж «система» органів публічного фінансового контролю, чи просто в державі діють органи фінансового контролю, визначені нормативними актами. Невідкладного коригування вимагає діюче законодавство у сфері забезпечення здійснення публічного фінансового контролю, як то гармонізації, приведення його у відповідність до взятих на себе державою міжнародних зобов'язань, ліквідації

нормативних колізій та прогалин. На часі також впровадження сучасних інформаційних технологій у сфері публічного фінансово контролю.

Література:

1. Стефанюк І. Б. Чи потрібен Україні закон про фінансовий контроль? *Фінансовий контроль*. 2006. №2. – *Електронний ресурс*. – Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/35742.jsessionid=E92A8EC6D479C421AED40CCD73C84339.app1>.
2. Державний фінансовий контроль: Навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л. В. Гуцаленко, В. А. Дерій, М. М. Коцупатрий. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 424 с.
3. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України від 26 січня 1993 року № 2939-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 13. Ст. 110.

УДК 342

Юридичні науки

ПРАВА ТА СВОБОДИ ІНОЗЕМЦІВ ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ

Голюк А. В.

студентка 3-го курсу юридичного факультету

Крисюк Ю. П.

*к.ю.н., доцент кафедри теорії та історії
держави і права юридичного факультету*

Волинський національний університет

імені Лесі Українки

м. Луцьк, Україна

Законодавство зарубіжних країн, зокрема Республіки Білорусь, у сфері регулювання прав та свобод іноземців та осіб без громадянства протягом останніх років поступово уніфікується, що зумовлено численними міграційними процесами, однак деякі колізії й досі існують, тому вбачається необхідність аналізу

чинного законодавства та наукової літератури, що стосується цієї проблематики з формальної точки зору.

Питання правового становища іноземних громадян і осіб без громадянства в Республіці Білорусь розглядалися в роботах білоруських дослідників та науковців Н. В. Валюшко, Г. А. Василевича, Л. А. Васильєвої, В. Г. Тихіні та інших.

Відповідно до ст. 11 Конституції «іноземні громадяни та особи без громадянства на території Білорусі користуються правами і свободами і виконують обов'язки нарівні з громадянами Республіки Білорусь, якщо інше не визначено Конституцією, законами і міжнародними договорами»[1]. Безперечно обсяг їх правового забезпечення обумовлений політичним режимом і досконалістю правової системи держави. Так, наприклад, обсяг суб'єктивних прав і свобод іноземців та осіб без громадянства залежить від їх належності до однієї з трьох категорій осіб: ті, що тимчасово перебувають на території Республіки Білорусь, ті, що тимчасово проживають і ті, що постійно проживають на її території, серед яких найбільш повним правовим статусом володіють останні.

Таким чином Конституція Республіки Білорусь закріплює різний обсяг прав, свобод і обов'язків громадян Республіки Білорусь та іноземних громадян, а також осіб без громадянства. Іноземці та особи без громадянства мають усю повноту особистих прав, реалізуючи право на життя, свободу, недоторканність і гідність особистості, право на особисте життя, право на недоторканність житла та ін. Проте вони не є носіями політичних прав, тобто не можуть обирати і бути обраними, не мають права брати участь в референдумах, бути членом політичних партій і займати посади в державному апараті [2, ст. ст. 9, 19, 20]. Це зумовлено тим, що політичні права проголошують і визначають забезпечені законом можливості громадян брати участь у всіх формах здійснення народовладдя, в управлінні державними справами і дозволяють активно брати участь в суспільно-політичному житті. Однак громадяни Російської Федерації, які постійно проживають в Республіці

Білорусь, відповідно до ст. 58 Виборчого кодексу, мають активне виборче право для виборів депутатів місцевих Рад депутатів.

Деякі науковці дотримуються позиції, відповідно до якої право голосу повинно надаватися також іноземним громадянам, які прибули з країн Співдружності Незалежних Держав і держав Балтії, оскільки це дозволить більш ефективно вирішувати проблеми, що виникли на місцевому рівні [3, с. 231].

Соціально-економічними та соціально-культурними правами вони користуються у визначених чинним законодавством межах. Закон встановлює можливість обмеження прав і свобод іноземців:

1) у випадках, передбачених законодавчими актами Республіки Білорусь, в інтересах національної безпеки, громадського порядку, захисту моральності, здоров'я населення, прав і свобод громадян Республіки Білорусь та інших осіб [2, ст. 18];

2) у разі, якщо інша держава обмежує або порушує загальновизнані норми правового статусу іноземців відносно громадян Республіки Білорусь, у Білорусі можуть бути встановлені відповідні обмеження щодо прав і свобод громадян (підданих) цієї держави [2, ст. 4].

Враховуючи формальний стан справ, загальний підхід білоруського законодавця у визначенні правового статусу іноземця та особи без громадянства відповідає загальнопоширеній світовій практиці, згідно з якою іноземець прирівнюється в правах до громадян держави, проте не володіє правом участі в управлінні справами держави, а також обмежений в ряді соціально-економічних прав [4, с. 151].

Слід відзначити право іноземців та осіб без громадянства користуватися всіма засобами правового захисту прав і свобод особи, передбаченими законодавством Білорусі, нарівні з громадянами. Цей важливий принцип підтверджується конституційними нормами про можливість кожного використовувати судову, адміністративно-правову та міжнародну форму захисту порушених прав, а також право на юридичну допомогу. Зокрема, відповідно до Закону Республіки Білорусь «Про звернення

громадян та юридичних осіб», за загальним правилом, іноземці та особи без громадянства нарівні з громадянами мають право на звернення до організації шляхом подання письмових, електронних або усних звернень, а до індивідуальних підприємців – шляхом внесення зауважень і (або) пропозицій в Книгу зауважень і пропозицій.

Окрім загальних прав і свобод іноземців та осіб без громадянства, що є суміжними з правами громадян Республіки, існують також специфічні. Вони притаманні тільки іноземцям та особам без громадянства, які перебувають в Республіці Білорусь. До них відносяться: право притулку; право на вступ в білоруське громадянство; право дипломатичних і консульських представників іноземних держав на володіння певними привілеями та імунітетами, а також особливе регулювання порядку в'їзду, виїзду і транзитного проїзду іноземців та осіб без громадянства територією Республіки Білорусь.

Прийнятий в 2008 р. Закон «Про надання іноземним громадянам та особам без громадянства статусу біженця, додаткового та тимчасового захисту в Республіці Білорусь» систематизує чинні форми захисту іноземних громадян та осіб без громадянства, які потребують міжнародного захисту, і передбачає введення в національну систему притулку як додаткової форми захисту. Новий механізм додаткового захисту дозволяє утримати баланс між захистом прав людини та інтересами держави і здійснювати захист іноземців, які можуть не підпадати під вимоги Конвенції 1951 року про статус біженців та Протоколу 1967 року, що стосується статусу біженця, якщо вони рятуються від небезпек збройних конфліктів або систематичного порушення прав людини, або існують цілком обґрунтовані побоювання зіткнутися із загрозою смертної кари, тортур та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведіння і покарання [5, с. 158].

Законодавство, що встановлює права та свободи іноземців та осіб без громадянства в Республіці Білорусь постійно вдосконалюється. Зокрема, у 2019 році в Закон було внесено

зміни щодо пріоритету норм міжнародного права у питаннях, що стосуються цієї категорії осіб [2, ст. 3-1], що надало їм ще більше можливостей у реалізації належних прав і свобод. Чинності ж ці положення набули 1 липня 2020 року. Тобто законодавство поступово трансформується й розширюється з урахуванням процесів, що відбуваються на шляху демократизації суспільства.

Таким чином, іноземці та особи без громадянства у Республіці Білорусь наділені досить широким спектром прав та свобод. Окрім того, їм належать необхідні правові засоби захисту для їх забезпечення. Законодавство країни щодо регулювання цих питань не є досконалим, однак відображає сучасний стан та передбачає перспективи розвитку даного правового напрямку. Крім того, воно поступово гармонізується із правовими актами, що діють в інших зарубіжних країнах та на міжнародній арені.

Література:

1. Конституция Республики Беларусь 1994 года (с изменениями и дополнениями, принятыми на республиканских референдумах 24 ноября 1996 г. и 17 октября 2004 г.). – Минск: Амалфея, 2005. – 48 с.
2. О правовом положении иностранных граждан и лиц без гражданства в Республике Беларусь: Закон Респ. Беларусь от 4 янв. 2010 г. № 105-3 [Электронный ресурс] // КонсультантПлюс: Беларусь / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2019.
3. Валюшко Н. В. Основные права, свободы и обязанности иностранцев и лиц без гражданства в Республике Беларусь / Н. В. Валюшко // Науч. тр. / Акад. упр. при Президенте Респ. Беларусь. – 2006. – Вып. 8. – С. 225–240.
4. Смирнова Е. С. Проблемы правового статуса иностранцев в условиях глобализации / Е. С. Смирнова. – М., 2003. – 463 с.
5. Права человека: учеб. пособие / С. А. Балашенко [и др.]; научн. ред.: С. А. Балашенко, Е. А. Дейкало. – Минск: Юнипак, 2015. – 200 с.

ВИВЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВЖИВАННЯ КАВИ ТА ЧАЮ СТУДЕНТАМИ МОЛОДШИХ КУРСІВ МЕДИЧНОГО ВИШУ ЯК СПОСОБУ СТИМУЛЯЦІЇ РОЗУМОВОЇ АКТИВНОСТІ

Гордієнко П. О.,

студентка медичного факультету

Кателевська Н. М.

канд. мед. наук, доцент кафедри гігієни та екології №1

Харківський національний медичний університет

м. Харків, Україна

Актуальність. Чай та кава є дуже розповсюдженими напоями у гастрономічній культурі багатьох країн, зокрема і нашої країни. Відомо, що у розчинній каві міститься біля 31-48 мг кофеїну на 100 мл, а у чорному чаї 40-50 мг на 100 мл напою, саме у такому вигляді дані кофеїнмістні напої найчастіше вживають студенти. Але їх вживання є не лише повсякденним ритуалом для пересічної людини, але і засобом розумової стимуляції, особливо для молоді, яка більшість свого часу проводить за навчанням [1]. У своєму хімічному складі ці напої містять кофеїн — рослинний алкалоїд, який є типовим представником психомоторних стимуляторів, який за рахунок прямої стимулюючої дії на кору головного мозку, підвищує розумову та фізичну працездатність, зменшує відчуття втоми та потребу у сні [2]. Саме тому наразі дуже розповсюджено вживання додаткових стимуляторів серед здобувачів вищої освіти, адже студентам-медикам, особливо молодших курсів, щоденно треба опрацьовувати багато теоретичної інформації з фундаментальних медичних дисциплін.

Мета. Визначити особливості вживання кавових та чайних напоїв, як способу стимуляції розумової активності у студентів-медиків молодших курсів

Матеріали та методи. У дослідженні брали участь 46 студентів 1-3 курсів медичного ВИШу, які регулярно вживають кофеїнмістні напої (чорний чай та розчинну каву), віком від 17 до

19 років, середній вік складав $18,89 \pm 2,01$ рік. Серед них було 30 (65,217%) дівчат та 16 (34,782%) хлопців. У якості методики використовувався спеціально розроблений опитувальник, який включав в себе такі питання: які саме кофеїнмістні напої вживає, як часто (разів/день), у якій кількості (в мл/добу), у який період доби та з якою метою, своє самопочуття та чи покращувалась розумова діяльність після вживання після 45 хвилин та 3 год з моменту вживання напою.

Результати. Згідно з результатами анкетування 84,782% опитаних вживали каву, 15,217% - чай. Біля 41,3% вживали напої 1-2 рази на день, 32,6% - 2-4 рази на день та 26,1% більше 4 рази на день, при чому кількість разів підвищувалася під час періоду сесії в усіх трьох групах. У середньому студенти 1-2 курсів вживали $500 \text{ мл чаю} \pm 65,691 \text{ мл}$ та $300 \text{ мл кави/добу} \pm 59,891 \text{ мл}$, а серед студентів 3 курсу цей показник досягав таких цифр — $400 \text{ мл чаю} \pm 58,89 \text{ мл}$ та $400 \text{ мл кави/добу} \pm 63,985 \text{ мл}$. Причому, кількість спожитої чистої води серед опитаних був нижче 250 мл (однієї склянки). Біля 76,08% вживали напої ввечері, та 23,92% вранці. Ті студенти, що вживали напої ввечері, основною метою визначають: 86,956% - підвищення розумової працездатності, 6,521% - для зняття нервової напруги впродовж дня, за 6,534% - за звичкою. Ті студенти, що пили напої вранці, вживали 54,347% - з метою скорішого пробудження, 32,6% - з метою покращення розумової працездатності перед початком занять та 13,053% - як звичний вранішній ритуал. Біля 65,217% студентів відмічають покращення самопочуття та підвищення розумової діяльності у перші 45 хвилин після вживання, та появою відчуття розбитості, тремору та втоми через 3 години після вживання, та 34,783% вважають, що їх розумова діяльність погіршилася, з'явилося відчуття сонливості та втоми, як після 45 хвилин, так і після 3 годин з моменту вживання кофеїну.

Висновки. Отже, більшість студентів вживають кофеїнмістні напої ввечері задля покращення розумової діяльності, в середньому кількості $800 \text{ мл/добу} \pm 105,89 \text{ мл}$. Причому, нас занепокоїв той факт, що кількість спожитої чистої води менше

встановленої норми, що може призвести до порушення водного балансу. Також більше 65% відмічають покращення розумової діяльності, а біля 35% навпаки зменшення продуктивності, що можна пояснити різним результатом впливу кофеїну в залежності від типу нервової діяльності, адже у деяких людей кофеїн підсилює процеси гальмування, викликаючи вищезгадані ознаки.

Література:

1. Могильный, М. П., & Галюкова, М. К. (2013). Использование напитков из кофе в здоровом питании. Новые технологии, (1), 32-35.
2. Кушкова Н.Е. (2005). Распространенность употребления чая и кофе среди учащихся ВУЗов. Вятский медицинский вестник, (1), 51-52.

УДК 611.132:616.132-007

Медичні науки

МОРФОФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА АНОМАЛІЇ РОЗТАШУВАННЯ ДУГИ АОРТИ І ЇЇ ГІЛОК

Путненко І.О., Тінчуріна С.Р.

*студенти 3 медичного факультету
Науковий керівник: ас. Грانیна О.В.,
кафедра анатомії людини
Харківський національний медичний університет,
м. Харків, Україна*

У теперішній час дуже актуальне питання стосовно аномалій розвитку дуги аорти, оскільки вони можуть бути пов'язані з судинними кільцями і петлями, вродженими вадами серця і хромосомними аномаліями. Це має важливе значення для прогнозу і лікування захворювань, пов'язаних з серцево-судинною системою.

Мета роботи. Виявити можливі варіанти аномалій положення дуги аорти та її гілок.

Матеріали та методи. Нами було досліджено 100 трупів, різних за статтю. Ми використовували макроскопічні методи

препарування по Воробйову В.П., а також експериментально-морфологічний метод.

Результати досліджень. У результаті дослідження було встановлено, що вади положення дуги аорти та її гілок зустрічаються з частотою 0,5-1% від всіх проблем розвитку серцево-судинної системи. Вони не є причиною порушення гемодинаміки, але проявляються порушеннями дихання та дисфагією і часто вимагають хірургічного втручання.

Серед них зустрічаються такі:

1. Найчастіший варіант розвитку (70%) - включає 3 основні гілки:

- плечеголовний стовбур, від якого відокремлюються загальна права сонна артерія і права підключична артерія з правою хребетною артерією;

- ліва загальна сонна артерія;

- ліва підключична артерія з лівою хребтовою артерією.

2. У 13% - ліва загальна сонна артерія має спільний початок з плечеголовним стовбуром (але це не є відходженням).

3. У 9% - ліва загальна сонна артерія відходить від плечеголового стовбура.

4. У 3% - відходження лівої хребтової артерії саме від дуги аорти.

5. Найрідше (1%) - відходження правої підключичної артерії від дистальної частини дуги аорти. Іноді це може призвести до дисфагії.

Висновок. У ході дослідження ми визначили, що знання подібних аномалій дуже важливі при своєчасній профілактиці цих захворювань, а також може полегшувати доопераційну діагностику і лікування.

Література:

1. Kate Hanneman, Beverley Newman, Francis Chan Congenital Variants and Anomalies of the Aortic Arch. – 2017. – P. 2-11.

2. Горустович О.А. Вариантная анатомия ветвей дуги аорты / О.А. Горустович, О.М. Волчкевич, Д.А. Волчкевич //

Акт. вopr. морфол.: труды Междунар. науч. конф., посв. 100-летию со дня рожд. проф. Б.З. Перлина (Кишинэу, 20-22 сентября 2012 г.). – Кишинэу. – 2012. – С. 226-229.

3. Mligiliche N.L. A three branches aortic arch variant with a bicarotid trunk and a retroesophageal right subclavian artery / N.L. Mligiliche, N.D. Isaac // International J. of Anatomical Variations. – 2009. – №6. – P. 11-14.

4. Иванов А.А. К вопросу о классификации врожденной деформации дуги аорты / А.А. Иванов, В.С. Аракелян // Фундаментальные исследования. – 2011. – №11. – С. 42-45.

УДК 611.44:616.379-008.64

Медицинские науки

МОРФОЛОГИЧЕСКИЕ ИЗМЕНЕНИЯ ЩИТОПОДОБНОЙ ЗАЛОЗИ ПРИ ЦУКРОВОМУ ДИАБЕТУ 2 ТИПА

*Линник К. С., Сухомлинова Ж. В.,
студентки III медицинского факультета
Научный руководитель: ас. Граніна О.В.,
кафедра анатомии человека
Харьковский национальный медицинский университет,
г. Харьков, Украина*

Цукровый диабет (ЦД) – одна из актуальных проблем современной медицины, что объясняется его широким распространением, особенно в промышленно развитых странах, где с каждым годом заболеваемость стремительно увеличивается. При ЦД наблюдается расстройство не только углеводного, но и всех остальных видов обмена веществ, что неминуемо сопровождается функциональными изменениями во всех органах, в том числе и щитовидной железы (ЩЗ).

Значительная часть исследований ЩЗ при ЦД 2 типа основана на результатах биохимического анализа гормонов, липопротеидов, биологически активных веществ и глюкозы крови, а наиболее информативными являются результаты ультразвуковой диагностики (УЗД).

Мета дослідження. Виявити морфофункціональні зміни, які виникають в стромі і паренхімі ЦЗ при ЦД 2 типу.

Матеріали та методи. Нами було виділено 3 групи в залежності від тривалості ЦД 2 типу та з урахуванням віку померлих осіб. У I групу входили особи з тривалістю захворювання від 5 до 10 років, вік становив 40-50 років; II група - з тривалістю захворювання від 11 до 15 років, вік хворих від 51 до 60 років; III групу склали особи з тривалістю захворювання більше 15 років, у віці більше 60 років. Контрольною групою були 40 практично здорових осіб, які загинули від гострих травм, вони були розподілені за віковими критеріями на 3 групи відповідно до груп хворих на ЦД 2 типу.

Результати дослідження. Ми проаналізували методику проведення морфофункціональних змін при дослідженні стромі та паренхіми ЦЗ УЗД. Варто звернути увагу на контури та її паренхіму. Патоморфологічні зміни ЦЗ у хворих на ЦД-2 виявляються поєднанням дистрофічних, склеротичних та атрофічних процесів, які представлені: вогнищевим і дифузним розростанням сполучної тканини, появою ділянок ліпоматозу і ін.

У всіх хворих на ЦД 2 типу осіб при виконанні УЗД виявлено структурні зміни ЦЗ, ступінь вираженості яких зростала зі збільшенням тривалості захворювання. У міжфолікулярній стромі зазначалося осередкове і дифузне розростання сполучної тканини, зустрічалися осередки ліпоматозу, збільшені лімфовузли, спостерігалися явища дистрофії та огрубіння еластичних волокон. Паренхіма ЦЗ була гетерогенною, що може свідчити про наявність компенсаторно-приспосувальних процесів.

При дослідженні внутрішньоорганних судин ЦЗ у всіх випадках були виявлені характерні для даного захворювання морфологічні прояви діабетичної мікроангіопатії. Це, перш за все, стосувалося дрібних артерій, артеріол і прекапілярів, що входять до складу артеріальної ланки мікроциркуляторного русла. У цих судинах виявлялися периваскулярний склероз; потовщення базальних мембран і гіаліноз зі звуженням просвіту судин. У III групі структурні зміни судин були максимально виражені. Так, у

12 хворих з 16 визначався тотальний гіаліноз більшості судин, аж до повної облітерації їхнього просвіту. В I і II групи виявлено статистично достовірне збільшення відносного обсягу строми за рахунок розростання сполучної тканини, а також зменшення відносного обсягу епітелію і висоти фолікулярного епітелію. У III групі були зменшені показники прискорене згасання функціональної активності ЩЗ.

Це також підтверджують і результати порівняння показників досліджуваних груп хворих на ЦД 2 типу один з одним: при порівнянні I і II, I і III груп виявлено достовірне збільшення структурних змін при збільшенні тривалості захворювання.

Висновок. Отже, у ході дослідження ми визначили, що при ЦД 2 типу відбуваються значні зміни у судинах та тиреоїдній тканині, які зростають зі збільшенням тривалості захворювання.

Література:

1. І. М. Муравйова, І. Г. Чикалова Структурні зміни щитоподібної залози в постраждалих внаслідок аварії ЧАЕС, хворих на цукровий діабет 2-го типу. Оригинальные исследования. – 2014. – № 4(60) – С. 21-25.
2. Лажімі К.Б.Х., Паньків В.І. Вплив функції щитоподібної залози на частоту і перебіг нейропатії у хворих на цукровий діабет типу 2 // Буковинський медичний вісник. – 2004. – №3-4. – С. 183-187.
3. Лажімі К.Б.Х.: Автореф. Структурно-функціональний стан щитоподібної залози у хворих на цукровий діабет 2 типу за умов йодної недостатності, дис. кан. мед. наук. – К. : 2007. – С. 31.
4. Kapadia K.B, Bhatt P.A, Shah J.S. Association between altered thyroid state and insulin resistance. Journal of Pharmacology and Pharmacotherapeutics. – 2012. – С. 156–160.

THE SPANISH SLUG (*ARION LUSITANICUS* MABILLE)
INVASION INTO THE ECOSYSTEMS OF THE WESTERN
REGION OF UKRAINE: PRECONDITIONS AND
CONSEQUENCES

***Tetiana Datsko, Natalia Kachmar,
Andrii Dydiv, Ivankiv Mariana,***
candidates of Agricultural Sciences, assistant Professor
Department of Ecology,
Lviv National Agrarian University,
Ukraine

For more than 10 years elements of the cultural landscapes of Western Ukraine have been invaded by the Spanish slug (*Arion lusitanicus* Mabilie, 1868). This slug (also known as Iberian slug) is dangerous for cultural biotopes because it eats almost any plant, has great reproduce possibility and is able to completely destroy crops, flower beds or lawns and even poses a threat to natural ecosystems. In order to prevent the mass spread of the pest and to develop effective methods of control, it is necessary to get knowledge of its ecophysiological peculiarities in certain climatic conditions, as well as to widely inform the public about the monitoring and local extermination of colonies.

A. lusitanicus is a dangerous invasive species that is actively spreading as a result of its own locomotors activity and anthropochoria. The pest first appeared in Vynnyky city near Lviv (region of the Western Ukraine) in 2007 [1, p.72]. Today, according to the National Biodiversity Information Network, the existence of the Spanish slug is observed in almost all regions of the Right-bank Ukraine. This synanthropic species behaves quite aggressively due to polyphagia, unpretentiousness to environmental conditions, virtually no natural enemies. It threatens crop loss and significant economic losses [2, p. 1].

The aim of this work was to analyze the biological and ecological characteristics of *A. lusitanicus* as an invasive species

that poses a serious threat to ecosystems in the Western region of Ukraine.

A. lusitanicus is included in the list of quarantine species in all European countries. This species is now considered the worst pest among slugs in Europe. But in Ukraine there is no official position of the authorities regarding this pest. *A. lusitanicus* is included in the list of quarantine species in all European countries. This species is now considered the worst pest among slugs in Europe. But in Ukraine there is no official position of the authorities regarding this pest.

A. lusitanicus is a species of air-breathing land slug, a terrestrial pulmonate gastropod mollusk in the family Arionidae. It has a soft naked body 8-12 cm long sometimes up to 15-20 cm. The color varies from bright orange to dark brown depending on the age of the individual, diet, environmental conditions. It is characterized by a very relief surface of the skin which forms clear wrinkles. On the right side in the middle of the mantle is a breathing hole.

A. lusitanicus is an eurytopic species that inhabits various places. According to data on the rate of spread, slugs of this species are able to successfully adapt to local climatic conditions forming numerous colonies [3, p. 220]. Slugs are especially common in places altered by human activities, much less – colonize natural habitats.

It is established that this species has a significant potential for further spread. Analysis of bioclimatic parameters of the territory of distribution of *A. lusitanicus* proves its wide ecological tolerance. The species is characterized by significant resistance to sudden fluctuations in temperature [4, p. 130]. Survival of *A. lusitanicus* depends on the humidity of the habitat [5, p. 1007].

Spanish slug reproduces quickly. One individual can lay up to 500 eggs per season. Young slugs grow quickly. Initially young slugs feed on soil humus but after 10-14 days they are able to cause significant damage to plants. In about two months they reach adulthood and begin to reproduce.

The lifestyle of the Spanish slug is the same as such of other species of snails. Due to the hidden way of life one may get the

impression that these mollusks are not very harmful. At the same time they can cause significant damage even being in small numbers.

Most often slugs can be found not alone, but in whole groups that are called colonies. It is believed that such co-existence can protect mollusks from death drying. The number of slugs in a small area can reach several hundred [3, p. 222].

Slugs like warm and moisture. It is due to frequent rains and humidity that a favorable climate has been created for them, and amount of individuals of this species have significantly increased in the biotopes of the Western region of Ukraine.

The Spanish slug can displace other species of mollusks occupying their ecological niches. If we do not control the number of *A. lusitanicus* there is a risk that our native species of snails will simply disappear. Spanish slugs threaten ecosystems and cause significant economic damage to humans.

Slugs damage about 150 species of cultivated plants including vegetables, berries and many ornamental plants. They damage both the underground and aboveground parts of plants. Slugs have the greatest appetite on time of their puberty and reproduction. During this period pests are able to completely destroy plants. The slugs are attracted by the thickened crops of plants. The humid and cool favorable for them microclimate is created here.

A. lusitanicus is polyphagous species. They feed on weeds before and after harvesting crops, and eat crops that other species of snails avoid. They eat almost any organic matter not only of plant origin but also of animal origin. They eat dead animals, excrement and even individuals of their species. Therefore, they can be considered as potential destroyers of organic waste.

In addition to reducing yields slugs degrade the marketable quality of products, contaminate it with their secretions. Damaged vegetables become unfit for storage, rot quickly. By damaging plants slugs contribute to their disease.

It is considered that individuals of *A. lusitanicus* are intermediate hosts of a number of parasitic worms living in the body of domestic animals.

This species does not have enough natural enemies. For example, they are threatened by carnivorous beetles Carabidae and Staphylinidae [6, p. 565], as well as frogs, snakes, lizards, hedgehogs which cannot be considered synanthropic species.

Spread of such generally sedentary animals is due to human activity – anthropochoria. Mollusks or their eggs are easily transmitted by humans unintentionally, often with plant seedlings, vegetables and fruits, wood. In the new regions individuals of the species often successfully inhabit cultural landscapes (flower beds, gardens, orchards, parks, etc.) usually avoiding natural habitats. It is difficult to completely destroy *A. lusitanicus*, but it is quite possible to significantly limit their number by mechanical and biological methods.

Therefore, the further expansion of *A. lusitanicus* in the eastern direction into the continent should be limited by temperature seasonality and the minimum temperature of the coldest month. However, it is quite probable that the species will penetrate far beyond the current range due to its distribution in anthropogenic habitats with peculiar microclimatic conditions. To control slugs of this species is difficult and extremely important. After all, these slugs pose a significant threat to the flora and fauna of certain ecosystems, cause the extinction of local species as well as lead to economic losses to farms. *A. lusitanicus* needs additional study in Ukraine to develop a general control strategy.

List of references:

1. Гураль-Сверлова Н. В., Гураль Р. І. Поява іспанського слизняка *Arion lusitanicus* (Gastropoda, Pulmonata, Arionidae) у Львові, її можливі екологічні та економічні наслідки. *Наук. зап. Держ. природознавч. музею*. 2011. Вип. 27. С. 71-80. [in Ukrainian]
2. *Arion vulgaris/lusitanicus*. URL: <https://axcela.lonza.com/slugs-and-snails/arion-vulgaris> (Last accessed: 10.04.2020).
3. Grimm B., Paill W. Spatial distribution and home-range of the pest slug *Arion lusitanicus* (Mollusca: Pulmonata). *Acta Oecologica*. 2001. Vol. 22, Issue 4. P. 219-227. doi: [https://doi.org/10.1016/S1146-609X\(01\)01115-8](https://doi.org/10.1016/S1146-609X(01)01115-8)

4. Гарбар О. В., Кадлубовська О. В. Потенційні можливості поширення інвазивного виду слизнів *Arion lusitanicus sensu lato* у Європі. *Біологічні студії*. 2015. Т. 9, № 2. С. 125-132. [in Ukrainian]

5. Slotsbo, S., Fisker, K.V., Hansen, L.M. et al. Drought tolerance in eggs and juveniles of the Iberian slug, *Arion lusitanicus*. *Journal of Comparative Physiology B: Biochemical, Systems, and Environmental Physiology*. 2011. Vol. 181, Issue 8. P. 1001-1009. doi: <https://doi.org/10.1007/s00360-011-0594-y>

6. Hatteland B., Grutle K., Mong C. et. al. Predation by beetles (Carabidae, Staphylinidae) on eggs and juveniles of the Iberian slug *Arion lusitanicus* in the laboratory. *Bulletin of Entomological Research*. 2010. Vol. 100, Issue 5. P. 559-567. doi: <https://doi.org/10.1017/S0007485309990629>

УДК 378

Педагогічні науки

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ

Загорулько Л.Л.,

Викладач - методист

*ВСП «Барський фаховий коледж
транспорт та будівництва НТУ»*

Актуальність теми Сучасна система освіти концентрує свою увагу на нестандартних та інноваційних тенденціях, які сприяють оволодінню іноземної мови на європейському рівні [1, с. 23]. Саме сучасні тенденції викладання іноземних мов могли б вирішити цю проблему формування іншомовного професійного спілкування, за умови доцільного використання сучасних інноваційних та інтерактивних технологій навчання.

Аналіз останніх досліджень Інтерактивні методи навчання досліджувалися багатьма науковцями: М.В. Кузнєцов
120

(досліджував методику розвитку мовленнєвих умінь у процесі їх комбінування на інтерактивній лекції у студентів мовного вузу), К. В. Рогінко (інтерактивні методи навчання студентів іншомовного професійного спілкування, Шевчук С.П. та Скороходов В.А. вважають, що інтерактивне навчання— це набуття певного досвіду у процесі, який характеризується високим рівнем активності, досить значною тривалістю навчальної діяльності, самостійної творчої роботою студентів, підвищеним рівнем мотивації та емоційності, постійною взаємодією групи та викладача [2, с.50].

Мета роботи полягає у дослідженні проблеми формування іншомовних навичок спілкування студентів немовних спеціальностей засобами інтерактивних технологій навчання.

Виклад основного матеріалу Інтерактивні методи навчання поліпшують процес вивчення іноземної мови та допомагають співпрацювати студентам над вирішенням проблемного питання чи ситуації. Навчальна програма іноземної мови бере за основу мультимедійні та інноваційні принципи. Інтерактивні методи навчання допомагають створювати психологічно комфортні умови навчання іноземної мови, реалізовувати інноваційні підходи до навчання, породжують та моделюють такі обставини, завдяки яким кожен студент відчуває свою важливість, обмінюється цікавими ідеями [3, с. 225].

Методи інтерактивного навчання можна поділити на дві великі групи: групові та фронтальні. Перші передбачають взаємодію учасників малих груп (на практиці від 2 до 6-ти осіб), другі – спільну роботу та взаємонавчання всієї групи. Час обговорення в малих групах – 3-5 хвилин, виступ – 3 хвилини, виступ при фронтальній роботі – 1 хвилина

До групових методів навчання належать: робота в парах, робота в трійках, 2+2=4, карусель, робота в малих групах, акваріум, тощо. До фронтальних методів навчання зараховують: велике коло, мікрофон, незакінчені речення, мозковий штурм, аналіз дилеми (проблеми), мозаїка та інші [4, с.11]. О.О. Адаменко до методів інтерактивного навчання ще включає рольову гру, яка характеризується такими основними ознаками як: наявність

задачі або проблеми і розподіл ролей між учасниками (наприклад, за допомогою рольової гри може бути організоване ділове знайомство, вихід з конфліктної ситуації, бесіда з представниками інших країн, тощо). Взаємодія учасників рольової гри забезпечується за допомогою дискусії. Введення викладачем у процесі гри зміни умов. Так, викладач може перервати обговорення і повідомити деякі нові умови, при розв'язанні поставленої проблеми, направити обговорення в інше русло. Оцінка результатів обговорення і підведення підсумків гри [5, с. 111].

В.П.Безпалько виділяє наступні особливості організації інтерактивного навчання на заняттях з іноземної мови: 1. У роботу мають бути залучені (в тій чи іншій мірі) всі учасники навчального процесу. 2. Активна участь студентів у роботі має заохочуватися. 3. Учасники мають самостійно розробити та виконувати правила роботи у малих групах. 4. Студенти під час використання ІМН має бути не більш 30 осіб. Тільки в цьому випадку можлива продуктивна робота в малих групах. 5. Навчальна аудиторія повинна бути підготовлена до роботи у великих та малих групах [6, с. 36]. 6. Вимушена активізація мислення, тобто створення такої навчальної ситуації, коли студент вимушений бути активним, незалежно від того бажає цього він чи ні. 7. Достатньо тривале залучення студентів у навчальний процес, тобто їх активність має бути тривалою, а не короткочасною чи епізодичною. Використання інтерактивних методів навчання в малих групах сприяє розвитку таких якостей як комунікабельність, співробітництво, вміння відстоювати свою точку зору, йти на компроміси і т.д. Поліпшується не тільки запам'ятовування матеріалу, але і його ідентифікація, використання у повсякденному житті. Миролубов А.А. вважає, що сучасний урок іноземної мови повинен бути спрямований на розвиток пізнавальних запитів студентів, стимулювати активну діяльність студента та способів його мислення. Для досягнення цієї мети викладачами повинні із особливою ретельністю бути підібрані підручники, дидактичні матеріали, продумана методика викладання теми. З метою оптимізації процесу навчання іноземної мови викладачі вдало використовуву-

ють основні види кооперативної технології: групової дискусії; групової динаміки; метод спроб і помилок; тестування як засіб навчання; практичний метод [7, с. 45] Засобами створення умов для розвитку пізнавальної діяльності студентів у практиці викладачів іноземної мови є: використання різноманітних форм та методів організації навчальної діяльності; створення атмосфери зацікавленості кожного учасника в роботі групи; стимулювання студентів до висловлювань та застосування різних способів виконання завдань без побоювання помилитися; використання під час занять додаткового дидактичного матеріалу; оцінювання діяльності студента як за остаточним результатом, так і в процесі його досягання (оригінальність думки, самостійність мислення); заохочення прагнення студента знаходити свій спосіб виконання завдання.

Широко відомо, що формування ключових компетенцій з дисципліни «Іноземна мова» вимагає активного застосування в навчальному процесі інформаційно-комунікаційних технологій: цифрових навчальних та інтернетресурсів, аудіо- і відео матеріалів, спеціалізованих програмних засобів, застосування сучасних технічних засобів: комп'ютери, проектори, інтерактивні дошки [8, с.37]. Головною перевагою використання інтерактивних технологій навчання під час вивчення іноземної мови є формування іншомовного комунікативного мовлення студентів та розвиток навичок професійного спілкування. Відомо, що неможливо правильно організувати навчання комунікації без систематичної роботи над формуванням лексичних навичок [8, с.38]. За умов використання інтерактивних технологій навчання опрацювання нових лексичних одиниць будується з різним спектром інтерактивних вправ, використанням малюнків, створюваних самим користувачем чи отриманих з програмного забезпечення дошки. Завдяки візуальній опорі студенти швидко та надовго запам'ятовують слова, фрази, професійну лексику, необхідну інформацію тощо. Для формування та закріплення навичок іншомовного спілкування ефективними будуть інші види інтерактивних технологій навчання: кейс-стаді (проблемна ситуація), «синтез думок», мозковий штурм, групова робота, «коло ідей», рольова та ділова гра тощо.

Висновки Таким чином, можна зробити висновок, що ефективність формування іншомовного професійного спілкування у вищій школі залежатиме від бажання і здатності викладачів скористатися позитивним досвідом іноземних учених і практиків щодо інноваційних та інтерактивних методів навчання, розуміння необхідності відмовитися від авторитарних і схоластичних методів. Методи навчання іноземних мов, які ґрунтуються на особистісно орієнтованому підході, допомагають розкрити потенціал студентів і сприяють розвитку та самовдосконаленню навчально-комунікативного процесу.

Література:

1. Комар О. Викладання за інтерактивними технологіями [Текст] / Комар О. // Рідна школа. - 2006. - С. 23.
2. Шевчук С.П., Скороходов В.А., Шевчук О.С. Інтерактивні технології підготовки менеджерів: навчальний посібник для вузів. – К.: Видавничий дім «ПРОФЕСІОНАЛ», – 2009. – С.50-51.
3. Креативная педагогика. Методология, теория, практика. [Текст]: монография/ под ред.: В.В. Попова, Ю.Г. Круглова. – М.: БИЮМ. Лаб.знаний, 2011. – 319с.
4. Іванова-Комашук О. Корисність інтерактивних методів навчання [Текст] / Іванова-Комашук О. // Відкритий урок. - Пляди. - № 2
5. Адаменко, О. О. Рольова гра, як метод інтерактивного навчання студентів : Технології професійно-педагогічної підготовки вчителя / О. О. Адаменко. - С .109-117.
6. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии. – М.: Педагогика, 1989. – С.34-45.
7. Миролубов А.А. Цели, задачи и содержание обучения // Теоретические основы методики обучения иностранным языкам в средней школе. –М.: Педагогика, 1991. – С.45.
8. Бабинова С.В. Использование интерактивных информационных технологий в обучении французскому языку.//ИЯШ. – 2011. – №1. – С. 37-41.

КЛАСИФІКАЦІЯ СУЧАСНИХ ІВЕНТ-ЗАХОДІВ І ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ ДО ЇХ ПРОВЕДЕННЯ

Калініченко З.Д.,

*доцент кафедри аналітичної
економіки та менеджменту,
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна*

Необхідно зауважити, що протягом XX ст. відбулося виокремлення такого напрямку, як івент-послуги, в основу якого покладено заплановані події. Оскільки всі заплановані події проводяться з певною метою та є сферою діяльності окремої особи чи громади, виникає необхідність у застосуванні такої категорії, як менеджмент виконання подій.

У сучасних умовах івент-менеджмент став предметом вивчення та підґрунтям застосування практичних навичок та вмінь, що спрямовані на розроблення, виробництво та управління запланованими подіями, змістовними фестивалями, святкуваннями, розважальними заходами, рекреативними подіями, політичними, державними, науковими та театральними подіями. До цього переліку можна також додати події місцеві, окремі ділові чи корпоративні події, а також події приватного характеру, включаючи різного роду вечірки, одруження та соціальні події певних родинних груп. Виходячи із цього, івент-менеджмент – це повний комплекс заходів щодо створення корпоративних та масових подій [1].

Що стосується України, то ринок івент-послуг розвивається вже більше десяти років. За період свого становлення він суттєво змінився не лише кількісно, а й якісно: підвищилася якість послуг, що надавалися; розширився спектр послуг; почала застосовуватися гнучка цінова політика компаній; стали доступними ціни більшості з них. Однак слід зауважити, що

існують і деякі проблеми, які гальмують розвиток івент-менеджменту та івент-ринку України загалом. Це: неготовність українських клієнтів до креативних рішень; відсутність на ринку майданчику для комунікації агентств; нестача кваліфікованих кадрів на ринку. Отже, зусилля мають бути направлені на проблеми, які перешкоджають розвитку українського івент-менеджменту і тим самим не дають змоги проводити масові культурні події на високому рівні.

Сьогодні на українському ринку послуг зареєстровані та професійно працюють івент-компанії, кожна з яких проводить близько 30 заходів на рік. Ріст конкуренції в активний період розвитку маркетингу та сфери послуг взагалі також спровокував українські компанії, що спеціалізуються на організації заходів, до певного позиціонування себе на ринку, а саме до росту спеціалізації, чого раніше не спостерігалось. Підвищилася і роль Інтернету, медіа-каналів, таких як блоги, форуми, соціальні мережі і різні Інтернет-співтовариства. Усе це є свідченням того, що організація спеціальних заходів нині є невід'ємним складником управління іміджем, який необхідний не тільки для компаній чи фірм, а й для країни у цілому [3].

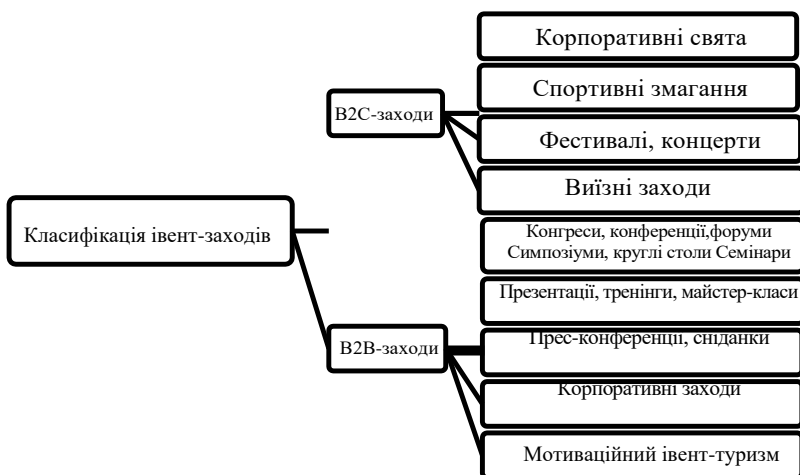

Рисунок 1. Класифікація сучасних івент-заходів

Для детального аналізу івент-менеджменту України необхідно розглянути класифікацію івентів, яка передбачає їх поділ на дві основні категорії: B2C – усі заходи, які розраховані на масову цільову аудиторію (масового споживача) і B2B – заходи, що мають діловий характер (рис. 1).

Існує велика кількість різноманітних івент-заходів, які, відповідно, потребують ретельної підготовки та деталізованого плану щодо їх проведення, тому на допомогу приходить івент-менеджмент.

Процес підготовки до будь-якого івенту включає такі основні етапи:

- розроблення концепції event (теми та ідеї);
- постановка цілей і завдань event;
- координація співробітників і ресурсів на підготовку;
- моніторинг бюджетів і дедлайнів;
- проведення заходу;
- follow-up – аналіз результатів event.

Важливим складником вдалого проведення того чи іншого заходу є професійна команда. З основних підрядників, які задіяні в процесі івент-менеджменту, складається організаційна структура, яка має бути найбільш оптимальною для проведення масштабних заходів. За організаційною схемою відбувається розподілення обов'язків, перед кожною ланкою ставляться конкретні завдання, виконання та дотримання яких сприяє результативному проведенню важливого заходу чи події.

Сьогодні події стали основним елементом розвитку в багатьох містах, регіонах та навіть країнах, у тому числі й України. Таким чином, проаналізувавши етапи в процесі планування й організації івент-заходів, можна стверджувати, що проведення їх вимагає ґрунтовної підготовки, а саме ефективного менеджменту, тому що всі перераховані етапи є взаємопов'язаними і без професійного управління та контролю така масштабна подія, як наприклад, фестиваль, приречена на невдачу.

Розглянувши розвиток івент-менеджменту, робимо висновок, що управління подіями сьогодні є важливим

складником розвитку усіх сфер. Проте український івент-менеджмент лише починає активно розвиватися і, на нашу думку, має величезні можливості і перспективи в подальшому.

Висновки. Отже, розглянувши стан українського івент-менеджменту, можна зробити висновок, що ця галузь знаходиться у процесі свого активного розвитку. Сьогодні його популярність пояснюється великою кількістю івентів, які проводяться на території України і вимагають ретельної підготовки та організації.

Наведений алгоритм дій здійснення івентивного менеджменту в процесі підготовки до проведення заходів, вимагає аналізу й обґрунтування здійснення заходів ефективного івент-менеджменту для розвитку галузі і збільшення попиту на відвідуваність івентів. Отже, оцінивши стан івент-менеджменту в Україні, можна зробити висновок, що він знаходиться на стадії свого активного розвитку і з кожним днем стає все більш необхідним під час планування та здійснення масштабних подій. Для подальшого розвитку івент-менеджменту, на нашу думку, необхідно: створити умови для взаємопроникнення сфер відповідальності event та public relations; збільшити обсяг ринку за допомогою розширення спектра послуг, що пропонуються event-агентствами; ретельніше підходити до відбору професійних кадрів, оскільки відбувається збільшення вимог клієнтів до організації заходів, а непрофесіоналізм відбиває бажання клієнтів співпрацювати з тими чи іншими організаціями чи агентствами; сформувати стандарти якості в галузі надання event-послуг.

Література:

1. Романова А. Івент-менеджмент: словник-довідник організатора заходів. К.: НАККІМ, 2017. 84 с.

2. Карпюк О.А., Сингаєвська А.О. Event-менеджмент в туристичній галузі: світовий досвід та перспективи для України. Актуальні проблеми, сучасний стан та перспективи розвитку індустрії туризму в Україні та Польщі: матеріали дев'ятої міжнародної науково-практичної конференції; за ред. І.В. Саух. Житомир: ЖФ КІБІТ, 2016. С. 39-42.

3. Романцов А.Н. Event-маркетинг: сущность и особенности организации: учебник. М.: Дашков и Ко, 2016. 116 с.

4. Ивент-индустрия в Украине: проблемы, перспективы, возможности. URL: <https://www.work.ua/articles/career/1245>.

УДК 349.2:351

Юридичні науки

НЕПОВНОЛІТНІ ЯК СУБ'ЄКТИ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

Катерезюк Діана Сергіївна

здобувач вищої освіти

Навчально-наукового інституту

заочного та дистанційного навчання

Національної академії внутрішніх справ

Однією з найважливіших складових успішного соціально-економічного розвитку будь-якого суспільства є захист прав і свобод власних громадян. Особливе місце у цьому процесі займає охорона прав неповнолітніх, зокрема, захист їх трудових прав. Українське законодавство встановлює низку спеціальних гарантій та пільг для неповнолітніх, виділяючи їх таким чином в окрему категорію особливих суб'єктів трудових відносин.

У ст. 43 та ст. 52 Конституції України зазначено, що використання праці неповнолітніх на небезпечних для їх здоров'я роботах забороняється, а експлуатація дитини переслідується за законом [1]. Більш детально ці положення розкрито у Кодексі законів про працю України та у низці законодавчих та підзаконних актів. Таку ж увагу приділено цьому питанню й на Заході, де ключовим документом є Конвенція ООН про права дитини (ратифікована Постановою Верховної Ради від 27 лютого 1991 р. № 789-ХІІ), яка закріплює право дитини на захист від економічної експлуатації та від виконання роботи, яка може становити небезпеку для її здоров'я, перешкоджати її фізичному, розумовому, духовному, моральному та соціальному розвитку. Конвенція ООН про права дитини зобов'язує держави-учасниці

захищати дітей від експлуатації у будь-якій формі, здатній завдавати їм моральної, фізичної, психічної чи іншої шкоди [2]. До цих держав приєдналася й Україна, взявши на себе відповідні зобов'язання.

Незважаючи на те, що праця неповнолітніх відповідно до чинного законодавства знаходиться під особливим захистом, на практиці відбуваються зовсім інші речі. В умовах стрімких правових трансформацій та мінливості норм трудового права, не завжди вдається бути в курсі всіх змін. Водночас, «залізною» аксіомою для кадровиків має бути положення щодо рівноправ'я неповнолітніх у галузі трудових відносин — адже згідно зі ст. 187 КЗпП, неповнолітні, тобто особи, що не досягли вісімнадцяти років, у трудових правовідносинах прирівнюються у правах до повнолітніх, а в галузі охорони праці, робочого часу, відпусток і деяких інших умов праці користуються пільгами, установленими законодавством України [3].

Варто також звернути увагу на вік працівника, з якого допускається прийняття на роботу. Зокрема, у ст. 188 КЗпП встановлено загальне правило щодо заборони прийняття на роботу осіб молодше шістнадцяти років [3]. Водночас, у цій же правовій нормі передбачено, як виняток, можливість прийняття на роботу осіб, які досягли п'ятнадцяти років, але лише за згодою одного з батьків або особи, що його замінює. Також допускається прийняття на роботу й чотирнадцятирічних. Але це стосується, насамперед, учнів загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних і середніх спеціальних навчальних закладів для виконання легкої роботи, що не завдає шкоди здоров'ю та не порушує процесу навчання, у вільний від навчання час за згодою одного з батьків або особи, що його замінює.

На важких роботах і на роботах зі шкідливими або небезпечними умовами праці, а також на підземних роботах забороняється застосування праці осіб, молодших від вісімнадцяти років. Забороняється також залучати неповнолітніх осіб до підіймання і переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми.

На кожному підприємстві, в установі, організації має вестися спеціальний облік працівників, які не досягли вісімнадцяти років, із зазначенням дати їх народження..

На законодавчому рівні приділяється особлива увага здоров'ю неповнолітнього працівника як під час прийняття його на роботу, так і безпосередньо під час роботи. Зокрема, положення ст. 191 КЗпП вимагають від роботодавця приймати на роботу неповнолітніх лише після попереднього медичного огляду. А у подальшому, до досягнення 21 року, такі особи щороку підлягають обов'язковому медичному огляду [3].

Неповнолітніх працівників не мають права залучати:

- до виконання важкої роботи зі шкідливими та небезпечними умовами праці, до роботи в нічний час, у вихідні дні, а також до підземних робіт;
- до надурочних робіт, підймання і переміщення предметів, маса яких перевищує встановлені граничні норми ваги

Щорічні відпустки працівникам віком до 18 років повної тривалості у перший рік роботи надаються за їх заявою до настання шестимісячного терміну безперервної роботи на даному підприємстві, в установі, організації (ст. 195 КЗпП) [3].

Щорічна відпустка для неповнолітніх встановлена тривалістю 31 календарний день (ч. 2 ст. 75 КЗпП) [3].

Однак, право неповнолітніх на використання відпустки в зручний для них час аж ніяк не означає, що неповнолітні вправі в будь-який час зажадати від власника надання відпустки. Право на використання відпустки в зручний час означає, що при складанні графіків надання відпусток власник і виборний орган первинної профспілкової організації зобов'язані запитати побажання працівника щодо часу надання відпустки і відобразити це побажання у графіку відпусток. Конкретна дата початку відпустки повинна визначатися відповідно, про що неповнолітній працівник повинен бути повідомлений власником не пізніше ніж за два тижні до початку відпустки. За перший рік роботи відпустка неповнолітньому повинна бути надана за його заявою до

настання шестимісячного терміну безперервної роботи на даному підприємстві. При цьому надається відпустка повної тривалості (а не пропорційно відпрацьованому часу).

Оплата праці учнів загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних і середніх спеціальних навчальних закладів, які працюють у вільний від навчання час, провадиться пропорційно відпрацьованому часу або залежно від виробітку. Підприємства можуть встановлювати учням доплати до заробітної плати.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. // режим доступу - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B-2%D1%80#Text>
2. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 р. // режим доступу - https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
3. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. // режим доступу - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

УДК 811.161.2

Філологічні науки

ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ ФРАНКОМОВНИМИ ТА ІСПАНОМОВНИМИ СТУДЕНТАМИ

Ключник В.Я.,

викладач кафедри іноземних мов

Національний університет «Львівська політехніка»

м. Львів, Україна

На сьогоднішній день вимоги сучасної освіти до якості професійної підготовки іноземних громадян, які навчаються у вищих навчальних закладах України, питання мовної підготовки іноземців набуває особливої актуальності.

Метою є визначення проблем вивчення іноземними студентами нефілологічних вищих навчальних закладів української мови як іноземної.

Насамперед, під час вивчення іноземної мови необхідно

познайомитися з будовою мови: по-перше, до якої сім'ї мов вона належить, по-друге, яка абетка є основою цієї мови, іншими словами ознайомитися із системно-структурним базисом мови і краще це зробити у порівняльному сенсі. Я вважаю, що потрібно порівнювати мову, яка вивчається з рідною мовою, носієм якої являється студент який навчається. Тому, можна проаналізувати порівняльно-структурний аналіз української та іспанської мов.

Для нас, викладачів «Української мови як іноземної» важливим є саме розуміння фонетичного аспекту мови, тому що люди різних національностей мають зовсім іншу артикуляційну базу.

Тим паче, йдеться про дві різні гілки індоєвропейської сім'ї мов: слов'янську та романську, тому що вони виникли й розвивалися на різних континентах, у різних історичних умовах, на основі різних алфавітів: українська – на основі кирилиці, а іспанська (латиноамериканський варіант) – на основі латиниці.

За моїми спостереженнями іспаномовні студенти мають проблеми з визначенням наголосу українських слів. Як правило, практично у всіх, наголос падає на останній склад.

Ще можна виділити вживання присвійного займенника «свій», який викликає значні труднощі у більшості студентів, які вивчають українську мову, як іноземну. Тому що присвійний займенник «свій» визначається такими специфічними функціями, які виділяють його з ряду інших присвійних займенників.

Займенник «свій» є зворотнім присвійним займенником і позначає належність кожному з трьох осіб :

I. «Я виконую «своє » (моє) завдання».

II. «Ти виконуєш «своє» (твоє) завдання».

III. «Він (вона) виконує «своє» (його, її) завдання.

Також виділяють такі класифікації фонетичних помилок студентів, рідною мовою котрих є іспанська:

- помилки, пов'язані з артикуляційними труднощами, напр.: [г] – [х], [л] – [л'], [е] – [и] – [і];

- помилки, пов'язані з тим, що студент, окрім певних артикуляційних труднощів, плутає деякі звуки, напр.: [ж] – [ш], [ч] – [щ], [ц] – [с];

- помилки, пов'язані зі сплутанням фонем, які не викликають артикуляційних труднощів, напр.: [б] – [в], [з] – [с], [к] – [г].

- Можна сперечатися щодо переваг і недоліків такої класифікації. Якщо, наприклад, брати до уваги засаду фонологічної значущості звуків, то можемо виділити три інші типи помилок:

- відсутність чіткого протиставлення дзвінкості / глухості;
- відсутність чіткого протиставлення твердості / м'якості;
- інші фонематичні заміни.

Окремо слід сказати про помилки, що виникають під час вимови груп приголосних української мови, наприклад, *текст, людство, вісімнадцять, народження*. Для іспанської мови взагалі не властивий збіг приголосних, тому вимова таких збігів спричинює для студентів неабиякі труднощі.

У сучасній українській мові є 6 голосних звуків: [а], [е], [и], [і], [о], [у]. Особливим щодо вимови є звук [и]. Він подібний до французького звука [é] або польського [у] чи російського [ы], але менш напружений.

Усі голосні, особливо в наголошеній позиції, вимовляємо чітко:

брат планета новий світ коло вулиця кава пекар звичка історія озеро зуби

У ненаголошеній позиції:

- звук [е] вимовляємо наближено до звука [и] – [е(и)]: [дере(и)во], [не(и)се(и)мó], [се(и)лó];

- звук [и] вимовляємо наближено до звука [е] – [и(е)]: [ди(е)рэктор], [ки(е)шен'а], [ли(е)стóк];

- звук [о], якщо складом з наголошеним звуком [у] або [о], вимовляємо з наближенням до звука [у] – [оу]: [зо(у)зúl'а], [чо(у)мý], [со(у)б'і].

Отже, можна сказати, що іспаномовні студенти, вивчаючи українську мову, стикаються з низкою фонетичних труднощів, спричинених різною природою деяких звуків обох мов або відсутністю певних звуків в іспанській мові.

При вивченні українського алфавіту студенти дізнаються, що українській алфавіт складається з 33 букв, тоді як французька

мова складається з 26 букв. Ми знаємо, що, у французькій мові використовується лігатура. Лігатура - це знак, утворений шляхом злиття двох і більше графем. Дві лігатури вживаються у французькій мові: *œ* і *æ*. Вони є диграфом, тобто передають один звук, а на письмі складаються з двох графем. Тоді як в українській мові явище спрощення характерне для усного мовлення. Збіг кількох приголосних утруднює вимову, а тому важкі для вимови групи приголосних звуків мають здатність спрощуватися. Це спрощення приголосних, яке відбувається повністю або частково. У групах приголосних при утворенні *-ждн-*, *-здн-*, *-стл-*, випадають *д* і *т*, і тому подібне. Крім букв, в українській мові, вживається ще й такі знаки як апостроф ('), який позначається на письмі знаком, і є роздільна вимова перед *я, ю, є, ї*, та перед твердою приголосною. Тоді як у французькій мові використовується артикль – граматичний елемент, що виступає в мові у виді службового слова чи афікса і служить для вираження визначеності – невизначеності категорії (іменний), тобто виду референції, після якого ставиться знак апострофу. Не менш важливою деталлю є наголос (^). Так в українській мові наголос рухомий, тобто він може переміщуватися з однієї частини слова на іншу. У французькій мові наголос постійний і падає на останній склад. При поясненні франкомовним студентам виникають деякі складнощі. І тому найчастіше виникають проблеми із вимовлянням слів.

Література:

1. Виноградов В.С. Граматика іспанської мови. Москва: Вища школа, 1965. 451 с.
2. Донченко Т. Вивчення фонетики української мови студентами-іноземцями / Т. Донченко // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – Львів, 2010. – Вип. 5. – С. 75–81.
3. Макарова Т. Н. Фонетика испанского языка. Вводный курс / Т. Н. Макарова. – М.; СПб : Каро, 2005. – 176 с. 5. Рожченко З. В. The Compa

СТРАТЕГІЯ АДВОКАТСЬКОГО ЗАХИСТУ

Ковальчук А.В.*студентка Інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Поняття стратегії відносять до військової термінології, однак все частіше дане поняття ми зустрічаємо і в інших сферах знань. Історично під поняттям стратегії розуміли «мистецтво ведення бою». У тлумачному словнику під стратегією розуміють лінію поведінки, сукупність засобів для досягнення мети чого-небудь. Л. Долинська стратегію тлумачить як настанову на певні форми поведінки в конкретній ситуації [1, с. 7]. У контексті науки про адвокатуру під адвокатською стратегією пропоную розуміти сукупність прийомів для досягнення захисту порушених прав/інтересів клієнта. Щодо видів стратегій, що їх може вибрати адвокат у конкретній правовій ситуації, слід, на мою думку, спиратись на знання, набуті у рамках як юриспруденції, так і психології, зокрема конфліктології. Це видається доречним, зокрема, через те, що зазвичай до адвоката звертаються особи з метою надання правової допомоги, перебуваючи у стані правового конфлікту.

На мою думку, ці стратегії є загальними і визначальними для побудови лінії поведінки клієнта та представника. Так, вибір будь-якої з даних стратегій передбачає певний набір поведінкових патернів. Адвокат, ознайомившись з обставинами справи та проаналізувавши матеріали, може дійти висновку, що для задоволення законних інтересів клієнта та/або захисту його прав варто вибрати одну із зазначених поведінкових стратегій. Безперечно, даний вибір значною мірою впливатиме на тактику діяльності адвоката та клієнта, проте в юридичній практиці стратегія може будуватись виходячи з можливих законодавчо

передбачених варіантів вирішення правового конфлікту. Так, відповідно до ч. 1 ст. 245 Кодексу адміністративного судочинства, вирішуючи справу по суті, суд може задовольнити позов повністю або частково чи відмовити в його задоволенні повністю або частково.

Стратегія у справі формується адвокатом та клієнтом на стадії формування правової позиції у справі. Виходячи з вибраної правової позиції, адвокат приймає рішення про подальші стратегічні кроки. З метою реалізації певної стратегії адвокатом вибирається конкретна тактика. Даний термін також запозичений з військової науки і означає організацію армії. У тлумачних словниках поняття тактики визначається як шляхи, засоби, форми боротьби, що найбільше відповідають конкретним обставинам та покликані реалізувати стратегічний план. Г. Шафір у своїх працях зазначає, що найкраще виконувати своє завдання адвокату дозволяє тактика дій [4, с. 71–72].

Саме тактика сприяє оптимізації діяльності адвоката. Спираючись на думку В. Попелюшка, під тактикою адвоката можна розглядати розроблені наукою та напрацьовані практикою способи діяльності у справі з метою найбільш вмілого їх використання для ефективного представництва прав та законних інтересів [5, с. 54]. С. Деханов зазначає, що тактика є способом реалізації стратегічних задач [6, с. 6]. Під тактикою (зокрема, процесуальною) також розуміють систему прийомів та засобів діяльності зацікавленої особи, використання яких забезпечує найбільш ефективне втілення вибраної стратегії під час розгляду цивільної справи в суді. Із наведених визначень можна зробити висновок, що саме вибрана стратегія зумовлює тактику, що її вибере адвокат у конкретній справі.

Під тактикою адвокатської діяльності пропоную розуміти систему прийомів, що їх використовує адвокат з метою реалізації вибраної стратегії. У літературі розрізняють різні види тактик. Так, як зазначає Т. Кучер, тактики слід розділяти на конструктивні та деструктивні. Деструктивні тактики полягають у придушенні дій процесуального противника, основною ознакою

таких тактик є їх протиправна природа [3, с. 57]. Безперечно, в умовах сучасної правової держави використання таких тактик є неприйнятним. Натомість конструктивні тактики ж спрямовані на досягнення поставленої стратегії законними способами. Питання адвокатської тактики знаходить своє відображення в роботах і інших науковців.

Так, у працях К. Ходжаєвої можна прочитати згадки і про такі тактики: тактика затягування справи (полягає у використанні адвокатом усіх можливих процесуальних інструментів для відтягування розгляду справи по суті з метою настання обставин, що сприятимуть реалізації вибраної адвокатом та його клієнтом стратегії); тактика переговорів (полягає у вчиненні дій, спрямованих на встановлення домовленостей між сторонами та вирішення спору в позасудовому порядку або шляхом підписання мирової угоди) [7, с. 135–167].

Цікавою та вартою уваги є тактика посилення когнітивного елемента справи та посилення емоційного елемента. Вибір тої чи іншої тактики залежить від стратегії, що її запропонує клієнтові адвокат у справі. Так, у разі реалізації тактики посилення когнітивного елемента правова позиція і поведінка клієнта максимально базується на належних, допустимих, достатніх та достовірних засобах доказування та фактах, що не потребують доказування. Вибираючи тактику посилення когнітивного елемента, адвокат може в тому числі звернутися до інших спеціалістів з метою надання підтверджувальних фахових даних на користь вибраної правової позиції (наприклад, до експертів чи інших фахівців).

А тому необхідно звертати увагу, чи виданий наявний документ уповноваженою на це особою, а також на форму: чи виконаний він на офіційному бланку, чи наявні печатка та підпис особи, що видала даний документ.

Важливо пам'ятати про адвокатську таємницю, що охоплює як факт звернення до адвоката за правничою допомогою, так і суть наданої йому інформації. Тому ознайомлення спеціаліста із суттю справи має бути лише в тому обсязі, аби надати

останньому загальну картину щодо сутності його допомоги. Варто уникати надмірних деталей, імен та інших персональних даних. Формуючи правову позицію у справі, адвокат також може вибрати тактику спирання на вітчизняну судову практику або європейську практику та рішення міжнародних судів, юрисдикція яких визнана Україною. В окремих категоріях справ найбільш ефективним буде поєднання цих двох тактик, котрі не виключають одна одну, а підсилюють аргументацію у справі.

Так, у разі реалізації даної тактики адвокат, здійснюючи нормативно-правовий аналіз справи, не тільки звертає увагу на норми законодавства та підзаконні нормативно-правові акти, але і посиляється на Постанови пленумів, пілотні рішення Верховного Суду, узагальнення судової практики, рішення Європейського суду з прав людини. Застосування даної тактики максимально дозволить підсилити також тактику підсилення когнітивного складника справи. Власне, протягом усього консультування адвокат може використовувати під час спілкування з клієнтом тактики формалізації або спрощення. Залежно від психотипу клієнта, його статусу та побажань адвокат на стадії підготовки до консультування може визначитись з використанням однієї із цих тактик. Так, є клієнти, спілкуючись з якими адвокат має максимально використовувати спеціальну юридичну термінологію та складні конструкції з метою встановлення психологічного контакту з ним та підтримки встановленого рівня довіри.

Таким чином, юристи використовують асоціативні можливості людського мислення для відновлення в пам'яті забутої інформації. Тактичний прийом прогнозування може застосовуватись адвокатом на стадії вибору позиції у справі. Обговорюючи з клієнтом варіанти позицій у справі, що були розроблені адвокатом за результатами консультування, адвокат може, застосовуючи тактику прогнозування, гіпотетично передбачити наслідки реалізації того чи іншого вибраного клієнтом сценарію, чим спонукає до вибору того, що є найбільш вигідним з точки зору захисту інтересів особи клієнта [16, с. 32]. Застосовуючи даний тактичний прийом, не варто забувати також і правило

консультування, що його пропонує дотримуватись О. Блохіна: «Юрист не повинен давати поради, аргументуючи свої висновки, він лише пропонує шляхи вирішення проблеми клієнта і визначає їх напрями» [17]. Тактичний прийом поступового опитування також має місце на стадії інтерв'ю і є напрацюванням психологічної практики. Так, з метою отримання максимальної кількості інформації по справі під час первинного діалогу з клієнтом адвокату, застосовуючи дану тактику, не слід одразу надавати перелік питань особі. Варто дати можливість клієнту висловитись щодо обставин справи самостійно (стадія вільної розповіді), а потім ставити питання, використовуючи тактичний прийом «нанизування намистин», коли кожне питання стосується конкретизації окремих епізодів правової ситуації [18, с. 30].

Література:

1. Долинська Л.В., Матяш-Заяц Л.П. Психологія конфлікту : навчальний посібник. Київ : Каравела, 2010. С. 7–14.
2. Грабченко А. І., Федорович В. О., Гаращенко Я.М. Методи наукових досліджень : навчальний посібник. Харків : НТУ «ХП», 2009. 142 с.
3. Кучер Т.М. Стратегія і тактика доведення: юридично-психологічні аспекти. Право і суспільство. 2014. № 1-2. С. 55–58.
4. Бишевец О.В. Тактичні прийоми у професійній діяльності адвоката. URL : [http:// www.pravoznavec.com.ua/period/article/28862/ %CE](http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/28862/%CE) (дата звернення: 03.07.2019).
5. Попелюшко В.О. Стратегія і тактика захисту в судовому розгляді справи. Вісник академії адвокатури. 2012. Вип. 12. С. 96–98.
6. Деханов, С. А. Общие вопросы адвокатской тактики, техники и стиля. Адвокат. 2012. № 9. С. 5–9.
7. Ходжаева Е., Рабовски (Шестернина) Ю. Стратегии и тактики адвокатов в условиях обвинительного уклона в России. Социология власти. 2015. № 2. С. 135–167.
8. Ларионова М.А. Основы юридического консультирования : учебное пособие. Пермь : ПГПУ, 2013. 124 с.
9. Бишевец О.В. Тактичні прийоми у професійній діяльності адвоката. Вісник Академії адвокатури. 2008. Вип. 11. С. 104–107.

10. Кравчук В.М. Стратегія і тактика цивільного процесу. Київ : Атіка, 2003. 352 с.
11. Марченко Ю. Уміння активного слухання як складова комунікативної компетентності молодого юриста. Наукові записки. Серія: «Педагогіка». 2006. № 9. С. 53–58.
12. Балахтар В. Соціально-психологічний тренінг і маніпуляція. URL : https://pidruchniki.com/90374/sotsiologiya/sotsialno-psihologichniy_trening_i_manipulyatsiya (дата звернення: 03.07.2019).
13. Митник О., Томаржевська І. Психологічне консультування. URL : <http://enpuir.npu.edu.ua/2939/2019/ADVOKATURA/bitstream/123456789/14099/1/6.pdf> (дата звернення: 03.07.2019).
14. Макаров С.Ю. Особенности консультационной работы адвоката. Адвокатура. Государство. Общество : сб. материалов III Всерос. науч.-практ. конф. Москва : Новый учеб., 2006. С. 214–236.
15. Ким О.Д. Профессиональные навыки адвоката. URL : <http://tomorrowlawyer.org/wp-content/uploads/2017/05/kyrgyzstan-advocacyskills-manual-ru.authcheckdam.pdf> (дата звернення: 03.07.2019).
16. Турченко О.Ф. Основы эффективного консультування. Донецьк : Юго-Восток, 2007. 46 с.
17. Блохина О. Понятие, виды и этапы консультирования. URL : <http://www.lawclinic.ru> (дата звернення: 03.07.2019).
18. Булакова Е.Ю. Адвокат: навыки профессионального мастерства / Е.Ю. Булакова, Л.А. Воскобитова, М.Р. Воскобитова и др. ; ред.: Л.А. Воскобитова, И.Н. Лукьянова, Л.П. Михайлова. Москва : Волтерс Клувер, 2008. С. 521.

АКТУАЛЬНІСТЬ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ
СПРМУВАННЯМ

Колотай К.О.

*викладач кафедри загальнослов'янських
та іноземних мов, філологічного факультету,
Полтавський національний педагогічний
університет ім. В. Г. Короленка
м. Полтава, Україна*

Стаття присвячена актуальності методики викладання англійської мови за професійним спрямуванням у вищому навчальному закладі.

Ключові слова: *актуальність, методика викладання, мотивація до навчання, розвиток, мета та освіти, рівень знань.*

The article deals with the relevance of the English teaching Methodology.

Keywords: *relevance, methodology of teaching, motivation for studying, development, aim of education, level of knowledge.*

Одним із пріоритетних напрямів реформування освіти, визначених Державною національною програмою «Освіта. Україна ХХІ сторіччя», є необхідність «досягнення якісно нового рівня у вивченні іноземних мов». На відміну від інших предметів, іноземна мова — це ціла галузь знань, оскільки розкриває перед людиною скарбницю іншомовної культури, нові стилі життя.

Інтеграція України у світову спільноту потребує досконалого володіння іноземними мовами шляхом інноваційних технологій. Тому їх використання визначене як один з пріоритетних напрямів реформування освіти.

Згідно з Навчальною Програмою Міністерства освіти і науки України, володіння іноземною мовою — це не знання сукупності правил і граматичних конструкцій, а уміння використовувати мову в повсякденному житті [5]. Таке зміщення акценту збігається із сучасною тенденцією — компетентнісним підходом до навча-

льного процесу, за яким спілкування іноземною мовою є однією з десяти ключових компетентностей людини XXI століття.

У 2014 році стартував проект з дослідження щодо викладання й ролі англійської в вищих навчальних закладах. На початку долучилися 15 національних державних університетів. Ще 32 університети приєдналися згодом по всій Україні. Було зроблено висновок, що з 32 не англомовних країн Європи, Україна займає 28 місце за рівнем знання англійської мови. Рівень володіння іноземною мовою у дорослого населення в Україні нижчий від середнього світового рівня [4].

У 2019 році Міністерством освіти і науки України було розроблено Концепцію розвитку англійської мови в університетах. Цей документ передбачає організацію мовних курсів та інтенсивів, володіння англійською мовою на рівні не менш як B1, який є обов'язковою умовою для вступу до вищого навчального закладу, B2 – для випуску.

Згідно пункту 4.1. даної концепції, слід зазначити, що англійська мова є ключовим інструментом для міжнародного спілкування, і високий рівень володіння англійською мовою серед випускників дозволить їм повноцінно і ефективно брати участь у професійному та академічному житті [3, с.42].

В даній статті ми б хотіли розглянути актуальність викладання англійської мови за професійним спрямуванням, як невід'ємної і необхідної ланки навчального процесу.

Ми погоджуємося з твердженням Беляєвої А.В., яка вважає, що актуальність вивчення професійно - орієнтованої англійської мови пояснюється в першу чергу можливостями, що відкриваються перед випускниками вищих навчальних закладів [1, с. 1]. Ми виокремили саме такі переваги вивчення даної науки:

- ознайомитися з професійною літературою в оригіналі;
- спілкуватися з науковцями усього світу за тематикою своєї спеціальності;
- підвищити конкурентоспроможність як на міжнародному так і світовому ринках.

Отже, можна зробити висновок, що професійне володіння

мовою визначається як, сукупність усіх мовних засобів, що використовується в конкретній професійній сфері для спілкування між спеціалістами даної галузі.

Лінгвістичний зміст навчання іноземної мови залежить від напрямку ВНЗ і реалізується у аспектах мови (фонетиці, лексиці, граматиці, орфографії), моделях речень, різновидах (діалог, монолог, дискурс) та жанрах мовлення, які входять у склад його функціональних стилів [2, с. 28].

Ми вважаємо, що важливу роль у ефективності викладання англійської мови за професійним спрямуванням є вмотивованість студентів. Необхідним для вивчення мови є усвідомленість і розуміння, яку ціль вони переслідують під час процесу навчання. На нашу думку, розвитку мотивації можна досягти, використовуючи літературу, відеоперегляди та аудіо прослуховування, тематично спрямовані на кваліфікацію студентів. Учасники навчального процесу повинні розуміти, як на прикладі діалогів, комунікативних ситуацій тощо, вони зможуть використати свої знання. Це дасть їм змогу зрозуміти, що англійська мова- це не просто елемент навчального плану, а й необхідні вміння ,якими вони будуть уміло користуватися в своїй майбутній професії.

Отже, можна прийти до висновку що беручи до уваги ці підходи ми досягнемо позитивного результату в процесі викладання англійської мови та зможемо підготувати кваліфікованих фахівців, які будуть працювати на користь і розвиток України, усвідомлюючи, що саме від них залежить сьогодення та майбутнє нашої країни.

Англійська мова за професійним спрямуванням – це наука, яка може показати майбутнім фахівцям широкий спектр їх можливостей на міжнародній арені, привернути увагу розвинутих іноземних держав до професіоналів України, розширити ринок праці та показати, що Україна навчає та виховує високо кваліфікаційних професіоналів.

Література:

1. Беляєва А.В. Англійська мова за професійним спрямуванням: зміст та цілі дисципліни [Електронний ресурс]:

Національний університет «Острозька академія А. В. Беляєва ; Запоріжжя, Нац. ун-т – Електрон. блог (1 файл). — <https://na-ub.ua.edu.ua> - Назва з екрану. – Дата звернення: 13.01.2021.

2. Константинов Е. Б. Методическое наследство академика Л. В. Щербы в области обучения иностранным языкам в средней школе : автореф. дис. канд. пед. наук по методике преподавания иностр. яз. / Воен. артиллер. акад. им. Дзержинского. – М.: Тип. Артакадемии, 1952. – 28 с.

3.Микитенко Н.О. Теорія і технології формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничого профілю: атореф. дис. на здобуття наукового ступеня д. пед. н.: спец. 13.00.04. – теорія і методика професійної освіти, 13.00.02 – теорія і методика навчання: германські мови / Н. О. Микитенко. – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2011. – 42 с.

4. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/> (дата звернення 15.01.2021)

5.URL:<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi> (дата звернення 14.01.2021).

УДК 32.019

Політичні науки

РОЛЬ ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Кононенко О.В.,
*здобувач Воєнно-дипломатичної академії
імені Євгена Березняка
м. Київ, Україна*

Політична діяльність - одна із найскладніших областей застосування та реалізації інтелектуальних людських сил. Ця складність пов'язана з тим, що її об'єктом є політична сфера життя суспільства, дослідницький інтерес до пізнання якої

проявився ще в ті часи, коли не лише громадська наука, а й уся наукова думка в цілому існувала в недиференційованому вигляді [1]. Наразі окрім кола власне політологічної науки політична діяльність досліджується практично в усіх видах соціально-гуманітарного знання: філософського, соціологічного, історичного, юридичного, політико-економічного, культурологічного, антропологічного, психологічного тощо, що підкреслює множинність її вимірів. Вона виступає в якості одного з найважливіших регуляторів соціальних відносин, пронизуючи й органічно вплітаючись в інші сфери життя суспільства, соціальних груп та індивіда.

Всебічний аналіз різних аспектів політичної діяльності (зовнішньо- та внутрішньополітичної, безпекової, інформаційної та ін.), з одного боку, обумовлює необхідність в її міждисциплінарному вивченні, залученні потенціалу та інструментарію всіх громадських, гуманітарних, а в ряді випадків навіть природних і технічних наук (біологія, математика, кібернетика); з іншого боку, сприяє розширенню горизонту власне політологічних досліджень з опорою на методологічний і методичний апарат усього наукового знання.

Актуальність сучасних досліджень політичної діяльності, як окремо взятої держави, так і на регіональному рівні, зумовлена багатьма чинниками.

По-перше, соціальними наслідками сучасної індустріальної та постіндустріальної епох, науково-технічної революції, які підкорили культурний розвиток людини й людства прагматичним потребам економіки.

По-друге, якісною зміною концептуальної та практичної парадигми політичної діяльності в сучасному суспільстві. Сьогодні впевнено викреслився історичний перехід багатьох держав у інформаційну стадію розвитку. Інформаційне суспільство є суспільством нарощування людського капіталу, що перетворює управлінську діяльність в найбільш пріоритетну продуктивну галузь і висвічує нову місію управління в політичній діяльності, пов'язану з тим, що традиційні виробничі ресурси вже позначили свої межі, а безмежними залишаються лише

інтелектуальні ресурси: знання, вміння, винахідливість, культура, творчі управлінські здібності тощо. Саме інтелектуальні можливості є найвагомішими в будь-якій сфері діяльності, особливо спрямованій на виконання стратегічних цілей.

По-третє, новими підходами до управління в політичній діяльності, пов'язаними з істотною зміною ролі інформації та знань у сфері суспільних процесів. Відбувається зміщення «точок впливу» з інформаційних потоків на процеси прийняття рішень, тобто на ті «точки», де народжуються нові знання. Системний характер прийняття рішень у політичній діяльності стає переважаючим, оскільки зростає потреба в її серйозному інтелектуальному аналізі.

По-четверте, протиріччями між тенденцією уніфікації різних управлінських стратегій на основі вимог цивілізованості та національною своєрідністю управлінських систем окремих держав. Такі протиріччя набувають особливої гостроти в умовах сучасного соціуму.

По-п'яте, особливою значущістю проблем глобалізації, які змушують усі країни шукати нові моделі розвитку, безпосередньо пов'язані з тими чи іншими аспектами стратегічного управління: якщо країна не має власної стратегії управління інтеграційними процесами, вона стає об'єктом стратегічного управління з боку інших держав.

По-шосте, своєрідністю та особливостями сучасного етапу в соціально-економічному та політичному розвитку будь-якої держави.

Стратегія управління політичною діяльністю стає, таким чином, найважливішим засобом забезпечення національної безпеки, виживання країни в умовах конкурентного співіснування з іншими державами. Дана проблематика закономірно викликає інтерес в науковому світі та вимагає поглибленого дослідження: до теперішнього часу теоретико-методологічний аналіз політичної діяльності все ще не переорієнтовано на внутрішньополітичні проблеми соціалізації буття та захисту інтересів держави на зовнішньополітичному рівні.

Література:

1. Почепцов Г.Г. Стратегия: Инструментарий по управлению будущим. - М.: Smartbook, - 2019. – 384 с.
2. Національна безпека в умовах інформаційних та гібридних війн: монографія. – Київ: НАДУ, 2019. – 384 с.

УДК 374

Педагогічні науки

ЦІЛІ ТА СТРАТЕГІЯ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Курінний О.В.,

*викладач кафедри іноземних мов
Сумського національного
аграрного університету*

В статті розглянуті основні цілі освіти дорослих згідно документу генеральної конференції ООН, також розглянуті основні цілі освіти дорослих, висвітлюються основні вимоги до держав-членів ООН, а також визначається місце освіти дорослих у кожній системі освіти.

Ключові слова: *цілі освіти дорослих, принципи освіти дорослих, місце освіти дорослих у системі освіти*

Згідно з рекомендаціями по розвитку освіти дорослих, що були прийняті Генеральною конференцією ООН з питань освіти науки та культури у загальному плані цілями освіти дорослих названі сприяння:

(а) зміцнення миру, міжнародному взаєморозумінню і співробітництву;

(б) розвитку критичного розуміння основних проблем сучасності і соціальних змін і здатності брати активну участь у прогресі суспільства з метою досягнення соціальної справедливості;

(в) все більшого усвідомлення відносин, що зв'язують людину з навколишнім фізичним і культурним середовищем, і розвитку прагнення до поліпшення цього навколишнього середовища, до поваги і охорони природи, загальної спадщини і суспільної власності;

(г) створення розуміння і поваги різноманітних звичаїв і культур як в національному, так і в міжнародному плані;

(д) все більшого усвідомлення і здійснення різних форм комунікації і солідарності на сімейній, місцевому, національному, регіональному і міжнародному рівнях;

(е) розвитку здатності набувати самостійно, в групах або в умовах організованого навчання в спеціально створених для цієї мети навчальних закладах — нових знань, кваліфікацію, формувати погляди або форми поведінки, що сприяють всебічному розвитку особистості;

(є) забезпечення свідомого і ефективного введення особистості в трудове життя шляхом надання чоловікам і жінкам технічної та професійної освіти високого рівня, а також розвитку здатності створювати, самостійно або в групі, нові матеріальні блага і нові духовні чи естетичні цінності;

(ж) розвитку здатності розуміти в достатній мірі проблеми, пов'язані з вихованням дітей;

(з) розвитку здатності творчо використовувати час дозвілля і здобувати будь-які необхідні або бажані знання;

(і) розвитку необхідного вміння користуватися засобами масової інформації, зокрема радіо, телебаченням, кіно і друком, інтерпретувати різну інформацію, адресовану суспільством сучасним чоловікам і жінкам;

(к) розвитку здатності вчитися вчити.

Як зазначено в рекомендаціях по розвитку освіти дорослих, вона має базуватися на наступних принципах:

(а) вона повинно ґрунтуватися на потребах учнів і використовувати їх різнобічний досвід у розвитку освіти дорослих; першочергову увагу в перспективі колективного розвитку має бути приділена групам, що перебувають у несприятливому становищі з точки зору освіти;

(б) вона повинно покладатися на здатність і прагнення усіх людей розвиватися протягом всього життя як в особистому плані, так і в плані соціальної діяльності;

(в) вона повинно спонукати інтерес до читання і розвивати

прагнення до культури;

(г) вона повинна стимулювати і підтримувати інтерес дорослих учнів, звертатися до їх досвіду, віри в себе і забезпечувати їх активну участь на всіх етапах процесу освіти, до якій вони залучені

(д) вона повинна бути пристосована до конкретних умов побуту і праці, враховувати особисті якості дорослих учнів, їх вік, сімейне, соціальне, професійне положення, середовище, в якому вони живуть, і характер взаємозв'язку цих факторів;

(е) вона повинна забезпечувати участь окремих дорослих, груп і громад у прийнятті рішень на всіх етапах процесу навчання, включаючи визначення потреб, розроблення навчальних планів, здійснення та оцінку програми, і планувати заходи по освіті дорослих з урахуванням зміни середовища, у якій працюють і живуть дорослі;

(є) вона має організовуватися та здійснюватися гнучко, з урахуванням соціальних, культурних, економічних та інституційних чинників кожної країни і суспільства, до яких належать дорослі учні;

(ж) вона повинна сприяти економічному та соціальному розвитку всього суспільства в цілому;

(з) вона повинна визнавати в якості невід'ємної частини процесу утворення форми колективної організації, створені дорослими для вирішення їх повсякденних проблем;

(і) воно має визнавати, що кожний дорослий, чоловік чи жінка, в силу свого життєвого досвіду, є носієм культури, що дає йому можливість виступати в процесі освіти, в якій він бере участь, одночасно в якості учня і вчителя.

Кожній державі-члену слід:

(а) визнати освіту дорослих необхідним і специфічним компонентом своєї системи освіти і постійним елементом своєї політики соціального, культурного і економічного розвитку; таким чином, їй слід сприяти у створенні структур, розробці та виконанні програм і застосуванні методів навчання, що відповідають потребам і сподіванням всіх категорій дорослих, незалежно

від статі, раси, географічного походження, віку, соціального стану, світогляду, віросповідання або раніше отриманої освіти;

(б) визнати, що, хоча в певній ситуації або в певний період освіта дорослих може грати якусь компенсуючу роль, вона не призначена для того, щоб замінити відповідну освіту молоді, яке є передумовою повного успіху освіти дорослих;

(в) ліквідувати ізоляцію жінок від освіти дорослих, сприяти забезпеченню рівності доступу і повної участі жінок у всьому комплексі заходів з освіти дорослих, включаючи підготовку до отримання кваліфікації, що дає можливість виконувати роботу або обов'язки, які досі були привілеєм чоловіків;

(г) вживати заходів з метою сприяння тому, щоб в програмах освіти дорослих брали участь члени найбільш знедолених груп, міських або сільських, осілих або кочових, і зокрема, неграмотні, молодь, яка не отримала достатнього загальної освіти або кваліфікації, робітники-мігранти і біженці, безробітні працівники, представники етнічних меншин, особи, які страждають фізичними чи розумовими вадами, особи, які стикаються з труднощами соціальної адаптації, і ув'язнені.

Місце освіти дорослих у кожній системі освіти слід визначити з метою:

(а) усунення основних проявів нерівності щодо доступу до початкової освіти і підготовки, зокрема нерівності, пов'язаного з віком, статтю, соціальним становищем або соціальних чи географічним походженням;

(б) забезпечення наукової основи безперервної освіти та навчання, а також більшої гнучкості в тому, що стосується розподілу часу між освітою і роботою, і в зокрема забезпечення чергування періодів навчання і роботи протягом усього життя, і сприяння поєднанню навчання з трудовою діяльністю;

(в) визнання і широкого використання існуючої або потенційної освітньої цінності різноманітного життєвого досвіду дорослої людини;

(г) полегшення переходу від одного виду або рівня освіти до іншого;

(д) досягнення більшої взаємозв'язку між системами освіти та її соціальних, культурним і економічним оточенням;(f) досягнення більшої ефективності витрат на освіту з точки зору їх вкладу в соціальний, культурний та економічний розвиток.

Слід мати на увазі необхідність врахування освіти дорослих, включаючи розповсюдження грамотності, при складанні та виконанні програми розвитку.

Цілі освіти дорослих повинні знайти своє місце в національних планах розвитку; їх слід визначати згідно з загальними цілями політики освіти та політики соціального, культурного та економічного розвитку. Освіта дорослих та інші форми освіти, зокрема шкільна та вища освіта і первинна професійна підготовка, повинні передбачатися і організовуватися як рівноправні і необхідні складові частини координованої, але диференційованої системи освіти відповідно до принципів безперервної освіти та навчання.

Література:

1.Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2024 року URL:https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2020/01/strat_plan_mon_2024.pdf

Юридичні науки

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ КРЕДИТОРІВ У ПРОЦЕДУРІ БАНКРУТСТВА

Куц К.С.,

студентка ЮФ групи ПР-402

Національного авіаційного університету,

*Науковий керівник: **Козирєва В.П.,***

професор, к.ю.н.

Банкрутство – це визначена господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедур санації та мирової угоди і погасити

встановлені в порядку, передбаченому цим Законом, грошові вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури, таким чином, цей термін сформульовано більш вдало, але зміст його не змінився. Трактуюння цього терміну означає, що він може застосовуватись виключно до судової стадії неспроможності, яка складається з судових процедур, визначених законодавчо [1].

У відносинах неспроможності можна виділити просту неплатоспроможність (невиконання боржником зобов'язань) та банкрутство як підтверджену господарським судом дійсне перевищення пасивів боржника над його активами та неможливість відновлення платоспроможності. Це розмежування дає змогу остаточно визначити, що неплатоспроможність та банкрутство є складовими відносин неспроможності.

Таким чином, неспроможність – це комплекс досудових та судових заходів економічного та юридичного характеру, застосування яких до боржника має на меті вирішення питань про можливість відновлення його платоспроможності або доцільність припинення його господарської діяльності в спеціальному порядку [2].

З огляду на вказане, захист прав кредиторів є притаманним як стану неплатоспроможності боржника, так і власне провадженню у справі про банкрутство. Виходячи з цього та вищезазначеного можна зробити висновок, що захист прав кредиторів – це правовий інститут у комплексній підгалузі господарського права – праві неспроможності, який поєднує в собі сукупність правових норм, як матеріального, так і процесуального характеру, що визначають застосування кредитором та/або судом, та/або арбітражним керуючим закріплених у діючих нормативно-правових актах способів забезпечення та відновлення прав кредиторів, а також попередження їх порушення.

Відносини неспроможності достатньо багатогранні та у їх складі можна виділити як окремих інститут не тільки захист прав кредиторів. Так, даному інституту кореспондують також комплекси норм права, за допомогою яких здійснюється захист

прав та інтересів боржника, інших учасників провадження у справах про неспроможність тощо. Також існуючі особливості процедури банкрутства певних видів суб'єктів господарювання обумовлюють існування відповідних інститутів в складі відносин неспроможності. Втім не можна стверджувати, що кожен правовий інститут, який входить до відносин неспроможності, може існувати та бути повно врегульований тільки власними нормами [3]. Це пояснюється тим, що регулювання даних відносин відбувається нормами багатьох галузей права. До того ж серед інститутів права відносин неспроможності можна виділити такі, що є загальними для інших. До них в першу чергу відносяться правові інститути, як комплекси норм права, що охоплюють значний масив відносин та регулюються нормами декількох галузей права. Наприклад, інститут захисту прав кредиторів у відносинах неспроможності. Втім, виділення та обґрунтування інших правових інститутів в складі відносин неспроможності виходить за межі теми даного дослідження та не є його метою [4].

З метою забезпечення захисту кредиторів попереджувальні та реабілітаційні заходи мають бути спрямовані на попередження дій боржника з виводу активів та здійснюватись під контролем органу, наділеного відповідними повноваженнями [5]. Підставами для вирішення питання про необхідність застосування таких заходів можуть бути наявність ознак неспроможності, але без врахування розміру вимог кредиторів. Останнє надасть змогу більш ефективно захистити свої права кредиторам, розмір вимог яких не дозволяє подати заяву про порушення справи про банкрутство. Вважаємо, що подібні заходи можуть полягати в наступному:

- 1) спостереження за господарською діяльністю боржника спеціальним уповноваженим органом державної влади з питань банкрутства;
- 2) встановлення порядку розрахунків боржника з кредиторами;
- 3) страхування від неспроможності.

Отже, для дійсного забезпечення прав та інтересів кредито-

рів, заходи в першу чергу мають бути спрямовані на попередження дій боржника з виводу активів, а це в свою чергу дасть змогу поліпшити напругу у суспільстві за рахунок запровадження зрозумілих, юридично обґрунтованих і ефективних механізмів розв'язання проблем реалізації майна будь-якої особи.

Література:

1. Кодекс України з процедур банкрутства : Закон України №895-IX від 16.09.2020 р. ВВР. – 2019. – №19. – ст.74 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>
2. Бутирська І.А. Правовий статус учасників справи про банкрутство: монографія. Чернівці: Технодрук, 2017. 184 с.
3. Харитонова О.І. Господарське процесуальне право України. К.: Істина 2009. URL: <https://jurkniga.ua/gospodarske-protsesualne-pravo-ukraini-pidruchnik/>
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.2019). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
5. Жуков С. Кодекс з процедур банкрутства: суддя Верховного Суду про ТОП 15 новел. URL: <http://finbalance.com.ua/news/Kodeks-z-protsedurbankrutstva-suddya-Verkhovnoho-Sudu-pro-TOPI5-novel>.

МАТЕМАТИЧНА ТА АПРАТНА МОДЕЛІ ONLINE ОБЧИСЛЮВАЧА ДРОБОВО-РАЦІОНАЛЬНИХ ФУНКЦІЙ З БІТОВИМ ПОТОКОМ ДАНИХ

Ларченко Б.Д.

аспірант факультету

Ющенко С.В.

студент факультету

*факультет комп'ютерної інженерії та управління
Харківський національний університет радіоелектроніки
м. Харків, Україна*

Анотація. В роботі запропоновано математичну модель апаратного біт-потокowego online обчислювача дробово-раціональних функцій, яка отримана алгоритмічно шляхом неперервного паралельного обчислення значень двох раціональних функцій. Запропоновано апаратну модель обчислювача, яка сформована на основі цифрового автомата моделі Мура. Використання графової моделі дозволяє забезпечити наглядність, чіткість та несуперечливість реалізації алгоритму.
Ключові слова: функціональне перетворення, бітові потоки даних, апроксимація.

Вступ. При розробці технічних систем, орієнтованих на наскрізні технології інтелектуальних сенсорів, інтернет речей ставиться завдання узгодження сенсорів з цифровими системами збору і обробки інформації. Основна мета розвитку архітектур зовнішніх апаратних обчислювачів потокової обробки є спрощення взаємодії компонентів, зокрема з використанням послідовної передачі даних бітовими (імпульсними) потоками [1]. Важливою вимогою до таких пристроїв є необхідність виконання обробки бітових потоків в реальному часі, що накладає жорсткі обмеження на час вирішення завдань. В якості ефективної елементної бази для реалізації функціональних пристроїв використовуються програмовані логічні інтегральні схеми (ПЛІС), що забезпечують необхідні умови для розширення

функціональних можливостей, а також подальшого поліпшення швидкодії. Біт-потоківі форми дозволяють здійснювати передачу і обробку даних з можливістю послідовної обробки потоків в темпі надходження одиничних імпульсів та високою завадостійкістю внаслідок непозиційності і еквівалентності одиничних імпульсів по відношенню до їх ваги в цифровому коді. При цьому біт-потоківі форма сигналів зберігаючи завадостійкість, не дає інформаційної надмірності і дозволяє забезпечувати високу швидкодію пристроїв [2]. В системах управління потрібні плавні зміни сигналів управління, наприклад, при впливі на виконавчі механізми. Для згладжування сигналів можуть використовуватися логарифмічна, експоненціальна, степенева, дробово-раціональна, ірраціональна, функції [3]. Таким чином, розробка спеціалізованих апаратних пристроїв, що виконують функціональні перетворення є актуальною.

Сутність дослідження. Метою дослідження є розробка математичної моделі біт-потоківі обчислювача дробово-раціональних функцій та апаратної моделі з використанням САПР на основі кінцевого автомату.

Досліджувана апроксимуюча дробово-раціональна функція, що відтворює неперервну в біт-потоківі обчислювачі з урахуванням обмеження $Y \leq X$ має вигляд

$$y = \left[\frac{\sum_{i=0}^n a_i x^i}{m} + |\delta_{\max}| \right], \quad (1)$$

де x, y – вхідний та вихідний бітові потоки, x – аргумент функції, $x=1,2,3,\dots$;

$|\delta_{\max}|$ – задане граничне значення абсолютної похибки відтворення неперервних функцій.

При застосуванні способу формування приростів висхідних ступінчастих функцій, процес обчислення їх цілих значень в обчислювачі пов'язаний з операцією округлення дробових

В системі нерівностей (4) Δ_{y-1} визначається

$$\Delta_{y-1} = 2(\sum_{i=0}^n a_i x_y^i - \sum_{i=0}^n a_i x_{y-1}^i) + \Delta_{y-2} - 2m. \quad (5)$$

При надходженні на вхід пристрою деякого біта x_y бітового потоку x на його виході буде сформований вихідний біт y_k при виконанні кожної нерівності системи (4).

Експериментальне дослідження обчислювача проведено для функції

$$y = \left[\frac{\sum_{i=0}^2 a_i x^i}{m} + 0,5 \right]. \quad (6)$$

Апаратна реалізація здійснена на основі кінцевого автомату моделі Мура, що представлений керуючим і операційним автоматами. На Рис.1 наведено граф-схему алгоритму операційного автомату пристрою. Керуючий автомат описується графом переходів (Рис.2), що з використанням стандартних шаблонів коду, дало можливість розробити модель пристрою на мові опису апаратури VHDL.

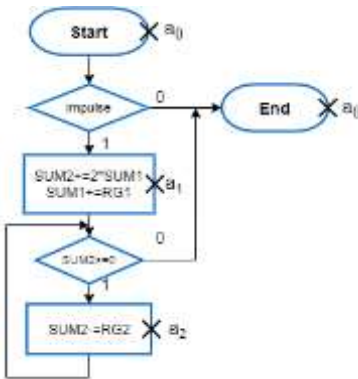

Рис. 1 Граф-схема алгоритму операційного автомату пристрою

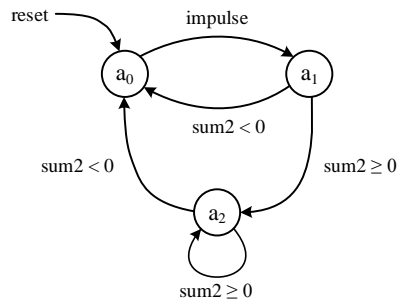

Рис. 2 Граф переходів керуючого автомату Мура

арифметичного блоку

Здійснено верифікацію, тестування апаратної моделі обчислювача та імплементацію в програмовану логічну інтегральну схему Xilinx Spartan 3E.

Висновки. В роботі досліджено метод апроксимації неперервних висхідних функцій, на основі якого отримана математична модель біт-потокowego обчислювача дробово-раціональних функцій, що представляє собою систему різницевих нерівностей. В пристрої організований поточковий метод online обчислень з паралельно-послідовним виконанням перетворень над вхідним бітовим потоком відповідно до заданої функції. Абсолютна похибка обчислень не перевищує половини одиниці молодшого біту аргументу. На основі математичної моделі обчислювача запропонована його апаратна модель, яка виконана на основі кінцевого автомата, що забезпечує чіткість та несуперечливість реалізації алгоритму.

Література:

1. Буренева О. И. Бит-потокое устройство извлечения квадратного корня / О. И. Буренева, О. А. Жирнова // Известия ЛЭТИ № 2, – 2019. С. 26 – 32.
2. Shkil A. S. Bit-Stream Power Function Online Computer / A. S. Shkil, L. V. Larchenko, B. D. Larchenko. // 18 IEEE East-West Design & Test Symposium (EWDTS). – 2020. – С.423–428.
3. Сафьянников Н.М. Следящий поточковий вычислительный преобразователь для интеллектуальных измерительных систем. / Н.М. Сафьянников, О.И. Буренева // Международная конференция по мягким вычислениям. 2019. Т.1. С 263-266.
4. Шкіль, О. С. Декомпозиція математичної моделі біт-потокowego обчислювача ірраціональних функцій / О. С. Шкіль, Б. Д. Ларченко, Л. В. Ларченко. // Радіоелектроніка та інформатика. – 2019. – №4. – С. 34–39.

ЕФЕКТИВНІ СТРАТЕГІЇ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Лещенко С.М.,

викладач циклової комісії іноземних мов

Фахового коледжу «Універсум»

Київського університету імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

В 2020 році людство зіткнулося з наймасштабнішим викликом сьогодення, аналогів впливу якого важко знайти в історії. Коронавірус увірвався в усі сфери життя, змінивши усталені норми та звичні алгоритми поведінки. Гостро і безапеляційно постало питання спроможності ключових сфер та суспільних інституцій функціонувати під час самоізоляції та карантину. Освітні заклади мали реагувати миттєво. Вимушене дистанційне навчання стало викликом для всіх учасників освітнього процесу: і викладачів, і студентів. Організувати його якісно, з використанням цифрових технологій, вирішувати не тільки методичні, а й технічні проблеми виявилось зовсім не просто. Але викладачі філологічних дисциплін усіх регіонів України змогли подолати труднощі й вивести процес викладання на вищий організаційний рівень.

Ідея дистанційного навчання полягає в тому, що взаємодія викладача й студента відбувається у віртуальному просторі: обоє вони перебувають за своїми комп'ютерами і спілкуються за допомогою Інтернету.

Які ж переваги дистанційного навчання? До них можемо віднести:

- гнучкість – викладач може коригувати вміст та методику викладання матеріалу з урахуванням рівня підготовки, здібностей студентів;
- зручність – можливість навчання у зручний час, або ж проведення занять згідно розкладу у звичному оточенні;

- модульність – розбиття матеріалу на окремі функціонально завершені теми, можливість проведення поточного зрізу знань з метою контролю рівня засвоєння матеріалу;
- можливість одночасного використання великого обсягу навчальної інформації будь-якою кількістю студентів;
- інтерактивність – активне спілкування між студентами групи і викладачем під час онлайн занять;
- більші можливості контролю якості навчання, оскільки викладач має змогу проводити тестування, дискусії, семінари та опитування в реальному часі;
- економічна вигідність – знижуються витрати на проведення навчальної діяльності (не потрібно витрат на оренду приміщень, поїздок до місця навчання як студентів, так і викладачів та інше);
- єдине освітнє середовище (особливо актуальне для корпоративного навчання);
- відсутність географічних кордонів для здобуття освіти - різні курси можна вивчати у віддалених навчальних закладах світу.

Під час дистанційного навчання використовуються такі інструменти:

- дистанційні курси;
- веб - сторінки й сайти;
- електронна пошта;
- форуми й блоги;
- чат і ICQ;
- теле - і відеоконференції;
- віртуальні класні кімнати тощо.

Для організації та проведення групових онлайн занять викладачі українських закладів освіти мають можливість використовувати такі інструменти як Hangouts Meet, Skype, Webex, Google Classroom, Zoom, Microsoft Teams.

Серед недоліків дистанційного навчання можна зазначити:

- необхідність сильної мотивації – деяким студентам складно самоорганізуватися і підтримувати необхідний темп роботи без зовнішнього контролю;

- відсутність соціальної взаємодії – дистанційна освіта не сприяє розвитку комунікабельності, навичок роботи в команді;
- порушення принципів академічної доброчесності – викладач часто не має можливості простежити, чи студент самостійно виконав роботу;
- технічні проблеми – деякі учасники навчального процесу не мають сучасних ТЗН, а інтернет-покриття може бути недостатньо якісним;
- санітарні норми – освітяни та студенти часто змушені сидіти перед екранами занадто довгий час, що негативно впливає на здоров'я.

Про важливість використання ТЗН на уроках іноземної мови говорилося і писалося дуже багато впродовж останніх тридцяти років. Ми, викладачі, маємо використовувати комп'ютери або мобільні пристрої (планшети, смартфони тощо), щоб зробити наші заняття інформативнішими, цікавішими, різноманітнішими, сучаснішими. Ми використовуємо технології, щоби надати можливість студентам чути носіїв мови, спілкуватися з ними, записувати власне мовлення, виконувати найрізноманітніші завдання та отримати доступ до мультимедійних ресурсів. Використовуючи комп'ютерні тести, ми маємо змогу відстежувати навчальний прогрес тощо. Викладання англійської мови онлайн є природним продовженням процесу, започаткованого тоді, коли комп'ютер вперше потрапив до аудиторії. Вчителі мають доступ до широкого спектру інструментів для урізномунітнення процесу викладання. Не варто забувати, що багато видів діяльності, які освітяни використовують на традиційних заняттях, можна адаптувати для використання у віртуальному класі.

Як носії знань, ми завжди шукаємо різні види діяльності та матеріали, які, на нашу думку, могли б зацікавити наших студентів, і викладання онлайн нічим не відрізняється. Під час онлайн-уроку це може насправді бути дещо складнішим завданням, оскільки ми можемо не бачити міміки студентів та того, що відбувається навколо них. Хороша новина полягає в тому, що насправді є досить багато речей, які ми можемо

зробити, щоб залучити здобувачів освіти до активної роботи під час онлайн-сесії. Отже, є три основні види діяльності, які ми можемо використовувати.

Перше - демонстрація екрану. Це чудовий варіант, оскільки студенти відчують, що ми ніби там, сидимо поруч, контролюємо екран, показуємо їм те, що ми хочемо, щоб вони бачили. Ми можемо показати їм графіки, діаграми, фотографії, тексти або просто дати вказівки щодо виконання завдання за допомогою комп'ютера.

Друге - аудіо чи відео. Ми всі знаємо, що коли ми показуємо відео на уроці, студенти, як правило, зацікавлюються, оскільки відеозаписи є чудовими інструментами у процесі навчання.

Третє - чат. Ми можемо використовувати функції чату для спілкування зі студентами за допомогою тексту. Функція спільних нотаток на багатьох онлайн-платформах дозволяє нам це робити. Він також може слугувати чудовим інструментом, якщо у студента проблеми з динаміками чи мікрофоном.

Робота в парі - це чудовий спосіб заохотити спілкування студентів між собою мовою, що вивчається, але може спричинити проблеми як у традиційному, так і у віртуальному класі. Наприклад, через різницю в темпераментах студент може неохоче працювати з конкретним одногрупником. Протилежним прикладом може бути ситуація, коли двоє студентів є хорошими друзями і завжди хочуть працювати разом, а коли вони це роблять, то постійно говорять про щось поза темою, розмовляють рідною мовою, і в результаті не виграють від роботи в парі. Це проблеми, з якими можна стикнутися в усіх типах навчальних занять.

Якщо ви працюєте один на один зі студентом, робота в парі неможлива. Тим не менш, ви все одно можете максимізувати час, присвячений розвитку мовлення студентів і, таким чином, досягти тієї ж мети, що і при роботі в парі. Дайте їм час відповісти та задати відкриті питання. Надайте їм можливість взяти на себе головну роль у «парній» діяльності та працюйте з ними, як міг би працювати одноліток.

Робота в парах може бути ефективнішою, якщо викладач реалізовує стратегію заміни пар для кожного виду діяльності. Коли студенти знають, що їм доведеться міняти партнерів, вони не будуть занадто прив'язуватися до однієї людини, а також не будуть надто розчаровані співпрацею з кимось, хто їм не подобається. Крім того, це дає сором'язливим студентам або студентам, які завжди прагнуть, щоб у розмові домінували інші, можливість більше говорити (особливо якщо вони в парі з іншим сором'язливим студентом). Подібним чином, особам, які є дуже балакучими, доведеться підлаштовуватися під співрозмовників. Загалом, чим більше людей, з якими студенти розмовляють, тим більше вони навчатимуться, і тим комфортніше вони будуть почуватись використовуючи іноземну мову загалом.

При викладанні онлайн, викладачу бажано групову роботу спланувати та розподілити заздалегідь, до початку зустрічі. Поділити групу на пари для виконання кожного відповідного виду діяльності теж можна перед заняттям, при чому студентів можна ознайомити зі списком в чаті або надіслати його на пошту. Таким чином економиться час та створюється відповідна атмосфера.

Якщо викладач використовує автоматизований генератор груп або інші методи довільного відбору, студенти можуть побачити, з ким вони працюватимуть, до початку сеансу. Наприклад, веб-сайт <https://www.randomlists.com/team-generator> миттєво рандомізує групи для вас, так що вам не доведеться робити це самостійно. Все, що вам потрібно зробити, - це скопіювати та вставити імена студентів (або ідентифікатори користувачів) у поле внизу сторінки, а потім вказати кількість груп, які ви хочете отримати для виконання того чи іншого завдання (генератор обчислить кількість студентів на групу), а потім натисніть "Return". Щоразу, коли ви натискаєте цю кнопку, будуть створюватися нові групи. Отже, якщо ви хочете миттєво та швидко поділити студентів на групи, підготуйте цей сайт і відкрийте його на одній зі своїх вкладок (із вже вставленими іменами студентів), а потім, коли настане час

розподіляти студентів по парах, повідомте студентам, що ви збираєтеся робити, і поділіться екраном.

Під час вивчення мови онлайн у студентів може виникати розчарування та невпевненість у собі, оскільки брак словникового запасу може спричинити труднощі у вираженні власної думки. Вони можуть відчувати себе ізольованими від своїх одногрупників та вас, їх вчителя. Тому підтримка викладача є надзвичайно важливою.

Під час онлайн навчання ми, освітяни, не маємо можливості визначити, які процеси відбуваються в свідомості слухачів, але нам необхідно усвідомлювати, який матеріал є зрозумілим для студентів, а який сприймається важко. І тут на допомогу нам приходить тестування, яке (за умови правильного формування з урахуванням ментальних особливостей здобувачів освіти та специфіки навчальної дисципліни) є зручною формою контролю, діагностики, узагальнення, упорядкування та повторення вивченого матеріалу. На сьогоднішній день у світі існує багато навчальних електронних платформ (комерційних та безкоштовних), і всі вони надають можливість проводити тестування онлайн. Окрім того існують платформи, на яких викладач має змогу самостійно складати тести. Назвемо найбільш поширені в Україні платформи дистанційного тестування:

- GOOGLE ФОРМИ https://www.google.com/intl/ru_ua/forms/about/ - найпоширеніша, найшвидша і найпростіша в роботі платформа для створення та редагування тестів як на комп'ютері, так і на будь-якому мобільному пристрої. Сервіс безкоштовний. Єдина умова для використання – наявність аккаунту в Google.

- <https://quizlet.com/latest> - навчальний додаток, створений в 2005 році в США, який надає можливість проводити навчання за допомогою ігор, навчальних карток та тестів. В сервісі можна працювати безкоштовно, але тоді функціонал буде обмеженим (наприклад, не можна додавати власні картинки чи записати аудіосупровід до завдання).

- <https://www.proprofs.com/> - потужна система, яка може використовуватися для створення онлайн-курсів, оцінювання,

проведення опитувань та тестування. Сервіс дозволяє вставляти презентації, текстові файли, картинки та аудіозаписи. Функціонал розширюється при оформленні комерційної підписки.

- **КАНООТ!** <https://kahoot.com/> - ігрова навчальна платформа, яка широко використовується в учбових закладах для створення вікторин з множинним вибором. Може використовуватися для перевірки знань студентів, для оцінювання, а також як ігровий момент для відпочинку під час занять. Можна використовувати під час онлайн навчання (викладач демонструє свій екран), а також при роботі в аудиторії (демонстрація проводиться на смарт-дошці).

- <https://www.liveworksheets.com/> - це інтерактивні worksheets, які економлять папір, чорнило та час, і їх цікаво заповнювати. Викладач створює обліковий запис і переходить на веб-сайт, щоб завантажити PDF-файл, а потім створює завдання на самому бланку, вводячи правильні відповіді. Студенти виконують завдання в інтернеті, і програма їх перевіряє та оцінює за десятибальною шкалою. Завдання можуть бути різноманітні: заповнити пропуски, множинний вибір, зіставлення, перетягування, з'єднання стрілками, можна прикріплювати звукові файли, посилання на відео в Youtube тощо.

- <https://www.easymaker.com/> - інтернет-генератор тестів, який допоможе вам створювати та керувати тестами. EasyTestMaker дозволяє створювати запитання з множинним вибором, з короткими відповідями, запитання True/False та інші типи тестів. Можна додавати інструкції та розділити тест на кілька розділів. Онлайн-тести автоматично оцінюються. Безкоштовна версія дозволяє створити 25 тестів без можливості експортувати в паперовий формат. Комерційна підписка значно розширює можливості.

- <https://master-test.net/> - це безкоштовний інтернет сервіс, орієнтований в першу чергу на потреби викладачів, що дозволяє створювати тести. Ви можете створювати як онлайн тести, так і завантажити та проходити тест без підключення до інтернету. І для цього Вам не потрібно встановлювати на

комп'ютер додаткові програми. Основна ідея програми - проводити інтерактивне тестування знань студентів і учнів.

- <https://onlinetestpad.com/> - вітчизняна платформа, яка дозволяє створювати завдання на вибір однієї та кількох правильних відповідей; завдання на встановлену числову відповідь та текстову відповідь; завдання на відповідь у вільній формі (перевіряється викладачем особисто після складання тесту); завдання на встановлення правильної послідовності; завдання на встановлення відповідності між двома списками елементів; заповнення пропусків у тексті, де перевіряється вставлене слово; заповнення пропусків у тексті із вибором правильної відповіді із списку та інші. Створивши тест, ви можете поділитися посиланням на нього, створити віджет (код) для вбудовування у свій сайт, блог чи форум. Також можна тест опублікувати і додати у велику бібліотеку тестів, створених іншими вчителями. Є можливість завантажити тест у форматі PDF для друку.

- <https://www.classtime.com/uk/> - теж українська платформа, що збагачує урок миттєвою візуалізацією рівня розуміння та прогресу усього класу в живому часі. Classtime пропонує плани для всіх: Безкоштовний, Преміум або Ліцензії для шкіл.

Який інструмент би ми не обрали, варто пам'ятати, що тестування має бути ефективною формою повторення, узагальнення та впорядкування вивченого, а контрольно-оцінювальна функція його є вторинною. Наше головне завдання – ефективна організація навчального процесу, орієнтованого на результат.

Література:

1. Вишнівський В. В. Сучасний підхід до інформатизації навчального процесу / В. В. Вишнівський, М. П. Гніденко, О. О. Ільїн // Телекомунікаційні та інформаційні технології. - 2016. - № 1. - С. 16-22.

2. Вишнівський В.В., Гніденко М.П., Гайдур Г.І., Ільїн О.О. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів: Навчальний посібник. – Київ: ДУТ, 2014. – 140 с.

3. Биков В.Ю., Кухаренко В.М., Сиротенко Н.Г., Рибалко О.В., Богачков Ю.М. Технологія створення дистанційного курсу: Навчальний посібник. / За ред. В.Ю. Бикова та В.М. Кухаренка – Київ: Міленіум, 2008. – 324 с.

4. Сисоєва С.О., Осадча К.П. Системи дистанційного навчання: порівняльний аналіз навчальних можливостей. – https://www.researchgate.net/publication/311773992_Sistemi_distanci_jnogo_navcanna_porivnalnij_analiz_navcalnih_mozlivostej

5. <https://www.randomlists.com/team-generator>

6. https://www.google.com/intl/ru_ua/forms/about/

7. <https://quizlet.com/latest>

8. <https://www.proprofs.com/>

9. <https://kahoot.com/>

10. <https://www.liveworksheets.com/>

11. <https://www.easytestmaker.com/>

12. <https://master-test.net/>

13. <https://onlinetestpad.com/>

14. <https://www.classtime.com/uk/>

УДК 32.019

Політичні науки

ЕТНОПСИХОЛОГІЧНА СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНО- ПОЛІТИЧНОГО ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА

Лівінський В.М.,

здобувач Воєнно-дипломатичної академії

імені Євгена Березняка

м. Київ, Україна

На сьогоднішній день етнопсихологічні особливості населення будь-якої країни виступають потенційно значущим механізмом розвитку всіх сфер соціально-політичного життя суспільства. Незважаючи на чисельність досліджень у галузі етнопсихології, залишається актуальним питання наскільки в реальності етнопсихологічні риси здатні слугувати державним

інтересам, забезпеченню національної безпеки, просуванню національного іміджу держави на міжнародній арені.

Етнопсихологічні особливості кожного соціуму, духовні та культурні (маємо на увазі, насамперед, національні) цінності визначають стратегію національної безпеки держави, її зовнішню та внутрішню політику, а також взаємодію з іншими державами на глобальному рівні. Вони впливають на «здатність суспільної системи забезпечити високий рівень життєдіяльності нації та її конкурентні можливості у взаєминах із зовнішнім світом з метою надійного існування та стійкого розвитку» [1].

Етнопсихологічні особливості та суспільно-політичні традиції, що склалися в країні, впливають на ступінь соціальної довіри, скорочують або подовжують дистанцію між владними та правовими інститутами та громадянським суспільством. Відсутність балансу інтересів держави, особистості, різних етнічних і соціальних груп становить серйозну загрозу національній безпеці, погіршує стосунки з державами-сусідами, адже завжди в найближчих країнах проживають національні меншини, що складають діаспору.

Отже, актуальним є комплексне дослідження етнопсихологічних особливостей населення країни в контексті геополітичних і геостратегічних пріоритетів України на міжнародній арені, яке передбачає практичний підхід до проблематики та розробку прикладних рекомендацій для розвитку зовнішньополітичного вектору. Розуміння особливостей національної свідомості, національного характеру, розуміння політичної культури, в основі яких лежать ментальні риси, – все це створює необхідний базис для подолання міжкультурних, соціально-політичних бар'єрів у зовнішньополітичних контактах.

Література:

1. Дзлийев М.И., Романович А.Л., Урсул А.Д. Проблемы безопасности: теоретико-методологические аспекты // М., 2017. – С.7.
2. Омельченко О.А. Врахування національно-політичних особливостей країни у сфері міжнародних відносин /

О.А. Омельченко // Матеріали XXXXI науково-практичної конференції, Чернівці, 30-31 травня 2018 р. «Актуальні проблеми у сфері науки». – Т.5 – К.: Наук.-вид. центр «Лабораторія думки», 2018. – С. 33-35.

3. Національна безпека в умовах інформаційних та гібридних війн: монографія. – Київ: НАДУ, 2019. – 384 с.

УДК 630*8

Сільськогосподарські науки

CORYLUS COLURNA L.: ОСОБЛИВОСТІ КУЛЬТУРИ, СЕЛЕКЦІЇ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Лозінська Т.П.

доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

Біла Церква, Україна

Ліщина (*Corylus*) – це рід листопадних кущів та дерев, який об'єднує 11 сучасних видів. **Ліщина деревовидна** або турецька чи **Ведмежий горіх** (*Corylus colurna* L.) за біологічною класифікацією відноситься до порядку букоцвіті (*Fagales*), родини березові (*Betulaceae*). Культура походить із Стародавньої Греції і Стародавнього Риму, також є згадки про її культивування на території Київської Русі. Ареал зростання від Істрії, Боснії, південно-східної Європи через Малу Азію, Кавказ до Гімалаїв [1].

Наразі ліщину деревовидну активно вирощують на території України і в країнах Середземного моря. Садівникам до вподоби, в першу чергу, смачні плоди, а декоративність стає приємним доповненням у вирощуванні в домашніх умовах.

Corylus colurna L. – єдиний вид з роду ліщини, який має життєву форму у вигляді дерева, висота якого може досягати 20–30 м і мати 8–12 м в діаметрі. Дерево з правильною широкопірамідальною кроною інтенсивно росте в молодому віці, а в період плодоношення ріст помірний. Листя у рослини широко

яйцеподібне, довго-черешкове, чергове, темно-зелене, восени золотисто-жовте. Квітки: чоловічі у формі сережок довжиною 6–10 см. зеленувато-жовтого кольору, жіночі – захищені в бруньки. *Corylus colurna* дуже рано починає цвісти, зазвичай в березні-квітні, а іноді навіть в лютому. Плоди дрібні, дуже смачні горіхи продовгуватої форми, здавлені з боків, в твердій шкаралупі, зібрані по кілька штук в пучки, обгорнуті глибоко розсіченими на тонкі, гострі, зубчасті частки, що надає рослині в період плодоношення своєрідний вигляд, мають залозисту оболонку. Коренева система глибока, стрижнева. Живе цей горіх близько 200 років. Розмножується насінням і вегетативно: відводками і щепленням. Ведмежий горіх краще розвивається на сонячних місцях, але може рости і в затіненні. Полюбить легкий, слабокислий, глинистий ґрунт. Горіх занесений до Червоної книги. Його можна вирощувати на всій території України в зонах морозостійкості: 5b - абсолютно вся територія (5a - 7b) від Закарпаття (5b - 6b) до Луганська (5a-5b) і Криму (6a-7b) [2].

Обмежувальним фактором для промислового вирощування горіхових насаджень є саме несприятливі кліматичні умови, зокрема морози взимку та пониження температури в період квітання. Ведмежий горіх є найкращою підщепою для промислового фундука на всій Україні. Він дає змогу підвищити врожайність і довговічність насаджень, а також поширити культуру в регіони з більш суворими кліматичними умовами. До того ж, рослини промислового фундука, щеплені на ведмежий горіх, чудово приживаються і не виявляють жодних ознак несумісності. Ліщина деревоподібна володіє підвищеною врожайністю, морозистійкістю, посухостійкістю, невибагливістю і передає ці властивості при розмноженні. Важливою ознакою ведмежого горіха є висока стійкість проти хвороб, шкідників, вірусів і інфекцій, що важливо для використання в селекційних програмах. Тому досвід західних держав і вітчизняних науковців встановив позитивний синтез двох рослин – ведмежого горіха і сортового фундука в теорії і практиці сучасного горіхівництва, що має значні успіхи в своїй діяльності [3].

Фундук, який щеплений на ведмежому горіху починає плодоносити з наступного року після щеплення і завдяки деревній основі стрижневого кореня набуває силу впродовж понад сімдесяти років. Формування крони щепи, яка може сягати великих обсягів, дає можливість формувати високий урожай горіхів. Такі сорти здатні виживати і плодоносити в тих умовах, де їхнє поширення взагалі було неможливе.

Особливо цінне значення деревовидного горіха в садово-парковому будівництві за відмінні декоративні властивості завдяки великому листю, красивій формі крони і горіховим обгорткам, які мають декоративний вигляд. Його часто використовують для озеленення в міських насадженнях, парках, місцях відпочинку, для створення алеї. Гармонійно виглядає на газонах, особливо восени в золотистому вбранні [1-3].

Горішки хоч і маленькі, але дуже смачні, корисні для дітей і дорослих. Хімічний склад продукту містить велику кількість мікроелементів (калій, магній, фосфор, залізо та ін.), високий відсоток білків, що дозволяє використовувати продукт в дієтичному і лікувальному харчуванні. Їх використовували в їжу ще з часів стародавньої Греції і Риму.

Деревина ведмежого горіха цінна, легко піддається механічній обробці і поліровці, придатна для переробки на фанеру, здавна застосовувалася населенням Закавказзя і Туреччини для виготовлення столярних і токарних виробів. Дуже високо цінується в меблевому виробництві, використовується для обробки салонів, кают, парадних залів. Вона дрібношарова, щільна, міцна з красивим рожевим відтінком [4].

Таким чином, вирощування ведмежого горіха не вимагає значних ресурсів, а його через його позитивні властивості потрібно розвивати промислове виробництво.

Література:

1. Лозінська Т.П. Селекція ліщини в Україні. «Інноваційні технології в агрономії, землеустрої, лісовому та садово-парковому господарстві»: матеріали міжнародної науково-

практичної конференції, 30 жовтня 2020 року. Білоцерківський НАУ. С. 33-34

2. <https://ozelenitel.prom.ua/ua/p37151768-lischina-derevo-vidna-corylus.html>

3. https://korostenlis.com.ua/no_cache/novini/novina/article/vedmezhhii-gorikh-viroshchujut-u-zhitomirskomu-lisgospi.html

4. <http://techdrinks.info/ru/news/funduk--shcheplenyy-na-ved-mezhomu-horikh-u-stiykyu--rentabelnyy--innovatsiynyy#>

УДК 797.1

Педагогічні науки

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МОРСЬКОГО БАГАТОБОРСТВА ТА ВЕСЛУВАННЯ НА ЯЛАХ

Лустова Т. О.

тренер-викладач з морського багатоборства

КЗ КДЮСШ “Меотиди”

м. Маріуполь, Україна

Морське багатоборство - маловідомий вид спорту молоді та іншим верствам населення, складається з вправ, які застосовувались ще у вітрильному флоті з метою покращення морського вивчення особового складу кораблів та бойової підготовки [1].

Цей вид спорту вирізняється необхідністю наполегливості та систематичності тренувань різних по характеру, навантаженню і способу виконання вправ. За час свого існування вид спорту став одним з найбільш цікавих видів прикладних змагань. Воно сприяє всебічній фізичній підготовці спортсменів, вихованню високих морально-вольових якостей та розвитку спеціальних навичок, необхідних в умовах морської служби та мандрівників морем, океаном, тощо [2].

Веслування та вітрильні перегони вчать спортсменів роботі в команді. Важливе місце посідає стійка психіка кожного з членів команди при досягненні поставлених цілей командою, розуміння

відповідальності, залежність успіхів та життя від кожного [3].

Морське багатоборство поєднує в собі декілька видів спорту, що робить його цікавим та складним одночасно. У незалежній Україні цей вид розвивається лише у 8 областях, а саме: Донецька, Черкаська, Київська, Херсонська, Івано-Франківська, Львівська, Закарпатська, Тернопільська.

Існує ряд проблем, які впливають на розвиток морського багатоборства:

- відсутність повноцінної матеріально-технічної бази;
- відсутність бюджетного фінансування морського багатоборства;
- відсутність системи перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів з морського багатоборства;
- мала кількість масових спортивних змагань з різних дисциплін морського багатоборства серед різних категорій спортсменів (у тому числі і міжнародних);
- практично повна відсутність взаємодії із засобами масової інформації з метою популяризації морського багатоборства
- відсутність домовленостей з прикордонною службою.

Основна проблема розвитку морського багатоборства по всій території країни це незнання та не володіння інформацією про цей вид спорту. Впровадження морського багатоборства у закладах вищої освіти не здійснюється, тому що викладачі не знайомі з таким видом спорту, вони не знають що він представляє, з чого складається.

На даний момент морське багатоборство, а саме веслування на ЯЛх активно розвивається, популяризується та виходить на новий рівень. З 2019 року проводяться традиційні морські походи на ЯЛх. У зв'язку з тим, що дерев'яні ЯЛи не актуальні на даний момент, в 2020 році був виготовлений перший склопластиковий ЯЛ в Україні. Це дало великий поштовх до розвитку однієї із секцій морського багатоборства - веслування. Пластиковий ЯЛ (рис. 1) був успішно протестований, на них проводився чемпіонат України в м. Маріуполі 26-27 вересня.

Рис. 1. Пластиковий ЯЛ-6

Також у виробництво були запущені нові весла та напрямні.

Відмінною особливістю морського веслування є можливість займатися цим видом спорту всім віковим категоріям населення. Практично відсутні медичні протипоказання для занять веслуванням.

В 2019 році в Маріуполі пройшла перша Всеукраїнська веслувальна Регата, в якій приймали участь 18 команд з усієї України. Регата була присвячена пам'яті заслуженого тренера з морського багатоборства Степнова Ксенофонта Ксенофонтівича, який все своє життя присвятив веслуванню та виховав не одне покоління веслярів, неодноразових чемпіонів України та призерів міжнародних змагань.

Участь у Регаті приймали спортсмени віком від 14 до 70 років. Категорії учасників: чоловіки та жінки. Змагання проходили по дистанції 1000 м.

В 2020 році пройшла друга Всеукраїнська веслувальна Регата, яка стала вже традиційною у світі веслування на ЯЛ-6. Був затверджений новий статус змагань - Чемпіонат України з веслування на ЯЛх.

Отже, з початку відродження цього виду спорту 2019-2020 років кількість спортсменів збільшилася більш ніж у 5 разів, у 2020 році було присвоєно понад 20 спортивних звань. Кількість спортсменів і зацікавлених людей постійно збільшується. Тому

було створено нове обладнання, розроблені нові методики підготовки спортсменів до змагань, збільшено кількість спортивних заходів, створено маршрути туристичних походів. Дисципліни морського багатоборства межують один з одним, чого немає в інших видах спорту.

Література:

1. Апариева Т. Г., Брюханов Д. А. Неолимпийские виды гребного спорта : учеб. пособие. Волгоград, 2010. 60 с.
2. Бондаренко І. Веслування в системі фізичного виховання студентів. Спортивний вісник Придніпров'я. 2010. № 3. С. 103–105.
3. Вечирко Н. Ф., Гавриловский К. И. Гребля на ялах. Москва : ДОСААФ СССР, 1983. 114 с.

Педагогічні науки

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ

Макодеба С.О.

*викладач Лозівська філія
Харківського державного*

*автомобільно-дорожнього коледжу
м. Лозова, Україна*

З кризою тоталітарної ідеології українські викладачі опинилися в ситуації, коли цілі освіти перестали задаватися ззовні, коли державна освітня політика тільки почала розроблятися. У такій ситуації перед кожним викладачем постала необхідність самовизначення саме інноваційний пошук дав змогу багатьом з них вирішити це завдання позитивно. Виходячи з окреслених завдань, виникає проблема організаційно-методичного забезпечення інноваційної діяльності викладачів.

Під організаційно-методичним забезпеченням інноваційної діяльності ми розуміємо сукупність організаційних та науково-

методичних заходів, які здійснюються з метою підвищення рівня професійної компетентності викладачів з питань інноваційної діяльності. Організація методичного забезпечення інноваційної діяльності в освітніх закладах здійснюється на основі реалізації принципів гуманізації та інноваційності і передбачає істотну зміну завдань діяльності керівників, мети, змісту, форм та методів їх роботи. [2, с. 84]

З цією метою доцільним є започаткування цільових науково-практичних семінарів, під якими ми розуміємо систему постійно діючих семінарів, об'єднаних єдиними цілями. Особливо важливе значення мають тренінги для створення комфортних умов учасникам інноваційних процесів, зняття напруження, що нерідко виникає в процесі впровадження нововведень. [3, с. 58]

Таким чином, організаційно-методичне забезпечення інноваційної діяльності має велике значення для підвищення рівня професійної компетентності викладачів.

Література:

1. Исаев И.Ф. Профессионально-педагогическая культура преподавателя: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. 2-е изд., стер. М., 2004.
2. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: Учеб. пособие для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров; Под ред. Е. С. Полат. 2-е изд., стер. М., 2005.
3. Ангеловски К. Учителя и инновации. – М.: Просвещение, 1991. – 160 с.
4. Бик А.С. Модернізація післядипломної педагогічної освіти: методологічний дискурс // Педагогічна думка. – 2005. – № 1-2. – С.6-8.

ПЕРЕВІРКА ДОСТОВІРНОСТІ ВИМІРУ ДОЗИМЕТРА СРП-88Н ПО КОНТРОЛЬНОМУ ДЖЕРЕЛУ

*Марина А.І., керівник доц. Саввін О.В.
Національна металургійна академія України
м. Дніпро, Україна*

Явище радіоактивності було відкрито в 1896 р А. Беккерелем, який виявив проникаюче випромінювання сполук урану, що діє на емульсію фотопластинки. При цьому він встановив, що інтенсивність випромінювання визначається тільки кількістю урану в препараті й абсолютно не залежить від того, в які сполуки він входить. Тобто ця властивість характерна не сполукам, а конкретному хімічному елементу – урану.

Природна радіоактивність – самовільний розпад ядер елементів, які зустрічаються в природі. Зараз налічується близько 70 радіонуклідів природного походження. Послідовність нуклідів, кожен з яких самовільно завдяки радіоактивному розпаду переходить у наступний до тих пір, поки не буде отримано стабільний ізотоп, називається радіоактивним рядом. Вихідний нуклід називається материнським, а всі інші нукліди в ряду називають дочірніми. Всі вони генетично пов'язані між собою і знаходяться в певному співвідношенні.

Радіація заповнює весь Всесвіт. Радіоактивні речовини увійшли до складу Землі із самого її зародження. Вони знаходяться в гірських породах, воді, рослинах та тваринах. Навіть в органах людини завжди присутня певна незначна кількість радіоактивних елементів.

Для фіксування перевищення радіаційного фону в продуктах харчування, повітрі та інших середовищах розроблено безліч приладів. Це і газорозрядні, напівпровідникові, фотодіодні... детектори. У роботі запропоновано використовувати сцинтиляційний прилад СРП-88Н. Сцинтилятором зветься речовина, яка під впливом іонізуючого випромінювання здатна випромінювати

світло. Поглинення цієї речовиною кванта рентгенівського або гама-випромінювання призводить до появи світового спалаху. Використання спеціальних високочутливих фотоелектронних підсилювачів дозволяє перетворити світовий спалах на імпульс електричного току, який може бути зареєстрований за допомогою електронного лічильника або стрілочного пристрою. Цей прилад призначено для посередніх замірів радіоактивності, радіоактивності гірських порід по гама-випромінюванню при радіометричній зйомці місцевості. Діапазон вимірів потоку гама-випромінювання складає від 10 до $3 \cdot 10^4$ с⁻¹. Час установлення робочого режиму складає 1 хвилину. Вивід візуальної інформації здійснюється в пульті на чотирьох розрядний рідкокристалічний цифровий індикатор і на стрілочний індикатор аналогового інтенсіметру. Крім того, є звукова моніторна і порогова сигналізація. [1-3].

Після проведення операцій які необхідні для підготовки приладу СРП-88Н до роботи треба перевірити його працездатність та провести розрахунки, які підтвердять, або не підтвердять достовірність виміру даного приладу. Це звичайно буде не повноцінна «повідка» дозиметру у сертифікованій установі, але вона допоможе нам перевірити точність виміру приладу.

Суть цієї перевірки полягає у точному виміру показань контрольного джерела. Як нам відомо, ще Марія Кюрі зробила висновок, що на радіоактивне джерело ні яким чином не впливають ні хімічні ні фізичні показники. На радіоактивність контрольного джерела ні яким чином не впливають ні температура, ні вологість, ні будь які електромагнітні поля. Радіоактивність підпорядковується тільки основному закону радіоактивного розпаду.

$$dN/dt = -\lambda N \quad (1.1)$$

Рішенням цього диференціального рівняння з початковою умовою $N=N_0$ при $t = 0$ буде функція:

$$N(t) = N_0 e^{-\lambda t} = N_0 e^{-\frac{t}{\tau}}, \quad (1.2)$$

З цього закону було вилучено кілька важливих наслідків, серед яких формулювання характеристик розпаду - середній час життя атома і період напіврозпаду [3].

В інструкції по експлуатації до приладу запропонована трошки інша методики перевірка достовірності виміру приладу.

- Установити перемикач ПОРОГ у положення “0” і приблизити блок детектування кристалом до місця розташування контрольного джерела в пульті. При цьому стрілка індикатора повинна відхилитися, на табло повинні відобразитися показання, і повинні прослуховуватися клацання звукового сигналізатора, частота яких збільшується при наближенні до місця розташування контрольного джерела.

- Установити перемикачі ПОРОГ в положення ИЗМ і ДИАПАЗОН – в положення “0,3”, через 1 хвилину після включення приладу поставити торець блока детектування (без гумового ковпачка) щільно до місця розташування контрольного джерела, сумістивши блок детектування з колом на пульті. Зафіксувати не менше трьох показань цифрового табло та розрахувати середнє арифметичне значення $P_{\text{вим}}$.

- Відвести торець блока детектування від місця розташування контрольного джерела на відстань не менше 0,5 м, зафіксувати не менше трьох показань цифрового табло і розрахувати середнє арифметичне значення $P_{\text{ф}}$. Виявити дійсне значення показань P_g , с від контрольного джерела за формулою:

$$P_g = (P_{\text{вим}} - P_{\text{ф}}) / K, \quad (1.3)$$

де K – коефіцієнт, який обліковує зміну активності джерела в часі; численні значення коефіцієнта приведені в табл.1.1

Таблиця 1.1 - Значення коефіцієнта який обліковує зміну активності джерела в часі

Час, минулий з моменту попередньої перевірки, місяць	0	2	4	6	8	10
K	1	0,98	0,96	0,94	0,92	0,90

- Якщо дійсне значення показань приладу P_g від контрольного джерела відповідає величині, вказаній в таблиці «Номінальне значення і дозволені межі відхилю показань від контрольного джерела», прилад працездатний і після установки на торець блока детектування гумового ковпачка гідний до роботи [3].

Виконуємо перевірку працездатності приладу по контрольному джерелу згідно інструкції по експлуатації до приладу. Зафіксуємо три показання цифрового табло та розрахуємо середнє арифметичне значення $P_{\text{вим}}$ та $P_{\text{вим}}$.

Таблиця 1.2 - Номінальне значення і дозволені межі відхилю показань від контрольного джерела

Радіаційний фон, с^{-1}		Показання контрольного джерела, с^{-1}	
$P_{\text{ф}}$	0,042	$P_{\text{вим}}$	0,321
$P_{\text{ф}}$	0,044	$P_{\text{вим}}$	0,325
$P_{\text{ф}}$	0,046	$P_{\text{вим}}$	0,312
$P_{\text{ф ср}}$	0,044	$P_{\text{вим ср}}$	0,319

Розрахуємо дійсне значення показань P_g , с від контрольного джерела:

$$P_g = (0,319 - 0,044) / 0,92 = 0,2993$$

Порівняємо з номінальним значенням показань від контрольного джерела:

$$\eta = (0,307 - 0,2993) \cdot 100 / 0,307 = 2,52 \%$$

Згідно з інструкції по експлуатації приладу Дозволені межі відхилю показань від контрольного джерела $\square 10 \%$. Таким чином можна зробити висновки, що прилад працездатний, та показує достовірні результати.

Проведення дослідження радіаційного фону Межівського району. Дніпропетровської області за допомогою пристрою СРП-88Н дозволяє зробити висновки, що це простий в обігу

високочутливий дозиметр-радіометр, зручний для проведення радіаційних обстежень навіть в польових умовах. Завдяки наявності звукової сигналізації і аналогової шкали цей прилад зручний для проведення експрес оцінки змін радіаційної обстановки.

Література:

1. Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97/Д-2000). Доповнення: Радіаційний захист від джерел опромінення: Державні гігієнічні нормативи: ДГН-6.6.1.-6.5.061.2000. – Київ, 2000. – с.84.
2. Основні санітарні правила забезпечення радіаційної безпеки України: Державні санітарні правила: 6.177-2005-09-02. - К.: 2005. – 62 с.
3. Бобилев В.П., Саввін О.В., Беймо А.Г. Методичні вказівки для проведення лабораторної роботи «Вимір гамма-випромінювання при радіометричній зйомці місцевості». – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2014. – 11 с.

УДК 658.562

Економічні науки

ЕКОНОМІЧНИЙ ЕФЕКТ ВІД ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Мегель Х.О.

студентка факультету

менеджменту та маркетингу

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут

імені Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

Харчова промисловість являється однією із провідних галузей економіки України та займає друге місце за обсягами виробництва продукції у структурі промислового виробництва. Одним із факторів успішного функціонування підприємств харчової промисловості та їх конкурентоспроможності виступає

висока якість продукції, яка повинна відповідати національним та міжнародним стандартам. Саме тому, для забезпечення конкурентоспроможності харчової продукції потрібно здійснювати постійний моніторинг підвищення якості, адже це стосується не лише конкретних підприємств, а також є важливим напрямом посиленого розвитку економіки країни в цілому та джерелом економічного зростання. Тому існує необхідність визначити економічний ефект від покращення якості продукції підприємств харчової промисловості, виявити чинники, які гальмують та стримують даний процес, а також запропонувати заходи щодо стимулювання покращення якості продукції у галузі харчової промисловості.

Питанням управлінню якістю продукції в харчовій промисловості присвячена чимала кількість наукових праць та досліджень, серед яких такі зарубіжні вчені, як Е.Демінг, Дж.Джуран, К.Ісікава, Ф. Тейлор, а також вітчизняні: Л.В.Дейнеко, О.В.Глудкін, П.Г. Лайко, Т.Л.Мостенська та інші.

Міжнародний стандарт якості ISO 9000:2015 «Quality management systems – Fundamentals and vocabulary» трактує: «якість продукції та послуг організації визначають здатністю задовольняти замовників, а також передбаченим і непередбаченим впливом на відповідні зацікавлені сторони» [1].

Закон України «Про захист прав споживачів» дає таке визначення належної якості товару: «властивість продукції, яка відповідає вимогам, встановленим для цієї категорії продукції у нормативно-правових актах і нормативних документах, та умовам договору зі споживачем» [2].

Якість продукції можна визначити як комплекс зовнішнього вигляду та специфікації використання, що повинен застосовуватись до товарів відповідно призначення. Варто також зазначити, що поняття «якість» тісно пов'язане із «безпечністю» продукції, що є складовою частиною якості. Тому що, коли харчова продукція шкідлива чи небезпечна для здоров'я споживачів, то вважається неякісною.

Закон України «Про основні принципи та вимоги до

безпеки та якості харчових продуктів» визначає, що безпечний харчовий продукт – це «харчовий продукт, який не справляє шкідливого впливу на здоров'я людини та є придатним для споживання» [3]

До основних причин, які визначають необхідність забезпечення і підвищення якості належить конкуренція на внутрішньому і світовому ринках, а також посилення системного процесу інтенсифікації виробництва.

Найголовнішою передумовою покращення системи контролю якості до рівня СОР є заміна застарілих систем новішими, що вже давно існують на міжнародних ринках. У світі розроблено безліч систем, що наблизять якість харчової продукції підприємств України до міжнародних. Однією з таких є система НАССР (Hazard Analysis and Critical Control Point). Це науково обґрунтована система, що дає змогу забезпечувати виробництво безпечної продукції шляхом ідентифікації та контролю небезпечних чинників. Система НАССР є єдиною системою управління безпечністю харчової продукції, яка довела свою ефективність і прийнята міжнародними організаціями [4].

Для національних підприємств застосування системи НАССР є дуже важливим, оскільки одержані сертифікати є міжнародними та допоможуть полегшити вихід на нові закордонні ринки з конкурентоздатною та високоякісною продукцією.

Економічний ефект від покращення якості продукції характеризується розміром додатково отриманого прибутку від виробництва та реалізації продукції підвищеної якості, забезпеченні її конкурентоспроможності на ринку, збільшенні попиту.

Річний економічний ефект від поліпшення якості розраховується за формулою [5]:

$$E = (\Delta\P - E_n * K) * N, \quad (1.1)$$

де $\Delta\P$ – приріст прибутку за рахунок реалізації одиниці продукції підвищеної якості, грн;

E_n – коефіцієнт прибутковості капіталовкладень;

К - питомі капіталовкладення на проведення заходів щодо підвищення якості продукції, грн./од.;

Н - обсяг продукції підвищеної якості в натуральних одиницях.

Для визначення економічного ефекту від покращення якості продукції варто взяти до уваги наступне:

1) підприємству для покращення якості продукції потрібно буде виділити кошти на поточні та одноразові витрати;

2) економічна ефективність від покращення якості продукції проявляється у споживачів;

3) підприємство отримує економічну вигоду при покращенні якості продукції від збільшення обсягів реалізації продукції, підвищення відпускної ціни, розширення ринків збуту та зменшення браку продукції.

В цілому, досягнення високої якості продукції на підприємствах харчової промисловості забезпечує конкурентоспроможність продукції, збільшення обсягів реалізації, а відповідно, і прибутку; а також, зниження ризику банкрутства на підприємстві.

Якість продукції на вітчизняних підприємствах залежить від різноманітних факторів, а саме: рівня технічної забезпеченості та кваліфікованості кадрів, стандартизації та сертифікації виробництва; вдосконалення розвитку виробництва та праці. Тому, з цього можна зробити висновок, що лише комплексний підхід, у якому будуть враховані усі фактори на різних стадіях «життєвого циклу» продукції допоможе розв'язати проблеми, які пов'язані з покращенням якості продукції. Адже саме такий підхід забезпечить комплексні системи управління якістю продукції на підприємстві, а їх розробка, впровадження та функціонування буде основою для випуску високоякісної продукції на підприємстві.

Висновки. Отже, покращення якості харчової продукції є пріоритетним напрямом для вітчизняних підприємств та одним із факторів підвищення конкурентоспроможності. Попри те, що процес потребує додаткових витрат, необхідність поліп-

шення якості на підприємствах харчової промисловості забезпечує позитивний економічний ефект, і витрати покриваються за рахунок отриманого додаткового прибутку, оскільки існує високий попит на високоякісну та екологічно безпечну харчову продукцію.

Література:

1. The official site of International Organization for Standardization ISO 9000:2015 Quality management systems – Fundamentals and vocabulary URL: <https://www.iso.org>

2. Закон України «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 року № 1023-XII (зі змінами та допов. станом на 03.01.2015 р.) URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>

3. Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» від 23.12. 1997 року № 771/97 (зі змінами та допов. станом на 16.01.2020 р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-вр>

4. Офіційний веб-сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/>

5. Конспект лекцій з дисципліни “Стратегічне управління” /Укладач Н.В. Мішеніна. – Суми: Вид-во СумДУ, 2006. – 106 с. URL: http://elkniga.info/book_235_glava_33_7.2_

УКРАЇНСЬКА МОВА – МОВА ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Мельничук О.А.,

*учениця 10 класу Обласного наукового ліцею м. Рівне,
член гуртка «Журналістика» РМАНУМ*

Шийка С.В.,

*керівник гуртка «Журналістика» РМАНУМ,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри українознавства НУВГП*

Поняття засобів масової інформації відноситься до важливих характеристик сучасного інформаційного суспільства. Засоби масової інформації – це розгалужена система організаційних структур, технічних засобів і комунікаційних мереж, призначених для збору, накопичення, вироблення, обробки та публічного і відкритого поширення друкованої й аудіовізуалізованої інформації для широкого кола користувачів.

Систему сучасних засобів масової інформації складають: друковані засоби (газети, журнали, книги), радіо канали, телевізійні мережі, Інтернет-видання, крос-медіа. Характерними їх особливостями є: публічність (звернення до масової аудиторії); відкритість поширюваної інформації; доступність інформації широкому колу споживачів; можливість вибору інформації відповідно до інтересів й уподобань; інформаційна місткість; можливість одночасного поєднання текстової, графічної, телевізійної, анімаційної, звукової та інших видів інформації; корпоративний підхід до виробництва і поширення інформації; непряма, розділена в просторі та часі, взаємодія суб'єктів комунікаційної діяльності; інтерактивність, можливість для віртуального спілкування тощо. У суспільному житті засоби масової інформації виконують інформаційну, оперативну, освітню, культурно-просвітницьку, соціалізаційну, мобілізаційну,

пропагандистську, рефлексивну (відновлення емоційно-психологічного настрою аудиторії) функції, функцію формування суспільної думки та функцію моніторингу, критики й контролю.

Відповідно до Конституції України, Законом України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» визначено, що державною мовою у сферах друкованих засобів масової інформації, телебаченні та радіомовленні є українська мова [1].

Завдання сучасних мас-медіа полягає не тільки в тому, щоб нести в широкі маси відомості про наш світ та останні новини людства, але й високу культуру нашої мови [2]. Завдяки інноваційним засобам поширення, мова засобів масової інформації виконує, на етапі еволюції інформаційного суспільства до знаннєвого, роль своєрідної моделі національної мови, активно впливаючи на літературну норму, мовні смаки та уподобання. Саме мас-медіа покликані утверджувати в масовій свідомості українців зразки літературної мови.

У доповіді «Становище української мови в Україні у 2020 році», підготовленої Рухом добровольців «Простору свободи» за сприяння уповноваженого із захисту державної мови зазначається, що «під час ведення передач тільки українську мову використовують на «Українському радіо», «Радіо «Промінь», «Радіо «Культура», «Країна FM», «Ретро», «Русское радио – Україна», «Мелодія» і «Kiss FM». Такий же показник у регіональному мовленні трьох областей: Волинської, Рівненської і Чернівецької. В той же час, моніторинг шести найрейтинговіших загальнонаціональних телеканалів, здійснений наприкінці жовтня минулого року засвідчив, що «російська мова впевнено випередила українську й досягнула за тривалістю майже половини спостережуваних годин (46%). При цьому програми українською мовою тривали лише 41% часу моніторингу» [3].

Сьогодні, як зазначає М. Колядич, у медіа-етерах стало менше високого мовного стилю [4]. Часто у передачах панує фонетична недбалість (*у два рази* замість *у два ра́зи*, *мáлого* бізнесу замість *мало́го* бізнесу, *ще в листопаді* замість *ще в*

листопáді) і мовна неохайність (*на вірусні захворювання захворіли* замість *на вірусні захворювання занедужали*, *ліки від нежиті* замість *ліки від нежитю*, *такий мікрорайон міг би статися у ...* замість *такий мікрорайон міг би бути доречним у ...*), використовується спотворення слів (*афтор*, *мокорони*, *праграма* замість *автор*, *макарони*, *програма*). Набули популярності кримінальний жаргон (*відшити* замість *позбутися*, *бабло* замість *гроші*, *шуміха* замість *галас*), молодіжний сленг (*прикольна новина*, *круті тачки*, *страшна запара*), вживання нецензурної лексики тощо. Спостерігається використання русизмів (*з наступаючим роком* замість *з прийдешнім роком*, *уже даже нема слов* *возмущаться* замість *вже навіть немає слів* *обурюватися*, *ти предлагаєш мені* замість *ти пропонуєш мені*), програми часто проводяться двома мовами (зокрема, на інформаційних телеканалах 112 Україна, NewsOne, Наш), їхній зміст містить значну кількість мовних помилок.

Актуальною проблемою мовознавчої спільноти, на думку І. Заліпської, яку ми цілковито підтримуємо, постає питання вивчення стану та функціонування української мови в сучасних засобах масової інформації [5]. Стиль і лексика засобів масової інформації мусять відповідати загальновизнаним лінгвістичним і морально-етичним нормам (під мовною нормою розуміється «сукупність мовних одиниць різних рівнів (фонетичних, лексичних, граматичних), поєднаних у висловлювання за правилами, прийнятими в суспільстві»). Навмисне спотворення української мови в офіційних документах, журналістських текстах і різних формах аудіо-, відео- та Інтернет-комунікації, зокрема порушенням вимог українського правопису і стандартів державної мови, є недопустимим.

Діяльність сучасних засобів масової інформації засвідчує, що українська мова живе, еволюціонує і розвивається і завдання, небайдужих до її долі свідомих громадян і креативних медіа-працівників, щоб наша мова зберігала свої генетико-топологічні риси та мелодичну красу її звучання.

Література:

1. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». *Відомості Верховної Ради*. 2019. № 21. Ст.81.
2. Ващенко К. О. Типологія мовних помилок на українському телебаченні та в соціальних мережах. URL : <https://fs01.vse-osvita.ua/01009zws-50b7.pdf> (дата звернення 12.01.2021)
3. Становище української мови в Україні у 2020 році : аналітичний огляд / За сприяння уповноваженого із захисту державної мови. URL : <https://prostirsvobody.org/img/ck341/plugins/filemanager/browser/default/images/Stan.pdf> (дата звернення 12.01.2021)
4. Колядич М. В. Стан української мови на сучасному телебаченні. Матеріали XLVI науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 22–24 березня 2017 р. URL : <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2017/paper/view/2246>
5. Заліпська І. Порушення літературних норм у мові прямого ефіру. *Культура слова*. 2016. Вип. 84. С. 151–160.

УДК 611.346.06:616.346.2

Медицинські науки

МОРФОФУНКЦІОНАЛЬНІ ООБЛИВОСТІ РОЗТАШУВАННЯ ЧЕРВОПОДІБНОГО ВІДРОСТКА

Орловська К.С.

студентка медичного факультету

*Науковий керівник: ас. **Граніна О.В.**,*

кафедра анатомії людини

Харківський національний медичний університет,

м. Харків, Україна

У теперішній час дуже актуальне питання стосовно будови червоподібного відростку (ЧВ), а також патологічні стани, викликані запаленням цього органу. Апендикс починає формуватися на третьому місяці внутрішньоутробного розвитку.

Запалення цього органу- апендицит, поширене захворювання органів травлення, яке лікується хірургічним шляхом. Воно виникає раптово і може нести за собою тяжкі наслідки.

Анатомія ЧВ вже давно досліджена, проте функції досліджені лише частково. Його місце розташування може бути не стандартним, тому запалення апендиксу може маскуватися під інші хвороби і ускладнювати діагностику цього захворювання. Анатомічне розташування ЧВ є ключовим фактором у невчасній діагностиці та формуванні гнійних ускладнень. Питання розташування ЧВ і функції потребують детального вивчення.

Мета роботи. Виявити розташування ЧВ в нормі та при його відхиленнях.

Матеріали та методи. Нами було проведено аналіз статистичних даних по захворюваності і післяопераційній летальності Д.А. Арапова (1971), дані М. Andersson і R. Andersson, на основі вивчення Швеції 2001р., дані антропометричних досліджень на трупах Назарова І.В., Шутова І.М., Надєєвої О.П.

Результати досліджень. На підставі наших досліджень, ми виявили наступні варіанти розташування ЧВ: в нормі він розташований інтраперитонеально, та має брижу;

1) каудальне (40-50%), при якому кінець відростку може досягати органів малого тазу, у жінок контактує із яєчниками, у чоловіків із сечоводом;

2) латеральне, також поширений варіант розташування (25%), при якому апендикс лежить у правому ободовому каналі, а медіальне положення трапляється (17-20%): ЧВ лежить між петлями тонкої кишки;

3) переднє положення у клубовій ямці справа, рідкісне явище;

4) ретроцекальне положення, позаду сліпої кишки (9-13%), при якому може розміщуватись внутрішньочеревинно; інтрадурально та ретроперитонеально.

Висновок. У ході дослідження ми визначили, що необхідна

своєчасна діагностика для профілактики запалення цього органу та попередження можливих ускладнень.

Література:

1. Седов В. М. Аппендицит / В. М. Седов. — СПб. : Санкт-Петербургское медицинское издательство ООО «Элби-Спб».- 2002. — С.232.
2. Анатомия человека. В 2-х томах. Т.2. / Под редакцией М. Р. Сапина. — 4-е изд., стереотипное, — М.: Медицина.- 1997. — С.215.
3. Острый аппендицит при атипичных расположениях червеобразного отростка - Корита В.Р. —2005.—С.4.
4. Назаров И. В. Взаимосвязь соматотипа пациента и расположения червеобразного отростка. / И. В. Назаров // Авиценна.-2012 : материалы 3-й Рос. (итог.) научн.-практ. конкурс-конф. студентов и молодых ученых. ~~Новосибирск~~ -2012. — С.304-305.

Педагогічні науки

ПРОФЕСІЙНИЙ ІМІДЖ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Павленко І.О.

викладач педагогіки

У статті висувається питання щодо професійного іміджу сучасного вчителя початкових класів.

Ключові поняття: педагогічний імідж, професійна компетентність, ерудиція, педагогічна ерудиція, педагогічний професіоналізм.

На сучасному етапі розвитку суспільства важливим й актуальним постає питання якісної співпраці між викладачем ВНЗ та студентом у системі вищої освіти, оскільки загострюється проблема пасивної участі студентів у процесі навчання, відчутне їх небажання до нових знань та інтелектуального розвитку в межах ВНЗ. Одним із головних рушійних механізмів вирішення

цієї проблеми та засобом реалізації найкращих принципів навчання є формування іміджу викладача.

Позитивний педагогічний імідж – найважливіший складник майстерності викладача, що зумовлює бажання студентів до навчання та результативність цього процесу.

У педагогічній науці є різні підходи щодо класифікації іміджу. За функціональним підходом виокремлюють такі види іміджу:

- особистісний – імідж педагога, зумовлений його внутрішніми та особливими індивідуальними рисами;
- професійний – імідж учителя, детермінований професійними якостями;
- бажаний – імідж, до якого прагне учитель;
- дзеркальний – імідж, що відповідає його уявленню про себе;
- корпоративний – імідж школи, вищого навчального закладу, факультету тощо[1; 33].

Імідж класифікують також за іншими параметрами. Наприклад, вищезазначені види іміджу (особистісний, професійний, корпоративний) за характеристиками можуть бути як позитивними, так і негативними.

Найбільш значимими складовими педагогічного іміджу є: зовнішній вигляд, використання вербальних і невербальних засобів спілкування, внутрішня відповідність образу професії – внутрішнє «Я». Внутрішня складова іміджу визначає стан людини, який впливає на її зовнішність, визначаючи її мімічні та поведінкові реакції. Зовнішній імідж повинен відповідати інтересам суспільства, готувати учнів до отримання певної інформації.

Зовнішній вигляд учителя запам'ятовується учням із першого спілкування, і це враження з часом дуже важко змінити. Як зазначав А. Дістервег, "...учитель повинен свідомо йти в ногу із сучасністю, проймається й надихатися силами, що пробудилися в ній. Жалюгідна кожна людина, що відстала від свого часу; поява ж учителя молоді, який сам живе в

минулому, викликає лише співчуття всіх людей, які живуть в ногу з часом й мислять суголосно зі своїми сучасниками" [2; 16]. Тому, постаючи перед класом, учитель має бути впевнений, що виглядає гідно й сучасно.

Найбільш важливими елементами побудови педагогічного іміджу є наступні:

Створення іміджу є тільки доповненням, а не заміною педагогічної діяльності.

Потрібно звертатися до створення іміджу задовго до початку педагогічної роботи.

У основі комунікації повинен бути простою мова, а проблеми, що розглядаються повинні мати значення для кожного [5, з. 40].

Найбільш значущими є професійна компетентність педагога і ерудиція, педагогічна рефлексія, педагогічне мислення і імпровізація, педагогічне спілкування.

Професійна компетентність педагога - головний інструмент особистості вчителя і відповідно його іміджу. Як справедливо відмічає відомий психолог А. К. Маркова, підвищення професійної компетентності педагога утруднене рядом обставин. З одного боку, потреба сучасного вчителя в психологічних знаннях може бути висока, але не підкріплюється практикою роботи, тому велика частина готових наукових досліджень і рекомендацій не запитається школою. З іншого боку, ще досі не розроблена цілісна концепція труда вчителя, яка б могла лягти в основу показників ефективності його роботи. Професійно компетентним є праця вчителя, в якому на досить високому рівні здійснюється педагогічна діяльність, спілкування, реалізовується особистість викладача, і при цьому досягаються хороші результати в навчанні і вихованні школярів. При цьому компетентність педагога визначається також співвідношенням його професійних знань і умінь, і психолого-педагогічних якостей. Таким чином складається цілісна картина професійної компетентності, яка допоможе вчителю в розв'язанні багатьох практичних питань [4, з. 42].

Педагогічна діяльність - це професійна активність вчителя, в якій він за допомогою різних компонентів цілісного освітнього процесу вирішує задачі навчання і виховання.

Професійна компетентність вчителя складається в тому, щоб він не упустив загальних педагогічних задач і зміг уміло конкретизувати їх в залежності від ситуації. Крім того, вчитель має справу з педагогічними задачами, направленними на різні сторони психічного розвитку школяра - повчальні, що розвивають, виховуючі. Професіоналізм педагога складається в тому, щоб вирішувати їх одночасно і протягом всього періоду навчання.

Педагогічна ерудиція - своєрідний запас необхідних знань, який вчитель застосовує в своїй професійній діяльності для рішення педагогічних задач.

Педагогічна рефлексія - здатність вчителя в думках уявити собі виниклу у учня ситуацію і на цій основі скласти уявлення про себе.

Рефлексія означає усвідомлення вчителем себе з точки зору учнів в різних ситуаціях. Педагогічна рефлексія - це самостійне звертання вчителя до самоаналізу без вимоги адміністрації школи.

Іміджу вчителя знайшов яскраве відображення у працях І. Зязюна, Г. Сковороди, В. Сухомлинського, К. Ушинського та ін. Так, І. Зязюн стверджував, що «вчитель – його майстерність, його талант – невичерпане джерело багатства народу, який прагне до інтелектуальної, етико-естетичної культури в часи усіляких потрясінь та негараздів» [3, с. 4]. 34 На думку В. Сухомлинського, учитель – це скульптор, не схожий на інших. Суспільство дивиться на вчителя, як на творця особистості, на майстра, від якого залежить майбутнє нашої держави [4, с. 149].

Таким чином, можемо підсумувати, педагогічний імідж – це образ педагога, що створюється ним відповідно до його відношення до ідеального стилю професійної діяльності, зовнішнього вигляду та характеру спілкування, який активно впливає на формування його педагогічної культури.

Література:

1. Нуреева О. С. Вдалий імідж як запорука професійного успіху / О. С. Нуреева, О. В. Скворчевська // Географія. – 2007. – №7 (83). – С. 33–36.
2. Особистість учителя у висловлюваннях представників вітчизняної та зарубіжної педагогіки, діячів науки, культури // Педагогіка : Хрестоматія / уклад. А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К. : Знання-Прес, 2008. – С. 14–31.
3. Зязюн І. А., Сагач Г. М. Краса педагогічної дії: навчальний посібник. Київ: Українсько-фінський інститут менеджменту, 1997. 302 с.
4. Сухомлинский В. А. Разговор с молодым директором школы. Москва: Просвещение, 1973. 204 с
5. Калюжний, А. А. Психология формування іміджу вчителя / А. А. Калюжний. - М.: Гуманітарний видавничий центр ВЛАДОС, 2004. - 222

УДК 616-097

Медичні науки

CLINICAL CASE OF ALLERGY TO SEMEN

Petrova Evgeniia, Makarenko Daria,
students of the 3rd medical faculty
Scientific director: Shaparenko Oleksandr
Kharkiv National Medical University
Kharkiv, Ukraine

Allergy to human seminal plasma is a rare pathological condition. Only more than 80 cases have been reported in the literature since the first report in 1967. There is no information on its prevalence, but the survey found that this hypersensitivity may be more common than before. The age of onset is usually 20 to 30 years. Women over 40 suffer less often [1, p. 258].

Clinical manifestations are diverse, but reactions can simply be classified as local, systemic, or mixed. The frequency of

manifestations is 30% for each type of reaction [1, p. 260].

Local symptoms are usually itching of the vulva and vagina, burning, pain, swelling and erythema. Systemic reactions include generalized pruritus, urticaria, Quincke's edema, respiratory distress syndrome, symptoms of rhinitis, or lethal anaphylactic shock [2, p. 233].

Thus, most human seminal plasma hypersensitivity reactions are considered to be classical IgE-mediated reactions. Although rare, cases have also been described for type III or IV hypersensitivity reactions. Symptoms disappear spontaneously in more than half of the cases, but severe reactions often require emergency intervention. Therefore, treatment may vary depending on the severity of the reactions.

Clinical case:

A 33-year-old woman was hospitalized with complaints of a generalized urticarial reaction after having sex with her husband. Allergic history: has been suffering from asthma for 10 years, allergic rhinoconjunctivitis and atopic dermatitis.

The woman got married 8 years ago and gave birth to a child 6 months ago. Previously, urticarial rash did not appear after sex. Recently, a woman began to notice an urticarial rash on the perineum that occurred after sex. The patient was concerned about pathological reaction of the body, so for her own safety she went to the doctor.

It is also important to note that the family was planning another pregnancy soon, so the doctor's goal was not only to find out the cause of the urticarial rash. So. Doctor also was should to advise the couple on further family planning.

The results of research.

Inhalation allergen skin tests was positive for *Dermatophagoides pteronyssinus*, *Dermatophagoides farinae*, mold, cat and dog hair.

Seed plasma from her husband was separated by centrifugation of sperm at 5000 rpm for 5 min at 4 °C. A skin test was then performed using her husband's undiluted seminal plasma, and it

gave a positive reaction with a bubble which diameter was 5×5 . A positive control (1 mg/ml histamine; Allergopharma, Germany) resulted in a 3×3 mm reaction to wheat, and a negative control (0.9% saline) showed no skin reactions.

To identify specific IgE and their binding components, immunoblotting of sodium polyacrylamide dodecyl sulfate was performed in a gel using seminal plasma from her husband. Immunoblotting detected IgE-binding components of 15, 22, 28 and 35 kDa from her husband's seminal fluid. Total IgE-binding components that reacted with other seminal fluids were 22, 28 and 35 kD.

Based on the anamnesis and test results, the patient was diagnosed with hypersensitivity to seminal plasma. Because the couple wanted to conceive another child, different treatment options were discussed. It was decided to try prophylactic treatment with oral antihistamines (loratadine 10 mg once daily, Clarityne®) one hour before sex.

Therapy can be considered successful because the urticarial reaction during and after sex did not occur until the oral antihistamine was administered beforehand. As a result of the therapy, the woman was able to get pregnant.

Later, the pregnancy was without features, a healthy full-term baby was born. After the birth, the spouses was not interested in raising family, so they were advised to use mechanical contraception. These recommendations allowed the woman to stop using antihistamines before sex, because mechanical contraception precluded contact of semen with the patient's tissues.

Discussion

The diagnosis was made on a detailed history, a positive diagnostic test on a condom is important, which shows that the symptoms of allergy to semen can be eliminated by using a condom. Differential diagnosis includes contact dermatitis, candidal or bacterial vulvovaginitis, coitus-related asthma, honeymoon rhinitis, anxiety, irritant reactions, or latex allergy. However, in vivo skin tests are the most important for diagnosis. For skin

testing, the first step is to get fresh ejaculate from a woman's husband or sexual partner.

The sample should be liquefied at room temperature for 30 minutes and then centrifuged to separate sperm and seminal plasma. It is known that most reactions develop with the seed fractions of plasma. In vitro measurements for specific IgE antibodies include radioallergosorbent tests and enzyme-linked immunosorbent assays.

Treatment has its own characteristics and depends on the interests and goals of the woman and her partner. Spouses who are not planning a pregnancy usually do not need specific therapy, they are recommended to use mechanical contraception. Some spouses use the method of interrupted intercourse without coitus in a woman's genitals.

Clinical reactions and responses to skin tests have been reported to improve after condom use for 6-12 months. However, in cases of pregnancy planning, these methods are not possible, so it is necessary to use immunotherapy [3, p. 314]. After desensitization, it is recommended to maintain a regular schedule of sex or exposure to human seminal plasma every 2-3 days to continue the status of tolerance.

In patients with local reactions, allergic symptoms can be relieved by prophylactic use of antihistamines or topical cremolin cream. However, to the best of our knowledge, no cases have been reported in patients with systemic reactions who have achieved a successful pregnancy with antihistamines.

Conclusion. In summary, we considered a case of allergy to human seminal plasma, in the correction of which the pregnancy was successful. The diagnosis was based on medical history and skin tests. Based on these data, it can be concluded that cases of urticarial reactions can be prophylactically treated with oral antihistamines to achieve pregnancy.

Literature:

1. Halpern BN, Ky T, Robert B. Clinical and immunological study of an exceptional case of reaginic type sensitization to human seminal fluid. *Immunology*. 1967;12:247–258.
2. Basagaña M, Bartolomé B, Pastor C, Torres F, Alonso R,

Vivanco F, Cisteró-Bahíma A. Allergy to human seminal fluid: cross-reactivity with dog dander. J Allergy Clin Immunol. 2008;121:233–239.

3. Ferré-Ybarz L, Basagaña M, Coroleu B, Bartolomé B, Cisteró-Bahima A. Human seminal plasma allergy and successful pregnancy. J Invest Allergol Clin Immunol. 2006;16:314–316.

УДК 159.9

Психологія

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ МОЛОДІ

Подгорна Лідія Василівна

студент КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»

викладач вищої категорії

Вищого професійного училища № 41

м. Тульчина

Професійне самовизначення – дуже важлива подія, яка пов'язана не лише з вибором професії, а впливає на майбутнє життя людини – місце життя, матеріальне становище, розвиток взаємодії з соціумом, духовний розвиток, самооцінка, а також визначає формування та розвиток певних особистісних якостей. Саме тому професійне самовизначення та його реалізація у виборі професії є визначним етапом становлення особистості. [1]

За своєю сутністю професійне самовизначення характеризується активною позицією особистості, тобто прагненням до творчої діяльності, самопрояву і самоствердження в професійній діяльності; спрямованістю, тобто стійкою домінуючою системою мотивів, переконань, інтересів, ставлень до знань і вмінь, якими людина оволодіває, соціальних норм і цінностей; розвитком самосвідомості; уявленнями про себе, свої здібності, особливості характеру.

Важливим фактором успішності професійного самовизначення дітей старшого шкільного віку є сімейні ідеали, інтереси, настановлення, цінності, які втілюються у виховному

потенціалі батьків і набувають прояву в батьківсько-дитячих взаєминах, стилях сімейного виховання.

На етапі допрофесійної підготовки особливу значущість для реалізації ефективного професійного самовизначення та успішного вибору професії відіграє психологічна підтримка та психолого-педагогічний супровід молоді. Юнаки, які обирають певну професію, тобто знаходяться в ситуації професійного самовизначення, повинні не тільки володіти інформацією про професії та їхні вимоги до особистості, про навчальні заклади, що готують фахівців тощо, але й мати певні особистісні якості, які відповідають вимогам професії, та достатній рівень готовності до такого вибору. Повнота орієнтувальної основи передбачає, що на кожному етапі людина повинна формувати своє ставлення до того, у що вона включається, до чого залучається. При цьому сама людина вирішує, наскільки вона адекватна в даному, а не в іншому місці, наскільки її здібності, знання та сама особистість відповідають тим соціальним вимогам, умовам, структурам, у які вона включається.

На основі аналізу питання вибору професії юнаками можна зробити висновок про те, що найбільш адекватним підходом до надання допомоги юнакам у період професійно-особистісного самовизначення є психолого-педагогічний супровід. Метою-орієнтиром такого супроводу є не вибір конкретної професії, а створення внутрішніх умов професійного самовизначення, ознайомлення з професіями та їхніми характеристиками, з вимогами професії до особистості.

Проблема професійного самовизначення довгий час не розглядалася і не вивчалася як самостійний напрям. Тривалий час питання профорієнтації ототожнювались з соціальним замовленням суспільства, щодо підготовки фахівців конкретних галузей. Відповідно цей факт обмежував сферу професійного самовизначення особистості. На сьогодні проблема професійного самовизначення учня набуває ще більшої актуальності.

Отже, згідно даних дослідження більшість молоді визначилися з майбутньою професією.

Професія – вид праці, занять, що потребує певної підготовки і є джерелом існування. Професія характеризується системою знань, умінь і навичок, властивих певній людині.

Основними факторами професійного самовизначення молоді є :

- позиція родини;
- позиція однолітків;
- позиція шкільного педагогічного колективу;
- особисті професійні та життєві плани;
- здібності та їх прояви;
- орієнтація на суспільне визнання;
- поінформованість про ті або інші професійні діяльності.

[2]

Для кращої реалізації нашої роботи було проведене дослідження. Результати показали наступне:

По методиці КОЗ в контрольній та експериментальній групах виявлено середні та високі показники, що свідчить про позитивні результати дослідження. По даній методиці можна стверджувати, що в більшості молоді переважають такі якості як: комунікабельність, уміння планувати свою роботу та роботу інших, товариськість, організованість, цілеспрямованість.

Тест професійної спрямованості особистості. по даній методиці було виявлено, що в контрольній та експериментальній групах переважають такі типи особистості: діловий, соціальний, реалістичний.

«Орієнтаційно-діагностична анкета інтересів» показала , що юнаки надають перевагу таким предметам: біологія, військова справа, історія, радіо-та електро техніка.

За методикою Е. Клімова було виявлено, що в молоді переважають типи професій «людина-людина», «людина-знакова система», «людина-природа» [3].

Після проведення тренінгу «Мій вибір – моє майбутнє» учні змогли краще оцінити свої можливості, здібності, особливості, що позитивно вплинуло на вибір їхньої життєвої

позиції, визначення перспектив у діяльності, формування адекватних професійних намірів і планів, реалістичного образу себе, як професіонала.

За результатами тренінгу «Мій вибір – моє майбутнє» нами було проведено повторне дослідження, з використанням тих самих методик. Після повторного діагностування в групі було виявлено незначні зміни, що є позитивним показником впливу корекційної програми на особистість молоді.

Після проведення повторного дослідження ми порівняли результати в експериментальній групі до тренінгу та після його проведення. Виявилось, за методикою КОЗ-2 в групі відбулися значні зміни, а саме підвищився рівень комунікативних та організаторських схильностей молоді. Молодь стала більш організованою, навчилася планувати свій час, працювати в групі, стали більш комунікабельнішими, стали менш упереджено відноситися відносно чужої думки. Тест професійної спрямованості особистості та «Орієнтаційно - діагностична анкета інтересів» мали незначні зміни у результатах, що свідчить про результативність та ефективність проведення корекційної програми. За методикою Е. Клімова змін не відбулося.

Тому вважаємо, що дана тренінгова програма є дієвою, а тому може бути використана вчителями, класними керівниками, практичними психологами для кращого ознайомлення молоді з різними професіями, а також більше дізнатися про себе, розглянути свої позитивні якості, з метою вибору майбутньої професії.

На професійне самовизначення особистості впливають соціально-економічні умови, міжособистісні взаємини, вікові особливості, ситуативні чинники, але провідне значення в професійному самовизначенні належить самій особистості, її активності, відповідальності за своє становлення. Професійне самовизначення є важливим чинником самореалізації особистості в конкретній професії та і в культурі взагалі.

Реалізація успішного та ефективного професійного самовизначення у виборі професії потребує створення оптимальних

психолого-педагогічних умов для активізації процесів професійного самовизначення молоді.

Отже, самовизначення молоді пов'язане не стільки з життєвим досвідом, скільки з їхнім уявленням про майбутнє та майбутню професію. Важливим показником професійної перспективи, її реалістичності, виступає зв'язок життєвих і професійних очікувань, ціннісних орієнтацій і життєвої мети з професійними планами, здатність пов'язати їх з актуальною життєвою ситуацією.

Література:

1. Профконсультаційна робота із старшокласниками /За ред. Б.О.Федоришина.-К.: Рад.школа, 1980.- 160с.
2. Психологія професій: Учеб. посібник для вузів [Текст] / Е.Ф. Зеєр. - 4-е вид. перераб. і доп. - М.: Академічний Проект: Фонд «Світ», 2006. – 330 с.
3. Клімов Е.А. Психологія професійного самовизначення / Е.А. Клімов. – Ростов-на-Дону: Видавництво: «Фенікс», 1996. – 512 с.

УДК 159.9

Психологія

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ МОЛОДІ

Подгорна Лідія Василівна

студент КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»

викладач вищої категорії

Вищого професійного училища № 41 м. Тульчина

Актуальність теми. Проблематика самовизначення на сучасному етапі має глибокі культурно-історичні коріння в нашому суспільстві.

Вступаючи в активне самостійне життя, кожне молоде покоління вирішує для себе проблеми, які прийнято вважати вічними: життєвого, професійного й емоційно-ціннісного

вибору. У ранній юності зростаюча активність процесу самовизначення особистості обумовлена потребою зайняти внутрішню позицію дорослої людини у зв'язку із наближенням закінчення школи, коли майбутнє набуває вагомого значення. Розширення соціального простору життєдіяльності, майбутнє входження до післяшкільного соціум, необхідність адаптуватися до змін зовнішніх умов, пошук і вибір шляхів побудови власного життя, визначення перспектив одержання подальшої освіти - все це спричиняє до стресових ситуацій, енергетичних витрат і можливого розчарування.

У молоді відсутній соціальний досвід, що дозволяє їм адекватно реагувати на виникаючі ситуації, що спонукає їх звертатися до психологічного захисту, який нерідко спотворює реальність, але зате створює видимість емоційного благополуччя. Це може призвести до дезінтеграції особистості. Щоб знайти оптимальний спосіб поведінки, вибрати варіант адекватного виходу зі стресової ситуації і життєвих труднощів, потрібні зусилля освітніх установ та громадськості, їхня допомога і підтримка, тобто те, що ми називаємо психологічним супроводом соціального самовизначення випускників шкіл.

Самовизначення в сучасному світі, що змінюється, виступає найважливішим аспектом особистісного розвитку та повноцінної життєдіяльності людини. Враховуючи, що найбільш яскраво самовизначення особистості актуалізується у старшому підлітковому і ранньому юнацькому віці, а школа виступає найважливішим інститутом соціалізації, видається актуальним дослідити технологію психолого-соціальної допомоги у самовизначенні молоді.

Окремі аспекти зазначеної проблеми розглядали в своїх дослідженнях К. О. Абульханова-Славська, Б. Г. Ананьєв, Л. І. Анциферова, М. Х. Титма, В. О. Татенко, І. П. Маноха, Т. С. Яценко, В. П. Казмиренко, Г. В. Ложкін, Л. В. Сохань, О. В. Киричук, С. Л. Рубінштейн, Т. М. Титаренко та ін. Проте психологічні особливості самовизначення молоді ще не були предметом наукового дослідження[1].

Таким чином, враховуючи соціальну значущість проблеми та її недостатню наукову розробленість, було визначено тему дослідження “Психологічні особливості професійного самовизначення молоді».

Об’єкт дослідження – професійне самовизначення молоді.

Предмет дослідження: психологічні чинники самовизначення молоді та формування професійної спрямованості у навчально-виховному процесі навчальних закладів.

Центральним моментом, крізь призму якого розглядається все становлення особистості в перехідному віці, включаючи і його юнацький етап, є «нормативна криза ідентичності». Термін «криза» використовується тут у значенні поворотної, критичної точки розвитку, коли паралельно загострюється вразливість і збільшується потенціал особистості. Вона опиняється перед двома альтернативними можливостями, одна з яких веде до позитивного, а інша - до негативного напрямку [2].

Ідентифікація — ототожнення індивіда іншим об’єктом. За Фрейдом — форма психологічного захисту у вигляді переносу образу іншої людини на себе. Механізм психологічного захисту, що полягає в ототожненні індивідом себе з іншою людиною або групою людей. Ідентифікація допомагає людині опановувати різні види діяльності, засвоювати норми поведінки та соціальні цінності.

Професійна ідентичність це результат професійного самовизначення індивіда, який усвідомлює професію як покликання, ототожнення себе зі своєю справою, які відчують себе представником професійного співтовариства. Професійна ідентичність служить показником професіоналізму.

Професія - це певна діяльність, яка впливає на спосіб життя, коло знайомств, характер людини. Це також віднесення суб’єкта до певної групи людей, що виконують цю діяльність, що розділяють між собою цінності і смисли як самої діяльності, так і культури взаємин навколо неї. Тому професійна ідентичність пов’язана не тільки з виконанням тієї ролі, яка формується в ході виконання діяльності, але також є

розумінням свого місця в суспільстві, специфіки свого професійного співтовариства.

Слово «нормативний» означає, що життєвий цикл людини розглядається як ряд послідовних стадій, кожна з яких характеризується специфічною кризою у відносинах особистості з оточуючим світом, а все разом визначає почуття ідентичності. Головним завданням, що постає перед індивідом у ранній юності, на думку Е. Еріксона, є формування почуття ідентичності на протигагу ролевій невизначеності особистого «Я». Молодь повинна відповісти на питання «Хто Я?» і «Який мій подальший шлях?». У пошуках особистої ідентичності людина вирішує, які дії є для неї важливими, і виробляє певні норми для оцінки своєї поведінки та поведінки інших людей.

Цей процес пов'язаний також з усвідомленням особистої цінності і компетентності. Важливим механізмом формування ідентичності стають, як стверджує Е. Еріксон, послідовні ідентифікації дитини з дорослими, які складають необхідну базу розвитку психосоціальної ідентичності в підлітковому віці [3].

Активні роздуми молоді над своїм майбутнім здебільшого мають наслідком сформовану спрямованість щодо вибору професії. Ця їхня спрямованість ще нетривка, а багатьом із них властиві різноманітні вагання. Їх свідченням є одночасний інтерес до кількох професій, конфлікт між прагненнями і здібностями, між ідеалізованим баченням майбутньої професії та реальними перспективами (учень хоче вступити до вищого навчального закладу, але це неможливо через низьку успішність чи відсутність коштів на оплату за навчання; інтерес учня не збігається з бажанням батьків). Молодь, яка ще не визначилася у виборі професії, хвилює проблема вибору, і вони часто спілкуються з цього приводу з однолітками та дорослими.

Молодь починає серйозно замислюватися і над своєю придатністю до роботи в тій сфері, яку для себе обирають.

На рисунку 1.1 представлена модель психологічних особливостей професійного самовизначення молоді.

Рис.1.1. Модель психологічних особливостей самовизначення молоді

Під час вибору професії вони зважають не тільки на свої інтереси, а й на багато інших обставин, передусім порівнюють свої здібності, можливості з вимогами, які ставить до людини та чи інша професія. Цим зумовлений їхній інтерес до різноманітних аспектів психології здібностей, мислення, самовиховання, у пізнанні яких неоціненною для них може бути допомога досвідченого спеціаліста з обраної сфери діяльності, педагога та шкільного психолога [9].

Формування особистості на етапі юності визначається соціальною ситуацією розвитку.

На основі теоретичного аналізу літератури, а також аналіз вивчення уточненого поняття самовизначення молоді під яким розуміють:

самовизначення - це визначення себе стосовно суспільно прийнятих (і прийнятих даною людиною) критеріїв особистісного становлення й подальша дієва реалізація себе на основі цих критеріїв. Особистісне самовизначення формується раніше за

професійне. На основі особистісного самовизначення складаються вимоги до професії.

Можна виокремити такі основні складові самовизначення.

- сімейне (яка в мене буде родина?)
- соціальне (яке моє місце в суспільстві?)
- особистісне (якою людиною хочу бути?)
- професійне (ким хочу бути?)

Проведений теоретичний аналіз проблеми самовизначення надав нам можливість виокремити такі його особливості і характеристики, що є суттєвими для розуміння професійного становлення особистості:

- самовизначення є феноменом, у якому виявляється та відображається суб'єктна сутність і суб'єктна позиція людини, її готовність бути вільною та брати на себе відповідальність за здійснюваний вибір. Воно забезпечує самодетермінацію і самоорганізацію людиною своєї життєдіяльності, становить собою основний механізм саморозвитку;

- самовизначення особистості має два вектори своєї спрямованості:

- а) на самопізнання та самоідентифікацію, визначення свого ставлення до себе як особистості і професіонала;

- б) на визначення своїх життєвих та професійних цілей і планів, свого ставлення до значущих аспектів своєї життєдіяльності;

- самовизначення виступає як процес та результат цього процесу, як складний, одночасно динамічний і стабільний стан суб'єкта, як діяльнісний, рефлексивний та ціннісно-смісловий акт. Самовизначення здійснюється особистістю як у конкретних ситуаціях, обмежених певними часовими рамками, так і в процесі всієї життєдіяльності індивіда;

- самовизначення, для якого найбільш чутливим періодом є юнацький вік, продовжується все життя людини. При цьому у структурі цілісного самовизначення особистості провідна роль належить особистісному як засадничому щодо інших видів самовизначення, що ставить перед нами завдання

виявлення тих системотвірних зв'язків, котрі забезпечують єдність професійного й особистісного самовизначення

Під впливом різноманітних вікових, індивідуальних особливостей розвитку особистості у ранній юності, психологічних новоутворень дозволив сформулювати основні теоретичні засади самовизначення особистості: особистісне самовизначення є основним новоутворенням ранньої юності, яке визначає всі інші види самовизначення молоді та дівчат. Найважливішою психологічною умовою виникнення і розвитку самовизначення молоді є їх ціннісні орієнтації; становлення особистісного самовизначення відбувається внаслідок складної взаємодії зовнішніх і внутрішніх факторів розвитку.

Формування особистості на етапі ранньої юності визначається соціальною ситуацією розвитку.

Узагальнення результатів досліджень, та аналіз вивчення вікових, індивідуальних особливостей розвитку особистості, їх психологічних новоутворень, дозволяє сформулювати основні теоретичні засади самовизначення особистості. А саме, особистісне самовизначення є основним новоутворенням, яке визначає всі інші види самовизначення молоді. Оскільки їх ціннісні орієнтації; становлення особистісного самовизначення відбувається внаслідок складної взаємодії зовнішніх і внутрішніх факторів розвитку.

До психологічних особливостей професійного самовизначення молоді (ПОС) відноситься суспільний образ «Я-професійне», «Я – у майбутньому світі професій»; інтереси, здібності пов'язані з вибором професій, формування намірів, потреб, мотивацій.

Особливість професійного самовизначення молоді полягає у визначенні мети, етапів формування ПОС, що впливають на особистість молоді. Створено і удосконалено модель психологічних особливостей ПОС, яка включає: етапи формування ПОС; зміст навчальних предметів; засоби; методи; фактори, що впливають на ПОС; фактори, що стимулюють ПОС.

На початку роботи було поставлене завдання дослідити професійне самовизначення молоді. Для цього було проведено ряд методик:

«Виявлення й оцінки комунікативних і організаторських схильностей молоді»;

Тест професійної спрямованості особистості;

«Орієнтаційно-діагностична анкета інтересів»;

«Диференційно-діагностичний опитувальник» Е.Клімова.

За методикою КОЗ-2 по шкалам комунікативні та організаторські здібності переважають середній та нижче середнього рівні. Дані результати говорять про те, що більшість молоді ще не зовсім комунікабельні, і не зовсім вміють налагоджувати взаємини з іншими, не добре уміють розподіляти час та роботу.

Результати дослідження тесту професійної спрямованості особистості свідчать про те, що серед учнів переважають діловий (24%) та реалістичний (24%) типи особистості.

По методиці «Орієнтаційно-діагностична анкета інтересів» учні надали перевагу таким предметам: біологія (14%), історія (12%), військова справа (12%).

За методикою «Диференційно-діагностичний опитувальник» Е.Клімова старшокласники надали перевагу професіям типу «людина-людина» (38%) та людина знакова система (20%). Ці та інші дані дозволяють нам стверджувати, що в основі результатів діагностики за методикою ДДО не тільки усвідомлювані професійні інтереси, але й інші особистісні утворення: схильності, здібності, відповідність характерологічних особливостей особистості вимогам професії.

Отже, із наведених даних видно, що молодь не дуже обґрунтовано і серйозно ставляться до свого майбутнього та мають недостатньо сформовані якості, важливі для професій, які вони переважно вибирають.

Найбільш дієвим чинником вибору професії для досліджуваних молоді все-таки залишається її престижність.

Таким чином, тенденції, що намітилися в останні роки в

орієнтаціях при виборі професії, - популярність професії, престиж, високий заробіток, незалежність, - приводять до зміни не тільки соціально-економічних чинників вибору професії, але й до трансформації мотиваційно-ціннісного ставлення до професійного самовизначення. Відсутність глибини розуміння змістовних складових професії іноді призводить до неадекватної оцінки себе як суб'єкта професіогенезу.

Література:

1. Андрєєва Г. М.; Соціальна психологія/Г.М. Андрєєва. М.:Аватар, 2004 –395с.

2. Андерсонс Р. У. Проблема професійного самовизначення учнів старшої школи профільної школи [Текст] / Р. У.Андерсонс // Проблема сучасної математичної освіти у школі та вузі: Збірник матеріалів міжнародній конференції.- Ульяновськ:УлГПУ, 2004.

3. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. /О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук. – К.: Каравела, 2007. – 344 с.

Філологічні науки

МОВЛЕННЄВІ АКТИ ЗІ ЗНАЧЕННЯМ ПОПЕРЕДЖЕННЯ НЕБАЖАНОЇ ДІЇ В СУЧАСНІЙ ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ

Подобедова О. І.,
*магістрантка факультету іноземних мов
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
м. Умань, Україна*

Основоположник теорії мовленнєвих актів Дж. Остін відзначав, що слово «попередження» відіграє подвійну роль та сприймається у двох різних значеннях. На його думку, будь-який сигнал виконує функцію «попередження», наприклад, табличка «Злий собака» насправді може інтерпретуватись як застереження про можливу загрозу. Проте Е. Бенвеніст указує,

що це зовсім інакше повідомлення порівняно з експліцитним висловлюванням «Я вас попереджую». Вивіски, плакати із застереженнями слугують звичайними сигналами, а висновки, які ми робимо відносно нашої поведінки, залежать тільки від нас, тобто в ситуації з табличкою функцію попередження виконуємо ми самі, на відміну від висловлювання «Я вас попереджую» [8, с. 126].

Дж. Серль стверджує, що попередження означає «доведення до відома співрозмовника, що певна подія не відповідає його інтересам» [5, с. 155]. А. Вежбицька погоджується з цією думкою мовознавця, указуючи, що попередження – це не лише спроба змусити співрозмовника уникнути чого-небудь, але й повідомлення про певну майбутню неминучу подію, яке дає адресату можливість підготуватися до неї [2, с. 263].

Найчастіше мовленнєві акти зі значенням попередження розглядаються у зв'язку з проблемою волевиявлення й порівнюються з висловлюваннями, що представляють наказ, пораду, прохання, заборону, оскільки всі ці структури належать до одного спільного типу спонукання, для якого основним компонентом є бажання змусити слухача виконати будь-яку дію.

Деякі автори, наприклад Н. Нікітіна та К. Беляєва, відносять мовленнєві акти попередження до порад, настанов, рекомендацій, умовлянь, тобто до сугестивного типу спонукання [1, с. 58]. Сугестиви насправді є таким типом спонукальних висловлювань, у яких пріоритетну позицію займає мовець, що зумовлює дії адресата на основі свого досвіду та знань у зв'язку з певною ситуацією. Реалізація очікуваної дії залежить від слухача, який є відповідальним за прийняття цього рішення.

Інші автори, серед яких є А. Дорошенко, пропонують виділити попередження в окремий тип директивних мовленнєвих актів, оскільки вони виступають непрямим спонуканням, що вказує на небезпеку чи несприятливі наслідки для адресата [4, с. 26].

У дослідженнях, присвячених спонукальним висловлюванням, можна натрапити також і на протиставлення різних

видів спонукання й мовленнєвих актів «індивідуального» чи «особистого» впливу, у яких право вирішувати про здійснення дії не обмежується підпорядкуванням якійсь нормі, правилу, порядку.

Т. Шелінгер у своїй праці «Нетрадиційно видільні комунікативні одиниці англійської мови» розташовує мовленнєві акти попередження на периферії поля директива [7, с. 16]. Підкреслюючи особливу роль попередження – інформувати співрозмовника про загрозу, попередити неприємні для нього наслідки, – автор виділяє такий комплекс прагматичних компонентів попередження:

- незацікавленість мовця у вчиненні дії;
- користь для слухача в тому, щоб уникнути небезпеки;
- знання співрозмовником про загрозову небезпеку;
- факультативність виконання дій для слухача.

К. Вольф вважає, що в кожному висловлюванні в ролі одного з його семантичних елементів міститься оцінка самим мовцем подій, про які йдеться. Попередження передбачає знак «-» для адресата, тому такі висловлювання, де дія може бути неконтрольованою, будуть близькі до заборон. Висловлювання з неконтрольованими діями попередження зазвичай виражаються негативними імперативами [3, с. 132].

Деякі автори, такі як В. Храковський та А. Володін, пропонують речення такого типу називати превентивними. Превентивні речення подібні, з одного боку, з прохібітивними, а з іншого боку, відрізняються від них. Прийнято вважати, що в прохібітивних реченнях проявляються заборони, тоді як в превентивних – попередження.

Так само, як і в заборонах, попередження виражають адресоване слухачу волевиявлення мовця відносно не виконання дії. Відмінність полягає в тому, що волевиявлення постає як побажання того, щоб виконавець контролював ситуацію й не виконав би названої дії, яка, на думку мовця, у разі її здійснення нашкодить або виконавцю, або мовцю, або ж будь-якій іншій людині.

Багато науковців, таких як Н. Нікітіна, А. Романов, К. Беляєва, присвятили свої роботи директивним мовленнєвим актам, зокрема аналізу прагматичних компонентів попередження, і виділяють одні й ті самі компоненти, які зводяться до двох критеріїв:

- 1) загальна позитивна користь для адресата (при негативній оцінці мовцем майбутніх подій);
- 2) необов'язковість виконання дій адресатом.

Важливо звернути увагу на той факт, що значна кількість лінгвістів не розрізняє мовленнєвих актів попередження та застереження. Дослідники розглядають їх як одне ціле, протиставляючи мовленнєвим актам погрози. З одного боку, це слушно, оскільки в семантиці цих мовленнєвих актів є багато спільного; з іншого боку, не зовсім правильно вважати їх абсолютними синонімами.

З огляду на це необхідно звернутися до дефініцій цих понять. Дійсно, визначення поняття «застереження» дається через поняття «попередження» і навпаки. У словниках таких авторів, як В. Даль, С. Ожегов, Д. Ушаков, поняття «попередження» трактується як дія, яка позначається дієсловом «застерігати», зокрема завчасно попереджати про необхідність остерігатися; міститься вказівка на загрозу, шкоду [6, с. 145].

У французькій мові існують два дієслова, які позначають поняття «попереджувати»: *avertir* та *prevenir*. Значення, які відповідають цим двом дієсловам, визначаються як «заклик до пильності та обережності, який іноді супроводжується погрозою».

Зауважимо, що А. Вежицька погоджується з думкою Дж. Серля про те, що попередження не завжди є спробою змусити когось уникнути чого-небудь. У певних ситуаціях, зазначає вона, ми застерігаємо людей з приводу того, що вважаємо неминучим, бажаючи таким чином повідомити їм про майбутню подію й дати можливість підготуватися до неї [2, с. 253].

Дійсно, за допомогою мовленнєвих актів попередження та застереження мовець бажає добра адресату, а відносини між

ними, очевидно, складаються як співробітництво, а не ворожнеча. Однак необхідно зауважити, що при загальній бенефактивності для адресата в разі попередження мовець відноситься до «санкційної сили» щонайменше недоброзичливо, оскільки намагається змусити слухача «не чинити того, чого б він не захотів потім зробити». У ситуації мовленнєвих актів застереження ми схильні припустити, що мовець сприймає «санкційну силу» менш нейтрально. Вона може бути й зовсім відсутньою, тому що неприємні наслідки можуть мати природне походження.

Дослідник Дж. Ребайн відносить мовленнєві акти попередження до директивних вимог, які торкаються певного ступеня (фази) виконання дії та сприяють модифікації процесу поведінки адресата [9, с. 245]. При цьому слухачеві не обов'язково миттєво виконувати дію, але йому необхідно переглянути свою поведінку, тобто мовленнєвий акт попередження слугує певною рекомендацією на майбутнє. У цьому значенні він навіть ближчий за значенням до поради, оскільки мовець знає, що є інстанція, яка, оцінивши поведінку індивіда як негативну, уже виробила певний план проведення санкційних дій. Сам же мовець, не представляючи особисто цієї санкційної сили, виступає відносно співрозмовника в ролі доброзичливця й ставиться нейтрально або ж негативно до можливих негативних наслідків, що загрожують адресату.

Отже, у сучасній лінгвістиці мовленнєві акти погрози й попередження відносять до мовленнєвих актів спонукання, однак у їхній структурі є деякі відмінності. Спонукування до дії в мовленнєвих актах погрози здійснюється через обіцянку негативних наслідків від імені мовця, а в мовленнєвих актах попередження вони лише констатуються. У мовленнєвих актах погрози виражається негативна бенефактивність для адресата, а здійснення негативних наслідків входить у наміри мовця. Мовленнєвий акт попередження, навпаки, маркований позитивною бенефактивністю для адресата, де застосування насилля щодо слухача не входить до намірів мовця, оскільки

він особисто не представляє тієї «санкційної сили», яка направлена на появу негативних наслідків. Крім того, у разі погрози мовець зацікавлений у виконанні дії адресатом, тоді як за мовленнєвого акту попередження можна помітити необов'язковість виконання вимоги для адресата. Це всього лише спроба переглянути свою подальшу поведінку.

Література:

1. Беляева Е. И. Грамматика и прагматика побуждения. Английский язык. – Воронеж: ВГУ, 1992. – 168 с.
2. Вежбицка А. Речевые акты // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс, 1985. – Вып. 16: Лингвистическая прагматика. – С. 251-276.
3. Вольф Е. М. Субъективная модальность и семантика пропозиции // Прагматика и проблемы интенциональности. – М.: Наука, 1988. – С. 124-143.
4. Дорошенко А. В. Побудительные речевые акты и их интерпретация в тексте (на материале английского языка): автореф. дис. ... канд. филол. наук. – М., 1985. – 26 с.
5. Серль Дж. Р. Что такое речевой акт? // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс, 1986 (в). – Вып. 17: Теория речевых актов. – С. 151-170.
6. Ушаков Д. Н. Большой толковый словарь ... – М.: 2005. – VIII. – С. 337.
7. Шелингер Т. Н. Нетрадиционно выделяемые коммуникативные единицы современного английского языка: автореф. дис. ... канд. филол. наук. – Л., 1986. – 16 с.
8. Austin J. L. Howto do things with words. – Oxford: Oxford Univ. Press, 1962. - 167p.
9. Rehbein J. Komplexes Handeln: Elementezur Handlungstheorie der Sprache. – Stuttgart: Metzler, 1977. – 399 S.

ЗАВДАННЯ ТА ЦІЛІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНО-ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Попадич О. О.,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри загальної педагогіки

та педагогіки вищої школи

Державного вищого навчального закладу

«Ужгородський національний університет»

м. Київ, Україна

Педагогічно-правова компетентність майбутнього вчителя початкової школи – це одна з важливих характеристик його професійної діяльності. Вона охоплює комплекс теоретичних знань, умінь та навичок, практичних знань, умінь та навичок та особистісно значущих і професійно важливих якостей і вимагає концептуального підходу. Щодо підготовки студентів до виховання школярів, зокрема, до правового, зазначимо, що окреслений аспект діяльності вищої школи потребує істотного поліпшення [1, с.4].

Шкільна правова освіта є предметною освітньою системою, частиною освітніх систем вищого рівня, безпосередньо підсистемою шкільної суспільствознавчої освіти як галузевої освітньої системи: «у макросистемі шкільної правової освіти виділено мікросистему навчання правознавства, структуру якої утворюють цільовий, змістовий, організаційний та контрольно-результативний компоненти. Вони є відносно самостійними, однак, функціонують лише в єдності, знаходяться у стійких і закономірних взаємозв'язках, за яких зміни в одному з них спричиняють зміни в іншому та системі в цілому» [2, с.369].

Педагогічно-правова компетентність майбутнього вчителя початкової школи – це інтегроване особистісне утворення, характерне синтезом знань і навичок, необхідних для успішного

здійснення педагогічно-правової діяльності та здатності вчителя використовувати фахові знання, вміння і навички для вирішення стандартних і нестандартних педагогічно-правових завдань і проблем. Розвиток професійної педагогічно-правової компетентності учителя початкової школи у початковій школі ми тлумачимо як цілеспрямовану діяльність закладів вищої освіти щодо забезпечення психолого-педагогічної та правознавчої підготовки учителя початкової школи та реалізації ним особистісно орієнтованої моделі взаємодії з учнями у формуванні правової компетентності учнів.

Метою формування педагогічно-правової компетентності в майбутнього вчителя початкової школи є забезпечення високого рівня компетентності завдяки професійній підготовці студентів у закладі вищої освіти.

Відповідно до мети конкретизовано завдання: забезпечити оволодіння загальнонауковими, загальнопедагогічними і фаховими знаннями, вміннями та навичками із правових галузей знань; сприяти засвоєнню умінь і навичок, накопиченню професійного досвіду педагогічно-правової діяльності в початковій школі; забезпечити педагогічні умови формування ключових елементів когнітивної, діяльнісної й фахової компетенцій; удосконалювати і розвивати особистісно значущі якості у майбутнього вчителя початкової школи; формувати професійно важливі якості в майбутнього вчителя початкової школи.

Конкретні цілі формування професійної педагогічно-правової компетентності вчителя початкової школи визначаємо як: поєднання програмного матеріалу та правових знань учнів у навчальному процесі в початковій школі; забезпечення логічної послідовності методичних розробок та їх впровадження у практику; організація формування правової компетентності учнів початкової школи та її діагностика; забезпечення неперервного навчання правознавчих знань навчально-методичними матеріалами, які узгоджені та скоординовані на всіх ступенях навчання; створення і апробація науково-правознавчої та навчальної літератури; підготовка навчальних планів та планів позакласної

роботи; добір матеріалів для самостійної роботи; розроблення методичних матеріалів для самостійного опрацювання фахової літератури, написання курсових робіт і дипломних проєктів; створення умов для мотивації навчання на кожному ступені; упровадження сучасних педагогічних та інформаційних технологій на всіх ступенях навчання.

Зміст і форми правознавчої роботи диференціюються залежно від: рівня професійної компетентності педагогів; досвіду професійної підготовки фахівців за певними спеціальностями; особистих інтересів, потреб, мотивів діяльності викладачів; віку конкретного педагогічного працівника та стажу його викладацької роботи в навчальному закладі; рівня психологічної готовності до формування правової компетентності учнів.

Готовність майбутнього вчителя до формування правової компетентності учнів розглядаємо як достатній рівень сформованості професійної педагогічно-правової компетентності учителя початкової школи. Ми виокремлюємо компоненти готовності: мотиваційний, знанневий, діяльнісний, особистісний. Організаційне забезпечення розвитку професійної педагогічно-правової компетентності вчителя початкової школи неможливе без поєднання зусиль навчальних закладів у здійсненні освітньої діяльності.

Можливі кілька варіантів спільного вирішення проблем. Один з них – це налагодження відносин між навчальними закладами на горизонтальному й вертикальному рівнях (дошкільна, основна та старша школа). Такий підхід дає змогу здійснювати підготовку за узгодженими навчальними планами та програмами, але не передбачає комплексного вирішення проблем максимального використання наявного потенціалу навчальних предметів у формуванні правової компетентності учнів їхньої освітньої діяльності. Інший варіант – створення у навчальному закладі позанавчальних підрозділів, які здійснюють освітню правову діяльність за нижчими ступенями освіти.

Реалізація концепції передбачає, що підготовка майбутніх учителів до формування правової компетентності учнів

здійснюється за таких умов: формування готовності майбутніх учителів до формування правової компетентності учнів за компонентами; оновлення змісту професійних знань щодо сутності організації правознавчої діяльності; розробки інноваційних методів і форм організації студентів на усвідомлення важливості формування правової компетентності учнів; використання здобутих знань, набутих умінь і навичок у навчанні у процесі педагогічної практики та майбутньої професійної діяльності.

Особливості розвитку професійної педагогічно-правової компетентності вчителя початкової школи передбачають: наскрізні інтегровані навчальні плани; підручники та навчальні посібники, скоординовані з іншими ступенями навчання; методичні матеріали написання курсових і дипломних робіт; навчальну та навчально-методичну літературу; технічні засоби навчання; розробляються інтегровані комп'ютерні навчальні програми. Концептуально розвиток професійної педагогічно-правової компетентності учителя початкової школи тлумачимо як цілеспрямовану діяльність закладів вищої освіти щодо забезпечення психолого-педагогічної та правознавчої підготовки вчителя початкової школи та реалізації ним особистісно орієнтованої моделі взаємодії з учнями в формуванні правової компетентності учнів. Готовність майбутнього вчителя до формування правової компетентності учнів розглядаємо як достатній рівень сформованості професійної педагогічно-правової компетентності вчителя початкової школи та виокремлюємо низку компонентів готовності (мотиваційний, знаннявий, діяльнісний та особистісний).

Література:

1. Концепція громадянської освіти дітей і молоді в Україні.
URL: www.calameo.com/books/0040015219b7af0049fe4
2. Рябовол Л. Т. Система навчання правознавства учнів основної і старшої школи : монографія. Кіровоград : Полімед-Сервіс, 2015. 360 с.

ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ВВІЧЛИВОСТІ В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ
НА СИНТАКСИЧНОМУ РІВНІ

*Постемська І.С.,
асистент кафедри німецької філології
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна*

Різні типи речень завжди несуть емоційне навантаження. Прохання в німецькій мові можна виразити за допомогою трьох різних типів речень, першим з яких є спонукальне речення, виражене імперативною формою.

Якщо спонукування до дії чи прохання є відповіддю на запитання, то його можна виразити в німецькій мові без пом'якшення, не будучи особливо грубим, наприклад: - «*Darf ich Sie begleiten?*» - «*Begleiten Sie!*» [1].

В основному, однак, імператив пом'якшується різними способами:

- за допомогою ввічливого виразу *bitte*, наприклад : «*Gewiss mache ich Ihnen das Gedicht auf Ihrer Mutter Grab - nur weinen Sie nicht, bitte weinen Sie nicht!*» [там само].

- за допомогою різних видів звертань, наприклад: «*Bertha, bringen Sie dieses Buch wieder in die Buchhandlung zurück und sagen Sie, ich hätte es mir anders überlegt, ich wollte es nicht behalten, es schiene mir doch wenig spannend und amüsant zu sein!*» [там само].

- за допомогою такого підсилювача, як обгрунтування, наприклад: «*Nehmen Sie sich vor der nur in Acht, Herr Kollege,*» *sagte der Amtsrichter, der sich durch das Aeugeln des Mädchens geschmeichelt fühlte, «das ist ein Racker!*» [там само].

Однією з найпоширеніших альтернатив спонукальному реченню є питальне речення, за допомогою якого прохання виражається більш опосередковано. Прохання можна

сформулювати за допомогою прямого, заперечного, двоскладового або вираженого перформативним дієсловом запитання [2, с. 23]. Пряме запитання в значенні прохання в німецькій мові трапляється зрідка, наприклад: «*Machen Sie auch Soutache-Aufnähungen für Ihre werten Tanten?*» [1].

Іншою можливістю вираження прохання є запитання, в яких готовність слухача до виконання прохання заперечується від самого початку [2, с. 23]: «*Kannst du nicht mal was von Siede oder von Rambach bringen?*» [1].

Як і у випадку із спонукальними реченнями, зпитання можуть бути пом'якшеними у результаті їхньої зміни у двоскладову конструкцію, чи прихованості прохання (за допомогою перформативного дієслова *bitten*) [2, с. 24]: «*Bist du so lieb und gibst mir das Salz?*» [1]. «*Darf ich Sie bitten, mir zu folgen?*» [там само].

Останнім типом речень для вираження прохань є розповідне речення. Воно може виражати ввічливість більш прямо або приховано [2, с. 24]: «*Du bist jetzt so nett und lässt uns allein*» [1]. «*Ich bitte den Redner, sich zu mäßigen; sonst würde ich genöthigt sein, strengere Maßregeln zu ergreifen*» [там само].

Розповідне речення може бути також найбільш прихованою формою прохання, наприклад: «*Hier ist es j a unerträglich dunkel*» [там само] вживається з надією на те, що хтось повинен відчинити вікно або включити кондиціонер. Значення таких речень сильно залежить від контексту.

Отже, можна дійти висновку, що для вираження ввічливого ставлення під час спілкування в сучасній німецькій мові використовуються всі типи речень: розповідне, спонукальне та питальне. Найуживанішим є розповідне речення. Розповідне речення може бути як прямим висловлюванням, так і прихованим. Пряме висловлювання виражається без пом'якшувальних елементів, в двоскладових конструкціях та експліцитно. Спонукальне речення для вираження прохання може вживатись без пом'якшення, або бути пом'якшеним за допомогою: ввічливих виразів, збудників уваги, двоскладових

конструкцій, підсилюючих елементів або експліцитного вживання. Питальне речення може виражати прохання у вигляді прямого (еліптичного) запитання, заперечення, двоскладової конструкції та експліцитно.

Література:

1. DWDS-Kernkorpus (2000–2010), [Електронний ресурс]. – режим доступу: <https://www.dwds.de/>

2. Müller Alonso M. Die sprachliche Höflichkeit: linguistische Analyse der direktiven Sprechakte aus spanisch-deutscher kontrastiver Sicht / M. Müller Alonso. – Santiago de Compostela, 2015. – 65 S.

УДК 159.96

Педагогічні науки

ЗМІНА ОСОБИСТІСНИХ ТА ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ЖІНКИ З НАРОДЖЕННЯМ ДИТИНИ

Похиль Н.В.

група ПВШ-12,

Вінницька академія неперервної освіти

*Науковий керівник **Яцюк М.В.***

доцент, канд. психол. наук.

Актуальність дослідження: Народження дитини – важливий етап в житті кожної жінки. Як впливає ця подія на її життєві орієнтації, відображається на ціннісно-змістовній структурі особистості, її життєвих перспективах? Психології особистісних та цінносних орієнтацій присвячені дослідження Б.С. Братусь, Ф.Е. Василюк, Л.С. Виготського та інш. [1-2]. Є певна кількість досліджень Р.Ж.Мухаметрахімова, Г.Г.Філіпова, Г.В.Скобко та інш., присвячених психологічному стану жінки після появи дитини [3-5]. Проте, зміна життєвих статусних та цінносно-особистісних орієнтацій жінки, особливо в умовах сучасної трансформації суспільства, висвітлена недостатньо.

Виклад основного матеріалу дослідження: У після пологовому періоді особистість жінки змінюється - трансформується,

вона проявляється в певному типі ставлення матері до дитини, її переживання, взаємозв'язку діади мати-дитя до його станом здоров'я, до його майбутнього, ставлення до себе і близьких, зміна життєвих цінностей і особистісних властивостей. Материнство розуміється як усвідомлена потреба в народженні, що зумовлює емоційно-ціннісне і особистісне ставлення до дитини як до об'єкта любові і турботи. Зміна особистості залежить від типології жінки, від її життєвих цінностей, вольових зусиль і, дуже значимо, від підтримки близьких і довіри оточуючим. Поява першої дитини - одна з найбільш різких змін в житті жінки, яка може бути визначена як своєрідна криза в розвитку її особистості. На перших місцях поступово виявляються специфічні стресори, пов'язані з рольовими функціями, в період вагітності - хвилювання за власне здоров'я, в перший рік життя дитини - немовля як головний об'єкт рольової поведінки, його здоров'я, пов'язані з ним зміни в звичайному укладі сімейного життя. Рівень цінності материнства для жінки визначається рівнем цінності дитини. Майже кожна людина має потребу в усвідомленні того, що в дітях він знайде своє продовження. Коли дитина з'являється на світ, вона стає для батьків найдорожчим істотою, для виховання якого необхідна їхня активна життєдіяльність, а це змінює сенс життя людини. [3]. За даними літератури, у жінок, які народили здорових дітей, спостерігалось материнське ставлення до дитини як суб'єкту, з орієнтацією на себе і одночасно на стан дитини, а при контролі станів дитини; їм була притаманна висока материнська компетентність, задоволеність материнством і ставленням до себе і до дитини інших, впевненість і зміна цінностей. У матерів, які народили дітей з патологією, відзначалася зайва концентрація на дитині, що виявляється у надмірній турботі про нього, в прагненні встановити відносини залежності, підвищений контроль безпеки малюка, при цьому спостерігалось обмеженість інтересів жінки в рамках мати-дитя. У жінок, які народили дітей з патологією, спостерігається конфлікт орієнтацій в контролі станів дитини між власними судженнями і необхідністю підкорятися

судженням інших, відмічалась недостатня суб'єктивізація дитини, постійна тривога з приводу дитини та адекватності своїх дій, страх, незадоволеність собою, ставленням до дитини інших, засудження себе поряд з виправданням, різкі зміни настрою, емоційна відстороненість, самозвинувачення, відносини з батьком дитини ставали конфліктними, психосоматичні стани найчастіше відповідали післяпологові депресії [5].

Народження дитини, як здорового, так і з патологією, впливає на особистість жінки. Рівень особистісної тривожності у обох груп виступає, як показник глибинних конфліктів особистості. В особистості жінок відзначалися глобальні зміни особистого Я, придбання нової ідентичності, перебудова цінностей і особистісних сенсів, зрушення до зрілості, у деяких підвищення самооцінки, активізація вольових зусиль і стресостійкості, ієрархія термінальних цінностей ставала: здоров'я, сім'я, кохання. Спостерігалися й такі випадки, де горе в сім'ї, народженої дитини з патологією, зміцнювало взаємовідносини сімейних пар, змінювалися їхні життєві пріоритети, смислові цінності [4]. В той же час на сьогоднішній день дуже багато сімей, де діти усиновлені, де жінка задовольняє свої материнські почуття через зв'язок мати-дитя. Структури її особистості складаються в іншому аспекті. При першій вже зустрічі з малюком вона входить в роль матері, встановлюється емоційний і психологічний зв'язок з дитиною. Ця жінка самостійна і відповідальна по відношенню до дитини, її життєві пріоритети високі по відношенню до інших жінок, її поведінка визначається особистісними (структурними), динамічними (ситуативними) і регулятивними (соціально-психологічними) чинниками [1].

Висновки: 1. Після появи дитини у жінки відбувається комплексна зміна цінностей, особових орієнтацій та життєвих перспектив.

2. Особливості змін цих параметрів особистості залежить від того, пов'язана поява дитини з народженням чи усиновленням, з тим, народилась дитина здоровою або хворою.

Література:

1. *Братусь Б. С.* Смысловая сфера личности / Б.С.Братусь. - М: Проспект, 2004. - 256 с.
2. *Василюк Ф. Е.* Психология переживания/ Ф.Е.Василюк. - М: Изд- во МГУ, 1984. - 316 с.
3. *Мухаметрахимов Р. Ж.* Мать и младенец: психологическое взаимодействие / Р.Ж. Мухаметрахимов. - СПб: МИР, 1999. - 452 с.
4. *Скобло Г. В., Дубовик О. Ю.* Система мать-дитя в раннем возрасте как объект психопрофилактики / Г.В.Скобло, Ю.О. Дубовик // Соц.и клинич. Психиатрия. - 1992. - № 2. - С. 75-78.
5. *Филлипова Г. Г.* Психология материнства: дис. ... д-ра психол. наук. - М., 2001

УДК (37.014.5)+(378.4/.6) (477)

Інформаційні технології

ЗАКОНОДАВЧА БАЗА РЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Ржечицька Сніжана Анатоліївна
аспірант 1 року навчання НАКККиМ

Науковий кеорівник
Добровольська Вікторія Василівна,
канд. наук із соціал. комунікацій, доцент

Світові інтеграційні процеси, стрімкий розвиток інформаційних технологій та комунікацій потребують вдосконалення та підвищення рівня освіти, вимоги до освітніх програм та результативність навчання за ними. Нормативно-правове забезпечення є основним фундаментом освітньої галузі в її розвитку, функціонуванні та реформуванні. Система освіти України з законодавчою базою повинна відповідати загальноєвропейським трендам та стандарту Європейського простору вищої освіти (ЄПВО).

Освіта - це наше національне підґрунтя, без її складової неможливий процес державотворення. Забезпечення належним

рівнем якості освітніх послуг, що відповідають соціальним нормам та державним стандартам у закладах вищої освіти є основним напрямком державної освітньої політики. Якість освітніх послуг має ряд критеріїв, які здатні задовольнити потреби громадян, суспільства і держави в цілому. Для закладів вищої освіти можна виокремити основні складові впливу щодо якості надання освітніх послуг:

1. Кадрове забезпечення відповідно до кількісних та якісних характеристик;
2. Навчально-методична робота та рівень контролю за навчальним процесом;
3. Організація наукової діяльності;
4. Матеріально-технічне забезпечення;
5. Академічна мобільність;
6. Працевлаштування випускників.

Нормативно-правова база освітньої галузі регулює правові, фінансові та організаційні засади сфери вищої освіти. Це сукупність всіх правових норм, завдяки яким держава може встановлювати правовий контроль суспільних взаємовідносин в освітній сфері.

Досліджуючи законодавче регулювання адміністративних відносин у галузі вищої освіти можна виокремити базові - Конституція України, Закон України «Про освіту», спеціальні - Закон України «Про вищу освіту», Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність», укази та розпорядження Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, накази та підзаконні нормативні акти Міністерства освіти і науки, Міністерства фінансів України, Міністерства економіки і торгівлі України та інші, які регулюють відносини освітньої діяльності.

Доречно почати аналіз нормативно-правового регулювання освітньої послуги з Основного закону – Конституції України. Можна процитувати статті з Конституції, що стосуються мети освіти, як етнічного і культурного чинника розвитку і формування особистості в національному та політичному аспекті:

Стаття 3 Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визначаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Стаття 11 Держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України.

Стаття 23 Кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей, та має обов'язки перед суспільством, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості.

Стаття 53 Кожен має право на освіту[3].

Таким чином, кожен індивід має право на всебічний розвиток, соціалізацію особистості, історичний і духовний розвиток, державне забезпечення культурною спадщиною. Право на освіту коротко регламентує 53 стаття, друга частина 53 статті покладає обов'язок на кожного індивіда здобуття загальної середньої освіти, третя, четверта частини - державне забезпечення безоплатного доступу до різних форм навчання.

Закон України «Про освіту» від 05.09.2017р. визначає правове регулювання суспільних відносин освітньої діяльності, окреслює правове, організаційне, фінансове функціонування галузі навчання, забезпечує професійну, наукову, виховну потребу громадян, суспільства і держави.

Закон «Про освіту» в преамбулі окреслює освіту «як основу інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави»[2]. Закон також визначає мету освіти, логічно продовжуючи вище перераховані в конституції України положення. Гарантією реалізації цього є стаття 6. Засади державної політики у сфері освіти та принципи освітньої діяльності, де чітко сформульовані основні принципи в освітній галузі.

Завдяки 41 статті ч.3 Закону «Про освіту» здійснюються заходи по забезпеченню системи якості галузі освіти:

1. Оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання здобувачів;

2. Оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання педагогічної (науково-педагогічної) діяльності педагогічних та науково- педагогічних працівників;

3. Оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання управлінської діяльності керівних працівників закладу освіти[2].

Стаття 1 Закону України «Про освіту» дає визначення освітньому процесу» як системі науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей»[2]. Поширеного змісту набув «освітній процес» в статті 47 Закону України «Про вищу освіту» та про його організацію.

До основних завдань закладів вищої освіти належить створення сприятливих умов для надання освіти та виховання учасникам освітнього процесу. Основним нормативним документом, що визначає та забезпечує сферу вищої освіти є Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014р. Даний закон спрямований на імплементацію заходів щодо наближення української сфери вищої освіти до сучасних європейських стандартів[5, 134].

Стаття 16 Закону України «Про вищу освіту» регламентує систему забезпечення якості вищої освіти:

- 1) системи забезпечення закладами вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості);

- 2) системи зовнішнього забезпечення освітньої діяльності закладів вищої освіти та якості вищої освіти;

- 3) системи забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і належних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти[1].

Опрацювавши положення Закону України «Про вищу освіту» можна відмітити удосконалену класифікацію галузей

знань та спеціальностей, забезпечення рівності прав закладів вищої освіти незалежно від форми власності, створення сприятливих умов для організації міжнародних наукових проєктів, надання статусу самостійності закладам вищої освіти в їхній науковій, кадровій, економічній діяльності.

Литвин І.І відмічає, що Закон України «Про вищу освіту» є належним правовим підґрунтям щодо забезпечення рівного доступу до якісної вищої освіти та розвитку академічних свобод в Україні, сприяння міжнародному співробітництву та мобільності на Європейському просторі вищої освіти, а також підвищення рівня підготовки кваліфікованих кадрів з вищою освітою для забезпечення інноваційного розвитку суспільства та міжнародного визнання вищої освіти[4, 158].

Мусимо констатувати, що законодавча база, яка регулює діяльність закладів вищої освіти є основою виконання та дотримання для подальшого покращення якості освітнього процесу, введення нових стандартів, та створення здорової конкурентоспроможності на міжнародній арені. Використовуючи вже існуючу нормативно-правову базу заклади вищої освіти можуть підвищити якість та результативність своєї діяльності, впровадити інновації, брати участь у міжнародних тендерах, реалізувати потенціал.

Література:

1. Закон України «Про вищу освіту» Закон від 01.07.2014 №1556-VII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

2.Закон України «Про освіту» Закон від 05.09.2017 №2145-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

3.Конституція України: Закон від 28.06.1996 №254к/96-ВР//База даних «Законодавство України» / ВР України URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

4.Литвин І.І. Нормативно- правові акти, що регулюють адміністративні правовідносини у сфері надання освітніх

послуг// Прикарпатський юридичний вісник. 2016. Випуск 1(10) ст. 156-159

5.Чирва Г.М. Нормативно-правове регулювання діяльності закладів вищої освіти в Україні // Державне управління. 2019. №2(66). ст. 133-139

УДК 615.017:615.065

Медичні науки

ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ СИСТЕМИ ФАРМАКОНАГЛЯДУ

Сасіна А. П.,

студентка факультету

медико-фармацевтичних технологій

Койро О. О.,

к.фарм.н., асистент кафедри

фармакології та фармакотерапії

Національний фармацевтичний університет

м. Харків, Україна

Вступ. Актуальність фармаконагляду пояснюється тим, що асортимент лікарських засобів щорічно зростає, а частота виникнення побічних реакцій залишається високою. Розвиток побічних реакцій тягне за собою тяжкі наслідки для здоров'я пацієнтів, а також додаткові витрати на лікування ускладнень фармакотерапії. Моніторинг безпеки лікарських засобів у післяреєстраційний період необхідний як для ліків, які нещодавно з'явилися на фармацевтичному ринку, так і для тих, які використовуються у медичній практиці протягом тривалого часу. Це пов'язано з можливістю розвитку відтермінованих побічних реакцій, які неможливо виявити у клінічних дослідженнях.

Мета роботи. Провести аналіз та узагальнити дані літератури щодо історичних передумов створення системи фармаконагляду.

Матеріали та методи. Огляд вітчизняних та іноземних літературних джерел, систематизація інформації.

Результати та їх обговорення. Історія фармаконагляду

розпочалася 173 роки тому, 29 січня 1848 р., коли 15-річна дівчина Ханна Гринер з півночі Англії померла після застосування лікарем для анестезії хлороформу. Причиною смерті став, як припускають, епізод мерехтіння шлуночків або легеневої аспірації. Через стурбованість громадськості та клініцистів щодо безпеки анестезії медичний журнал The Lancet заснував комісію, яка просила англійських лікарів, а також лікарів із колоній повідомляти про випадки смерті, пов'язані із застосуванням наркозу. Результати були опубліковані в журналі The Lancet у 1893 р. [4, 5]. Таким чином, прабраз сучасної системи спонтанних повідомлень про підозрювані побічні реакції лікарських засобів з'явився та діяв протягом певного часу вже досить давно.

Наступним сигналом щодо необхідності регулювання та контролю за безпекою й ефективністю ліків стала трагедія із «сульфаніламідним еліксиром», застосування якого призвело до 107 смертей у США в 1937 р. [3].

Сульфаніламід вперше був отриманий у 1908 р. при спробах винайти барвник для текстильних матеріалів. Приблизно через 20 років на його основі синтезували азобарвник пронтозил, у якого було виявлено виразну антибактеріальну активність. Згодом з'ясувалося, що пронтозил розкладається у організмі з утворенням сульфаніламідів, і саме сульфаніламід має протимікробну дію. Пронтозил назвали червоним стрептоцидом, а сульфаніламід – білим стрептоцидом. Останній отримав широке застосування у медичній практиці [2, 5]. Оскільки запатентований був саме пронтозил, а не сульфаніламід, з'явилося більше тисячі препаратів, які були його аналогами.

Зі створенням препаратів сульфаніламідного ряду, більш ефективних та безпечних порівняно з пронтозилом, стало можливим лікування багатьох інфекційних захворювань, які призводили до високого рівня смертності. Переломним моментом став у 1937 р. випуск фармацевтичною компанією «S.E. Massengill Company» партії сульфаніламідних препаратів для дітей у формі еліксиру. Сульфаніламідні через свої фізико-хімічні

особливості погано розчиняються у воді та етиловому спирті, тому у вищезгаданому еліксирі як розчинник використали етиленгліколь. Останній мав солодкуватий присмак, що сприяло підвищенню органолептичних якостей лікарського засобу. Оскільки виробник хотів отримати швидкий прибуток, від проведення клінічних досліджень препарату відмовилися. Повідомлення про ускладнення, пов'язані із застосуванням «сульфаніламідного еліксиру», почали надходити вже протягом перших тижнів від початку продажів лікарського засобу. Реєстрували тяжкі ураження внутрішніх органів та загибель через розвиток ниркової недостатності. Препарат вилучили з продажу, але пацієнтів, які придбали його раніше, врятувати не вдалося [3, 5].

У відповідь на масове отруєння «сульфаніламідним еліксиром» у США в 1938 р. був прийнятий Федеральний закон про харчові продукти, лікарські засоби та косметичні вироби. Управління з контролю якості харчових продуктів та лікарських засобів отримало право вимагати від виробника доведення безпечності лікарського засобу до моменту його реєстрації та виходу на ринок, могло здійснювати перевірки на виробництві, вилучати з обігу партії товару, що не відповідають контрольним вимогам, а також передавати до суду справи про недобросовісних виробників [2].

Однак наймасштабнішою подією, яка передувала виникненню фармаконагляду, стала так звана «талідомідова трагедія». Лікарський засіб талідомід, розробником якого була німецька фармацевтична компанія «Кемі Грюненталь» (нім. Chemie Grünenthal), був вперше використаний для лікування грипу в 1956 р., потім як заспокійливий засіб, а згодом застосовувався при нудоті та блюванні під час вагітності [1]. У 1961 р. австралійський лікар Вільям Макбрайд написав лист редактору журналу The Lancet, в якому висловив припущення про зв'язок між вродженими вадами розвитку немовлят і застосуванням талідоміду. Фактично, він зауважив, що частота вроджених вад розвитку немовлят (1,5%), таких як фокомелія, збільшилася до 20% у жінок, які приймали під час вагітності талідомід [3, 5]. У

той же час на педіатричній конференції в Німеччині професор Відукінд Ленц підтвердив вплив талідоміду на плід і надіслав листа з результатами своїх спостережень членам правління компанії «Кемі Грюненталь» [2].

Найбільшого удару від талідоміду зазнали країни Європи. Зокрема, лише у Німеччині, де лікарський засіб продавали без рецепта, було народжено щонайменше 4 000 дітей із вадами. Всього за різними оцінками застосування талідоміду призвело до розвитку периферичного неврити у близько 40 000 людей, від 8 000 до 12 000 новонароджених мали фізичні вади розвитку, з них більшість загинули в ранньому віці, інші залишились інвалідами [5].

У період «талідомідової трагедії» 1957–1961 рр. в США, як зазначалося вище, вже було прийнято Федеральний закон про харчові продукти, лікарські засоби та косметичні вироби (1938 р.). Прямим наслідком прийняття цього закону стало те, що США не постраждало від «талідомідової трагедії».

У 1968 р. у відповідь на «талідомідову трагедію» стартувала Програма Всесвітньої організації охорони здоров'я з міжнародного моніторингу лікарських засобів, яка наразі координується Центром моніторингу в м. Уппсала, Швеція. Її метою є виявлення ознак раніше невідомих проблем безпеки, пов'язаних із ліками. Україна є дійсним членом цієї програми з 2002 р.

Висновки. Система фармаконагляду в світі з'явилася у відповідь на низку трагедій, пов'язаних із використанням лікарських засобів, наймасштабнішими з яких були «сульфаніламідний бум» і «талідомідова трагедія». Важливість її функціонування у різних країнах світу показав багаторічний досвід, який дозволив запобігти серйозним побічним реакціям, пов'язаним із застосуванням інноваційних лікарських засобів.

Література:

1. Asberg K. H. The Neurosedyn disaster became a starting shot. The drug approval process was changed and new era of patient safety was initiated. *Lakartidningen*. 2011. Vol. 108, No. 48. P. 2486–2487.

2. Caron J., Rochoy M., Gaboriau L, Gautier S. The history of pharmacovigilance. *Therapie*. 2016. Vol. 71. No. 2. P. 129–134.
3. Fornasier G., Francescon S., Leone R., Baldo P. An historical overview over Pharmacovigilance. *International Journal of Clinical Pharmacy*. 2018. Vol 40. P. 744–747.
4. Routledge P. 150 years of pharmacovigilance. *Lancet*. 1998. Vol. 351. P. 1200–1201.
5. Шолойко Н. В., Матвєєва О. В., Гайдук К. С. Історичні передумови створення системи фармаконагляду у світі. *Фармацевтичний журнал*. 2017. № 3-4. С. 3–17.

УДК 159

Філологічні науки

ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF DISTANCE LEARNING

Semenenko Nikita Sergiyovich

student of law faculty

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

*Thesis tutor: **Kashyrina Iryna Oleksandrivna***

Senior Lecturer of the Department

of Social Sciences and Humanities

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

Dnipro, Ukraine

At present, humanity is going through very difficult times, quarantine measures are everywhere, the COVID-19 virus, which is deadly to humans, is spreading. Due to these unusual and unpleasant circumstances, people are forced to spend a lot of time together, both in self-isolation and working remotely, or studying. It is the last topic I would like to pay attention to.

Distance learning is a modern experience of education, which appeared in the world quite recently, but has already managed to get its place in the educational process of students and teachers. The need for this method of teaching is justified by various factors, among them we can mention the need for interactive interaction of students and

teachers in the learning process, giving students the opportunity to work independently on the development of the studied material. And, of course, this way of learning gives the opportunity to learn to those who for some reason can not do it in public institutions. The good development of computerization in our country has allowed distance learning to realize itself in the field of pedagogical practice.

In a sense, this is a fairly convenient method of learning for a certain number of people. For example, for people with disabilities who are unable to go to school and study on an equal footing with others, the development of distance learning has now benefited. It is also personally convenient for people who live at a great distance from educational institutions. For people who are more connected to computers, for whom it is more convenient and efficient to study at home, doing several things at once, distance learning is also very useful.

On the other hand, for more active people who have great abilities in the field of camaraderie and expression, and who are not so good with technology, its use and modern devices, distance learning takes a lot of nerves and causes a bad mood.

Even people who are well-versed in the devices, and have extensive experience in their use, are not insured against Internet interruptions, problems with the camera and microphone, or gadget damage.

Also of great question is the effectiveness of distance learning, for most students, as well as for ordinary people, it is much better to gain knowledge by hearing and realizing that the teacher is around, looking at him, and join the discussion when it is convenient. And there are students who are less civilized and more closed in themselves, who are complex and afraid to show themselves in real life.

In conclusion, I want to note that distance learning has its disadvantages and advantages, and for each person it is individually both convenient and inconvenient.

АНАЛІЗ ЕКОЛОГІЧНОЇ НЕБЕЗПЕКИ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ

Семиліт А.О.,

*студентка факультету
водогосподарської інженерії та екології*

Матухно О.В.,

*доцент кафедри цивільної інженерії,
технології будівництва та захисту довкілля
Дніпровського державного
аграрно-економічного університету*

м. Дніпро, Україна

Лікаркіна А.С.,

*студентка факультету природничих наук
Кременчуцького національного університету*

ім. М. Остроградського

м. Кременчук, Україна

Джерела утворення ТПВ – житлово-комунальне господарство (побут). До твердих побутових відходів відносять картон, газетний, пакувальний або споживчий папір, всіляку тару (дерев'яна, скляна, металева); предмети та вироби з дерева, металу, шкіри, скла, пластмаси, текстилю та інших матеріалів, що вийшли з ужитку або втратили споживчі властивості; зламані або застарілі побутові прилади, сміття, а також сільськогосподарські та комунальні харчові відходи [1, с. 16].

На жаль, до сьогодні в Україні не здійснювалися систематичні дослідження структури ТПВ. Єдиними джерелами статистичних даних можуть слугувати невеликі дослідження, які проводилися операторами ТПВ та відповідними асоціаціями в той чи інший час у тих чи інших регіонах. Їх результати суттєво різняться між собою. Наприклад, згідно з дослідженнями, проведеними в межах національного проекту «Чисте місто», найбільші частки у структурі ТПВ припадають на продукти харчування (більше ніж 44 % загального обсягу) та відходи

упаковки, в основному картон і папір (13%), вторинні полімери (11%), до категорії «Інші відходи» (10%) належать небезпечні відходи й великогабаритне сміття, електронні прилади, в яких закінчився строк експлуатації, та інші менш важливі види відходів [2, с. 14].

Вивезення побутового сміття на полігони означає перекладання непотрібних і небезпечних в санітарному відношенні речовин з одного місця на інше. Значною проблемою стає знаходження вільних земель поблизу великих міст. При захороненні всі відходи зазнають змін, обумовлених як фізико-хімічними процесами, так і під впливом зовнішніх умов. В результаті цього на полігонах можуть утворитися нові екологічно небезпечні речовини, які при попаданні у біосферу створюватимуть серйозну небезпеку для середовища існування людини. За кордоном щораз більше країн відмовляються від такого застарілого способу вирішення проблеми [3, с. 2].

В Україні 96 % ТПВ захоронюються. Сучасні полігони ТПВ представляють собою спеціалізовані споруди, де здійснюється організоване контрольоване складування побутових відходів із дотриманням технічних і санітарних норм, за безпечується зниження негативного впливу відходів на атмосферне повітря, ґрунт, водний басейн до нормального рівня. Однак, більше 80 % полігонів ТПВ, що експлуатуються в даний час в Україні, не відповідають санітарним нормам, тобто, фактично є звалищами. На полігонах у товщах ТПВ ідуть процеси, що призводять до виділення шкідливих речовин у навколишнє середовище. Це особливо небезпечно при поширеній практиці утворення так званих несанкціонованих сміттєвих звалищ [4, с. 68-69].

Сміттєзвалища виділяють у повітря шкідливі гази, а у воду і ґрунт – безліч шкідливих речовин (від важких металів до вуглеводнів). Назавжди втрачаються матеріали, які ще можна використати повторно. Часто відбувається samozапалення звалищ і отруйний дим тягнеться з них на велику відстань, забруднюючи прилеглі ділянки [1, с. 19].

Сміттєзвалища слугують джерелом інтенсивного екологічного навантаження на підземні води. небезпечність забруднення підземних вод поблизу звалищ ТПВ, в першу чергу, пов'язана з фільтраційними потоками забруднених вод із маси відходів за межі об'єктів захоронення, наявністю прямого контакту відходів з атмосферними опадами. Аналіз забруднення підземних вод на ділянках звалищ ТПВ показує, що вміст забруднюючих компонентів в підземних водах може значно (в десятки і сотні разів) перевищувати ГДК. Міграція забруднювачів продовжується тривалий час і після закриття полігонів, так як розкладання відходів і винесення речовин із тіла звалищ триває до утворення стійкої рівноваги з оточуючим середовищем [5, с. 11].

Дія твердих відходів на приземну атмосферу проявляється в тому, що з поверхні сміттєзвалищ в спекотні і теплі періоди часу інтенсивно випаровуються різноманітні забруднюючі речовини: ртуть, миш'як і інші летучі важкі метали, газоподібні сполуки хімічних реакцій в тілі звалищ. Часте samozapalennia і пожежі на звалищах і полігонах ТПВ також сприяють забрудненню нижніх шарів атмосфери.

Небезпека звалищ ТПВ для життя людей викликана наявністю і розвитком в них патогенних мікроорганізмів, а саме: збудників гепатиту, туберкульозу, дизентерії, аскаридозу, респіраторних, алергічних та інших захворювань. У фільтраті, який у значних кількостях накопичується на полігонах ТПВ, нараховується більше десяти шкідливих для людей сполук [3, с. 2].

Слід відмітити, що складові ТПВ мають різний термін розкладання. Метод захоронення не ефективний до відходів, що розкладаються тривалий час.

В Україні запроваджено електронний сервіс ЕСОМАРА [6] - інтерактивна карта, яка дає можливість направити інформацію про місця стихійних звалищ до Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України.

Електронний сервіс «Есомара.gov.ua» включає інтерактивну карту сміттєзвалищ України та мобільний додаток із функцією

онлайн-сповіщення про виявлені сміттєзвалища. Додати інформацію про сміттєзвалище може будь-який громадянин України. Для цього достатньо зайти на сайт, зареєструватися і надіслати звернення. Також електронний сервіс включає мобільний додаток на базі кількох програмних систем, який дозволяє кожному громадянину України сфотографувати будь-яке сміттєзвалище та надіслати фото на веб-портал Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України.

Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України забезпечує оперативне надходження такої інформації до місцевих органів влади, які відповідають за їх своєчасну ліквідацію. Інформація щодо статусу опрацювання звернення та відповідних заходів місцевих органів влади відображається у персональному кабінеті. З початку роботи інтерактивної Екомапи сміттєзвалищ (2016 рік) надійшло понад 5000 тисяч повідомлень про виявлені місця скупчення відходів.

Отже, як сміттєзвалища, так і полігони ТПВ – джерела екологічної небезпеки, які потребують постійної уваги фахівців екологів. Для зниження рівня екологічної небезпеки полігонів необхідно дотримуватись нормативних вимог з їх експлуатації.

Для розв’язання проблем поводження з відходами необхідно змінити відношення суспільства до цього питання. Усвідомлене споживання та роздільний збір відходів мають допомогти частково вирішити дану проблему. Інструментом, що може вплинути на зміну відношення населення до питання відходів, є екологічна просвіта.

Література:

1. Шматков Г.Г. Тверді побутові відходи (проблеми поводження, збирання та утилізації). Методичний посібник // Шматков Г.Г., Матухно О.В. – Дніпро: ТПП, 2019. – 140 с.

2. Тверді побутові відходи в Україні: потенціал розвитку. Сценарії розвитку галузі поводження з твердими побутовими відходами [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/0a7bb98c-9501-48f9-82c3-60ea973782a3/22>

3. Іванець Х.Р., Гринчишин Н.М. Екологічна небезпека звалищ твердих побутових відходів [Електронний ресурс] – Режим доступу: virt.ldubgd.edu.ua/pluginfile.php/14600/mod.../14.pdf

4. Древаль О.М. Небезпека: побутові відходи [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.kpi.kharkov.ua/archive/conferences.pdf>

5. Разнощик В.В. Проектирование и эксплуатация полигонов для твердых бытовых отходов / В.В.Разнощик. – М.: Стройиздат, 1981. – 104 с.

6. ЕСОМАРА [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ecomapa.gov.ua/>

УДК 37810.

Педагогічні науки

ПЕРЕДУМОВИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ В СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сімакова С.І.,

аспірантка кафедри

початкової і професійної освіти

Харківський національний педагогічний

університет імені Г.С. Сковороди

м. Харків, Україна

Увага сучасної науки до проблеми професійного самовдосконалення особистості майбутнього вчителя зумовлена актуальністю питань, які спрямовані на виявлення особистісних резервів майбутніх вчителів, максимального їх прояву та активізації з метою залучення особистості майбутнього вчителя до самостійної діяльності в процесі професійної підготовки.

Актуальність визначення передумов професійного самовдосконалення майбутніх вчителів в системі сучасної вищої освіти зумовлена спрямованістю вищої освіти на формування особистісної активності майбутнього вчителя, його особистісного

та професійного прояву в процесі професійної підготовки.

Дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених з питань професійного самовдосконалення особистості спрямовані на висвітлення сутнісних характеристик професійного самовдосконалення, визначення основних підходів до цієї проблематики. До питань професійного самовдосконалення майбутніх вчителів зверталися: О. Антонова, О. Городиська, О. Пухир, В. Філіпська, Т. Шестакова та ін.

Приоритетним для нашого дослідження постає визначення сутності поняття «професійне самовдосконалення».

За твердженням Т. Вайніленко «професійне самовдосконалення – це одночасно процес і результат творчого цілеспрямованого самостійного самодетермінованого руху фахівця від Я-реального до Я-ідеального, від Я-потенційного до Я-актуального, що здійснюється у формі професійного самовиховання, самоосвіти і самоактуалізації, забезпечує досягнення фахівцем позитивних особистісних змін і є передумовою його успішної творчої самореалізації у професії» [1, с. 19-20].

На думку І. Чемерілової «професійне самовдосконалення – цілеспрямована, систематична, високоорганізована і творча діяльність, яка міститься в самостійному заглибленні і розширенні професійно-педагогічних знань, розвитку педагогічних умінь, здібностей і професійно-значущих якостей особистості і має на меті неперервне зростання педагогічної майстерності та особистісне самовдосконалення» [2, с.37].

Отже, на основі аналізу наукових поглядів ми розуміємо професійне самовдосконалення як діяльність, що спрямована на систематичне формування й розвиток внутрішніх якостей особистості, формування потреб і мотивів професійної діяльності.

На думку Н. Уйсімбаєвої «розвиток особистості передбачає її безперервну еволюцію як єдиного цілого. Більш того людина може впливати на еволюцію власної особистості. Специфіка самовдосконалення особистості полягає в тому, що вона найбільшою мірою спирається на індивідуальні особливості людини, її нахили та потреби. Завдяки цьому людині вдається

виявити для самої себе домінуючі задатки, які у майбутньому можуть суттєво визначити весь її життєвий шлях, забезпечити розвиток фізичних, інтелектуальних і моральних якостей» [3, с. 223].

З метою виявлення сутнісних особливостей самовдосконалення особистості майбутнього вчителя, потрібно насамперед зрозуміти, що є першоджерелом її активності й саморозвитку. За твердженням М. Чобітька, «джерелом самопросування слід вважати здатність неперервно відображати світ, відбирати та інтегрувати інформацію, накопичувати досвід самоосвіти і на цій основі виробляти вміння самоорганізації. Передумовами виникнення активності послужило зіставлення сприятливих умов, чутливість самого студента до впливу й готовність до перебудови своїх особистісних структур, зміна самої системи професійно-педагогічної підготовки в цілому, а також наявність суперечностей, вирішення яких є рушійною силою розвитку й саморозвитку особистості студента» [3, с. 223].

Таким чином, активність особистості, її спрямованість до особистісного перетворення та здатність до самоосвіти та самоорганізації виступають сутнісною передумовою наближення майбутнього вчителя до процесу професійного самовдосконалення.

Т. Приходько зазначає, що «як певний процес професійне самовдосконалення викладача відбувається за такими етапами:

Перший етап – самопізнання та прийняття рішення займатися самовдосконаленням. Самопізнання – це складний процес визначення фахівцем власних здібностей та можливостей, рівня розвитку професійних якостей. Воно відбувається за такими напрямками: а) самопізнання у системі соціально-психологічних відносин, в умовах професійної діяльності та вимог, які викладацька діяльність пред'являє; б) вивчення рівня професійної компетентності, що відбувається шляхом самоспостереження, самоаналізу власних вчинків, поведінки, результатів діяльності, самоперевірки у певних умовах професійної діяльності; в) самооцінка, що виникає на основі співставлення набутих

професійних знань, умінь, навичок та професійних якостей з вимогами професійної діяльності. На основі самопізнання, в результаті глибинного переживання внутрішньо особистісного конфлікту у фахівців виникає рішення займатися самовдосконаленням, створюється модель майбутньої роботи над собою.

Другий етап – планування та визначення програми самовдосконалення. Планування самовдосконалення – це багатозначний процес, який пов'язаний з визначенням мети та завдань професійного самовдосконалення як на перспективу, так і на певні етапи професійної діяльності фахівця; з визначенням основ, що організують діяльність з самовдосконалення (розробка особистих правил поведінки, вибір форм та методів роботи над собою).

Третій етап – безпосередня практична діяльність з реалізації поставлених завдань, пов'язаних з роботою над собою. Цей етап потребує високорозвинутих вольових якостей, адже базовою умовою успішного професійного самовдосконалення фахівця є систематична та цілеспрямована робота.

Четвертий етап – самоконтроль та самокорекція цієї діяльності. Сутність діяльності фахівця на цьому етапі полягає в тому, що він контролює роботу над собою, постійно здійснює рефлексію та на цій основі своєчасно долає можливі відхилення реалізованої програми від тієї, що була задана, вносить певні корективи в план подальшої роботи [4].

На сучасному етапі модернізації освіти увагу науковців акцентовано на висвітленні сутності особистісних аспектів майбутнього вчителя: мотивацію, саморегуляцію, самореалізацію, що обумовлюють спрямованість особистості майбутнього вчителя на самовдосконалення.

За визначенням С. Гончаренка, мотивація виступає як «система мотивів або стимулів, яка спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки. Як мотиви можуть виступати: уявлення й ідеї, почуття й переживання, що виражають матеріальні або духовні потреби людини. Одна й та сама діяльність може здійснюватися з різних мотивів» [5, с. 217].

В. Віллонас розглядає мотивацію як «родове поняття для визначення всієї сукупності факторів, механізмів і процесів, які забезпечують виникнення на рівні психічного відбиття спонук до життєво необхідних цілей, спрямовуючих поведінку із задоволення потреб» [6, с. 6].

В свою чергою сутнісним компонентом професійного розвитку та формування активності особистості виступає саморегуляція, яка спрямовує особистість майбутнього вчителя до самовдосконалення в процесі професійної підготовки.

На думку К. Абульханової-Славської «саморегуляція – це узгодження особистістю об'єктивних вимог навколишнього середовища з суб'єктивними можливостями активності» [7, с. 107].

В. Войтко зазначає, що «саморегуляція є здатністю людини керувати собою на основі сприйняття та усвідомлення актів своєї поведінки і власних психічних процесів» [7, с. 107].

Сутнісною складовою на шляху майбутнього вчителя до професійного самовдосконалення постає професійна самореалізація, яка посилює та розширює потреби особистості у професійному самовдосконаленні.

А. Ковальова стверджує, що «самореалізація – це процес становлення особистості, результатом якого є вихід на цінності – цілі, напрями та способи активності, адекватні індивідуальним здібностям, та здатність через цілепокладання самостійно й самобутньо реалізувати своє призначення...» [8, с. 6].

На думку К. Поселецької «процес самореалізації включає не лише розкриття можливостей і здібностей суб'єктом, але й усвідомлення, оцінку особистісних ресурсів, визначення особистісно значущих і соціально ціннісних перспектив, активність, спрямовану на самоутвердження в соціумі... самореалізація – це процес і результат спрямованості на перспективу» [9, с. 219].

Отже, сутнісними передумовами професійного самовдосконалення виступає цілісний комплекс чинників: спрямованість майбутнього вчителя до самостійності, наявність чіткої мотивації до професійної діяльності, здатність до саморегуляції та

самореалізації у професійній діяльності. Всі ці чинники зумовлюють успішне включення особистості майбутнього вчителя до професійного самовдосконалення.

Література:

1. Вайніленко Т. Сутність та зміст професійно-педагогічного самовдосконалення. Науковий вісник Чернівецького університету. Серія: Педагогіка і психологія: зб. наук. праць. Чернівці : Рута, 2005. Вип. 278. С.13–20.

2. Чемерилова И. Формирование готовности будущего педагога к профессиональному самосовершенствованию: дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / Чуваш. гос. ун-т им. И.Н. Ульянова. Чебоксары, 1999. 192 с.

3. Уйсімбаєва Н. Особистісне самовдосконалення як форма усвідомленого саморозвитку майбутнього вчителя. Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія.: Педагогічні науки. 2014. №. 132. С. 222 –226.

4. Приходько Т. Мотивація професійного самовдосконалення викладача економічного напрямку як складова його готовності до педагогічної діяльності у вищій школі. Ефективна економіка. 2012. № 3. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2012_3_38.

5. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.

6. Вилюнас В. Психологические механизмы биологической мотивации. Москва: Изд-во МГУ, 1986. 208 с.

7. Гринців М. Саморегуляція як компонент професійної підготовки майбутнього фахівця. Актуальні питання гуманітарних наук. 2013. Вип. 4. С. 238–245.

8. Ковальова А. Педагогічні умови самореалізації старшокласників у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / Східноук. нац. ун-т ім. Володимира Даля. Луганськ, 2005. 20 с.

9. Поселецька К. Теоретичні основи дослідження професійної реалізації студентської молоді. Наукові записки

ПСИХОЛОГІЧНА, ФІЗІОЛОГІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА
ХАРАКТЕРИСТИКА ПЕРІОДУ МОЛОДШОГО
ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сімоненкова С. В.

*студентка факультету
української філології та соціальних наук
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
м.Ізмаїл, Україна*

Молодший шкільний вік є періодом дитячого життя від шести до одинадцяти років. Діапазон його визначається особливостями психофізичного розвитку дитини при переході до едукативного активування, що стає основним [10, с. 146].

Найважливішою рисою даного періоду є модуляція, комбінація рис дитини передшкільного віку зі специфікою шкільного укладу. Коли процес дитячої соціалізації не мав прорахунків, по досягненню шести років дитина хоче стати школярем [1, с. 216].

Молодші школярі проходять життєву смугу, коли особистісне становлення тільки закладається, і початок розвитку є важливою епохою.

Учні початкових класів мають вікові особливості у вигляді:

- незначного соціального та морального досвіду;
 - підвищеної емоційності;
 - вразливості з одночасною пластичністю до моральних та етичних впливів;
 - імпульсивності та безпосередності у поведінці;
 - прагнення до постійного розширення кола спілкування
- [9, с. 46].

Тож поведінкова організація та розуміння життєвих етичних феноменів супроводжуються афективною генералізацією, дослідженням контексту та поведінки, що узгоджується з гуманістичними моральними цінностями. Відокремлення принципальних норм від злагоджених дій є найхарактернішою притаманністю дітям вказаного вікового періоду. Надалі розвиваються сентименти моральності: провина, сором, обов'язок, відповідальність, справедливість, власна гідність, сумління [2, с. 43].

Основні прагнення дітей початкового шкільного періоду виражаються у потребі:

- спілкуватися з іншими;
- емоційно контактувати;
- відчувати визнання;
- отримувати оцінку своєї діяльності та поведінки;
- заявляти про власну позицію у відношенні до людей, до довкілля, до спільноти;
- поважати особистість, у тому числі власну;
- опановувати нові знання та вміння з метою набуття досвіду [5, с. 89].

Важко переоцінити значення тої задачі, що вирішує педагог: диференціювати намір дій, тлумачити школяреві їх суть та доречність в різноманітних характерних насущних контекстах, надавати дитині змогу емоціонального проживання та на практиці користуватися набутим досвідом [11, с. 61].

Лише за умов участі у сумісних аспектах активності учні навчаються вибудовувати взаємовідносини з ровесниками та отримувати визнання у групі однолітків. В них з'являється прагнення до вимогливості та підмоги один одному [3, с. 311].

Зазначена вікова фаза характеризується утворенням серцевини індивідуальності у дітей (почуття етичності, гідність, погляди), створюється експериментальне оволодіння досвідом моральності у поведінці. Вони вчаться не тільки реалізовувати колективні вимоги, але й приймати практичну співучасть у виробі домагань, обранні повноважень та актив, що більше їм подобаються. У дитини появляється ще одна нова формація у

вигляді досить збалансованих манер поведження та дій, що надалі формуватимуть в неї базовість характеру [4, с. 53].

Коли діти закінчують навчання у першому класі, то далеко не у всіх у них вже організовані нові формації особистості. Це скоріше притаманне дошкільнятам:

- неповне розуміння прийняття учнівського буття, потреби управління та організації його за означеними критеріями та вимогами спільного перебування на одній території;

- недостатність сприймання інфернальних моральних законів типу совісті (коли дитина орієнтується тільки на сторонню перевірку дорослими та неспроможна до самостійних дій), що спричиняє само невпевненість молодшого школяра та міжособистісні конфлікти;

- нестриманість превалює над продуманістю у діях, контроль спонукань за умов імовірності відшкодування чи стягнення;

- ще не утворене відповідне компетентне самосудження [8, с. 90].

У другокласників педагог не припиняє виховальний процес, який вже коректує вказані недоліки та має на меті формування нових утворень особистості, що для молодшого шкільного віку мають певну специфічність, а саме довільні проявлення психіки, інтернальні задуми та рефлексія, розвиток інтелектуальних здібностей [13, с. 64].

Діти у другому класі набувають позиційності у поведженні та трактуванні оточуючого. Відбувається розвиток та перебудова інтроєктів та внутрішньої моралі, формування етичної мотивації діяльності, підвищення емпатійності та здатності до сумісної діяльності, причому як з однокласниками, так і зі зрілими особами [12, с. 40].

І. Д. Бех визначав період молодшого шкільного віку як такий, що сприяє вихованню у дітей базового для їх етичного еволюціонування нового утворення у вигляді спроможності цінити людську особистість [14, с. 166].

Головне новоутворення шкільного буття визначається у формуванні аналітичного міркування дітей з відповідним

вираженням у ступені створення в дитячому характері та особистості якостей моралі, що є першоосновами більшості концептів етики: гуманність, людяність, добросердність, милосердя, чуйність, співчуття, чесність, справедливість, добродійство тощо [17, с. 19].

У дитини молодшого шкільного віку особистість формується здебільшого в діяльнісних аспектах процесу виховання, адже дитиною активно засвоюються основи та критерії моралі саме внаслідок активності та взаємодії з людьми, будь то дорослі, однолітки, старші чи молодші діти. Діяльнісний підхід виховного процесу має важливу функцію – набуття дитиною досвіду відносин зі звітом, з людьми, з самою собою [18, с. 5].

Навчально-пізнавальна діяльність є провідною у вихованні учнів молодших класів. Складові цінностей є у змістовності предметів навчання, уроки в своєму складі мають спільно-взаємодіючу діяльність, а також це притаманне позаурочній активності. Важливе місце займають гуманізація кооперації «вчитель-школяр» та «школяр-школяр», демократичність стилю роботи вчителя з дітьми, підтримка можливості у особистісній реалізації кожного з учнів [20, с. 24].

Виховання дітей молодшого шкільного періоду повинно базуватися на особистісно-орієнтованому підході, адже ця вікова група характеризується особливою сенситивністю до морального та етичного впливу, що є головним у формуванні поведінкових та культуральних правил та норм, етикету мови, комунікації та взаємин [21, с. 671-673].

Особистість учителя початкової школи має значний вплив на інтернальне благополуччя та емоційний стан школяра, перебуваючи в нормі в статусі центральної фігури, арбітру, авторитету. Лише ближче до підліткового віку думка та оцінювання однолітків починає набувати більшої значущості, ніж думка та оцінювання учителя [15, с. 99].

Різноманітні ситуації життя дитини потребують від неї активності, що є показник зовнішнього вираження дитячої

позиції. Очікування учителя та самого молодшого школяра мало на неї впливають. Невиправдані очікування провокують в дітей агресію або ж, навпаки, пригніченість, боязкість, недовірливість, соціальну інфантильність чи неспокій. Робота психолога з молодшими школярами та їх батьками повинна мати до уваги вказані аспекти [19, с. 483].

Головним завданням педагога є навчання створення та використання в шкільних умовах ситуацій злиття знання та дій для дозволу фіксування динаміки дитячого розвитку духовності та моралі, що проявляється у можливості реалізації дитиною (інколи при підтримці педагога) власних здібностей до соціальної активності. Допомога вчителя зростає у розвитку необхідної самостійності в прийманні рішення та морального вибору від найпростіших поведінкових навичок до найвищих рівнів [163, с. 108].

Спрямованість процесу виховання, форми та методи його структурування визначають ефективність того чи іншого виховного підходу. Учні-початківці краще сприймають методи підвищеної активності, спрямованість яких призводить до самостійного пошуку правди та сприяння формування критичного міркування, креативності та ініціативності [7, с. 22].

Молодший шкільний вік характеризується образним мисленням, тож діти обирають діяльнісні форми у вигляді: театральних вистав, лялькового театру, ситуаційно-рольових та сюжетно-рольових ігор, ігор-драматизацій, інсценувань, ігор-бесід, ігор-мандрівок, екскурсій, ігрових вправ, колективних творчих панно, бесід, тематичних зошитів, ранків, свят, усних журналів, групових справ, оформлень альбомів, уявних подорожей, конкурсів, ігор, школи ввічливості, демонстрацій, розповідей, моделювань, вікторин, малюнкових виставок, операцій-рейдів, виставок-ярмарків, переклички повідомлень, акцій добродійності, хвилин мистецтва, спостерігальних годин, годин милування, спортивних змагань та козацьких забав, театральних вистав, лялькового театру, веселих стартів та естафет, догляду за рослинними чи тваринними істотами,

нотатування літописної хроніки колективу класу [6, с. 55-56].

Таким чином, у молодшому шкільному віці починає формуватися дитяча особистість, появляється навчальна діяльність, дитина отримує новий досвід, з'являється нове оточення, нові авторитети, потреба визнання. Життя школярів набуває провідної діяльності у вигляді навчання. При навчанні у школі за всіх обставин у учнів підвищується тривожність усіх рівнів. Шкільній тривожності надається провідна роль серед великої кількості факторів впливу на навчальний процес. Дана проблема долається рекомендаціями педагогам застосовувати підходи навчання, орієнтовані на особистість дитини, а батькам – формувати сімейні відносини, засновані на достатній увазі життю дитини, етапам її навчання та виховання, зацікавленість її захопленнями. Саме це є необхідним у формуванні особистісного різностороннього розвитку школярів.

Література:

1. Власова О. І. Педагогічна психологія : навч. посіб. / О. І. Власова. – К. : Либідь, 2005. – 400 с.
2. Волошина В. В. Розвиток пізнавальних інтересів у дошкільників та молодших школярів / В. В. Волошина. – К. : НПУ ім. Драгоманова, 2003. – 214 с.
3. Головей Л. А. Практикум по возрастной психологии / Л. А. Головей, Е. Ф. Рыбалко. - СПб. : Речь, 2002. - 694 с.
4. Горобець І. А. Формування здорового способу життя молодших школярів як історико-педагогічна проблема (50-90 рр. ХХ ст.) / І. А. Горобець // Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія «Педагогічні науки». – 2017. - Вип. 36. – С. 53-57.
5. Дичківська І. М. Марія Монтессорі : теорія і технологія : навчально-методичний посібник / І. М. Дичківська, Т. І. Поніманська. – К., 2006. – 342 с.
6. Житарюк В. Аксіопсихологічні передумови розвитку моральності молодших школярів / В. Житарюк // Психологія особистості. - 2012. - № 1. - С. 50-58.

7. Ковальчук О. Виникнення тривожності у дітей та профілактика страхів / О. Ковальчук // Психолог. – 2009. – № 11-12. – С. 22-23.

8. Корміло О. Емоційно-ціннісні чинники оптимізації учіння молодших школярів / О. Корміло // Психологія особистості. - 2012. - № 1. - С. 88-98.

9. Корнієнко С. Особливості культури здоров'я дітей дошкільного віку / С. Корнієнко // Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія «Педагогічні науки». – 2019. - Вип. 39. – С. 45-51.

10. Корнієнко С. Педагогічна технологія взаємодії родини і школи у статевому вихованні молодших школярів / С. Корнієнко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. - 2009. - № 4. - С. 145-150.

11. Корнієнко С. Уроки для батьків / С. Корнієнко // Початкова школа. - 2014. - № 6. - С. 59-63.

12. Корнієнко С. Щасливий той, хто щасливий вдома / С. Корнієнко // Початкова школа. - 2014. - № 5. - С. 39-40.

13. Корнієнко С. М. Інноваційна технологія взаємодії сім'ї-родини і школи / С. М. Корнієнко // Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. - 2009. - Вип. 27. - С. 63-68.

14. Корнієнко С. М. Особливості педагогічної співпраці родини та школи у вихованні молодших школярів / С. М. Корнієнко // Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Т. Шевченка. Серія : Педагогіка. - 2018. - Вип. 10. - С. 162-170.

15. Кочубей Б. І. Емоційна стійкість школяра / Б. І. Кочубей, Є. В. Новікова. – К. : Освіта, 1998. – 237 с.

16. Мазоха І. С. Психологічні особливості навчального стресу студентів / І. С. Мазоха // Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. - 2015. - Вип. 33. - С. 107-110.

17. Москаленко В. В. Психологія соціального впливу :

[навчальний посібник] / В. В. Москаленко. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 448 с.

18.Пеньковська Н. Роль самооцінки у формуванні особистості молодшого школяра / Н. Пеньковська // Початкова школа. – 2002. – № 10. – С. 4-5.

19.Помиткіна Л. В. Соціально-психологічні чинники шкільної тривожності молодших школярів / Л. В. Помиткіна, М. П. Полухіна // Актуальні проблеми психології. - 2015. - Т. 10, Вип. 27. - С. 482-492.

20.Попелюшко Р. П. Деякі особливості впливу самооцінки на формування особистості / Р. П. Попелюшко // Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук. – 2005. – С. 23-25.

21.Скиба М. М. Психологічний супровід розвитку творчих здібностей молодших школярів / М. М. Скиба, Т. Д. Щербан // Проблеми сучасної психології. - 2013. - Вип. 21. - С. 670-681.

УДК 159.96

Педагогічні науки

ТРИВОЖНІСТЬ ЯК ЧИННИК НАВЧАЛЬНОЇ НЕУСПІШНОСТІ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Сімоненкова С. В.

студентка факультету

української філології та соціальних наук

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

м.Ізмаїл, Україна

Навчання в школі завжди підвищує тривожність в учнів на усіх рівнях. Тривожність є індивідуальною особливістю прояву в станах підвищення предиспозиції відчуття неспокою у різних обставинах життя. Тривожність в основному проявляється руховим збудженням, непослідовністю вчинків, часто надмірною цікавістю та прагненням до будь-якої діяльності, аби себе чимось зайняти. Чинники, що провокують тривожність, найчастіше бувають у вигляді шкільної дезадаптації, перевтоми, внутрішнього

конфлікту, емоційної вразливості, завищених вимог до школяра, негнучкої догматичної виховної системи, що ігнорує власну дитячу активність, а також байдужа до її інтересів, здібностей та схильностей [1, с. 78].

Стоячи на порозі нового життєвого періоду – періоду школи – у дитини з'являється новий страх. Термін для визначення цього страху – «фобія школи» («school phobia»), який проявляється у страхах відвідувати школу, що демонструють деякі діти, неохоче туди йдучи. При цьому часто дитина боїться не самої школи, а покинути дім, розлучитися з батьками, з якими демонструє тривожну прив'язаність [2, с. 22].

Деяким батькам самим школа вселяє страх, тож несвідомо вони самі транслиують дітям свій переляк, драматизуючи складнощі навчального починання, виконуючи домашні завдання замість дитини та занадто контролюючи молодших школярів [8, с. 19].

Тривожності притаманний зв'язок з чеканням суспільних і особистих результатів звернення чи неуспіху. Для учнів початкових класів це передусім успіх чи невдача у тих процесах, що для них зараз є провідною діяльністю, тобто навчання. В учінні велике значення дитиною надається міжособистісним стосункам з учителями, однолітками, татом та мамою, а також її власним переживанням щодо таких факторів, як рівень домагань, самооцінка, задоволення базових попитів, адже зазначений віковий період тісно пов'язує та переважно визначає названі вище суб'єкт-об'єктні міжособистісні стосунки, а точніше їх порушення, з неуспішним виконанням діяльності [9, с. 67]. Сім'ї з частими конфліктними ситуаціями провокують вищу тривожність у дітей, натомість доброзичливі взаємини між членами сім'ї направлені на протилежне формування. Навчальній тривожності притаманний початок формування ще у період дошкільності, чому сприяє виховний стиль, захищеність вимог до малечі та постійне зіставлення її особистості з однолітками. «Якість» школи та «перспективність» учителя деякими батьками обговорюється при дітях на протязі року перед вступом до

шкільних лав. Діти неодмінно відчувають таку емоційну збудженість батьків. Тому виникнення тривожності в учнів початкових класів часто буває свого роду відповідальним тягарем перед постаттю батьків як вдячність за проявлене дбання [3, с. 5-7].

Страх відвідування школи часто поєднується із страхом опитування. Основою такого побоювання являється панічний жак помилитися перед класом, бути висміяним. Страшно відповідати на уроках зазвичай дітям з підвищеною тривожністю та боязкістю. Найнестерпнішими для них є ситуації відповіді коло дошки, що в повній мірі є індикатором беззахисності деяких школярів. Головним чином це притаманно дітям емоційно чутливим, фізично хворобливим та виснаженим, в особливості «новачкам», які прийшли у новий колектив зі сталим «розподілом сил» між собою у класі [4, с. 43].

У період від початкової школи до випускних класів тривожність більше ніж вдвічі збільшує свою інтенсивність. Молодші підлітки частіше реагують тривожністю на ситуації, що загрожують оцінюванням, перевітками на кшталт відповіді коло дошки, контрольних робіт, публічних виступів [10, с. 118].

Самими дітьми зазначаються наступні найчастіші чинники підвищення у них тривожності в умовах школи:

- несприйнятливість педагогом стану дитини;
- необ'єктивність при оцінюванні;
- неувага до думки школяра у проблемних визначеннях;
- образливі висловлювання в адресу учня під час уроку;
- умисна недовіра, підозрілість у скоєнні поганих вчинків та намірів;
- нахвалки із загрозливим для дитини резонансом;
- тілесний вплив та натиск [5, с. 168-170].

Гарний вчитель у своєму класі найчастіше не має дітей із підвищеною тривожністю: якщо дитина була надто тривожна до школи, то в шкільних умовах рівень тривожності зменшується, позбавляючись власне загострення. Це відбувається тому, що такий вчитель організовує навчальну діяльність з виключенням опори на відчуття ляку. Навпроти, власна задача

ними вбачається у поверненні впевненості в свої сили дітям [11, с. 22].

Проте переважній кількості малечі доводиться навчатися не в таких умовах. Багатьма дітьми під час навчання в школі крім загострення старих, нажитих у родині проблем, набуваються додаткові, як правило ще тяжчі проблеми, які вже залишаються назавжди. Справедливо згадати і про родинні обставини без перекладання всієї відповідальності за проблеми емоцій школярів лише на школу, адже ці два поняття нерозривні для дитини молодшого шкільного віку. Коли дитина йде до школи, то із нею знаходиться скриня з сімейною традиційною спадщиною, вона несе з собою сімейний досвід [12, с. 73]. При поверненні додому дитина приносить із собою торбу, в якій знаходяться події дня, вимоги учителів, нові конфлікти. Крім того, створення власного «я-образу» вимагає від дитини «бджолиний» збір інформації про свою персону – в умовах родини, школи, двору, секцій тощо. Поганим переживанням шкільного часу можуть ставати на заваді теплота та доброта родинних стосунків. І таким же чином негативне виховання в сім'ї може перекриватися чуйністю вчителя або добро зичливістю однокласників [6, с. 15].

Нерідко на рівень тривожності у бік підсилення впливає перевтома, яка особливо притаманна фізично ослабленим та емоційно нестійким дітям та провокується самим режимом шкільного буття та навчальною структурою впродовж року. Психогігієністами багаторазово наголошуються бажаність довжини навчальних чвертей (шість тижнів), що чередуються із 1-1,5-тижневим відпочинком. Також підкреслюється мала ефективність навчання по суботах та виражена стресогенність іспитів для більшої кількості учнів [13, с. 165].

Молодші школярі несподівано опиняються водночас членами двох громад, які надзвичайно для них значимі – це школа і родина. Вимоги родини вже давно звичні для дитини; вимоги школи є важливими, а ще не зовсім відомими. Відбувається сильна залежність рівню тривожності молодшого школяра

від гармонійності сполучення у власній свідомості вимог цих двох громад. Емоційні проблеми у дитини не спостерігаються за умов, коли родина спокійно випускає її «у життя», а школою вона сприймається «такою, якою вона є» [7, с. 177].

Емоційно внаслідок тривожності дитина відторгається саме від близьких. При тому, що переважна більшість батьків нашого суспільства визнає гуманність установок щодо дитинства, проте, нажаль, усвідомлення та засвоєння цього не глибоке, а поверхнєве [14, с. 365].

Дитяча тривожність у своєму корені має не відкриту зневагу дитячими інтересами, а хисткість, невпевненість та часом і просто самооблудність любові, яка є чинником у дитини внутрішнього конфлікту. Це умови, коли дорослий то близько, то далеко, коли дитину то обдаровують усілякими милостями, то відкидають і карають невідомо за що. Дитиною ніби і відчувається любов (в усякому разі, вбачаються її ознаки), проте водночас дитині постійно страшно втратити цю дорожнечу, і вона недовірлива до її надійності. Будь-яке покарання не таке страшне у порівнянні з подібним страхом [15, с. 190].

Таким чином, тривожності надається велике значення у питанні спричинення навчальної неуспішності у молодших школярів. Серед причин тривожності виділяють саму ситуацію навчання, недостатню кваліфікацію учителів, недостатню кількість піклування батьків, непевність у власних силах, незрозумілість у викладанні в школі, помилки у харчуванні, нестача в організмі дитини кількості мінералів та вітамінів, порушення сну, незлагодя в сім'ї та інші родинні проблеми та багато інш.

Література:

22.Бітякова М. Р. Організація психологічної роботи в школі / М. Р. Бітякова. – М. : Досконалість, 1997. – С. 77–79.

23.Буган Ю. В. Словник психолого-педагогічних термінів і понять (на допомогу працівнику сільської школи) / Ю. В. Буган, В. І. Уруський // Тернопільський обласний комунальний

інститут післядипломної педагогічної освіти. – Тернопіль : ТОКШПО, 2001. – 179 с.

24.Гелюх О. Корекційна програма «Тривожні діти» (5-10 років) / О. Гелюх, Н. Смілянська // Психолог. – 2009. – № 24 (360), червень. – С. 3–9.

25.Гошовська Л. Проблема тривожності у контексті навчання дитини у школі / Л. Гошовська, Н. А. Сургунд // Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук. В 2-х т. – 2008. – Т.2. - Вип. 3. – С. 42-44.

26.Гринечко А. Я. Характер впливу тривожності на соціально-перцептивні аспекти взаємин в діаді учень – вчитель / А. Я. Гринечко // Проблеми сучасної психології : Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / За ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. – Вип. 10. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2010. – С. 168–177.

27.Загурська І. С. Розвиток самооцінки здібностей у молодшому шкільному віці / І. С. Загурська // Практична психологія та соціальна робота. – 2010. – № 6. – С. 14-21.

28.Казаннікова О. В. Особливості проявів тривожності в молодших школярів / О. В. Казаннікова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Психологічні науки. - 2014. - Вип. 1 (1). - С. 176-180.

29.Кузікова С. Б. Теорія і практика вікової психокорекції : навч. посіб. / С. Б. Кузікова. – Суми : «Університетська книга», 2006. – 384 с.

30.Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій). 2-ге вид. : Навч. посіб. — К. : Центр учбової літератури, 2010. — 128 с.

31.Легін В. Б. Формування рефлексивних умінь навчальної діяльності молодших школярів у процесі проектної діяльності / В. Б. Легін // Вісник Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка. Сер. : Педагогічні науки. - 2012. - Вип. 20. - С. 117-121.

32.Литвинова Н. Мотивація успіху як засіб подолання тривожності / Н. Литвинова // Психолог. – 2006. – № 30. – С. 22-24.

33.Мусатов С. О. Вчитель у дзеркалі експектацій молодших школярів / С. О. Мусатов, Н. Н. Хомутиннікова // Горизонти освіти. - 2013. - № 3. - С. 73-82.

34.Назарова Д. В. Психолого-педагогічне вирішення конфліктних ситуацій серед молодших школярів / Д. В. Назарова // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка. - 2010. - № 3. - С. 163-167.

35.Огороднійчук З. В. Прояви тривожності у молодших школярів з психофізичними вадами / З. В. Огороднійчук, Д. С. Сторожук // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. - 2014. - Вип. 26. - С. 365-369.

36.Омельченко Я. М. Вплив тривожних станів різної інтенсивності на навчальну успішність молодших школярів / Я. М. Омельченко // Міжнародний науковий форум : соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. - 2009. - Вип. 1. - С. 190-200.

ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОПІНГ-СТРАТЕГІЙ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Танатаров Л. М.

магістрант

соціально-гуманітарного факультету

Сінєльнікова Т.В.

доцент кафедри теорії

та методики практичної психології

Південноукраїнського національного педагогічного

університету імені К.Д. Ушинського

м. Одеса, Україна

Актуальність теми обумовлена об'єктивними факторами зовнішнього середовища, пов'язаними з сучасними викликами та подіями у суспільстві. Всеоб'ємність сучасного світу, його постійна зміна, тільки посилюють стресовий вплив на кожного індивіда. Жодна людина не може уникнути стресу, та як наслідок змушена застосувати ту чи іншу стратегію подолання. Глобальність медіа та соціальних мереж зробили реальним те, що було неможливим ще 10 років тому: сприйняття об'єктивно віддалених політичних, соціальних або економічних подій як своїх власних. У зв'язку з цим уникнення стресу стало практично неможливим, що у свою чергу актуалізує пошук і розробку більш ефективних стратегій його подолання.

Сьогодні, у ситуації пандемії, ми спостерігаємо безпрецедентне підвищення стресових факторів. З одного боку, сама епідемія як головний фактор стресу: страх за життя, невизначеність і неконтрольованість того, що відбувається. А з іншого боку, карантин і ізоляція як чинники додаткового стресового впливу на кожну людину. З урахуванням стресогенної ситуації в якій опинилося суспільство, ми вважаємо вкрай доцільним визначити найбільш ефективні копінг-стратегії з урахуванням фактора ізоляції.

Ситуацію пандемії характеризують параметри, які визначають стресову тяжкість для індивіда. Інтенсивність - ми спостерігаємо зростання сімейного насильства і суїцидальних настроїв; тривалість - кризова ситуація триває більше року і підігривається засобами масової інформації; неконтрольованість, тобто, жодна окрема людина не може вплинути на ситуацію світової кризи. Всі ці фактори вимагають надзвичайно великих адаптивних ресурсів.

В контексті наукових досліджень поняття подолання (англ. coping) з'являється в 1960 роках. Формування предмета копінга відбувалося в рамках широких досліджень стресу і способів реакції на нього індивідом. У широкому тлумаченні копінг охоплює всю різноманітність взаємодій особистості з проблемами як зовнішнього, так і внутрішнього характеру. Така взаємодія включає різні шаблони поведінки: опанувати або послабити, звикнути або уникнути проблемної ситуації. У більш вузькому значенні копінг-стратегія це механізм спрямований на подолання стресу, обумовленого навколишнім середовищем або важкими особистісними ситуаціями.

Сучасна психологічна наука приділяє розробці копінга особливе місце в зв'язку з постійно зростаючою актуальністю предмета дослідження.

Перш за все варто відзначити, що різні дослідники включають в поняття копіngu різні поведінкові механізми. Р. Лазарус та С. Фолкман під копінгом розуміють взаємодію людини з ситуацією в динаміці з поведінковими, емоційними і когнітивними зусиллями, спрямованими на подолання виникаючих психологічних труднощів (Lazarus, Folkman, 1984). Специфічні механізми психологічного захисту як частину загальної копінг стратегії індивіда розглядає Нартова-Бочавер С.К. [2]

Друга група дослідників диференціює поняття копіngu (coping) і психологічного захисту (defence). Н. Хаан визначала копінг і захист як процеси, що мають спільну основу, але різну спрямованість. Копінг представлений, як цілеспрямований

процес, що передбачає аналіз ситуації яка відбувається. В той час як захист є переважно автоматизованим процесом, що містить більшу кількість підсвідомих реакцій (Наан, 1963). Сучасні дослідники виявляють більшу динамічність при розгляді процесів копінга та захисту. Соколова Е.Т. вважає, що в деяких ситуаціях механізми психологічного захисту відповідають копінг-стратегіям за рівнем ефективності протидії стресу. Крім того, завдяки психологічній терапії такі механізми можуть перетворюватися на усвідомлювані, конструктивні стратегії вирішення складних життєвих ситуацій, тобто набувати функції повноцінних копінг стратегій (Соколова, 2007). Цей підхід нами вважається перспективним для дослідження саме сьогодні, коли частина копінг-стратегій не може бути застосована з огляду на об'єктивні обставини. Зокрема, стратегія зміни ситуації малоефективна або практично не може бути застосована в силу зовнішніх обставин таких як епідемія чи ізоляція. У той же час, базовий підсвідомий психологічний захист залишається незмінним і стає важливою основою для формування корелятивних копінг стратегій. [3]

Згідно Е. Хайма (Heim, 1988) в структурі психіки копінг-поведінка реалізується в трьох напрямках: когнітивному, емоційному і поведінковому. Самі ж стратегії дослідник розділив за ступенем їх ефективності на: адаптивні, частково адаптивні та неадаптивні. Відповідно до такої класифікації адаптивні стратегії емоційного копінга це протест і оптимізм; частково адаптивні характеризуються емоційною розрядкою і пасивною кооперацією; в свою чергу неадаптивні це - пригнічення емоцій, покірність, самозвинувачення та агресія. Когнітивний копінг об'єднує такі стратегії: проблемний аналіз, установка на власну цінність і збереження самоконтролю; частково адаптивні охоплюють надання сенсу та релігійність; неадаптивні стратегії проявляються як упокорення, розгубленість, дисимуляція та ігнорування. Адаптивні форми поведінкового копінга це співпраця та оптимізм; частково адаптивні форми - компенсація, відволікання і конструктивна активність; неадаптивні це активне

уникнення та відступ. За нашими спостереженнями, в умовах пандемії та ізоляції, копінг стратегії відповідно до означених категорій розподіляються наступним чином: в емоційній сфері переважають частково адаптивні стратегії, тобто емоційна розрядка та пасивна кооперація. Когнітивно орієнтований копінг виражений неадаптивними поведінковими стратегіями - ігноруванням та розгубленістю. [4]

Поведінкова сфера досить часто зустрічається в частково адаптивних стратегіях - компенсації та відволікання. Ми вважаємо такі показники характерними саме для сьогоденної ситуації глобальної епідемії, тому наше спостереження носить потребує уточнення і виділення конкретних факторів, впливаючих на успішну адаптацію стресу.

Певні труднощі викликає розгляд існуючих стилів подолання стресу в умовах пандемії. Такі дослідники як А. Ебат та Р. Мус (Ebata, Moos, 1991) виокремлюють наступні стилі копінга: контактний (approach) і уникнення (avoidance). При контактному копінгу індивід докладає когнітивні і поведінкові зусилля концентруючись на стресовій ситуації. Стратегія уникнення передбачає мінімізацію зосередженості на проблемі для уникнення подальшого погіршення психологічного стану. З урахуванням об'єктивних обставин епідемії, контактний копінг вимагає певної перевірки. Ми припускаємо, що постійна включеність індивіда в ситуацію кризи, на яку окрема людина не здатна вплинути, тільки посилює стресовий стан. У той же час, пасивні стратегії реагування, що застосовуються індивідом з суб'єктивним відчуттям безсилля і неможливості вплинути на ситуацію, так само можуть призвести до накопичення стресу і погіршенню психологічного стану.

З урахуванням важких характеристик кризового стану, перспективними виглядають копінг-стратегії орієнтовані всередину суб'єкта, на його особистісний ріст і перетворення. Це можуть бути копінг-стратегії, які виокремлює Л. І. Анциферова: зміна смислової сфери людини - подолання стресу шляхом переосмислення того, що відбувається з урахуванням цінностей і

смислів, в тому числі формування нових, більш адаптивних, що сприяють засвоєнню нового досвіду. Також пропонується зміна ставлення до ситуації - збільшення варіативності внутрішньо-особистісного розуміння того, що відбувається для зміцнення акцентуації на негативних аспектах зовнішніх обставин. Пропонується утворення двох життєвих просторів - звернення за допомогою до людей які пережили або переживають подібне, а з другого боку, підтримку інших людей, що може виявитися своєрідною самодопомогою через соціальну взаємодію. [1]

Як ми бачимо, особистісно орієнтовані копінг стратегії найбільш продуктивні в умовах соціальної ізоляції і обмеженості вибору. Однак такі стратегії передбачають певний рівень творчої актуалізації, що може бути ускладнене загальними ригідними установками конкретної особистості. Тобто виникає питання про пошук ресурсної підтримки для перетворень смислової і ціннісної сфер.

У психологічній науковій літературі, присвяченій копінг-поведінці, виділяють поняття-копінг ресурсів. Під копінг-ресурсами розуміється сукупність умов, які допомагають долати стрес. Систематично, ресурси розподіляються за такими категоріями: фізичні, соціальні, психологічні, матеріальні. Фізичні - тобто такі що пов'язані з фізичним тілом (здоров'я, витривалість). Соціальні - малі та великі соціальні системи, індивідуальна соціальне середовище. Психологічні - особистісний фундамент переконання і мораль, стійка самооцінка, товариськість, інтелект, гумор. До матеріальних відносять, наприклад, гроші, майно.

На наш погляд, дослідження ресурсів один з найважливіших аспектів копінг-стратегій саме сьогодні. Обставини епідеміологічної ситуації разом з труднощами ізоляції нівелюють можливості деяких ресурсів, залишаючи індивіду обмежений вибір.

Подальше дослідження може показати, як саме використовує людина невластиві їй або не актуалізовані ресурси.

Як ми бачимо, існуючі класифікації копінг стратегій досить добре розроблені, мають свої якісні ознаки та ієрархію, але

розроблялись вони в принципово інших умовах. Саме тут ми спостерігаємо складність і актуальність даної теми. Стратегії, традиційно упорядковані як найбільш адаптивні, виявляються просто неможливими в умовах пандемії і навіть навпаки, можуть сприяти посиленню стресу. Копінг-ресурси, як основа будь-якої стратегії подолання стресу, так само зазнають певних змін, що не можуть не впливати на копінг-поведінку в цілому. Саме тому в нашому подальшому дослідженні ми хочемо приділити увагу найстабільнішій частині населення, а саме людям в період середньої дорослості. На наш погляд, така вибірка дасть найбільш показові результати, тому що люди цього віку, як правило, володіють найбільшою різноманітністю ресурсів соціального, психологічного та матеріального плану, а також стійкою позицією в житті, найменше схильною до дестабілізації.

Література:

1. Анцыферова Л. И. Личность в трудных жизненных условиях: переосмысливание, преобразование ситуаций и психологическая защита // Психологический журнал. 2001. № 1. С. 3-16.
2. Нартова-Бочавер С.К. “Coping-behavior” в системе понятий психологии личности / Психол. журн. 1997. Т. 18. № 5. С. 20—30.
3. Соколова Е.Т. Феномен психологической защиты // Вопр. психологии. 2007. № 4. С. 66—79.
4. Heim E. Coping and psychosocial adaptation // Journal of Mental Health Counseling. 1988. 10. 13–144.
5. Lazarus R.S., Folkman S. Stress, appraisal and coping. N.Y., 1984.

ПСИХОЛОГІЯ ТРИВОЖНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Теліщук А.А.*студентка соціально-гуманітарного факультету***Сінельнікова Т.В.***доцент кафедри теорії та методики
практичної психології**Південноукраїнського національного педагогічного
університету імені К.Д. Ушинського
м. Одеса, Україна*

Неспокійне сьогодення, наслідки війни в Україні, пандемія коронавірусу – всі ці явища є значущими факторами впливу на емоційний стан та психологічне здоров'я членів суспільства. Останнім часом, спеціалістами (психологами й лікарями) спостерігається підвищення тривожності у переважної більшості людей, незалежно від віку чи статі.

Актуальність вивчення проблеми тривожності у суспільстві й зумовила вибір теми нашої статті, яку ми присвятили дослідженню поняття тривожності та її видів.

В психології існують різні визначення тривожності. Розглянемо детальніше кілька самих розповсюджених в психологічній літературі.

О. О. Савіна вважає, що тривожність - це стійке негативне переживання занепокоєння і очікування неприємностей. [1]

На думку С. С. Степанова, тривожність – це переживання емоційного неблагополуччя, що пов'язане з передчуттям небезпеки або невдачі. [1]

За визначенням Р. С. Немова, тривожність – це властивість людини, яка виражається у здатності постійно чи ситуативно переходити в стан підвищеного занепокоєння, відчувати страх і тривогу в специфічних соціальних ситуаціях. [4]

А. М. Прихожан визначає тривожність, як стійке особистісне утворення, що зберігається протягом досить тривалого

періоду часу, як переживання емоційного дискомфорту, що пов'язане з очікуванням неприємностей та передчуттям загрожуючої небезпеки. Як і будь-яке комплексне психологічне утворення, тривожність характеризується складною будовою, що включає когнітивний, емоційний, і операційний аспекти при домінуванні емоційного.

Карен Хорні вважала, що тривожність є емоційною реакцією на небезпеку, реакцією що формується у ранніх стосунках з батьками. Вона відзначала, що у випадку, якщо батьки недостатньо уважні до дитини, проявляють до неї мало любові й турботи, у дитини виникає вороже відношення до них. Таке ставлення дитина не визнає, оскільки вона залежна від батьків. Пізніше ці пригнічені відчуття обурення і ворожості поширюються на стосунки з іншими людьми. Також Хорні виділяла у своїй концепції «базальну тривогу» - це інтенсивне відчуття відсутності безпеки.

Достатню увагу дослідженню тривожності приділив австрійський психоаналітик Зігмунд Фрейд. Спочатку він передбачив що тривога є наслідком неадекватної розрядки енергії лібідо. Пізніше Фрейд переглянув це припущення і прийшов до виводу, що тривога є функцією «Его» і її призначення полягає в тому, щоб індивід дізнався про загрозу, що насувається, й вирішив її зустріти або уникнути. З. Фрейд визначав тривожність як неприємне емоційне переживання, що є сигналом небезпеки. Він відзначав, що тривожність характеризується трьома основними ознаками: 1) специфічним передчуттям неприємного; 2) відповідними соматичними реакціями, насамперед посиленням серцебиття; 3) усвідомленням цього переживання. [2,3]

З. Фрейд говорив про наявність двох видів тривоги: первинної і сигнальної. Кожен з цих видів є відповіддю «Ег»о на зростання інстинктивної або емоційної напруги. При цьому сигнальна тривога є сторожовим механізмом, застерігаючим «Его» про загрозу його рівноваги.

Також, Фрейд виділяв наступні типи тривоги:

1. Реалістична - є відповіддю на об'єктивну зовнішню

загрозу. При надмірному прояві така тривожність ослаблює здатність індивіда ефективно поратися з джерелом небезпеки. Переходячи у внутрішній план в процесі формування особистості, вона служить основою для двох типів тривожності, які розрізняються по характеру усвідомлення.

2. Невротична тривога обумовлена страхом неспроможності контролювати свої внутрішні бажання і є видозміненою формою реалістичної тривожності, коли страх перед зовнішнім покаранням не обумовлений об'єктивною ситуацією. Кажучи мовою психоаналізу, це емоційна відповідь на загрозу, що табуйовані імпульси стануть усвідомленими.

3. Моральна тривога виникає, коли аморальні потяги блокуються сприйнятими індивідом соціальними і культурними нормами. Факт виникнення таких бажань викликає у людини самозвинувачення (відчуття сорому і провини, або, навіть, ненависті до себе).

Що стосується погляду на тривожність А. Адлера, то центральна категорія його теорії - комплекс неповноцінності, також пов'язаний з тривожністю. Тривожність виникає у зв'язку з необхідністю відновити втрачене відчуття єдності з соціумом, коли соціальне оточення ставить перед індивідом певні завдання, що приводить до надмірного емоційного реагування та підвищення напруги.

У психологічній літературі можна зустріти різні підходи до вивчення поняття тривожності, але найчастіше вчені розглядають його диференційовано – як ситуативне явище і як особистісну характеристику.

На психологічному рівні тривожність відчувається як напруга, занепокоєння, нервозність і викликає почуття невизначеності, безсилля, незахищеності, самотності. Тривожність може проявлятися у бажанні людини уникнути ситуації чи прийняття рішення. На фізіологічному рівні реакція тривожності проявляється в посиленні серцебиття, почастішанні дихання, підвищенні артеріального тиску, в почервонінні або, навпаки, зблідненні шкірних покривів, в зростанні загальної збудливості, при якій

нейтральні стимули набувають негативного емоційного забарвлення.

Велика кількість авторів вважають, що тривога є складовою частиною стану сильного психічного напруження - "стресу". Але, більшість фахівців вважає, що стрес не можна ототожнювати з тривожністю, хоча б тому, що стрес завжди зумовлений реальними труднощами, в той час як тривожність може проявлятися в їх відсутності.

Деякі психологи відзначають різницю між тривожністю та страхом. На перший погляд, як вказує Астапов В.М., різниця проста: страх - це реакція на конкретно існуючу загрозу; а тривожність - це стан неприємного передчуття без видимої причини.

За визначенням Зетцеля Е., страх - це нормальна реакція на ситуацію зовнішньої небезпеки. Тривожність, це перебільшена, неадекватна реакція на ситуацію небезпеки, навіть якщо вона малозначуща.

Тілліх П. вважає, що страх і тривожність нероздільні, вони тісно пов'язані одне з одним.

Що стосується визначення різних видів тривожності, то в психології популярним є погляд на тривожність Ч.

Спілбергера. Спілбергер виділяє два види тривожності:

1. Ситуативна тривожність – це тривожність, спровокована деякою конкретною ситуацією, яка об'єктивно викликає занепокоєння. Даний стан може, виникати у будь-якої людини напередодні можливих неприємностей і життєвих ускладнень. Це стан виступає своєрідним мобілізуючим механізмом, що дозволяє людині більш відповідально підійти до вирішення виникаючих проблем.

2. Особистісна тривожність - це особистісна риса, яка виявляється в постійній схильності до переживань, тривоги в самих різних життєвих ситуаціях, у тому числі й в не загрозливих. Вона характеризується станом несвідомого страху, невизначеним відчуттям загрози, готовністю сприйняти будь-яку подію як несприятливу й небезпечну. Людина з особис-

тісною тривожністю постійно знаходиться в настороженому і пригніченому настрої, у неї спостерігаються ускладнені контакти з навколишнім світом, який вона часто сприймається як ворожий. [4]

В своїх дослідженнях А.М. Прихожан виділяє види тривожності на основі різних ситуацій [5]:

- 1) Учбова тривожність – це тривожність, пов’язана з навчальним процесом.
- 2) Тривожність самооцінки – це тривожність, яка пов’язана з уявленнями про себе й переживаннями з цього приводу.
- 3) Міжособистісна тривожність – це тривожність, що характеризується проблемами в спілкуванні.

Насьогодні вчені також дискутують з приводу того, як впливають соціальні мережі на тривожність особистості. З одного боку, спілкування в соціальних мережах може частково задовольнити потребу у спілкуванні, з іншого ж боку, велика кількість негативної інформації в інтернеті може сприяти підвищенню рівня тривожності людини.

Отже, підсумовуючи все вищезазначене, можна відзначити, що поняття тривожності особистості змінюється з плином часу та викликами світового масштабу, такими як пандемія. Таким чином, проблема вивчення тривожності особистості потребує більш детальних та більш сучасних досліджень.

Перспективу подальших досліджень ми вбачаємо в розгляданні психологічних особливостей тривожності у різних вікових групах в умовах пандемії.

Література:

1. Василюк Ф.Е. Психология переживания (анализ преодоления критических ситуаций). – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. – 200 с.
2. Изард К. Э. Психология эмоций / Перев. с англ. – СПб.: «Питер», 1999. – 464 с.
3. Майерс Д. Социальная психология / Перев.с англ. – СПб.: «Питер» 2020 – 794с.

4. Немов Р.С. Психология Т.1.Общие основы психологии—СПб.: «Владос», 2004. — 148 с.

5. Прихожан, А.М. Причины, профилактика и преодоление тревожности / А.М. Прихожан //Психологическая наука и образование. — 1998. - №2. — с.45-53

УДК 657

Економічні науки

РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ГРОШОВІ КОШТИ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

Фелонюк О. А.,

студентка економічного факультету

Харакоз Лілія Валентинівна,

викладач

Дніпровський національний університет

ім. О. Гончара

м. Дніпро, Україна

Роздрібна торгівля товарами — одна з пріоритетних галузей економіки України, що потребує особливої уваги з боку держави та розвивається під впливом низки чинників соціального, правового та економічного характеру. Аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку роздрібної торгівлі є вкрай важливим для досягнення стабільних позитивних результатів діяльності роздрібних торговельних підприємств в Україні. [1]

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [2] усі підприємства розподіляються за розмірами. Саме до якої категорії відноситься підприємство визначають такі критерії, а саме: балансова вартість активів, чистий дохід від реалізації продукції та середня кількість робітників. Аби віднести до певної групи необхідно відповідати хоча б двом із наведених ознак.

За даними Державної служби статистики України [3] в таблиці 1 узагальнено інформацію щодо кількості підприємств

роздрібної торгівлі за їх розмірами за 2016-2019 роки, відповідно до затверджених чотирьох груп.

Найменшу частку серед підприємств роздрібної торгівлі займають великі суб'єкти господарювання, їх питома вага впродовж 2016-2019 років практично не змінювалась і складала близько 0,01%. Незначну частку мають середні за розміром підприємства – 0,15% і малі – 1%. Та найбільшу частку мають суб'єкти мікропідприємництва, яка складає впродовж аналізованого періоду – 99%.

Таблиця 1
Кількість підприємств роздрібної торгівлі за розмірами

Роки	Великі суб'єкти, одиниць	у % до загального	Середні суб'єкти, одиниць	у % до загального	Малі суб'єкти, одиниць	у % до загального	Мікро підприємництва, одиниць	у % до загального
2016	48	0,007	815	0,121	4 143	0,614	669 545	99,258
2017	47	0,008	834	0,137	4 670	0,766	604 423	99,090
2018	51	0,009	878	0,149	5 898	1,002	581 552	98,840
2019	59	0,010	875	0,148	5 089	0,860	585 806	98,982

Виручка від реалізації товарів на підприємствах роздрібної торгівлі має суттєвий вплив на готівковий товарообіг, у таблиці 2 узагальнено інформацію про обсяги реалізації товарів в залежності від поділу на групи за 2016-2019 рр.

Таблиця 2
Обсяг реалізованої продукції підприємствами роздрібної торгівлі

Роки	Великі суб'єкти, млн. грн	у % до загального	Середні суб'єкти, млн. грн	у % до загального	Малі суб'єкти, млн. грн	у % до загального	Мікро підприємництва, млн. грн	у % до загального
2016	305 713,1	48,3	141 029,5	22,3	35 888,2	5,7	150 710,2	23,8
2017	322 835,8	45,1	171 555,8	24,0	41 759,9	5,8	180 071,2	25,1
2018	432 674,5	48,2	204 297,0	22,7	46 378,5	5,2	214 997,8	23,9
2019	503 774,2	49,3	225 543,5	22,1	45 890,0	4,5	247 219,9	24,2

За наведеними даними таблиці 2 протягом останніх років спостерігається позитивна динаміка обсягів реалізованої продукції великими суб'єктами роздрібної торгівлі, хоча вони займають найменшу частку серед підприємств, і складає на кінець 2019 року 49,3% до загального обсягу реалізованої продукції. Середні ж мають питому вагу в розмірі 22,1%, малі – 4,5%, мікропідприємства – 24,2%.

Обсяг реалізованої продукції підприємствами роздрібної торгівлі впливає в першу чергу на прямий податок, а саме на податок на прибуток. У таблиці 3 та 4 зведено інформацію щодо отриманого фінансового результату до оподаткування за 2016-2019 роки.

Таблиця 3

Фінансовий результат до оподаткування підприємств роздрібно
торгівлі, млн. грн.

Роки	Усього	Великі суб'єкти	Середні суб'єкти	Малі суб'єкти	Мікросуб'єкти
2016	702,1	2 622,1	1 133,8	94,2	-3 148,0
2017	6 414,1	8 035,6	2 583,5	-156,3	-4 048,7
2018	12 026,3	9 358,9	3 056,1	576,3	-964,9
2019	23 297,9	19 099,9	3 777,2	478,4	-57,5

Таблиця 4

Частка у загальному фінансовому результаті до оподаткування
підприємств роздрібної торгівлі, %

Роки	Великі суб'єкти	Середні суб'єкти	Малі суб'єкти	Мікросуб'єкти
2016	373,5	161,5	13,4	-448,4
2017	125,3	40,3	-2,4	-63,1
2018	77,8	25,4	4,8	-8,0
2019	82,0	16,2	2,1	-0,2

Дослідження отриманих даних щодо фінансових результатів підприємств роздрібної торгівлі до оподаткування за даними Державної статистики України у 2016 – 2019 роках, дозволяє зробити висновки, що підприємства мають досить

різні показники. Мікропідприємства щороку за результатами звітного періоду отримували збиток, а найбільшу позитивну частку у загальному фінансовому результаті отримували великі та середні суб'єкти господарювання.

Зіставляючи отриманий розмір фінансового результату за кожною групою підприємств з їх кількістю, можна побачити, що значення цих показників є оберненими.

Інформацію про наявність та рух грошових коштів, підприємства роздрібно торгівлі розкривають у фінансовій звітності.

Детально розглянемо формування звітних показників про грошові кошти у суб'єктів підприємницької діяльності, що знаходяться на загальній системі оподаткування, оскільки великі та середні підприємства отримують більший фінансовий результат до оподаткування в порівнянні з малими та мікропідприємствами. Форми фінансової звітності та вимоги щодо їх складання наведені у НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».[4]

Інформація про грошові кошти відображається у фінансовій звітності підприємства, а саме у:

Баланс (Звіт про фінансовий стан) (фрагмент)

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
II. Оборотні активи			
Гроші та їх еквіваленти	1165		
Готівка	1166		
Кошти на рахунках в банку	1167		

У статті «Гроші та їх еквіваленти» Балансу відображаються готівка в касі підприємства, гроші на поточних та інших рахунках у банках, які можуть бути вільно використані для поточних операцій, а також грошові кошти в дорозі, електронні гроші, еквіваленти грошей. У цій статті наводяться кошти в національній та іноземній валютах. Кошти,

які не можна використати для операцій протягом одного року, починаючи з дати балансу або протягом операційного циклу внаслідок обмежень, виключаються зі складу оборотних активів та відображаються як необоротні активи.

У разі відповідності ознакам суттєвості, окремо може бути наведена у додаткових статтях інформація про готівку та гроші на рахунках в банку. До підсумку балансу включається загальна сума грошей та їх еквівалентів, інформація про готівку і гроші на рахунках в банку наводиться у додаткових статтях в межах загальної суми.

В роздрібній торгівлі при продажу товарів дохід визнається одночасно із збільшенням готівкових коштів, які було отримано від покупців до каси, згідно принципу нарахування та відповідності.

Тому у формі № 2 Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за кодом рядку 2000 відображаються визнані доходи за вирахуванням непрямих податків та наданих знижок, а отже й отримані суми готівкових грошових коштів.

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (фрагмент)

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За анало- гічний період попереднь ого року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000		

Звіт про рух грошових коштів – єдина форма фінансової звітності, яка детально розкриває інформацію про надходження і вибуття грошових коштів (грошей) протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Форма №5 Примітки до річної фінансової звітності складаються з сукупності показників і пояснень, які забезпечують

деталізацію і обґрунтованість статей фінансової звітності, а також в них міститься інша інформація, розкриття якої передбачено відповідними національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку або міжнародними стандартами фінансової звітності. Для розкриття інформації про грошові кошти у Примітках виділено окремий розділ VI. Грошові кошти. [4]

VI. Грошові кошти			
Найменування показника	Код рядка	На початок року	На кінець року
1	2	3	4
Готівка	640		
у національній валюті	641		
в іноземній валюті	642		
Поточний рахунок у банку	650		
у національній валюті	651		
в іноземній валюті	652		
Інші рахунки в банку (акредитиви, чекові книжки) + депозити в банку	660		
у національній валюті	661		
в іноземній валюті	662		
Грошові кошти в дорозі	670		
у національній валюті	671		
в іноземній валюті	672		
Еквіваленти грошових коштів	680		
у національній валюті	681		
в іноземній валюті	682		
Разом	690		
у національній валюті	691		
в іноземній валюті	692		

3 рядка 1090 гр. 4 Балансу (Звіту про фінансовий стан)

Грошові кошти, використання яких обмежено

(693)

Але для користувачів фінансової звітності, на наш погляд, недостатньо інформації для аналізу ефективності використання грошових коштів торгівельними підприємствами.

Пропонується у ф.№5 розділі VI Грошові кошти більш детально розкривати інформацію про наявність та їх рух. Це дозволить також аналізувати розрахунок курсових різниць, які впливають на фінансові результати.

А також для узгодженості й зіставлення значень наводити у формі №1 Баланс у додатковому рядку окремі суми грошових коштів, використання яких обмежено, відповідно до критерію суттєвості та достовірної оцінки.

Література:

1. Бордюженко О. Сучасний стан та тенденції розвитку роздрібної торгівлі в Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.nuft.edu.ua/bitstream/123-456789/22699/1/41.pdf>.

2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» від 16 липня 1999 року № 996-14-ВР. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.

3. Державна служба статистики України. Статистична інформація. Внутрішня торгівля. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затв. Наказ Міністерства фінансів України 07.02.2013 № 73. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.

ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ОБВОДНЕНИХ ГАЗОВИХ СВЕРДЛОВИН НА ВИСНАЖЕНИХ ГАЗОВИХ РОДОВИЩАХ

Хайдарова Л.І.,

кандидат технічних наук,

доцент кафедри видобування нафти і газу

Дремлюх Н.С.,

кандидат технічних наук,

доцент кафедри видобування нафти і газу

*Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу (ІФНТУНГ),*

м. Івано-Франківськ, Україна

Виснажені газові родовища характеризуються значним зниженням пластового тиску порівняно з початковим тиском, інтенсивним обводненням газонесних пластів, зменшенням фазової проникності для газу та поступленням в газонасичену частину пластових вод, більшість з яких є високо мінералізованими. Через низькі пластові тиски привибійна зона не повністю очищається від рідин, які застосовуються для глушіння та оброблень свердловин [1-3].

Тому для інтенсифікації припливу газу до вибою видобувних свердловин доцільно застосовувати методи покращення стану привибійної зони пласта, проводити різного типу кислотні оброблення з метою відновлення природної проникності порід та можливого її збільшення. Відомо, що оброблення привибійної зони пласта призводить до зниження коефіцієнтів фільтраційних опорів привибійної зони пласта A і B .

В ІФНТУНГ виконано комплекс досліджень за допомогою програмного середовища на прикладі гіпотетичних обводнених газових свердловин (рисунок 1). Дослідження виконано для різних ступенів зниження коефіцієнтів фільтраційних опорів привибійної зони пласта A і B за умови експлуатації

свердловин на максимально допустимому водному факторі, вище якого фонтанна експлуатація видобувних свердловин бути не можливою.

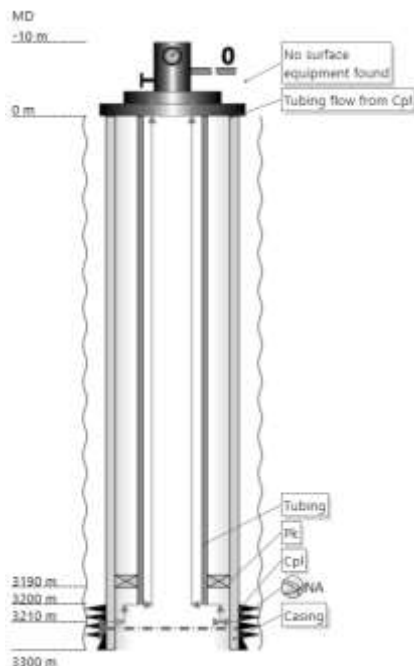

Рисунок 1 – Гіпотетична модель свердловини

У дослідженнях вивчали вплив ступеня зниження коефіцієнтів фільтраційних опорів привибійної зони пласта А і В на відношення дебітів газу q/q_0 обводнених газових свердловин. Результати параметрів роботи обводненої свердловини зображено на рисунку 2.

Згідно із результатами досліджень із збільшенням ступеня зниження коефіцієнтів ПЗП А і В зростає відношення дебітів газу. Після оброблень графічної залежності рисунку 2 за методом статистичного аналізу отримано оптимальне значення ступеня зниження коефіцієнтів фільтраційних опорів привибійної зони пласта А і В обводненої газової свердловини, яке становить 5,7.

За більшого ступеня зниження коефіцієнтів фільтраційних опорів привибійної зони пласта А і В відношення дебітів газу мало змінюється.

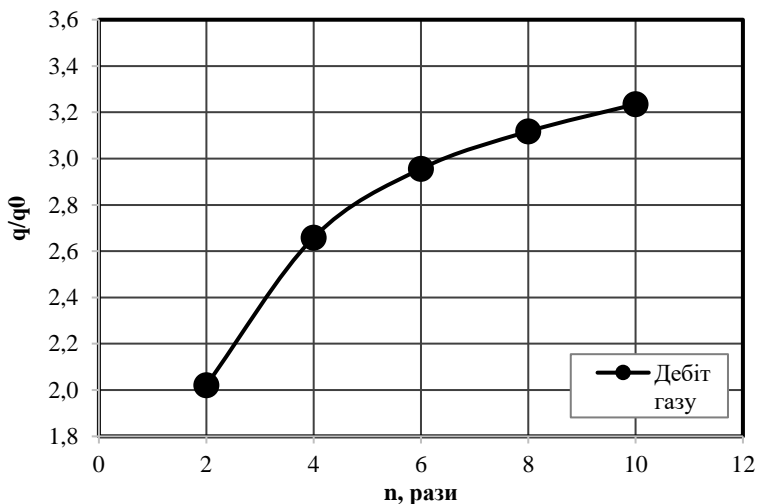

Рисунок 2 – Залежність відношення дебітів газу від ступеня зниження коефіцієнтів фільтраційних опорів привибійної зони пласта А і В

Література:

1. Довідник з нафтогазової справи. За заг. ред. докторів технічних наук В.С. Бойка, Р.М. Кондрата, Р.С. Яремійчука. К.: Львів. 1996. 620 с.
2. Дорошенко В.М., Єгер Д.О., Зарубін Ю.О., Кондрат Р.М. Напрямки вирішення проблем розробки виснажених родовищ нафти і газу. Розвідка та розробка нафтових і газових родовищ. 2007. №4. С. 108-110.
3. Кондрат Р.М. Газоконденсатоотдача пластов. М.: Недра. 1992. 255 с.

МОТИВАЦІЯ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Халявка Л. В.

*викладач факультету філології та журналістики
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка
м. Полтава, Україна*

Знання іноземної мови, зокрема англійської, вже стало вимогою сучасного суспільства, тому що сприяє розвитку розумового потенціалу, розширенню світогляду та кар'єрному зростанню. Однак опанування – це складний і тривалий процес, який вимагає злагодженої співпраці викладача та студента.

Оволодіння мовою передбачає засвоєння граматичного та лексичного матеріалу, розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності (читання, письма, говоріння та слухання). Та це неможливо без внутрішньої та зовнішньої мотивації вихованців. Сучасна освіта зіткнулася із такою проблемою як низька мотивація учасників навчального процесу – студентів.

Особливості соціального стану студентства та їх вікові характеристики впливають на діяльність таким чином, що вона вже не може спонукатися лише пізнавальними мотивами та пізнавальним інтересом. Формула учіння задля учіння же не дієва. Професійна спрямованість студентів, їх орієнтація на майбутнє, яка часто носить відверто прагматичний характер є рушійною силою для вивчення іноземної мови [2, с. 8].

Організація навчання англійської мови на основі особистісно-діяльнісного підходу означає, що навчальний процес повинен будуватися з максимальним урахуванням минулого досвіду студента, його індивідуальних і вікових особливостей та організуватися як учбова діяльність суб'єкта, об'єктом якої є діяльність мовленнєва [2, с. 9].

Тому ми виділяємо наступні мотивуючі фактори, які

спонукають студентів до вивчення іноземної мови:

1) Кар'єрний ріст. Працівник, який володіє іноземною мовою має вищі шанси отримати високооплачувану посаду. З'являється можливість працевлаштування в іноземну компанію з перспективою роботи за кордоном.

Стає можливим ведення листування та переговорів з іноземними партнерами, крім того написання наукових праць, статей, які публікуються у закордонних виданнях також істотно підвищує кар'єрні перспективи.

2) Навчання за кордоном. Володіння іноземною мовою відкриває перспективи навчання в університеті іншої держави, або участь у програмі обміну студентів. Таким чином студент отримує можливість оцінити переваги та недоліки вітчизняної та іноземної освіти, а також сформулювати свій власний підхід до навчання.

3) Необмежений доступ до інформації. Знаючи іноземну мову студент може опрацьовувати наукові доробки не лише світил української науки, а й закордонних. Це дозволяє значно розширити пошукову базу потрібної інформації, більш глибоше і ґрунтовніше вивчити окреслені питання.

4) Подорожі без мовного бар'єра. Англійська мова використовується в усіх готелях світу, аеропортах, на вокзалах, у великих музеях, тому її знання автоматично вирішує численні проблеми, з якими може зіткнутись турист під час подорожі. Опанування іноземної супроводжується вивчення традицій та звичаїв чужоземних країн, що стирає культурні й національні кордонів, а отже людині легше вступати в контакт із представниками інших народів.

5) Можливість насолодитися творами мистецтва мовою оригіналу. В процесі перекладу перекладач інтерпретує та трансформує твір змінюючи сам зміст повідомлення автора. Перегляд фільмів мовою оригіналу дозволяє побачити картину очима її творця, насолодитися сюжетом, отримати задоволення від гри акторів, зрозуміти соковитість жартів, підтекст яких повністю втрачається під час дубляжу.

Отже, мотивація – рушійна сила для ефективного опанування іноземної мови. Незацікавленість студентів у вивченні цього предмету говорить про відсутність або недостатньому її рівні. Саме цю проблему має вирішувати викладач підчас викладання навчальної дисципліни.

Література:

1. Зробок Н. М. Пономаренко Н. Г. Роль мотивації у вивченні іноземної мови. *Науковий потенціал України 2008* : матеріали VI всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. URL: <http://intkonf.org/zrobok-nm-ponomarenko-ng-rol-motivatsiyi-u-vivchenni-inozemnoyi-movi/>

2. Красногорова І. Б. Формування мотивів учіння студентів у процесі викладання англійської мови. :автореф. дис. ... канд. пед. Наук. 13.00.01, Київ, 1999. 20 с.

3. Холмакова Ю. В. Мотивація до вивчення іноземних мов як феномен сучасної науки та практики. *Молодий вчений*. 2016. №4.2 (31.01). С.103–105.

4. Мотивація для вивчення англійської : все про вивчення іноземних мов. URL: <https://osvita.ua/languages/articles/37256/>

УДК 342.9

Юридичні науки

КВАЛІФІКАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Христенко Світлана

студентка

ВНЗ Університет митної справи та фінансів

м.Дніпро, Україна

Анотація. У статті наведено огляд та аналіз стану проблем кваліфікації адміністративних правопорушень.

Ключові слова: кваліфікація, адміністративні правопорушення

Термін «кваліфікація» (від лат. quails – якої якості та facere - робити) вживається для позначення рівня придатності людини до праці певного виду з відповідної якості результатами.

Термін «кваліфікація» - означає визначити якість речі, щоб виявити її подібність або розбіжність з іншими речами.

Правова кваліфікація – юридична оцінка діяння обов’язкова передумова вирішення будь-якої юридичної справи. Щодо суті питання кваліфікації адміністративних правопорушень, то в юридичній науці є різні точки зору і, відповідно, різні визначення самого поняття [1, 2]. Якщо спробувати узагальнити, то кваліфікація адміністративних правопорушень – це розумова діяльність правозастосовувача, результатом якої є встановлення та юридичне закріплення точної відповідності між ознаками вчинених дій чи бездіяльності із ознаками складу правопорушення, передбаченого адміністративним законодавством. При цьому, як зазначають Середя В.В. [3], порівняння відбувається лише за ознаками норм права і до уваги не беруться багато додаткових характеристик та ознак діяння, не передбачених нормою права.

КУпАП з метою попередження та усунення помилок під час кваліфікації адміністративних правопорушень згідно з чинним законодавством, передбачає розгляд судами (суддями) та окресленим цим Кодексом колом суб’єктів владних повноважень, матеріалів про адміністративні правопорушення, які надаються органами, уповноваженими оформлювати справи щодо порушень вимог адміністративного законодавства.

В результаті отримуємо обов’язкові для виконання вказівки судів і суб’єктів владних повноважень про усунення виявлених порушень закону.

Суди та суб’єкти владних повноважень, розглядаючи надіслані справи щодо осіб, які скоїли адміністративні правопорушення, оцінюють достовірність та повноту зібраних доказів, перевіряють законність дій правозастосовних органів і ухвалюють рішення про правомірність притягнення громадянина до відповідальності.

Якщо суд чи суб’єкт владних повноважень виявляє відсутність ознак правопорушення, порушення закону чи інші недоліки, які не дають змоги ухвалити правильне рішення, він повертає матеріали та повідомляє правозастосовувача про допущені ним порушення законності. Проте за КУпАП суддя чи

суб'єкт владних повноважень не має повноважень повернути матеріали [3].

Висновки. Кваліфікація адміністративних правопорушень – важливе поняття, яке має практичне значення щодо додержання вимог адміністративного законодавства та попередження адміністративних правопорушень, яке наразі не має чіткого визначення у нормативно-правових актах, що ускладнює та сповільнює правозастосовчу діяльність. Шляхом визначення поняття та ознак кваліфікації адміністративних правопорушень на законодавчому рівні, можна досягти своєчасної, якісної та однозначної кваліфікації адміністративних правопорушень, що буде гарантувати обґрунтованість, точність, відповідність та своєчасність реагування держави на порушення адміністративного законодавства.

Література:

1. Нефедова А.В. Адміністративно-правова кваліфікація та кваліфікація адміністративних проступків: визначення і співвідношення понять/ А.В. Нефедова / Часопис Київського університету права. – 2018. – №3
2. Гуржій А.В. Поняття адміністративно правової кваліфікації/ А.В. Гуржій/ Юридичний науковий електронний журнал. – 2016 – №2
3. Середа В. В. Щодо питання кваліфікації правопорушень, за які передбачено дисциплінарну відповідальність / В. В. Середа / Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2014.– №1.
4. Катерина Чишко. Зарубіжний досвід адміністративно-правової кваліфікації правопорушень / Чишко Катерина / Адміністративне право і процес.–2020.–№3. DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.3.31>
5. Новицька М. В. Класифікація адміністративних правопорушень за ступенем суспільної небезпеки / М. В. Новицька/ Держава та регіони. –2019.–№ 3(65). DOI <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2019-3-45>

6. Остапенко О. І. Про юридичну кваліфікацію військових адміністративних правопорушень / О. І. Остапенко // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки. - 2016. - № 837. - С. 92-99. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_837_16

УДК 657

Педагогічні науки

ГАРМОНІЯ ТВОРЧОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА УЧАСНИКІВ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Чиркіна С.В.,

*викладач фортепіано, концертмейстер
відділу «Музичне мистецтво»*

Ярош Л.В.,

*голова відділу «Музичне мистецтво»,
викладач диригування та постановки голосу
Канівський коледж культури і мистецтв
м. Канів, Україна*

Новий вектор освітніх можливостей тісно пов'язаний з концептуальними засадами й має спрямування на активне впровадження в освітній процес педагогіки партнерства як одного із основних факторів ефективної синергії учасників. Виклики сучасності стимулюють до формування у закладі освіти організаційно-педагогічних умов плідної співпраці педагогів, учнів, студентів, соціальних інститутів, закладів освіти та наукових установ з метою створення інноваційного розвивального середовища- поля креативності, яке спонукає, мотивує, організовує та спрямовує їх до творчої діяльності в ім'я спільної мети-формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству [1].

Компетентний вчитель виступає вирішальним фактором розвитку особистості учнів; демократизація взаємовідносин учнів та педагогів значно стимулює інтелектуальні здібності учнів, розвиває в них дивергентне мислення, якості творчої особистості, поглиблює мотивацію навчальної діяльності, створює сприятливу атмосферу співробітництва. Вчителю, який сам пройшов шлях особистісного інтелектуального та громадянського становлення, набагато легше сприйняти та зрозуміти творчий стиль діяльності, реалізувати його в педагогічній практиці.

Соціально- педагогічне партнерство -інтеграція батьків, соціальних інститутів та наукових установ у освітній процес, дає переваги для всіх його учасників, зокрема, розвиток науково- педагогічного співробітництва, співпраця з науковими, науково-дослідницькими установами, закладами освіти вищого рівня, закладає науково- теоретичний фундамент розвивальної освітньої системи.

В основі творчої педагогіки партнерства- формальне і неформальне спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем, батьками та громадою[3,с.206]. Учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями є добровільними і зацікавленими співниками, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат[2, с.206].

Педагогіка співпраці – напрям творчого педагогічного мислення і практичної діяльності, спрямований на демократизацію і гуманізацію педагогічного процесу[4, с.528].

Організація творчого гармонійного освітнього процесу потребує створення системи розвитку (з опорою на індивідуальні особливості), саморозвитку (при максимальній самостійності учня), та самореалізації його учасників, упровадження дієвих стимулів самомотивації , використання технологій та засобів, що можуть сприяти прискоренню творчого процесу. При цьому вчитель є провідною фігурою успішної творчої педагогічної взаємодії що покладає на нього відповідальність оперативно враховувати особистісні якості вихованців, які постійно

змінюються під впливом зовнішніх обставин та індивідуального зростання[5, с.360].

Творча партнерська взаємодія, яка є ефективною і задовольняє як педагога, так і вихованця, можлива за таких умов: відчуття безпечності та комфортності в ході педагогічного процесу, толерантне ставлення наставника до вихованців, і як наслідок- учнів до вчителя, прийняття себе й інших з любов'ю.

Література:

1. Закон України «Про освіту» // Законодавчі акти України з питань освіти / Верховна Рада України / Документ 2145-19, поточна редакція від 05.09.2017.
2. Н.М. Бібік. Нова українська школа.- К., ТОВ «Видавнича дія «Плеяди», 2017.
3. І. П. Підласий. Продуктивний педагог. Настільна книга вчителя. Х. : Вид. група «Основа», 2010.
4. С. Лисенкова, В. Шаталов, І. Волков. Педагогіка спілкування. // Учительская газета.- 1986, 18 октябрю.
5. М.М. Фіцула. «Педагогіка». «Академвидав», Київ, 2003.

УДК 004.588

Освітні, педагогічні науки

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В УМОВАХ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ.

Шатківський Віталій Миколайович,
аспірант
Інститут інформаційних технологій
і засобів навчання НАПН України
м. Київ, Україна

В сучасних умовах одним з важливих та пріоритетних шляхів модернізації освіти в Україні являється розвиток та впровадження в освітній процес дистанційних технологій навчання. Раціональне та виважене застосування таких технологій підвищує ефективність освітнього процесу у умовах

віддаленого навчання через низку беззаперечних переваг, а саме автономність, індивідуалізацію, доступність, економічність, різноманітність, автоматизацію контролю, мотивацію до самоорганізації.

Дистанційне навчання надає здобувачам освіти доступ до інформації не в звичній класно-урочній системі, а з використанням сучасного технологічного потенціалу, підвищує ефективність самостійної роботи здобувачів освіти, надає інші можливості для творчого самовираження, знаходження та закріплення навичок і формування компетентностей, а вчителям в свою чергу дозволяє реалізовувати абсолютно нові форми і методи навчання із застосування веб-орієнтованих середовищ навчання та організації освітнього процесу.

За концепцією розвитку дистанційної освіти в Україні дистанційна освіта – це форма навчання, рівноцінна з очною, вечірнього, заочною та екстернатом, що реалізується, в основному, за технологіями дистанційного навчання. [0]

На думку В.М.Кухаренка, дистанційне навчання - це сукупність педагогічних технологій, що базується на принципах відкритого і комп'ютерного навчання та активних методах навчання у спілкуванні в інформаційно-освітньому просторі, для організації освіти користувачів, розподілених у просторі і часі. [2] Дистанційне навчання широко використовує веб-орієнтовані навчальні ресурси різноманітного призначення та створює за допомогою сучасних телекомунікацій інформаційне освітнє середовище для обміну навчальним матеріалом та результатами навчальної діяльності, а також забезпечує спілкування між учасниками освітнього процесу.

Як зазначає О.О.Рафальська до характерних рис дистанційного навчання належать: гнучкість, модульність, паралельність, велика аудиторія, економічність, технологічність, соціальна рівність, інтернаціональність, нова роль викладача, позитивний вплив на студента, якість. [3]

Варто приділити увагу одній з основних рис, а саме новій ролі вчителя. Технології дистанційного навчання розширюють

і оновлюють роль вчителя, роблять його наставником-консультантом, який повинен координувати пізнавальний процес, постійно удосконалювати навчальні матеріали, які він викладає, адаптувати їх для сприйняття учнями з екранів пристроїв, керувати навчальними проектами, перебувати в постійній комунікації зі здобувачами освіти та їх батьками, надавати консультації як зі свого предмету так і з технічних питань організації навчання на певній освітній платформі, підвищувати творчу активність і кваліфікацію відповідно до нововведень та інновацій.

За даними опитування, яке проводила ДСЯО, у 55,53% шкіл дистанційне навчання було проблемою, оскільки вони раніше не мали досвіду такої форми навчання, тому не були готові до навчання під час карантину. 47,5% вчителів (20 590 осіб) зазначили, що раніше не використовували технології дистанційного навчання у своїй педагогічній діяльності. [4]

В умовах карантину заклади освіти використовують різні режими дистанційного навчання, платформи, програми та цифрові сервіси. Однак спільним є складнощі в організації та реалізації такої форми роботи:

1. налагодження ефективної взаємодії між учасниками освітнього процесу;
2. технічне забезпечення як вчителів так і учнів, низька швидкість Інтернету, відсутність сучасних комунікаційних пристроїв, обмежений доступ до комп'ютерної техніки;
3. недостатня кількість методичних матеріалів і навчальних ресурсів, що можуть повноцінно забезпечити формування знань учнів із навчальних предметів;
4. брак попереднього досвіду дистанційної роботи у учнів, відсутність або недостатність у вчителів навичок роботи з використання елементів дистанційного навчання;
5. санітарно-гігієнічні умови організації дистанційного навчання організаційні питання.

Слід звернути увагу на низьку теоретичну проробку проблеми дистанційного навчання. Це проявляється, насамперед,

у відсутності чітко виражених цілей навчання й необхідних початкових вимог до учня, для роботи в цій системі, слабкому рівні системи контролю його знань, відсутності вимог до змісту дистанційних курсів та навчальних матеріалів і учбово-методичному забезпеченні, захисту авторських прав розробників навчальних матеріалів, сертифікації інститутів дистанційної освіти тощо. [5]

Тому важливим є подальше вивчення даного питання, розробка та впровадження платформ змішаного навчання, для забезпечення ефективного поєднання традиційних та дистанційних форм навчання; включення в програми підвищення кваліфікації педагогів курсів по захисту прав в освіті, технологій дистанційного навчання, володіння сучасними ІКТ технологіями; розробка якісного цифрового контенту для використання у закладах освіти і методик його використання.

Література:

1. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні (затверджено Постановою МОН України В.Г. Кременем 20 грудня 2000 р.)
2. Кухаренко В.М. Дистанційне навчання: Умови застосування. Дистанційний курс: навч.посібник за ред. В.М.Кухаренко, 3-є вид. Харків: НТУ «ХПШ», «Торсінг», 2002.
3. Рафальська О.О. ТЕХНОЛОГІЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ЯК ІННОВАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ. Науковий журнал "Комп'ютерно-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво ". Луцьк: 2013. Випуск №11
4. Аналітична довідка щодо організації дистанційного навчання у закладах загальної середньої освіти в умовах карантину. ДСЯО. 2020 р.
5. Ахмад І.М. Навчання в дистанційній і змішаній формі студентів ВНЗ. Сучасні підходи та інноваційні тенденції у викладанні іноземних мов: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції. Київ: НТУУ «КПІ», 13 березня 2012 р.

ХАРАКТЕРИСТИКА РЕКЛАМНОЇ СТРАТЕГІЇ ПрАТ «Оболонь»

Шевченко І. Ю.,

*студентка кафедри економіки праці та менеджменту
Національного університету харчових технологій
м. Київ, Україна*

Задля досягнення комерційного успіху будь-якого підприємства, спеціалісти компаній повинні детально аналізувати власну діяльність задля виявлення переваг певних заходів та їх майбутнього масштабування та розширення, чи недоліків та їх подальшого усунення чи покращення для налагодження діяльності клієнтів. Оскільки вчасно виявленні недоліки можливо швидко усунути без шкода для продавця та здоров'я аккаунта, а переваги максимізувати та масштабувати задля досягнення лідерських позицій та зміцнення конкурентних переваг [1].

Проведемо комплексне оцінювання переваг та недоліків існуючої рекламної стратегії ПрАТ «Оболонь» [2]:

Рекламний носій	Переваги	Недоліки
Телебачення	Масове охоплення, вплив на якнайбільшу кількість організмів, відчуття людини за допомогою звуку, зображення, руху образів, кольорів, високий ступінь привернення уваги й емоційного насичення, здатне досягти специфічної аудиторії.	Висока загальна вартість, швидкоплинність рекламного контакту й висока швидкість старіння (зношування) повідомлення, складність передачі детальної інформації, високий ступінь привернення уваги.
Радіо	Низька вартість, висока вибірковість місцевих аудиторій, оперативність розміщення, реклами, використання звуку.	Відсутність візуальних образів, швидкоплинність рекламного контакту й висока швидкість старіння (зношування) повідомлення, складність передачі детальної інформації.
	Висока вибірковість і якість поліграфії, можливість	Низька оперативність розміщення реклами, відносно

Журнали	передачі детальної інформації, велика вторинна аудиторія, довготривале існування розміщених повідомлень.	високі витрати, змагання за увагу читача з іншими журнальними матеріалами.
Газети	Широке охоплення аудиторії, особливо місцевої, оперативність розміщення, низька вартість, швидкий відгук споживачів.	Короткотривале існування рекламних повідомлень, невисока якість поліграфії, змагання за увагу читача з іншими матеріалами, розміщеними в газеті.
Інтернет	Здатність передавати відео– та аудіоінформацію, інтерактивність, високий ступінь привернення рекламодавцем через посилання.	Обмеженість аудиторії лише користувачами Інтернету, тривалий час завантаження великих за обсягом файлів з анімацією.
Зовнішня реклама	Невисока вартість, локальна спрямованість, висока видимість і яскравість, висока частота повторних контактів.	Необхідність тривалого часу для проведення успішної кампанії, псування носія під впливом атмосферних явищ, низька вибірковість аудиторії.
Ділові каталоги	Високе охоплення географічних секторів ринку, довго тривалість рекламних повідомлень (зазвичай 1 рік), доступність інформації цілий рік цілодобово.	Невелика увага аудиторії через появу багатьох каталогів, складність, внесення оперативних змін у розміщену інформацію.
Пряма поштова розсилка	Висока вибірковість аудиторії, здатність передавати складну інформацію, персональність звернення, високоякісний друк, відсутність реклами конкурентів у посланні.	Високі витрати на один контакт, погана репутація (рекламна макулатура).
BTL	Демонстрації і дегустації продуктів (sampling); масові заходи (events: презентації, семінари прес–конференції, вечірки тощо); лотереї, конкурси; стимулювання продажу (sales promotion); спонсорство; сувенірну продукцію; паблісіті /PR; дизайн упаковки; мерчандайзинг (оформлення місця продажу товарів); рекламу в інтерактивних засобах комунікації	Недоліків не має

ПрАТ «Оболонь» ефективно впроваджує комунікаційну політику, основною ціллю якої є вчасне інформування постійних споживачів послуг підприємства про можливості ефективного виконання їх замовлень та розширення клієнтської бази. Для цього компанія приймає участь у спеціалізованих виставках та презентаціях, ярмарках, які підтримують інтерес до його послуг та збільшують обсяг замовлень. Також рекламні кампанії підприємства спрямовані на те, щоб підкреслити оригінальність чи незвичайність послуг підприємства та зацікавити потенційного споживача в ньому [2].

Підприємство намагається підтримувати прихильність клієнтів за допомогою спеціальних знижок для постійних споживачів послуг та за рахунок якісного та вчасного виконання всіх отриманих обсягів замовлень. Для інформування споживачів та зручності здійснення ними замовлень ПрАТ «Оболонь» розробило власний інформаційно–комерційний сайт, який інформує про основні напрямки діяльності компанії та дозволяє безпосередньо здійснювати замовлення для зацікавлених клієнтів. Крім власного сайту компанія широко рекламується на власних інтернет сторінках в соціальних мережах, спеціалізованих буклетах та флаєрах, які виготовляються під замовлення для проведення виставок та подібних заходів.

Література:

1. Ортинська В.В. Маркетингові дослідження: підручник / В.В. Ортинська, О.М. Мельникович ; Київ. нац. торг.–екон. ун–т. – 2–ге вид., допов. – Київ : КНТЕУ, 2015. – 435 с.
2. Офіційний сайт компанії ПрАТ «Оболонь». URL: <http://obolon.ua>.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРЕЗИДЕНТА ФРАНЦІЇ ТА РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Шевчук А. В.,

*студентка юридичного факультету
Волинський національний університет
імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

Інститут президентства має велике значення у 21 ст., адже на главу держави покладається один із найголовніших напрямків розвитку держави, який має забезпечити незалежність та безпеку держави, налагодити міждержавні економічні зв'язки.

Зміст зовнішньої політики розкривається у проведених зовнішньополітичних діях уповноважених суб'єктів, сукупність яких називається зовнішньополітичною діяльністю [1, с. 3]. Поняття такої політики неоднозначне, тому що воно охоплює всі сторони міжнародних відносин: економічні, політичні, військові та інші.

Необхідно зауважити, що однією із спільних рис статусу всіх президентів є зовнішньополітичне представництво [2, с. 54]. В ст. 5 Конституції Франції закріплено, що президент є основним гарантом національної незалежності, цілісності території, виконання міжнародних договорів [3]. У ч. 3 ст. 80 Конституції РФ вказано, що президент Росії визначає основні напрями внутрішньої і зовнішньої політики держави, в тому числі, представляє державу в міжнародних відносинах.

Президент Франції акредитує послів і надзвичайних посланників в іноземних державах; іноземні послы і надзвичайні посланці акредитуються при ньому (ст. 14) [3]. При цьому схожа за змістом є ст. 86 Конституції РФ, відповідно до якої президент здійснює керівництво зовнішньою політикою Російської Федерації; веде переговори і підписує міжнародні договори

Російської Федерації; підписує ратифікаційні грамоти; приймає вірчі і відкличні грамоти, які акредитують при ньому дипломатичних представників [4].

Особливої уваги потребує положення, закріплене у ст. 52 Конституції Франції [3], адже воно стало вагомим нововведенням, згідно з яким президент веде переговори про укладення міжнародних договорів, на відміну від конституції Четвертої Республіки, де він тільки інформувався про їхній хід. Це повноваження має велике значення у ролі президента в зовнішній політиці. Такий конституційний припис робить президента повновладним. Аналізуючи повноваження президента Франції у зовнішньополітичних відносинах, можна його називати керівником дипломатії, адже він управляє всіма міждержавними справами, бере в них особисту участь [5, с. 83].

Росія є федеративною державою, проте вона виступає у зовнішньополітичній діяльності єдиним суб'єктом. Реалізація такої діяльності здійснюється не тільки главою держави, але і урядом, парламентом, міністерствами і консульськими установами тощо. При цьому роль Президента РФ полягає в тому, що його зовнішня політика має бути спрямована на вирішення основних питань. Глава Російської Федерації, як носій влади в сфері зовнішньої політики, є також органом, що формує зовнішню політику Росії і контролює її реалізацію уповноваженими органами і посадовими особами.

В основних законах дещо загально прописано зовнішньополітичні повноваження глав держав, тому необхідно звернути увагу на положення ст. 15 Закону «Про міжнародні договори РФ», де встановлено перелік міжнародних договорів Російської Федерації, які підлягають ратифікації. Відповідно до Конституції РФ ратифікація міжнародних договорів здійснюється у формі федерального закону, прийнятого Державною Думою. Прийнятий Думою федеральний закон підлягає обов'язковому розгляду Радою Федерації і після схвалення ним наступний етап - направлення на підпис Президенту РФ [6, с. 103].

Реальні дії глави Російської Федерації значно відрізняються

від законодавчих: президент має на меті відновити наддержавний статус країни. Законодавчо в Росії закріплено засади міжнародного права, проте у 2014 р. президент порушив усі принципи, підписавши закон про прийняття Криму. Та попри дії РФ, глава Франції поліпшує відносини між державами на зовнішньополітичній арені. Міжнародна позиція Франції має велике значення для України, оскільки підтримка останньою Росії може призвести до скасування санкцій, і тим самим загострити відносини між Україною та сусідньою державою.

Отже, підсумовуючи, можна вказати на тому, що одними із основних повноважень президента будь-якої держави є проведення зовнішньополітичної діяльності. На відміну від Франції, конституційні повноваження глави держави РФ більш детально прописані, проте це не має вагомого значення, оскільки у будь-якому випадку президент є головним суб'єктом зовнішньополітичної діяльності. Франція та Росія – дві держави, де президенти виключно встановлюють вектор зовнішньої політики, тому негативним є те, що останнім часом глави цих держав зближують їхні міждержавні зв'язки. В свою чергу, це може відобразитись на становищі нашої держави, у зв'язку із незаконними діями, які проводить Російська Федерація на території України.

Література:

1.Власов В.Г. Зміст та механізми зовнішньої політики сучасної держави / В. Власов // Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки». 2015. – №8 – С. 1- 14.

2.Серьогіна С. Сутність інституту глави держави та його еволюція у світовій державно-правовій практиці // Вісник Академії правових наук України. – 2000. – № 4 (23). – С. 54-65.

3.Конституція Франції 1958 року – [Електронний ресурс]. – Режим доступу://https://www.conseil.constitutionnel.fr/sites/default/files/as/root/bank_mm/constitution/constitution_russe_version_aout2009.pdf

4.Конституція Російської Федерації – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:// <http://www.constitution.ru/>

5.Белов Д.М., Бисага Ю.М. Досвід конституційно-правового регулювання інституту президента в зарубіжних країнах. Монографія. – Ужгород: Ліра, 2007. – 275 с.

6.Протозанов, С. А. Внешнеполитические полномочия Президента РФ / С. А. Протозанов // Вестник ЮУрГУ. Серия «Право». – 2019. – Т. 19, № 1. – С. 100–105. DOI: 10.14529/law190115.

УДК 13058

Медичні науки

ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАКТИЧНИХ УМІНЬ ТА НАВИКІВ СТУДЕНТІВ ШЛЯХОМ ЗАСТОСУВАННЯ ВІТАГЕННИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ

Шкурба Т.О.

*викладач основ медсестринства,
Полтавський базовий медичний фаховий коледж
м. Полтава, Україна*

Модернізація вищої освіти України, відповідно до Положень Болонської декларації, висуває сьогодні особливі вимоги до якості підготовки фахівців.

Дедалі набуває актуальності в Україні впровадження вітагенних технологій компетентнісного навчання в навчальний процес.

Державна національна програма передбачає розвиток освіти на основі нових прогресивних концепцій, запровадження у навчально-виховний процес сучасних педагогічних технологій та науково-методичних досягнень.

Підвищення якості освіти – необхідна умова покращення життя суспільства, основа демократизації і політичного устрою, модернізації економіки, розвитку культури, інноваційного мислення, утвердження фундаментальних цінностей буття людини ХХІ століття. Це час переходу до високотехнологічного інформаційного суспільства, в якому якість людського потенціалу, рівень освіченості і культури всього населення набувають значення для економічного та соціального розвитку країни.

Актуальні питання суспільства і держави вимагають, щоб

фахівець після здобуття кожного освітньо-кваліфікаційного ступеня був здатний до виконання професійних завдань.

Вивчення, засвоєння та вдосконалення практичних навиків відбувається під час навчання в медичних коледжах та училищах України. Завданням кожного викладача – є потреба докласти всіх зусиль, щоб майбутній фахівець досконало і вміло володів всіма необхідними практичними навичками, міг при потребі надати невідкладну медичну допомогу та сприяти одужанню та відновленню здоров'я пацієнтів.

Вітагенні технології навчання – це дієвий засіб навчити кожного студента добросовісному виконанню своїх професійних обов'язків.

Увага викладача до вітагенного життєвого досвіду має бути одним із показників професійної компетентності педагога, рівня його педагогічної майстерності.

Щоб мати можливість знайти своє місце в житті, молодий фахівець повинен володіти певними якостями: адаптуватися в мінливих життєвих ситуаціях, уміти бачити і формулювати проблему, знаходити шляхи раціонального її вирішення, уміти працювати в колективі, легко запобігати та вміти виходити з будь-яких конфліктних ситуацій, вміти працювати над розвитком інтелекту і культурного рівня.

Поняття «вітагенні технології» не повинно бути порожнім незрозумілим поняттям, воно повинно стати дієвим, наповненим сенсом власного досвіду.

Вітагенне навчання ґрунтується на актуалізації життєвого досвіду особистості. Життєвий досвід – це вітагенна інформація, що стала надбанням особистості і знаходиться в пам'яті в стані постійної готовності в адекватних ситуаціях.

Контакт людини з людиною, а також викладача і студента проходить за межами слів і понять, а саме на рівні підсвідомості. Кожне слово і дія викладача може сприйматися як форма, оболонка, коли вона просто вичитана, вивчена з книжки чи посібника, і ні до чого не спонукали, а може сприйматися як стимул жити і діяти. Але це можливо лише тоді, коли сам

викладач прожив те, чому навчає своїх підопічних.

Не можна в сестринській справі навчити майбутню медичну сестру доброті, милосердю, співчуттю, коли сам викладач не був милосердною і чуйною медсестрою в житті, в процесі спілкування з пацієнтами. Можна прочитати десятки книг, оволодіти всіма найвідомішими методиками навчання, але люди поруч будуть байдужими, їх ніщо не збентежить і не спонукає піти на жертву ради спасіння життя іншої людини.

У що віриш і говориш – цим потрібно жити у повсякденному житті : кожен день, кожную годину, кожную мить. Упевнена, що кожне слово, яке говорить викладач, повинно бути правдою. Тоді тебе зрозуміють, будуть вчитися і намагатися наслідувати. А правда – це наше життя і наші вчинки в цьому житті.

Найважливішим у роботі медичної сестри чи фельдшера – є жива людина, з її болем і проблемами, які по мірі зусиль потрібно вирішувати, душа людини, якій потрібні увага і співчуття. Медична сестра – це не механічний робот – виконавець навичок і маніпуляцій, а також жива душа, яка співчуває і співпереживає хворим пацієнтам, сприймає їх біль, як свій власний.

В сучасній медицині дедалі ширше набуває застосування холістичний підхід до лікування пацієнтів. Суть цього підходу в тому, що лікувати потрібно не якусь конкретну хворобу, а людину, як цілісну систему буття.

Людина, як цілісна система має, тобто складається з трьох частин: духу, душі та тіла. Більшість захворювань в сучасному суспільстві є психосоматичними і не потребують застосування медикаментів. Достатньо звернути увагу на проблеми душі пацієнта і функціональні розлади зникнуть.

Тому дуже важливо в роботі майбутньої медичної сестри застосовувати саме холістичний погляд в спілкуванні зі своїми пацієнтами. Ми навчаємо і виховуємо майбутніх спеціалістів в першу чергу як людей, ми пробуджуємо в душі кожного студента людські якості, які необхідні будуть на ниві медсестринства, щоб доброта, турбота, співчуття були не виконанням професійних обов'язків, життєвою потребою.

З власного досвіду скажу, що в реальному житті цінуються саме душевні якості людини, майбутньої медичної сестри. Медична сестра може бути прекрасним віртуозом-виконавцем маніпуляцій, але не бути сестрою милосердя. Цінується та медсестра, в якій серце не байдуже до чужого горя, а хворі це відчувають. Довірити свою проблему пацієнт зможе медичній сестрі з добрим серцем, а не просто техніку- виконавцю маніпуляцій.

У медицині не повинно бути випадкових людей. Це та нива, де себе потрібно віддавати повністю.

На практичних заняттях з основ медсестринства я намагаюсь донести до студентів головне, те, що зрозуміла сама : завжди стався до хворого так, як би ти хотів, щоб ставились до тебе під час хвороби. Намагаюсь прищепити повагу і любов до людини, віру в добро і милосердя.

На практичних заняттях з основ медсестринства і догляду за хворими для вдосконалення практичних умінь і навиків студентів я часто застосовую ситуаційні задачі, рольові ігри. Я згадую життєві ситуації, в яких мені доводилося бути, і розповідаю їх студентам. Часто життєву ситуацію, мною пережиту, я застосовую як ситуаційну задачу на практичному занятті.

Вітагенні технології, які я застосовую, базуються на тих поняттях добра і милосердя, яких я намагаюсь дотримуватись сама.

Милосердя – це коли ти на якусь мить забуваєш про себе і віддаєш себе іншій людині. Бо інакше просто не можеш жити. Це – ідеал, якого ми всі повинні прагнути.

Вітагенні технології – це такі, які мають жити і діяти в майбутньому. А ми, викладачі, повинні сприяти впровадженню їх в навчально-виховний процес.

Література:

1. Журнал «Нові технології навчання» № 63, 2014 р.
2. Журнал «Спеціаліст» №4, 2016 р.
3. Журнал «Проблеми освіти» №1, 2012 р.

ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я УЧНІВ

Щербак Н.І.,*вчитель біології вищої категорії,
вчитель-методист**Кутузівської ЗОШ I-III ступенів
Харківської районної ради Харківської області***Довгопола М. О.***студентка природничого факультету
Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди
м. Харків, Україна*

Анотація: у статті розкрито поняття антропометрія, як спосіб визначення фізичного здоров'я, подано результати антропометричних вимірювань показників фізичного (соматичного) здоров'я таких як артеріальний тиск, пульс, життєва ємкість легенів, сила кисті.

Ключові слова: фізичне здоров'я (соматичне здоров'я), експрес-оцінка функціонального стану, антропометрія, учні.

Високий темп життя, інформаційні перевантаження і дефіцит часу призводять до різноманітних відхилень в нормальній діяльності систем організму. Проблема оцінки стану індивідуального здоров'я і його контроль мають важливе значення для учнів.

На здоров'я школяра та студента впливає багато факторів: радіація, автоматизація виробництва, забруднення навколишнього середовища та режим харчування. Все це призводить до значних змін у стані соматичного здоров'я молоді, наслідком чого є негативне самопочуття, яке призводить до різних серцево-судинних захворювань, відповідно й до змін в артеріальному тиску.

Відомо, що антропометрія – це спосіб визначення фізичного здоров'я. Існують три способи антропометрії: соматометрія – вимірювання зросту, ваги тіла, грудної клітки, товщини під-

шкірно-жирової скла як визначення склепіння ступні; соматоскопія - тип конституції, розвиток мускулатури, статеве дозрівання, тип постави; фізіометрія – вимірювана функцій, визначення сили м'язів кисті, пульсу, артеріального тиску, частоти дихання, життєвої ємкості легенів). Методика цих вимірювань проста, потребує навичок виконання, точності та акуратності в роботі. При вимірюванні слід дотримуватись певних правил [2, с. 103].

Антропометрія дозволяє дати кількісну характеристику фізичного розвитку і здійснити його моніторинг. Найбільш серйозні захворювання часто діагностуються саме після встановлення негативних антропометричних змін в учнів. Цим обумовлюється увага педагогічних працівників різних спеціальностей до антропометричних методів досліджень в рамках оздоровчих педагогічних технологій.

У дослідженнях приймало участь 28 підлітків (хлопчики та дівчата) – учні 7-9 класів.

Робота проводилася з використанням простих вимірювальних приладів: терези, ростомір, тонометр, спірометр, секундомір за стандартною методикою [1, с. 10; 3, с. 289].

Всі вимірювання проводили в першій половині дня через 2-3 години після прийняття їжі. Безпосередньо вимірювали: вагозростовий індекс (індекс Кетле), індекс Робінсона у спокої, силовий індекс та індекс витривалості. Їх сума характеризує рівень соматичного здоров'я і дозволяє дати прогноз фізичної працездатності. Визначення зросту проводиться за допомогою ростоміра. Життєва ємкість легень (ЖЄЛ) визначалась за допомогою спірометра. Метод спірометрії використовують для виміру життєвої ємності легень. З 15-секундним проміжком часу здійснюють 3 виміри і реєструють найбільший показник. Силу м'язів кисті визначали за допомогою динамометра.

Частота серцевих скорочень у спокої виміряється методом пальпації, що є найбільш простим і доступним. Для виміру артеріального тиску використовували аускультативний (слуховий) метод, при якому АТ виміряється на плечовій артерії.

Вимір АТ здійснювали за допомогою тонометра, слуховим методом Н.С. Короткова [4, с. 127].

Для оцінки функціонального стану серцево-судинної і дихальної систем використовують функціональні проби: проба Руф'є.

Результати проведених вимірювань, свідчать, що рівень соматичного здоров'я у 7-ому класі: жодний учень не має високий рівень здоров'я, вищий за середній мають 7,1% учнів від загальної кількості, середній рівень – 35,8%, нижчий за середній – 50%, низький – 7,1 %.

У 8-ому класі: високий рівень має 20% учнів, вищий за середній – 20%, середній рівень – 60%, з нижчим за середній та з низьким рівнем не виявлено жодного учня.

У 9 класі: 11,1% мають високий рівень здоров'я, 11,1% – вищий за середній, 22,2% – середній, 44,4% – нижчий за середній. 11,1% – з низьким рівнем.

Після проведених вимірювань було встановлено, що хлопчиків 9 класу з середнім рівнем на 33,3% більше ніж з низьким. Відсутні хлопці з високим та вищим за середній рівень здоров'я. У 7 класі дівчат з низьким рівнем здоров'я не виявлено. Дівчат з нижчим за середній на 16,6 % більше ніж з вищим за середній.

В 8 класі хлопці з низьким рівнем, нижчим за середній, вищим за середній та високим відсутні. Виявлено тільки 100% середнього рівня. У дівчат 8 класу низького рівня та нижчого за середній також не виявлено.

У хлопців 9 класу низького рівня та середнього не виявлено. З вищим за середній виявлено хлопців 33,3 % від загальної кількості хлопців у класі. З високим рівнем також 33,3 %, з нижчим за середній 33,3%.

У дівчат 9 класу високого рівня та вищого за середній не виявлено.

З цього узагальнення, робимо висновок, що високий рівень мають 2 учня: 1 дівчина з 8 класу та 1 хлопець з 9 класу, тобто це 7,1% від загальної кількості учнів, які приймали участь у

дослідженні. Низький рівень мають 2 учня: 1 хлопець з 7 класу, та 1 дівчина з 9, тобто це також 7,1% від загальної кількості учнів, які брали участь у дослідженні. Найбільша кількість учнів з нижчим за середній: 12 учнів, тобто 42,9% від загальної кількості досліджуваних.

Таким чином, система експрес оцінки дозволяє кількісно визначити загальний рівень фізичного здоров'я молоді, знайти оптимальні співвідношення між основними антропометричними показниками, виявити порушення функціональності окремих систем і зниження адаптаційних можливостей.

Література:

1. Апанасенко Г.Л., Волгина Л.Н., Бушуев Ю.В. Експрес – скринінг рівня соматичного здоров'я дітей та підлітків: Методичні рекомендації. – К., 2002. – 12 с.
2. Апанасенко Г.Л. Эволюция биоэнергетики и здоровья человека. - СПб: „Петрополис”, 1992. – 123 с.
3. Валеологія: навчальний посібник в 2 ч./ Бобрицька В.І., Гринькова М.В. та інш., ч 2.- Полтава: Скайтек, 2000. С. 298.
4. Валеологія. Навч.-посібник для студентів вищих закладів освіт: 1ч. /В.І.Бобрицька, М.В Гриньова, за ред. В.І Бобрицька. - Полтава 2000.-146с.

КЛІНІЧНЕ РІЗНОМАНІТТЯ СИНДРОМУ ГІПЕРПРОЛАКТИНЕМІЇ

Юрченко І. О.

*аспірант кафедри акушерства,
гінекології та перинатології
НМАПО ім. П. Л. Шупика МОЗ України
м. Київ, Україна*

Гіперпролактинемія - це підвищення рівня пролактину сироватки крові, є одним із найпоширеніших симптомів патології гіпофіза. Сьогодні гіперпролактинемія в структурі

308

ендокринної патології посідає третє місце за частотою після діабету та захворювань щитовидної залози. Синдром гіперпролактинемії являє собою поєднання надлишкової продукції пролактину та дисфункції яєчників (порушення менструального циклу, безпліддя, галактореї) у жінок та сексуальної дисфункції (зменшення лібідо та потенції) у чоловіків[1, с.55].

Причини гіперпролактинемії можуть бути фізіологічними, патологічними та фармакологічними.

До фізіологічних причин гіперпролактинемії відносяться: медичні маніпуляції (рівні пролактину зазвичай повертаються до нормальних показників через 24 години після операції, у частини пацієнтів можуть залишатися збільшений рівень пролактину протягом кількох місяців після торакотомії або мастектомії), фізичні вправи, сон, гіпоглікемія, психологічний стрес, період вагітності, лактація, статевий акт (у жінок), вживання білкової їжі [2, с.47].

До патологічних причин гіперпролактинемії відносяться: захворювання гіпоталамуса (пухлини - краніофарингіома, гермінома, гамартома, гліома, пухлина III шлуночка мозку; гіпофіза (синдром пошкодження ніжки гіпофіза), захворювання гіпофіза (пролактинома; змішана аденома (СТГ, ПРЛ-секретуюча); аденоми гіпофіза, краніофарингіома; інтраселярна кіста; кіста кармана Ратке; інтраселярна гермінома; інтраселярна менінгіома), інші захворювання (первинний гіпотиреоз; синдром полікістозних яєчників; хронічний простатит; пухлини, що продукують естрогени; ураження грудної клітини (herpes zosterta інші); ектопічна секреція гормонів апудомами, лімфоцитами, ендометрієм; ідіопатична гіперпролактинемія [3, с.36].

Фармакологічні причини гіперпролактинемії - прийом лікарських препаратів. До таких препаратів можна віднести: анестетики, протисудомні, антидепресанти, антигістамінні, антигіпертензивні, холінергічні агоністи, стимулятори вивільнення катехоламінів, блокатори дофамінових рецепторів, інгібітори синтезу дофаміна, антисептики, антисептики,

антисептики, антисептичні препарати антагоністи кальцію (верапаміл) [4, с.335].

Клінічні прояви гіперпролактинемії.

Незалежно від етіології гіперпролактинемію може супроводжуватися гіпогонадізмом, беспліддям, галактореєю або протікати безсимптомно. У жінок з гіперпролактинемією в типових випадках відзначаються різні порушення менструального циклу (первична або вторинна аменорея - 50-60%, опсоменорея або олігоменорея - 28-35%, ановуляція або недостатність лютеїнової фази у 10-15%). Безпліддя виникає до 70%, і буває як первинне, так і вторинне та є часто однією з основних скарг пацієнтів з гіперпролактинемією, а його усунення - основною метою лікування [5, с.20].

Галакторея при гіперпролактинемії зустрічається від 20 до 70%. Необхідним умовою розвитку галактореї є підвищений рівень пролактину на фоні достатнього вмісту естрогенів в крові. За даними Овсянникової Т. В. (2004), у 18% пацієнтів галакторея з'являється за кілька років до порушення менструального циклу, у 56% - одночасно з порушенням циклу, у 26% - зниження кількох років після порушення менструальної функції. Розрізняють галакторею I ступеню – поодинокі краплі молокоподібної рідини при сильному стисканні молочних залоз; II ступеню - струйно або звичайні краплі молокоподібної рідини при несильному стисканні; III ступеню - спонтанне відділення молокоподібної рідини. Не завжди вираженість виділеного секрету корелює з рівнями пролактину та тривалості захворювання. Рівень пролактину у 50% жінок із виділенням молокоподібної рідини з сосків може мати нормальне значення і, навпаки, у 60% випадків при гіперпролактинемії галакторея може бути відсутньою. Іноді галакторея спостерігається при нормальному рівні пролактину. Деякі автори розглядають це як варіант норми, інші - як патологію [6, с.521].

Для чоловіків при синдромі гіперпролактинемії характерно зниження або відсутність лібідо та потенції - 50-85%; зменшення вторинних статевих ознак - 2-21%; безпліддя за

рахунок олігоспермії - 3-15%; гінекомастія - 6-23%. Галакторея зустрічається дуже рідко. У 15% чоловіків з ПРЛ-секретуючою аденомою гіпофіза клінічна симптоматика може бути відсутньою, а пухлина виявляється випадково при проведенні обстеження головного мозку за іншими показами [7, с.95].

При органічному генезі гіперпролактинемії найчастіше зустрічаються неврологічні симптоми: пірамідні (34,5%), мозжечково-вестибулярні (28%), окорухові розлади (25%), офтальмологічні (15%), рідше - епілептичні (6%), екстрапірамідні (4%) та чутливі розлади (2,5%), які можуть з'явитися дебютом неврологічних захворювань [8, с.280].

Пацієнтки з гіперпролактинемією різного генезу в 40% випадків мають надлишкову масу тіла, що нерідко супроводжується інсулінорезистентністю. У кожної 4-ї пацієнтки виявляється гірсутизм в поєднанні з гіперандрогенією або неї. Багато пацієнток з гіперпролактинемією (близько 60%) відзначають зниження лібідо, фригідність, відсутність оргазму, сухість у піхві, деякі простежують чіткий зв'язок початку сексуальних розладів і захворювання. Триває дискусія про вплив хронічної гіперпролактинемії на органи репродуктивної системи жінки: молочні залози, матку, яєчники. За даними одних дослідників, у пацієнтів з гіперпролактинемією відбувається патологічна перебудова молочних залоз і матки в сторону гіперпластичесних (45-52%) процесів, на думку інших - в сторону інволютивних змін (60-87%). Одні вчені вважають, що хронічна гіперпролактинемія є фактором ризику розвитку раку молочних залоз, інші пишуть про те, що рак молочних залоз у пацієнток з гіперпролактинемією рідкість, пролактин, навпаки, блокує гени, відповідальні за агресію ракових процесів [9, с.31].

Крім порушення статевої та репродуктивної функцій, у нелікованих жінок і чоловіків з гіперпролактинемією прогресивно зменшується щільність кісток і розвивається остеопороз. Виразність цих симптомів послаблюється при нормалізації рівнів пролактину і статевих гормонів в сироватці крові.

Доведено, що мінеральна щільність кісткової тканини обернено пропорційна рівню пролактину.

Емоційно-особистісні розлади, як правило, схильність до депресії, порушення сну відзначаються у близько 20-30% пацієнтів. Скарги неспецифічного характеру - підвищена стомлюваність, слабкість, зниження пам'яті, що тягнуть болі в області серця без чіткої локалізації і іррадіації - спостерігаються у 15-25% пацієнтів [10, с.14].

Гіперпролактинемія є важливою медичною і соціальною проблемою, яка знижує якість життя жінок працездатного віку і призводить до порушень з боку репродуктивної функції. Своєчасна діагностика та врахування етіології дозволяє виявляти це захворювання на ранньому етапі і призначати відповідне лікування.

Література:

1. Кирилюк МЛ. Гіперпролактинемічний синдром: етіологія, патогенез, клініка, діагностика, сучасне лікування. Клінічна ендокринологія та ендокринна хірургія. 2013;4: 52-61.
2. Національний консенсус щодо ведення пацієнтів з гіперпролактинемією 2016, за матеріалами XIV З'їзду акушерів-гінекологів України та Науково-практичної конференції з міжнародною участю «Проблемні питання акушерства, гінекології та репродуктології в сучасних умовах». Репродуктивна ендокринологія. 2017;1(106): 32-42.
3. Татарчук ТФ, Гук НА, Галич СР, и др. Диагностика и лечение гиперпролактинемии в современной медицинской практике. Гінекологія, Акушерство, Репродуктологія: Київ. 2015;4(20): 35-39.
4. Davis JR. Prolactin and reproductive medicine. Curr Opin Obstet Gynecol. 2004;16: 331–337.
5. Delcour C, Robin G, Young J, Dewailly D. PCOS and Hyperprolactinemia: What do we know in 2019? Clin Med Insights Reprod Health 2019;13: 11-21.
6. Lippi G, Plebani M. Macroprolactin: searching for a needle in a haystack? Clin Chem Lab Med. 2016;54: 519–522.

7. Lu C, Hsieh C. The importance of measuring macroprolactin in the differential diagnosis of hyperprolactinemic patients. *Kaohsiung J Med Sci*. 2012;28:94–95.
8. Melmed S, Casanueva FF, Hoffman AR, Kleinberg DL, Montori VM, Schlechte JA, Wass JAH. Diagnosis and treatment of hyperprolactinemia: an Endocrine Society clinical practice guideline. *The Journal of clinical endocrinology and metabolism*. 2011;96(2):273–288.
9. Verhelst J, Abs R. Hyperprolactinemia: Pathophysiology and management. *Treat Endocrinol* 2003;2:23-32.
10. Vilar L, Fleseriu M, Bronstein MD. Challenges and pitfalls in the diagnosis of hyperprolactinemia. *Arq Bras Endocrinol Metabol* 2014;58:9-22.

NOTES

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

